

ISSN 2411-8753 (Print)
ISSN 2710-3633 (Online)

ISSN 2411-8753 (Print)
ISSN 2710-3633 (Online)

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ

ХАБАРШЫСЫ
“ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ
АЙМАҚТАНУ” СЕРИЯСЫ

ИЗВЕСТИЯ

КАЗАХСКОГО УНИВЕРСИТЕТА
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ И
МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА

СЕРИЯ «МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И
РЕГИОНОВЕДЕНИЕ»

BULLETIN

OF KAZAKH ABLAI KHAN UNIVERSITY OF
INTERNATIONAL RELATIONS AND
WORLD LANGUAGES

SERIES “INTERNATIONAL RELATIONS AND
REGIONAL STUDIES”

4 (58) 2024

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ
ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТИ

КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ И
МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА

KAZAKH ABLAI KHAN UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATIONS AND
WORLD LANGUAGES

4 (58) 2024

ISSN 2411-8753 (Print)

ISSN 2710-3633 (Online)

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

ХАБАРШЫСЫ

«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР және
АЙМАҚТАНУ» сериясы

ИЗВЕСТИЯ

КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия «МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ и
РЕГИОНОВЕДЕНИЕ»

BULLETIN

of Ablai Khan KazUIRandWL
series “INTERNATIONAL RELATIONS and
REGIONAL STUDIES”

Алматы
«Полилингва» баспасы
2024

© “Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті” Акционерлік қоғамының “Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы-Известия” ғылыми журналының “Халықаралық қатынастар және аймақтану” сериясы таралымы, Қазақстан Республикасының Инвестициялар мен даму жөніндегі министрліктің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде тұркелген. Алгаши қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі №674, 18.05.1999 ж. Тіркелу күағі 10.04.2015 жылғы № 15196-Ж

**Бас редактор
Шайморданова З.Д.,**

тарих ғылымдарының докторы, профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Жауапты редактор

Шукыржанова А.Н., PhD, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Редакция алқасы мүшелері

Аллеz Г., PhD, Әлеуметтік ғылымдар жыгары мектебі, Париж, Франция
Антонио Алонсо Маркос, PhD, профессор, Католикалық Сан-Пабло Университеті, Мадрид, Испания

Байсұлтанова К.Ч., саясаттану ғылымдарының кандидаты, профессор, Абылай хан ат. ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

Дронзина Т., саясаттану ғылымдары бойынша хабилилиттік доктор, Софиялық Әулие Климент Охридский университетінің профессоры, София, Болгария

Зиркер Д., PhD, Вайкато Университеті, Гамильтон, Жаңа Зеландия
МакКленнен С., PhD, Пенсильвания Университеті, Філадельфія, АҚШ
Райчев Я., PhD, София университеті ‘St. Климент Охридски, Қазіргі саяси оқиғалардың талдаушысы, София, Болгария

Семедов С.А., философия ғылымдарының докторы, профессор, басқару және өңірлік даму институты, РФ Президенті жсанындағы РАНХиГС, (Ресей халық шаруашылығы және мемлекеттік басқару академиясы) Мәскеу қ., Ресей

Кожирова С.Б., саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Р.Б. Сүлейменов атындағы Шығыстану институты, Алматы, Қазақстан

Сиван Сайд, PhD, Араб және Исламтану институты, Эксетер университеті, Ұлыбритания

Хорак С., PhD, Карлов Ун-ті, Прага, Чех Республикасы
Ермекбаев А.А., PhD, доцент м.а., ҚазҰУ. әл-Фараби, Алматы, Қазақстан

Шығаруышы редактор

Райымбекова А.А., аға оқытуши, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

© Научный журнал «Известия» КазУМОиМЯ имени Абылай хана, серия «Международные отношения и регионоведение» Акционерного общества «КазУМОиМЯ имени Абылай хана» зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. Номер и дата первичной постановки на учет № 674, 18.05. 1999 г. Регистрационное свидетельство № 15196-Ж от 10.04.2015 г.

Главный редактор
Шайморданова З.Д.,

доктор исторических наук, профессор,
КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Ответственный редактор
Шукыжанова А.Н., PhD, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

Члены редакционной коллегии

Аллез Г., PhD, Высшая школа социальных наук, Париж, Франция

Антонио Алонсо Маркос, PhD, профессор, Католический университет Сан-Пабло, Мадрид, Испания

Байсултанова К.Ч., кандидат политических наук, профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Дронзина Т., хабилитированный доктор политологии, профессор Софийского университета Святого Климента Охридского, София, Болгария

Зиркер Д., PhD, Университет Вайкато, Гамильтон, Новая Зеландия

МакКленнен С., PhD, Пенсильванский Университет, Филадельфия, США

Райчев Я., PhD, Софийский университет «Святого Клиmenta Охридского», София, Болгария

Семедов С.А., доктор философских наук, профессор, Институт управления и регионального развития, РАНХиГС (Российская академия народного хозяйства и государственной службы) при Президенте РФ, Москва, Россия

Кожирова С.Б., доктор политических наук, профессор, главный научный сотрудник, Институт востоковедения им. Р.Б. Сулейменова, Алматы, Казахстан

Сиван Саид, PhD, Институт арабских и исламских исследований, Университет Эксетера, Великобритания

Хорак С., PhD, Карлов Университет, Прага, Чешская Республика

Ермекбаев А.А., PhD, и.о. доцента, КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Выпускающий редактор

Райымбекова А.А., старший преподаватель, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

© Scientific Journal “*Bulletin*” of Ablai khan KazUIR&WL. Series “*International Relations and Regional Studies*” of JSC “Ablai khan Kazakh University of International Relations and World Languages” is registered in Communication, Informatization and Information Committee of Ministry for Investment and Development, Republic of Kazakhstan. Number and date of first registration N674, from 18.05.1999. Certificate N15196 – G. 10.04.2015.

Chief Editor

Shaymordanova Z.D., doctor historical sciences, professor,
Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

Executive Editor

Shukyzhanova A., PhD, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

Editorial team members

Hallez X., PhD, High school of social sciences, Paris, France

Antonio Alonso Marcos, PhD, Professor, Universidad San Pablo CEU, Madrid, Spain

Baysultanova K.Ch., Candidate of political science, professor, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

Dronzina T., habilitated doctor of political sciences, professor, Sofia University St. Kliment Ohridski, Sofia, Bulgaria

Zirker D., PhD, Waikato University, Hamilton, New Zealand

McClennen S., PhD, University of Pennsylvania, Philadelphia, USA

Raychev Y., PhD, Sofia University ‘St. Kliment Ohridski’, Sofia, Bulgaria

Semedov S.A., Doctor of philosophical science, Professor, Institute of Management and Regional Development, RANEPA under the President of the Russian Federation (Russian Academy of National Economy and Public Administration), Moscow, Russia

Kojirova S.B., Doctor of political sciences, Professor, R. B. Suleimenov Institute of Oriental Studies, Almaty, Kazakhstan

Seevan Saeed, PhD, Institute of Arab and Islamic Studies, University of Exeter, UK

Horak S., PhD, Charles University, Prague, Czech Republic

Yrmekbaev A.A., PhD, Acting Associate Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Commissioning Editor

Raiymbekova A.A., senior lecturer, Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

МАЗМУНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

I БӨЛІМ. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫ ЗЕРТТЕУДІҢ

ТЕОРИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРИ

РАЗДЕЛ I. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

I PART. THEORETICAL ISSUES OF INTERNATIONAL RELATIONS RESEARCH

Абдуразов Б.Б., Муминов Н.А., Арынбаева Д.Ж., Турекулова Ж.Е. Ұлттық мұдде және оның теориялық- әдіснамалық талдауы	10-29
Абдуразов Б.Б., Муминов Н.А., Арынбаева Д.Ж., Турекулова Ж.Е. Национальный интерес и его теоретико- методологический анализ	10-29
Abdurazov B., Muminov N., Arynbaeva D., Turekulova Zh. National interest and its theoretical and methodological analysis.....	10-29
Baissultanova K.Ch., Zhakyanova A.M. Methodological problems of modern economic diplomacy research	30-43
Байсултанова К.Ч., Жакьянова А.М. Қазіргі экономикалық дипломатияны зерттеудің әдіснамалық мәселелері	30-43
Байсултанова К.Ч., Жакьянова А.М. Методологические проблемы исследования современной экономической дипломатии	30-43
Kagazbaeva E., Sakenova A., Kazybekova U. Conceptual and ideological foundations of South Korea's policy in Central Asia	44-56
Қагазбаева Е.М., Сакенова А.М., Қазыбекова Ү. Оңтүстік Кореяның Орталық Азиядағы саясатының концептуалды және идеологиялық негіздері	44-56
Қагазбаева Е.М., Сакенова А.М., Қазыбекова Ү. Концептуально-идеологические основы политики Южной Кореи в Центральной Азии	44-56

II БӨЛІМ. ДУНИЕЖҰЗІЛІК САЯСАТ ЖӘНЕ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР

РАЗДЕЛ II. МИРОВАЯ ПОЛИТИКА И

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

II PART. WORLD POLITICS AND INTERNATIONAL RELATIONS

Bitleuov A.A., Shaimordanova Z.D., Kurmangali A.K. Prospects and opportunities for sustainable development in the context of the Shanghai ooperation organization	57-76
Битлеуов А.А., Шайморданова З.Д., Құрманғали А.Қ. Шанхай ынтымақтастық ұйымының аясында тұрақты дамудың болашағы мен мүмкіндіктері	57-76
Битлеуов А.А., Шайморданова З.Д., Курмангали А.К. Перспективы и возможности устойчивого развития в контексте Шанхайской организации сотрудничества	57-76

Galagan M. Strategic plans of the Republic of Kazakhstan in the field of energy security: a sustainable perspective	77-88
Галаган М.В. Қазақстан республикасының энергетикалық қауіпсіздік саласындағы стратегиялық жоспарлары: тұрақты перспектива мәселесі	77-88
Галаган М.В. Стратегические планы Республики Казахстан в области энергетической безопасности: к вопросу об устойчивой перспективе	77-88
Zhanyssova K.N. Transnational threats and the nation-state: a literature review	88-101
Жанысова К.Н. Трансұлттық қауіптер және ұлттық мемлекет: әдебиетке шолу	88-101
Жанысова К.Н. Транснациональные угрозы и национальное государство: обзор литературы	88-101
Жұмаш Г.Т., Ауган М.А. Образование и наука как часть политики «мягкой силы» США в Центральной Азии	102-123
Zhumash G.T., Augan M.A. Education and science as part of the US soft power policy in Central Asia	102-123
Жұмаш Г.Т., Ауган М.Ә. Білім және ғылым АҚШ-тың Орталық азиядағы жұмсақ құш саясатының бөлігі ретінде.....	102-123
Кубашев А.Е. Курдская диаспора Казахстана в новой геополитической и геоэкономической реальности	124-136
Kubashev A. Kurdish diaspora of Kazakhstan in the new geopolitical and geoeconomic reality	124-136
Кубашев А.Е. Жаңа геополитикалық және геоэкономикалық шындықта қазақстанның күрд диаспорасы	124-136
Paizova A.K., Mukhtarova K.S., Gubaidullina M.Sh. Institutionalization of Russian soft power in Central Asia: legal mechanisms and integration processes	136-159
Паизова А.К., Мухтарова К.С., Губайдуллина М.Ш. Ресейдің Орталық азиядағы жұмсақ қүшінің институционализациясы: құқықтық механизмдер және интеграциялық үдерістер	136-159
Паизова А.К., Мухтарова К.С., Губайдуллина М.Ш. Институционализация Российской мягкой силы в Центральной азии: правовые механизмы и интеграционные процессы	136-159
Сарсенов М.Б. Гуманизация международных отношений как настоятельное требование времени	159-170
Sarsenov M.B. Humanization of international relations as an urgent requirement of the time	159-170
Сарсенов М.Б. Халықаралық қатынастарды ізгілендіру үақыттың шұғыл талабы ретінде	159-170

Сарыбаев М.С., Мургабаева А.С., Есбергенова Г.Б., Абдихапарова Г.А. Межкультурная коммуникация в современной дипломатии: проблемы, стратегии и роль технологий	171-194
Сарыбаев М.С., Мургабаева А.С., Есбергенова Г.Б., Абдихапарова Г.А. Қазіргі дипломатиядағы мәдениетаралық байланыс: проблемалар, стратегиялар және технологияның рөлі	171-194
Sarybayev M.S., Murgabayeva A.S., Yesbergenova G.B., Abdikhaparova G.A. Intercultural communication in modern diplomacy: issues, strategies, and the role of technologies	171-194
Тұралин Е.М., Кошербаев Ж.Д., Тюлебеков Т.Б. Түркі мемлекеттер ұйымының (ТМҰ) қалыптасуындағы Қазақстан мен Туркияның рөлі	194-218
Тұралин Е.М., Кошербаев Ж.Д., Тюлебеков Т.Б. Роль Казахстана и Турции в формировании Организации тюркских государств (ОТГ)	194-218
Turalin E.M., Kosherbayev Zh.D., Tulebekov T.B. The role of Kazakhstan and Turkey in the formation of The organization of turkic states (OTS)	194-218
Tutumlu A., Imyarova Z., Balpanova N. Institutional management and state financing for research on conflicts: efforts to sustain long-term peace post-2020	218-236
Тутумлу А., Имярова З., Балпанова Н. Институциональные басқару және жанжалдарды зерттеуді мемлекеттік қаржыландыру: 2020 жылдан кейінгі ұзақ мерзімді бейбітшілікті сақтау бойынша күш-жігер	218-236
Тутумлу А., Имярова З. Балпанова Н. Институциональное управление и государственное финансирование исследований конфликтов: усилия по поддержанию долгосрочного мира после 2020 года	218-236
Ustemirova A.O. Multilateral formats of cultural and humanitarian cooperation between Central Asia and China (the case of the belt and road initiative)	237-250
Устемирова А.О. Орталық азия және КХР мәдени -гуманитарлық ынтымақтастығының көпжақты форматтары (Бір белдеу және бір жол бастамасы мысалында)	237-250
Устемирова А.О. Многосторонние форматы культурно- гуманитарного сотрудничества ЦА и КНР (на примере инициативы Один пояс один путь)	237-250

Maulen A., Orynbassarov D., Agybay Zh.R. The employment quota system for individuals with disabilities in Kazakhstan: exploring policy, implementation, challenges, and solutions in the context of globalization	251-262
Мәулен Э., Орынбасаров Д., Ағыбай Ж.Р. Қазақстандағы мүгедектердің жұмыспен қамтудың квоталау жүйесі: саясатты, проблемалардың және шешімдерді жаһандану контекстінде зерттеу	251-262
Мәулен Э., Орынбасаров Д., Ағыбай Ж.Р. Система квотирования трудоустройства для инвалидов в казахстане: изучение политики, реализации, проблем и решений в контексте глобализации	251-262

III БӨЛІМ. АЙМАҚТАНУ
РАЗДЕЛ III. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ
PART III. REGIONAL STUDIES

Aikumbayeva L.A., Kakenova Z.A. Mapping the priorities: comparative analysis of EU and US economic engagement in Central Asia	263-278
Айкүмбаева Л.А., Какенова З.А. Басымдықтарды белгілеу: Еуроодак пен АҚШ-тың Орталық Азия аймағымен экономикалық ынтымақтастығына салыстырмалы талдау.....	263-278
Айкүмбаева Л.А., Какенова З.А. Определение приоритетов: сравнительный анализ экономического взаимодействия ЕС и США в Центральной Азии	263-278
Акимова Ж.Б., Сейлхан А., Тайшанова С.Т. Интересы США в странах большого Каспийского региона	279-294
Акимова Б. Ж., Сейлхан А., Тайшанова С.Т. Үлкен Каспий өңірі елдеріндегі АҚШ-тың мүдделері	279-294
Akimova B. Zh., Seilkhan A., Taishanova S.T. US interests in the countries of the greater Caspian region	279-294
Bokova B.B., Abilova A.K. Strategic direction of economic cooperation between Turkey and The Central Asian Republics.....	295-316
Бокова Б.Б., Әбілова А.К. Түркияның Орта Азия республикаларымен экономикалық ынтымақтастықтың стратегиялық бағыты	295-316
Бокова Б.Б., Әбілова А.К. Стратегическое направление экономического сотрудничества Турции с Центральноазиатскими республиками	295-316

Нигманов Т.А., Таштемханова Р.М. Фактор евроскептицизма в странах Европейского союза: состояние и сравнительный анализ	316-329
Nigmanov T.A., Tashtemkhanova R.M. The factor of euroscepticism in European union countries: status and comparative analysis	316-329
Нигманов Т.А., Таштемханова Р.М. Еуропалық одақ елдеріндегі евроскептицизм факторы: жағдайы мен салыстырмалы талдау	316-329
Raghunath Mahabir, Keron Ganpat. India and the Caribbean community (CARICOM): towards a greater understanding and cooperation	330-350
Рагунат Махабир, Керон Ганпат. Үндістан және Кариб қауымдастыры (КАРИКОМ): өзара түсіністік пен ынтымақтастықты арттыру жолында	330-350
Рагхунат Махабир, Керон Ганпат. Индия и Карибское сообщество (КАРИКОМ): на пути к большему взаимопониманию и сотрудничеству	330-350
Hor K.W.C., Kydyrbek F.A., Kukeyeva F.T. Rethinking regional integration: a comparative analysis of MERCOSUR and the EAEU.....	350-369
Хор К.У.К., Кыдырбек Ф.А., Кукеева Ф.Т. Аймақтық интеграцияны қайта қараша: МЕРКОСУР мен ЕАЭО-ны салыстырмалы талдау	350-369
Хор К.У.К., Кыдырбек Ф.А., Кукеева Ф.Т. Пересмотр региональной интеграции: сравнительное исследование МЕРКОСУР и ЕАЭС	350-369

**I БӨЛІМ. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫ ЗЕРТТЕУДІҢ
ТЕОРИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРИ**
**РАЗДЕЛ I. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ИССЛЕДОВАНИЯ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**
**I PART. THEORETICAL ISSUES OF INTERNATIONAL
RELATIONS RESEARCH**

ӘОЖ 327

MFTAP 11.07.25

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.001>

**ҰЛТТЫҚ МҮДДЕ ЖӘНЕ ОНЫҚ ТЕОРИЯЛЫҚ-
ӘДІСНАМАЛЫҚ ТАЛДАУЫ**

*Абдуразов Б.Б.¹, Муминов Н.А.², Арынбаева Д.Ж.³, Турекулова Ж.Е.⁴

*¹ М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті,
Шымкент, Қазақстан

² әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті,
Алматы, Қазақстан

³ Ө.Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық
университеті, Шымкент, Қазақстан

⁴ М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті,
Шымкент, Қазақстан

Андратпа. Саяси ғылымдар және халықаралық қатынастар бағытында, ұлттық мүдде өткір дискуссиялық мәселеге айналып отыр және ғылыми әдебиеттерде тақырыпқа қатысты түрлі аспектідегі теориялар ұсынылып отыр. Осы ретте, қазіргі кездегі әлемдік тәртіп жағдайында, ұлттық мүдделерге қатысты теорияларға талдау жасау арқылы, тұжырымдар жасау өзектілігімен айрықшаланады. Ұсынылып отырған мақалада ұлттық мүдделердің туындау және қалыптасу барысының теориялық-методологиялық аспектілері зерттеледі. Ұлттық мүдделер – мемлекеттердің ұзақ мерзімді стратегиялық мақсаттары мен оларды жүзеге асуруға бағытталған іс-әрекеттері ретінде анықталады. Мақаланың мақсаты – ұлттық мүдделердің қалыптасу үрдістерін, қамтамасыз ету бағыттарын айқындау. Осы мақсатқа жету үшін авторлар ұлттық мүдделердің анықтамасын, олардың маңызын және түрлеріне талдау жасайды, қалыптасуына ықпал ететін факторларды анықтайды, негізгі теориялық және методологиялық тәсілдерді қарастырады, ұлттық мүдделерді жүзеге асуру

механизмдерін зерттейді және олардың даму үрдістерін зерделейді. Мақалада ұсынылған гипотезалар ұлттық мұдделердің объективті және субъективті факторлардың өзара әрекеттесуіне, мемлекеттің экономикалық, саяси және әлеуметтік жағдайларына тәуелді екенін көрсетеді. Ұлттық мұдделердің жүзеге асырылуы мен дамуы мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатындағы стратегиялық жоспарлар арқылы анықталады. Ұлттық мұдделердің дамуы мен өзгеруі ғаламдық және аймақтық саяси жағдайларға байланысты динамикалық процесс болып табылады. Бұл зерттеу ұлттық мұдделердің қалыптасу процесін кешенді түрде түсінуге және оларды жүзеге асыруда тиімді әдістерді анықтауға бағытталған. Сонымен қатар, мақалада ұлттық мұдделердің дамуындағы қындықтар мен оларды шешудің мүмкін жолдары талқыланады. Зерттеу нәтижелері ұлттық мұдделерді анықтауда және оларды жүзеге асыруда практикалық ұсыныстар жасауға негіз болады.

Тірек сөздер: ұлттық мұдде, мемлекет, халықаралық қатынас, саяси реализм, идеориялық тәсілдер, зерттеу әдістері, сыртқы саясат, жаһандық жағдайлар

Кіріспе

«Ұлттық мұдде» ұғымы мемлекеттің қауіпсіздігі мен тұрақтылығын қамтамасыз етуде және бүгінгі кездегі жаһандық интеграциялық процестердің барынша жаңданған дәүірінде мемлекеттердің егемендігі мен тұтастығын сақтауда негізгі болып табылатын маңызды концепция. «Ұлттық мұдде» терминіне байланысты анықтамалар мен айқындаулардың бірізді емес екенін, соған байланысты зерттеушілердің түрлі бағыттары мен көзқарастарына орай әртүрлі түсіндірілетінін айтып кету орынды болмақ. Халықаралық қатынастар жүйесіндегі маңызды концепция ретіндегі «Ұлттық мұдде» саяси –экономикалық мұдделерді, қауіпсіздік аспектілерін идеологиялық-мәдени мұдделерін және елдің басқа да өмірлік маңызы бар мұдделерін қамтитын ауқымды ұғым.

Ұлттық мұдделер негізінен алғанда геосаяси және геоэкономикалық көрсеткіштерге және мемлекеттің ресурстық мүмкіндіктеріне орай жіктеледі. Ұлттық мұдделердің мазмұны ғана емес, оларды ілгерілету әдістері де, олардың қалыптасу формасы да өзіндік ұлттық әрекшеліктерге ие болуы мүмкін. Ұлттық мұдделердің жүзеге асырылуы мемлекеттің ішкі саясатында да, сыртқы саясатында да көрініс табады. Көп жағдайда мемлекеттің сыртқы саясатының тиімді және табысты болуы нақты айқындалған ұлттық мұдделерінің болуымен және оларды жүзеге асырудың тәсілдері нақты болуымен тікелей байланысты болады. Ұлттық мұдделер мен олардың өнімі

болып көрініс табатын мемлекет арасындағы байланыс уақыт өте келе жойылуы мүмкін екенін, әлемде кеңінен орын алған қазіргі заманғы ұлттық мемлекеттерден құралатын дүниенің келбеті өзгеруі, мұның орнына мемлекеттер одактарымен немесе басқа қырылымдармен алмастыруға болатындығын болжамдау саяси реализм бағытындағы көзқарастардың бірі болып табылады. Қазіргі замандағы жаһандану барысы белең алған және түрлі бағыттағы және деңгейдегі интеграциялық процестер барынша тығыздалған уақыттарда ұлттық мұдделерді айқындау және жүзеге асыру күрделі мәселе болып табылады.

Қазіргі қалыптасқан әлемдік тәртіп, жаһандық ауқымдағы өзара тәуелділікпен, мемлекеттер арасында саяси және экономикалық тұрғыда тығыз байланыстың орнауымен, интеграциялық байланыстардың артуымен және әлемдік саясаттағы трансұлттық топтардың белсенеділігімен ерекшеленеді. Бұл мәселенің позитивті тұстары басым болғанымен, соңғы кездегі саяси оқиғалардың талдауы көрсетіп отырғанындей, түрлі қайшылықтарды да тудырып отырған үрдіс. Осы ретте, мемлекеттер үшін қарқынды түрде өзгеріп отырған халықаралық саясаттың бағытына орай бейімделе отырып, өз ұлттық мұддесін сақтап қалып, алға жылжыту мәселесінің маңызы артып келеді және ұлттық мұдде мәселесін ғылыми түрде зерттеу өзектілігін жоғалтпайтын негізгі ғылыми – тәжірибелік бағытқа айналып отыр. Жаһандық кезеңде ұлттық мұдденің қажетtelігі бар ма? Жаңа әлемдік тәртіптегі ұлттық мұдденің маңызы қандай болмақ? деген мәселелер төнірегінде барабар жауаптар іздестіру ғылыми қауымдастықтың басты міндеп болып табылады.

Бастапқыда, Батыс елдері зерттеушілері тарапынан саяси терминологияға енгізілген ұлттық мұдде тұжырымдамасы, халықаралық қатынастар саласында және сыртқы саяси тәжірибеде кеңінен қолданылып отырған бағыт. Дегенмен, зерттеушілер арасында ұлттық мұдде ұғымына қатысты анықтамалар мен тұжырымдарды қалыптастыруда пікірталастар толық аяқталмаған дүние, сондықтан, теориялық тұрғыдан мәселені қайта қарастыру арқылы, талдау жасау, ұсыныстар әзірлеу өміршең ғылыми бағыт болып табылады.

Мақаланың негізгі мақсаты – ұлттық мұдде тұжырымдарына қатысты іргелі зерттеулерге талдау жасау арқылы, мәселенің теориялық-методологиялық аспектілерін зерделеу болып табылады.

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Мақалада қолданылған тарихи-салыстырмалы әдіс арқылы, ұлттық мұдде ұғымының түрлі халықаралық қатынастар

жүйесіндегі қолданылуы, оның қазіргі таңда өзгеріске ұшырауы қарастырылады. Жүйелі талдау әдісі арқылы мәселенің теориялық – әдіснамалық негіздері айқындалады.

Ұлттық мұдделердің концептілік тұжырымдары Моргентаудың (Hans J. Morgenthau) «Ұлттық мұддені қорғау: Американың сыртқы саясатын сын тұрғысынан қарастыру» (*In Defense of the National interest: A Critical Examination of American Foreign Policy*) енбегінде егжей-тегжейлі қарастырылып, құрылымдалады. Моргентау бойынша: «Саяси реалиzm билік тұрғысынан түсініletіn мұdde тұжырымдамасын біржола орныққан және өзгеріске келмейтіn деп емес, қалыптасқан жағдайға байланысты жәne тәуелді деп санайды» [1]. Яғни, жағдайлардың нақтылы өmіr шындығында жәne саяси конъютураларға орай құбылуына байланысты мұдделер де құбылып, өзгеріп отырады деген сөz. Саяси реализмнің бұл қағидасты ұлттық мұдделердің динамикалы табиғатын түсіnumen байланыстырылады.

Тарихи жағдайларға байланысты да мұдделер өзгеруі мүмкін. М.Вебердің айқындауына орай, әлеуметтік іc-әрекеттің түрін идеялар емес, материалдық жәne идеалды мұдделер анықтайды [2, 85 б.]. Саяси әрекеттерді анықтайтын мұдделердің өзара айырым белгілері мен сипаттарына ие түрлері нақтылы тарихи кезенде - белгілі біr саяси жәne мәдени контексте қалыптасады.

Гарвард университетінің Кеннеди атындағы мемлекеттік басқару мектебінің профессоры Д.А.Франклидің айтуынша, «ұлт түгел бірлесіп сол үшін әрекет етуге лайық деп санайтын ұлттық құндылықтардың жиынтығы» ұлттық мұддені білдіреді [3,65 б.].

Ұлттық мұдделер жайлы ең алғаш жазылған еңбек болып 1934 жылы жарық көрген Чарльз Остин Бердтың «Ұлттық мұdde идеясы: Американың сыртқы саясатын аналитикалық зерттеу» (*The Idea of National Interest: An Analytical Study in American Foreign Policy*) кітабы болып саналады. Берд өзінің зерттеулерінде «ұлттық мұdde» ретінде ең алғаш жасалған үндеулердің тарихына үçіледі жәne олардың XVI ғасырдағы Италияның, XVII ғасырдағы Англияның билік құрылымы тоқырауға ұшырап, билеуші «әүлеттің (династияның) мұддесі», «билеушінің мұддесі», «мемлекеттің мұддесі» (*raison d'état*) деген ұғымдар қоғамға өтімсіз болып өзінің маңызын жоя бастаған кезендерде саяси дипломатияда орын алып жатқан өзгерістерді нақты білдіруге байланысты қолданысқа алынған термин екенін айтады [4, 6 б.]. Фалымның көрсетуінше, ұлттық мұdde идеясы мен бүгінгі үлгідегі саяси ассоциациялы ұлттық мемлекеттердің пайда болуы өзара байланысты құбылыстар болып табылады. Сол секілді, XVIII ғасырдың аяқ шенінде АҚШ-тың конституциясын құрылымдауға жәne қабылдауға негіз

болған пікірталастар кезінде барынша танымалдыққа ие болады және бұдан кейінгі XIX және XX ғасырдың басындағы АҚШ өзінің жүзеге асыратын коммерциялық және аумақтық экспансияларының бәрін де «ұлттық мұддемен» дәйектеуінің негізі қаланады. Келе-келе қоғам арасындағы белгілі топтардың экономикалық-қаржылық мұдделері «ұлттық мұдде» деңгейінде қаралатын жағдай қалыптасады.

Ұлттық мұдде ұғымын жүйелі және сынни тұрғыдан терен талдауға арналған «Халықаралық қатынастар теориясындағы ұлттық мұдде» («The National Interest in International Relations Theory») еңбегінде Скотт Берчилл заманауи кезеңдегі халықаралық қатынастарды реалистік, либералдық, құрылымдық (конструктивистік), анархистік, рационалистік (ағылшындық мектеп) теориялары тұрғысынан қарастыра келе, дипломатияда «ұлттық мұдде» кеңінен қолданыс тапқанымен, елдердің сыртқы саясатындағы мотивацияларын айқындауда айтартықтай күрделі және проблемалы түсінік, «нашар жетекші» екенін айтады [5]. Осы секілді, Раймонд Арон, Джеймс С. Розенау секілді ғалымдар да «ұлттық мұдде» ұғымын «түсініксіз», «нақтылауға келмейтін» санатқа жатады деп қараган.

Салыстырмалы түрде алғанда, ғылыми айналымға «ұлттық мұдде» ұғымы енгеніне көп уақыт бола қойған жоқ. «Оксфорд энциклопедиясына» лайықталып енгізілген 1935 жылдан бастап бұл термин әлеуметтік ғылымдарда ресми түрде қолданыла бастады. Ұғымды жасап шығарушы болып америкалық ғалымдар Ч.Бъерд және Р.Нибур саналады [6, 53 б.].

Ұлттық мұддені фонемендік деңгейде назар аударып қарастыру XX ғасырда, әсіресе оның екінші жартысында жақсы қолға алынды. Бұл мәселені қарастыруда жетекші орынды америкалық ғалымдар мен зерттеушілер иеленді. Ұлттық мұдделерді «күш» ұғымымен байланыстырып қараған бұл көзқарас өкілдері өз пікірлерін дамыта, кеңіте келе халықаралық аренадағы «күштердің тере-тендігі» санатын құрылымдады.

АҚШ-та бастау алған теориялық пікірталастар бұл мәселенің танымалдығын арттырды және келесі кезекте пікірталасқа Батыс Еуропа елдерін, оның ішінде Франция, Ұлыбритания, Германияны араластырды. Олардың арасынан әсіресе француздық Р.Арон, Ж.Б.Дюрозел, П.Ренувен, Р.Дебрэ; ағылшындық М.Батлер, Дж.Френкел секілді ғалымдар ерекше көзге түсті. Мәселен, Р.Аронның пікірінше, мемлекет аумағындағы түрлі индивидтер иелік ететін ресурстардың, құралдардың және мақсаттардың әртүрлі және әрденгейлі болуы олардың ортақ тенденлікте еместігін көрсетеді сәйкесінше «ұлттық мұдде» ұғымын саяси актордың идеалды мақсатындағы немесе

амал-әрекетіндегі критерилердің бірі ретінде анализдеуге мүмкіндік бермейді. Фалымның пікірінше, мемлекеттің сыртқы саясаты оның басшыларының әрекетінен көрініс табады. Мұндайда билеушінің жеке мотивтері мен амбициялы ұмытылыстары үлкен маңызға ие болады, мемлекет лидерлерінің көпшілігі болса өздерінің амал-әрекеттерінің негізінде «ұлттық мұдде жатқан секілді» түр көрсетумен айналысады [7].

Ж.Б.Дюорозелдің пайымдауынша, «мұдде» түсінігі нақты әрі толық айқындауға келе бермейді. Зерттеушінің талабы бойынша, «ұлттық мұдде» ұғымы объективті тұрғыда айқындалмалы болғаны өте дұрыс болар еді. Мұндайда мемлекет басшылары ұсынып отырған мемлекеттік мұдделерді өзара салыстыру арқылы және «объективті ұлттық мұддеге» сәйкестігі арқылы халықаралық қатынастарды саралап тастау оқайға соғар еді. Бірақ, мәселенің түбіріне келгенде «объективті ұлттық мұддені айқындауға бағытталған зерделеудердің қайсы болса да субъективті болып тұратынын» тұжырымдайды [8].

Либералды бағыттың өкілдері болса сараптау мақсатында «ұлттық мұдде» ұғымын қолданудың, оның ішінде сыртқы саясат критерилерінің қатарында қолданысқа алудың қаншалықты орынды екені жайында өзіндік пайымдар жасаған. Олардың пікірінше халықаралық қатынастарға түсуші тараптардың әрекеттерін ынталандыруши негіз «ұлттық мұдде» емес, «ұлттық бірегейлік» болуы тиіс. Ұлттық бірегейлік тілдің, діни сенімдердің, тарихи және мәдени құндылықтардың ортақтығынан, ұлт тарихына деген біргелікті көзқарас пен жадыдан (память) құралады деп біледі [9].

Либералды-идеалистік парадигмалардың теоретиктері мен олардың идеяларын тәнілікпен қолданысқа алатын практиктер мұдделердің ұлттық болатынына, егер ол мұдделердің мазмұны моральдық нормаларды және заманауи глобалды проблемаларды қамтып тұратын болса, келісетінін шарт етіп келтіреді. Бірақ, адамгершілік құндылықтарды қорғау мен жаһандық қауіп-қатерлерге қарсы тұру ұлттық шекараның шенберінен әлдеқайда тыс жататын құбылыстар. Осыдан келіп, бүгінгі таңдағы демократиялық мемлекеттердің алдында тұрган басты міндет «ұлттық мұдделердің» қорғау емес, моралдық принциптердің сақталуын, адам құқықтарының қорғалуын қамтамасыз ету деген мәндегі баяндамалар жасалады [10].

Нәтижелері

Ұлтты мемлекеттік егемендіктің иесі деп тану және биліктің қайнар көзі деп жариялау «ұлттық мұдделер» деп аталатын ұғымның қалыптасуының алғышарттарын анықтады. «Ұлттық мұдде» дегенде

«қоғамның обьективті қажеттіліктерін мемлекеттің субъективті сезіну санаты» түсініледі. Бұл модельдің мәні бойынша қоғам белгілі бір мұдделерді (сұраныстар, қажеттіліктер) қалыптастырады және бұл мұдделер халық билігінің жүзеге асуының көрінісі есебінде мемлекеттік қызмет пен әрекетке айналады.

Ұлт - этностиң дамыған индустріалды және азаматтық қоғамдық кезеңіне өтуі барысында туындаған құбылыс. Ұлт мәдени-этникалық топтасудан гөрі саяси топтасу белгілеріне жақын. Ұлт – «толықтай мобилдендірілген және институттандырылған этникалық топ». Кей ұлттар этникалық топ (этникалық ұлттылық) болып қалыптасса, енді бір ұлттар азаматтық негізінде топтасады (азаматтық ұлттылық).

Ұлттық мұдде ұғымы ғылыми түрғыда әлі де зерделену барысында екеніне, толыққанды айқындалып және белгіленіп болмағанына қарамастан мемлекеттердің ішкі және сыртқы саясаттарындағы, халықаралық қатынастарындағы әрекеттерін сипаттауға, түсіндіруге, болжамдауға, негіздеуге қатысты басты бағдар болып келеді. Мемлекет басшылары өздерінің іс-әрекеттері мен шешімдерін «ұлттық мұддені жүзеге асыру, сақтау және қорғау» мақсатында жасауда екенін айтып негіздейді.

Кейде ұлттық мұдделер түсінігі ішкі саяси мақсаттармен байланысты қолданылады. Бұл жағдайда бұл терминді түсіндіруде әртүрлі тәсілдер қолданысқа алынады. «Ұлттық мұдде» терминінің өзі мемлекеттің нақты ұлттық мұдделердің символы ретіндегі рөлін көрсетеді. Кейбір зерттеушілер ұлттық мұдделерді мемлекеттің халықаралық жүйедегі орнымен обьективті түрде анықталады және мемлекеттің тарихы мен қазіргі күнін зерттеу барысында ашылады деп есептейді. Енді біреулері ұлттық мұдделерді үкімет субъективті түрде айқындауды деп санайды. Бұл жағдайда «ұлттық мұдде» ұғымы белгілі бір саясаткердің осы ұғымға енгізетін мәніне байланысты түсініледі.

Ұлттық мұдделерді жалпы алып жинақтап айтқанда мемлекеттің обьективті маңызға ие мақсаттары мен міндеттерінің жиынтығы деп тұжырымдауға болады және осы түрғыдан келгенде ұлттық мұдделер саяси мұдделердің санатына жатады.

Заманауи мемлекет ұлгілері «ұлттық мемлекет» ұғымына сиятын ұжымдасудан әлдекайда күрделі екені сөзсіз. Қазіргі кездегі «ұлттық мемлекет» сипатына ие елдердің қурамында сандаған этникалық топтардың өкілдері өмір сүретінін, олардың әрбірінің өзіндік талаптары мен тілектері, мұдделері болатынын ескергенде, бір ғана ұлттық топтан құралатын және мұдделері басым жағдайда ортақ болып келетін моногенетичносты мәндей «ұлттық мемлекет» ұғымы өзіндік

ерекшеліктерге ие екені және нақтылы өмір жағдайындағы мемлекеттің ұлттық мұдделерінің кеңдік аясына әсер ететіні байқалады. Сонымен қатар, мемлекеттің мұдделерінің бәрін бірдей ұлттың мұддесіне санай беруге де болмайды. Мысалы, еркін сауда туралы келісімдер экономикалық жағдайды нығайту жағынан мемлекеттің мұддесіне сай келгенімен, шетелдік компаниялармен бәсекелестіктің артуына байланысты мұдделері нұқсанға ұшырайтын отандық өндірушілерге кері әсерлі болуы мүмкін. Осындай тұстарда мемлекеттік мұdde мен ұлттық мұdde ұғымдары бетпе-бет келетін сәттері болады.

С.Берчилл белгілі бір аумақта және сол аумақты мекендейтін адамдарға қатысты ұstemдік етуші билікке ие мемлекет, мемлекеттік пайда болған кезеңнен бастап «мемлекеттік мұdde» ұғымы пайда болғанын тілге тиек етеді. Рас, мемлекеттілік түсініктің ерте кезеңдерінде «мемлекеттік мұdde» ұғымы биліктегі топтың мұдделерімен бір немесе барынша сәйкес болып, қазіргі тілмен айтқанда «корпоративті мұdde» ретінде көрініс тауып отырды. Мұндай жағдайға ұмтылуышылық биліктегі кейбір топтар мен тұлғалардың тарапынан бүгіндері де көрініс беріп қалатыны ойланарлық жағдай болып табылады.

Мемлекеттік ұлттық мұдделер деп біріктіріп айтқанда ұғынатымыз - бұл мемлекеттің жария ететін, құқықтық құжаттармен бекітілетін және құқықтық механизмдерді қолдана отырып белгіленген мемлекеттік мекемелер мен ұйымдар арқылы қорғауға алынатын ұлттық мұдделер болып табылады. Мемлекеттік мұdde мемлекет қарамағындағы өкілдік арналары мен байланыс жүйелері арқылы қоғамдық мұдделерді басты назарға ала отырып мемлекеттік басқару жүйесінің өміршешендігіне байланысты өзекті мәселелермен айналысусы арқылы айқындалады. Мәселен, денсаулық сақтау саласындағы мемлекет мұддесі денсаулық сақтау жүйесін жақсарту болуы мүмкін. Бұл қоғамның саулығын сақтауды өмір сүру сапасын артыруды қамтамасыз ету атқарылуы тиіс өзекті мәселе. Бұл мәселеге байланысты ұлт мұддесін сақтау барысы таңдауга ерік беру, сауламалар өткізу, азаматтық бастамаларды қолдау арқылы көрініс табуы мүмкін және осы шаралар арқылы нақты мәселе бойынша шешім қабылдау барысына халықтың әртүрлі топтарының пікірлерін ескеруге мүмкіндік жасалғаны түжірымдалады. Кей зерттеушілердің пікіріне орай, мұдделердің мемлекеттік және ұлттық түрлерінің арақатынасының көрінісі мемлекет пен ұлт ұғымдарының арақатынасы секілді - етene жақын және бір-бірінен ажыратқысыз тұтас болып табылады [11, 127 б.]. Ұлттық мұdde мәдени тіл құндылығын, мәдени мұраларды сақтауды көздеуі мүмкін және бұл мұдделерді мәдени шараларды

қаржыландыру, білім беру бағдарламаларын қалыптастыру арқылы мемлекет те қолдайды, осы арқылы ұлттық мұдде мен мемлекеттік мұдде бір нүктеде түйісken саналады. Өз кезегінде мемлекет қаржылық және заңнамалық қолдауды қамтамасыз ете отырып бұл мұдделерді жүзеге асырудың құралы ретінде өрекеттеседі.

Ұлттық мұдделердің мәні, ең алдымен, мемлекет ішінде сонымен қатар оның сыртында қалыптасуы мүмкін болған және азаматтар мен қоғамның дамуы мен өмірлік қажеттіліктерін жүзеге асыруларына кедергі келтіретін кез-келген деструктивті құбылыстарға қарсы тұру және олардың алдын-алу ретінде де көрініс береді. Мемлекеттік мұдделерді қоғамның саналы түрде айқындаған объективті сұраныстарына орай қалыптастын ұлттық мұдделер жиынтығының тенгерімділігі мен онымен мәдени-тарихи ерекшеліктеріне орай тығыз байланысты болатын мемлекеттік биліктің тәуелділігінің арасындағы байланыс деп түсіну де ұсынылады. Яғни, мемлекеттік мұдделер ұлттық мұдделерді де қамтиды және бөлек қалыпта мемлекеттік билік мұдделерін де ескереді деген сөз.

Негізі, «мемлекеттік мұдде» категориясын түсінуде бірауызды келісілген тұжырым қалыптаспаған деуге болады, соган орай бір қарағанда ұғынықты секілді көрінетін термин әр жолы әртүрлі айқындалып жатады. Сол секілді, мемлекеттік мұдделер мен ұлттық мұдделердің сәйкестігіне қатысты да қалыптасқан ортақ ұстаным жоқ екенін, әртүрлі саяси және академиялық орталарда бұл ұғымдарды анықтау мен түсіндірудің әртүрлі тәсілдері қолданылып келе жатқанын айта кету керек.

Кейбір зерттеушілер мен саясаткерлер мемлекет өз халқының қажеттіліктерін қанагаттандыру және құқықтарын қорғау үшін құрылатын билік институты болғандықтан мемлекеттік мұдделер ұлттың мұдделерін әрі қамтып, әрі білдіріп тұруы керек деп санайды. Екінші жағынан, мемлекеттік мұдделер мемлекеттің тұрақтылығын, оның экономикалық өсүін, қауіпсіздігін және халықаралық ықпалын қамтамасыз ету сияқты мақсаттардың кең ауқымына басым мән беруі тиіс деген де пікірлер бар. Бірақ, бұл басымдықтар әрдайым ұлттың өмірлік қажеттіліктерімен не мерзімі жағынан, не бағыты жағынан, не мазмұны жағынан, не мұдделігі жағынан тікелей сәйкес келе бермеуі мүмкін. Мысалы, мемлекеттің халықаралық ынтымақтастықты нығайтуға немесе тиімді сауда келісімдерін жасауға мұдделігі қоғам тарапынан әрдайым қолдауға ие бола бермейтін немесе ел ішіндегі жекелеген әлеуметтік топтардың мұдделеріне қайши келетін шешімдерді қабылдауды, шараларды жүзеге асыруды талап етуі мүмкін. Сондай-ақ, елдердің өзара тәуелділігін арттырып отырған

жаһандану үдерісі жағдайында мемлекет Халықаралық ұйымдарға қатысуға және халықаралық шарттардан туындайтын міндеттемелерді орындауға мүдделі болуы мүмкін, бірақ бұл да әрқашан және әржолы ұлттық мүдделермен тікелей сәйкесімді бола бермеуі мүмкін.

Осылайша, мемлекеттік мүдделер категориясы саяси контекстке ішкі және сыртқы сын-қатерлерге, сондай-ақ белгілі бір мемлекеттің тарихи және мәдени ерекшеліктеріне байланысты көптеген факторларға тәуелді көп қырлы және серпінді-динамикалы құбылыс болып табылады. Мемлекеттік мүдделерді түсінуге, оларды тәжірибе жүзінде іске асыруға байланысты көзқарастар мен тәсілдердің түрлі болуы бұл терминді нақты айқындау мен тәжірибеде қолдануды айтарлықтай қыын ете түседі.

Идеалды жағдайда қарастырғанда ұлттық мүдделер мен мемлекеттік мүдделер арасында сәйкестік барынша тығыз болуы керектігі айдан анық. Мәселен, соғыс жағдайында ұлттық мүдделер (Отанды қорғау, мәдениетті сақтау, дәстүрлерді жоғалтпау) мемлекеттік мүдделермен сәйкес келеді (қауіпсіздікті қамтамасыз ету, аумақтық тұтастықты сақтау, т.с.с.). Дей тұрганмен, олардың тұтасып бірмебір сәйкесіп кетуі реалды өмір жағдайынан ғөрі идеалды модельге көбірек келеді. Мұның мысалы, идеалды болжам бойынша елдің экономикалық өркендеуі барлық азаматтарға бірдей жағымды әсер етуі керек. Алайда, іс жүзінде мемлекеттік шаралар елдегі барлық азаматтарға емес тек белгілі бір әлеуметтік топтарға немесе аймақтарға пайда әкелуі мүмкін. Осыдан келіп мүдделердің сәйкестігі нақтылы өмірдің шындық жағдайларында әртүрлі деңгейлер мен көріністерге ие болатыны байқалады.

Мемлекеттің өзіндік мүдделері, сөзсіз, бар. Дегенмен, оларды нақтылаپ өту керек. Мемлекет мүдделері ұлттық мүдделермен салыстырғанда келесідей ерекшеліктерге ие:

- мемлекеттік биліктің көрінісі болып табылады. Яғни, мемлекеттік мүдде тікелей мемлекеттік биліктен келіп шығады. Құқықтық қалыпта түсіп ұлгермен саяси шешімдер мемлекеттік мүдденің, яғни мемлекеттік билікті иеленушілер мен тасымалдаушылардың мүдделерінен туындалап жатады. Демократиялық құрылымдағы мемлекеттерге қатысты айтқанда, мемлекет мүдделері жоғары биліктің иесі болып саналатын ұлттың/халықтың мүдделерінің көрінісі ретінде әрдайым айқын бола бермейді, оның орнына өкілетті органдар арқылы қалыптасады немесе солар арқылы құрылымдалады. Басқаша айтқанда, халыққа не керек екенін, ұлттың қай мүддесі басымдыққа ие екенін жоғары билік иесі болып саналатын халық атынан олардың өкілетті органдары болып табылатын мемлекет және онын

құрылымдары айқындауды және қалыптастырады. Демократиялы емес мемлекеттерде мемлекет мүддесі ұлт мүддесімен тіпті де сәйкес келмеуі әбден мүмкін.

- мемлекет мүдделері әрдайым анық, айқын сипатта болады және белгілі нәтижеге жетуді көздейді. Бұл тұрғыдан қарағанда, аумақтық тұтастықты сақтау мәселесі мемлекеттік мүддеден гөрі мемлекеттің қорғанысты қамтамасыз ету функциясына көбірек келеді. Ал, бұл тұста мемлекеттің мүддесі әскери күштердің нақтылы көрсеткіштерге сай болуын және олардың әлеуетті қалпын тиісті талап дәнгейінде болуын қамтамасыз ету арқылы көрінеді. Яғни, мемлекет мүддесі өзінің мемлекеттік функциясын атқаруга сай болуды қамтамасыз ету арқылы айқындалады.

- мемлекет мүдделері рәсімделген түрде болады. Мазмұны толық ашыған, айқындалған күйде болмаса да, мемлекет мүдделері жапы мәндегі принциптеген нормалар (зандар, жарғылар, т.с.с.) түрінде рәсімделеді.

- мемлекет мүдделері серпінді/қозғалысты (динамикалы) болады және өзгеріп отырады. Саяси күштердің қылышына, саяси ахуалдың және экономикалық жағдайдың құбылуарына, әлемдік қауымдастықтарғы және мемлекет аумағындағы айтулы оқиғаларға орай өзгеруі мүмкін. Мәселен, парламенттегі партияның немесе жетекші коалицияның құрамы өзгеруі мемлекет мүдделеріндегі басымдықтардың бағыты өзгеруіне ықпал етуі мүмкін немесе билеуші партияның жетекшісінің ауысуы әлде мемлекет басшының ауысуы мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатындағы мүдделік басымдықтардың ауысуына экелуі мүмкін. Сол секілді, экономикалық жағдайдың нашарлауы мемлекеттің әлеуметтік салаға басымдық беруіне, түрлі мерекелік және салтанатты шараларды қысқартуға, шетелдік іссапарлар санын шектеуге ықпал ететіні секілді, экономиканың ілгерілуі қурделі инфрақұрылымдың жобаларды қаржыландыруға, ғылым мен білім, денсаулық салаларына қаржының көптеп құйылуына ықпал жасайды. Көрші мемлекеттерде қарулы қақтығыс орын алуды мемлекеттің қауіпсіздігі шараларын қүштейтуге, сыртқы саясаттағы басымдықтарын қайта қаруаға ықпал етсе, халықаралық ұйымдарға мүшелікке өтуі мемлекеттің экономикалық және сауда-саттық, кедендік саясаттарын қайта қаруаға мәжбүрлеуі мүмкін. Осы сияқты сандаған факторлар мемлекет мүддесінің динамикалы қалыпта болуына және өзгерістерге ұшырап отыруына ықпалын тигізеді.

Жоғарыда келтірілген жайлардан «ұлттық мүдде» ұғымына қарағанда «мемлекеттік мүдде» ұғымы әлдеқайда әмбебап және нақты екенін аңғаруға болады. Өйткені, мүдделердің ұлттық сипаты

толық күйінде болмаса да тек демократиялық құрылымдағы елдерде айқындала алады. Егер мемлекеттегі ұлттық құрам әртекті болса және олар ортақ бір мұдделер төнірегінде топтасқан болмаса, жалпы ұлттық мұдделерді қалыптастыру тіпті қынға айналады. Сонымен қатар, нақты шешім қабылдауши субъектілер тек ұлттық мұдделерді ғана көздең қоймай, жеке өзінің немесе корпоративті мұдделерді де қамдап отыруы мүмкін.

Бұгінгі таңда қалыптасқан дәстүр бойынша мемлекеттік мұdde деңгенде оның стратегиялық, саяси, экономикалық, құқықтық, идеологиялық құрамдары негізге алынып түсініледі, өйткені осы салалардың жалпы жиынтығы біріге келе мемлекеттік мұдені құрайды. Әрине, бұл құрамдардың өзара қатынастық үлесі әрбір тарихи кезеңдердегі жағдайлар мен оқигаларға орай және әрбір елдің өзіндік даму барысы мен тарихи жолына қарай әртүрлі деңгейде және көлемде болуы мүмкін. Дей түрғанмен, заманауи мемлекеттік үлгілердің алғашқылары құрылымдаға бастаған кезеңдерден бері қарайғы уақыттардағы «мемлекеттік мұdde» ұғымының құрамында осы бағыттар сөзсіз қамтылып отырған. Әлемдегі жетекші елдерде анық, айқын, ұзақ мерзімді және басқарушы элиталардың тарапынан сезіне отырып қалыптастырылған мемлекет мұдделерінің пайда болуымен халықаралық қатынастарда белгілі бір тұрақтылық пен болжамдылық пайда болды. Саралай келгенде, «мемлекеттік мұdde» деп мемлекеттік биліктің әлеуметтік маңызға ие қажеттіліктер мен талаптарын нақтылы үақыт жағдайында жалпы мазмұндағы құқықтық нормалар арқылы мәнделуі екенін айқындаі аламыз.

Ілгергі замандардағы ел билеушілері де «ұлттық мұdde» ұғымын тап қазіргі замандағыдан мағынасында болма да, ел шетіне жау тиіп сырттан қауіп-қатер төнген кезде, не болмаса басқа елдерге жорық ұйымдастыраш кезде, династиялық некелерді бекітетін кездерде деңген секілді мемлекет үшін маңызды тұстарда қоғамды біріктіріп, жұмылдыру мақсатында қолданғаны даусыз. Қазіргі заманда жаһандану үдерістерінің жанданып, белен алған тұсында дәстүрлі түсініктегі ұлттық мұдделер ұғымдылығы өзінің маңыздылығын жойып бара жатқаны жайлы айтатын зерттеушілер де аз емес. Осындай көзқарастарды зерделеген ғалымдардың бірі канадалық М.А.Молчанов. Оның айтуынша, «әлеуметтік тұрме» болып саналған кеңестік жүйе жеңіліс тауып тарих сахынасынан кеткеннен кейін әлемдену бағыты жеңіске жеткен заманауи жаһандану кезеңінде, оның ішінде капиталдардың жаһандануы дәуірінде батыстық қоғамдарда ұлттық мұdde ұғымы «сәннен қалып» келеді. Өндірістік (трансұлттық корпорациялар), қаржылық (қаржының әлемдегі еркін

айналысы), саясат пен басқару (*халықаралық ұйымдар, келісімдер, сауда режимдері*), оған қоса азаматтық қоғам (*үкіметтік емес халықаралық ұйымдар, ресми емес бірлестіктер*) секілді маңызы үлкен салалардағы жетілген және институттальып қалыптасқан халықаралық және трансұлттық байланыстар мен орнаған қатынастар «ұлт - мемлекет» қалпындағы мемлекеттердің ролі әлсіреуіне әкеліп соғады. Кейбір ТҰК өнімділігі «үшінші әлемдегі» кейбір мемлекеттердің ІЖӘ көлемімен теңеседі және мұндай корпорациялар өз әрекеттерінде ұлттық заңнамаларға емес бизнес өнімділігін басшылыққа алады. Дамуы әлсіз мемлекеттердің ұлттық экономикалары осы секілді бір корпорацияның ықпалына түсіп тәуелденетін болса, онда мұндай мемлекеттің егемендігі де «іскер келімсектердің» еркіне өтіп кепілге айналады деген сөз. Осыдан келіп бизнес мұдделер мен ұлттық мұдделердің етene жақын араласып, біріне-бірі сіңісп кету барысы жүреді де, ақырында оларды бір-бірінен айырып алу мүмкін болмастай денгейге жетеді, мұндайда «ұлттық мұдде өзінің ұлттық болмысы мен бет-бейнесінен толығымен айырылады» [12, 20 б.]. Дегенмен, бұдан жаһандану үдерісі ұлттық мұдделерді еш мойындармайды, түгелімен жойылуға жеткізеді деген секілді пессимистік пікір қалыптаспаганы жөн. Бәсекелестік жағдайындағы мұдделердің түрлілігі мен өзара тоғысусы жалпы денгейдегі ортақ мұдделіктің болуын жоққа шығармайды.

Батыс Еуропа мен АҚШ-та ұлттық мұдде ұғымы базалық ғылыми санаттардың қатарына енгеніне біраз уақыт болған болса, посткеңестік елдердің қатарында болғандықтан біздің елде ұлттық мұдде ұғымы XX ғ. 90-жылдарында, Қазақстан өз тәуелсіздігін жариялағанда ғана толық мәнінде сезіліп, құрылымдала, қалыптаса бастады деуге болады. Бұған дейінгі кеңестік дәүірде ұлт мұддесін «тариҳи аумағында орналасқан этникалық қауымның өмірлік қажеттіліктері мен талаптарын жүзеге асыру» мәнінде қазақ ағартушылары мен «Алаш» қайраткерлері өздерінің шығармашылық және саяси бағдарламаларына арқау етті.

Еуропалық ғылыми концепция өндіріп шығарған ұлттық мұдделер тұжырымдамасы ұлттық мемлекеттегі азаматтардың баршасының мұдделерінің жиынтығы ретінде көрініс табады, ал ұлттық қауіпсіздік мәселелері болса азаматтардың жеке бастары мен жеке меншіктерінің мемлекет тарапынан кепілді қорғалуының жүйесі ретінде көрініске енеді. Ұлттық мұдделер мен ұлттық қауіпсіздіктің концептуалдау елімізде азаматтық қоғамның қалыптасуы барысымен және қоғамның демократиялануы үдерістерімен бірге қатар жүріп ұлттық менталитетке сәйкесетін өзіндік әрекшеліктерге ие бола отырып жүзеге асып келеді.

Ұлттық мұдде ұғымына байланысты болып жатқан пікірталастар мен көзқарастар ағынын анализдей келгенде батыстық зерттеушілердің методикаларына сүйене отырып «ұлттық мұдде» ұғымының мәні мен оны қолданудың орындылығына қатысты негізгі екі қатынастың байқалатынын айта аламыз. Оның бірі реалистік қатынас болса, екіншісі - либералдық (идеалистік) қатынас.

Реализм көзқарасын ұстанушылардың пікірлеріне қарағанда, ұлттық мұдде әлемдегі барлық мемлекеттердің базалық қажеттілігі және өзгермейтін санаты болып қала береді. Ұлттық мұддені ескеру сіз қалдыру жай ғана қателік болмас еді, бәлки аса қатерлі қателік болып табылар еді. Басқаша айтқанда, ұлттық мұдде әлемдегі мемлекет атаулының барлығының негізгі ұстанымы болып табылады сондықтан ол азаматтардың мұдделерінің жиынтығы болып қарала алмайды. Өйткені, ұлттық мұдде экономикалық, әлеуметтік, демографиялық, геосаяси секілді сандаган объективті факторларды ескеріп құрылымдалады.

Либералды бағыттың өкілдерінің тұжырымдауынша ұлттық мұдде саяси ықпал жасау немесе әскери артықшылықтарға ие болу емес, экономикалық әл-ауқаттың жақсы болуын көздейтін пайымдардан құралуы тиіс. Либералды көзқарастағы зерттеушілер сыртқы саясаттағы басымдық саяси әлде әскери бәсекелестікке емес, экономикалық бәсекелестікке негізделуі керектігіне сенімді. Либералдық көзқарас өкілдері демократиялық қоғамда ұлттық мұдде азаматтардың мұдделерінің жалпы жиынтығы негізінде құрылымдалуы тиіс екенін тұжырымдайды, мемлекет мұдделерін азаматтардың мұдделерінен үстін санау авторитарлы қоғамдардың белгісі болып табылады деп біледі. Дегенмен, посткеңестік елдердің өтпелі кезеңде екенін ескере отырып либералдар қауымы ұлттық мұдде мәселелері қазірше кейінгі орынғы шыға тұратынын, өйткені ол азаматтық қоғамды қалыптастыруға және демократиялық өзгерістерді орнықтыруға қызмет етіп септесуі керек екеніне келіседі.

Көпұлтты, поліэтности қоғамдарға қатысты «ұлттық мұдде» ұғымын қолданудың орындылығы мен ерекшеліктеріне байланысты да көзқарастар бірізді емес екенін айта кету керек. Кейбір зерттеушілер мұндай жағдайда «ұлттық мұдде» ұғымынан гөрі «мемлекеттік мұдде» ұғымы орынды болатынын, өйткені мемлекеттік мұдде ұғымы ұлттық мұддені де қамтитынын айтқан. Енді бір зерттеушілер «ұлт» ұғымын саяси мәнде қабылдап, оның этносқа қатысты мәнінен қол үзгенде ғана көпұлтты қоғамдарда «ұлттық мұдде» концептін қолдануға болатынын алға тартады. Мұндай жағдайда «ұлт» дегеніміз «белгілі егеменді кеңістіктеге орналасқан мемлекет пен ондағы азаматтық қоғамның

өзара үндесуі, келісімді өмір сұру әрекеттері» ретінде көрініс табады. Осы қалып бойынша қарағанда мемлекет ұлттық мұдделерді жүзеге асырудың негізгі тетігі, басты құралы ролін атқарады. Э.А.Поздняков пікіріне орай, «мемлекет пен қоғамның мұдделері сәйкескенде ұлттық мұдде туындаиды». Халықтың мәдени табиғаты мен рухани құндылықтары негізінде ұлттық және мемлекеттік мұдделердің сәйкесуі азаматтардың жеке мұдделері мен мемлекеттің жалпы мұдделерінің өзара үйлем табуы арқасында бірігіп, ішкі өлшемдермен қарағанда мемлекет пен қоғамның қауіпсіздігі және тұрақтылығы осы ортақтық деңгейі мен сапасына байланысты қалыптасады.

Қорытынды

Саралай келгенде, түрлі пікірлер мен көзқарастар болғанына қарамастан, ұлттық мұдде категориясы мемлекеттік саясаттың негізі болып табылады және мемлекет саясатындағы басты бағыттар мен бағдарларды, мемлекеттің әлеуетін арттыру жолындағы қимыл-әрекеттерді, әскери доктриналар мен саяси жүйедегі құрылымдардың мемлекет пен қоғамның игілігі үшін қызмет етулерінің барысын түсінудегі әдістемелік маңызды ұғым болып саналады. Ұлттық мұдде ұғымы өзінің қамту көлемі жағынан саяси тәжірибеде қолданысқа алынатын «мемлекеттік мұдде», «өмірлік маңызды мұдде» ұғымдарынан ауқымды. Кей кездері түрлі түсінулерге ұшырап жататынына қарамастан, ұлттық мұдде - тұтас мемлекеттің немесе елдің бәрін білдіріп тұратын ассоциациялығы кең категория және әрбір мемлекет ұлттық стратегиясын қалыптастыратын кезде ұлттық қауіпсіздік пен әл-ауқатты қамтамасыз ету шарттылығы ең алдымен ұлттық мұдделердің жүзеге асырумен байланысты екенін барынша ескереді.

Жоғарыда келтірілген жағдайларды зерделей келе жинақтап ой қорытқанда айтарымыз, ұлттық мұдде туралы шешімдер тек қана ғылыми тұжырымдамалар арқылы қалыптасумен шектелмеді, шынайы өмір қалпында орын алатын мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатындағы, халықаралық аренадаға қатаинастар барысындағы өзгерістер мен жағдаяттар да ұлттық мұдделердің өзгерістерді қабылдауына ықпал етуі әбден мүмкін екенін байқатады. Ұлттық мұдде жайлы қабылданатын шешімдер шынайы өмір жағдайындағы амбициялардың, мотивациялардың, қажеттіліктердің, талаптардың, критерийлердің және факторлардың өзара тартысы мен тоғысуының нәтижесі болып табылады. Осылай дей келе, ұлттық мұдделердің мынадай басты белгілерін бөліп көрсетуге болады:

- ұлттық мұдделер белгілі бір қоғамның қажеттіліктерінің көрінісі болып табылады;
- ұлттық мемлекет құрылған жағдайда ғана шын мәніндегі «ұлттық мұдделер» санаты туралы айтуға болады;
- ұлттық мұдделер мемлекеттің сыртқы саясатының құрылымының негізі болып саналады;
- ұлттық мұдделер белгілі бір аумақта өмір сүретін халықтың жалпы жиынтық ұмтылыстары мен мұдделерін білдіреді;
- ұлттық мұдделер концептінде жекелеген адамдардың сан алуан қызығушылықтары мен талаптарын түгелдей ескере беру мүмкін емес, оның орнына солардың жиынтықталған және жалпы мемлекеттік маңызға ие болған бөліктері ескеріледі;
- ұлттық мұdde концептілерінің құрылымдалуына обективті жағдайлар да (мемлекеттің геосаяси орналасуы, әлеуметтік-экономикалық даму деңгейі, т.с.с.), субъективті жағдайлар да (мемлекеттің ұлттық мұдделері туралы шешімдерді қабылдайтын тұлғалардың дүниетанымы, қоғамда кең тарапған және қалыптасқан құндылық жүйелері, т.с.с.) өз ықпалын жасайды;
- қоғамда айтулы өзгерістер орын алған жағдайларда кейбір бөліктері мен бағыттары белгілі деңгейде өзгеріске ұшырайтыны болмаса, жалпы алғанда ұлттық мұдделер ұзақ уақыт мерзімінде тұрақты сақталады;
- ұлттық мұдделерді құрылымдау барысында мақсаттар мен міндеттерді айқындауда мемлекеттер халықаралық ортақ мұдделерді де (коршаған ортаны қорғау, адам құқықтарын сақтау, тұрақты дамуды қамтамасыз ету, т.с.с.) мүмкіндігі барынша қамтып өтуге әрекет етулері ұлттық мұдделердің ұзақмерзімді және әмбебап қабылданымды және қолданылымды болуын арттырады.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Morgenthau Hans J. Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace. – New York: Knopf, 1955. – 68 р.
- [2] Вебер М. Избранные произведения. Западно-европейская социология XIX – начала XX веков. – Москва.: Междунар.ун-т бизнеса и упр., 1996. – 458 с.
- [3] Frankel Joseph. International Relations in a Changing World. – Oxford, 1979. – 218 p.
- [4] Beard, Charles Austin, G. H. Smith. The Idea of National Interest: An Analytical Study in American Foreign Policy. – New York, 1934. – 583 p.
- [5] Burchill S. The National Interest in International Relations Theory. – Palgrave Macmillan, 2005. <https://download.e-bookshelf.de/download/0000/3998/80/L-G-0000399880-0013378138.pdf> 10.05.2023

- [6] Трухачев В.В. Национальные интересы: теоретический дискурс проблемы // Вестник РУДН. – 2010. – № 1. – 53-65.
- [7] Aron R. Paix et Guerres entre les nations. – Paris: Calmann-Levy, 1984. – 251 p.
- [8] Duroselle J.-B. Tout empire périsera. Une vision théorique des relations internationales. – Paris, Armand Colin, 1992. – 345 p.
- [9] Сорокин К.Э. Государственные интересы как обобщение национальных // Полис. – 1995. – №1. – С.116-121.
- [10] Поздняков Э.А. Нация, национализм, национальные интересы. – М. Прогресс-Культура, 1994. – 128 с.
- [11] Титенко Ю.В. Соотношение понятий «национальный интерес», «государственный интерес» // Вестник Чеченского государственного университета. – 2019. – № 2 (34). – С. 127-134.
- [12] Молчанов М.А. Дискуссионные проблемы понятия «национальный интерес» // Полис7 – 2000. – № 1. – С. 7-22.

REFERENCES

- [1] Morgenthau Hans J. Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace. New York: Knopf, 1955, 68 p.
- [2] Veber M. Izbrannye proizvedeniya [Selected Works]. M.: Progress, 1990, 808 p. [in Russ.].
- [3] Frankel Joseph. International Relations in a Changing World. Oxford, 1979, 218 p.
- [4] Beard, Charles Austin, G. H. Smith. The Idea of National Interest: An Analytical Study in American Foreign Policy. New York, 1934, 583p.
- [5] Burchill S. The National Interest in International Relations Theory. Palgrave Macmillan, 2005. <https://download.e-bookshelf.de/download/0000/3998/80/L-G-0000399880-0013378138.pdf> 10.05.2023
- [6] Truhachyov V.V. Nacional'nye interesy: teoreticheskij diskurs problemy [National Interests: Theoretical Discourse of the Problem].// Vestnik RUDN, 2010, No 1, P.53-65 [in Russ.].
- [7] Aron R. Paix et Guerres entre les nations. Paris: Calmann-Levy, 1984, 251p.
- [8] Duroselle J.-B. Tout empire périsera. Une vision théorique des relations internationales. Paris, Armand Colin, 1992, 345 p.
- [9] Sorokin K.E. Gosudarstvennye interesy kak obobshchenie nacional'nyh [State interests as a generalization of national], Polis, 1995, No 1, P.116-121 [in Russ.].
- [10] Pozdnyakov EA. Naciya, nacionalizm, nacional'nye interesy [Nation, nationalism, national interests], M. Progress-Kul'tura, 1994, 128 p [in Russ.].

[11] Titenko YU.V. Sootnoshenie ponyatiy «nacional'nyj interes», «gosudarstvennyj interes» [The relationship between the concepts of “national interest” and “state interest”], Vestnik chechenskogo gosudarstvennogo universiteta, 2019, No 2 (34), P. 127-134 [in Russ.].

[12] Molchanov M.A. Diskussionnye problemy ponyatiya «nacional'nyj interes» [Controversial issues of the concept of “national interest”], Polis, 2000, No 1, P. 7-22 [in Russ.].

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕРЕС И ЕГО ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

*Абдуразов Б.Б.¹, Муминов Н.А.², Арынбаева Д.Ж.³, Турекулова Ж.Е.⁴

¹ Южно-Казахстанский университет им. М. Ауезова
Шымкент, Казахстан

² Казахский Национальный университет им. аль-Фараби
Алматы, Казахстан

³ Южно-Казахстанский педагогический университет
им. О. Жанибекова, Шымкент, Казахстан

⁴ Южно-Казахстанский университет им. М. Ауезова
Шымкент, Казахстан

Аннотация. В данной статье исследуются теоретико-методологические аспекты процесса возникновения и формирования национальных интересов. Национальные интересы определяются как долгосрочные стратегические цели и действия государств, направленные на их реализацию. Цель статьи - объяснить, как возникают, формируются и развиваются национальные интересы. Для достижения этой цели автор анализирует определение национальных интересов, их значение и виды; определяет факторы, влияющие на формирование; рассматривает основные теоретические и методологические подходы; изучает механизмы реализации национальных интересов и анализирует тенденции их развития. Методы исследования включают теоретический анализ, сравнительный анализ, экспертную оценку и исторический метод. Выдвинутые в статье гипотезы свидетельствуют о том, что национальные интересы зависят от взаимодействия объективных и субъективных факторов, экономических, политических и социальных условий государства. Реализация и развитие национальных интересов определяются стратегическими планами внутренней и внешней политики государства. Развитие и изменение национальных интересов - динамичный процесс, обусловленный глобальными и региональными политическими условиями. В статье обсуждаются трудности в развитии национальных интересов и возможные пути их

решения. Результаты исследования служат основой для определения национальных интересов и выработки практических рекомендаций по их реализации.

Ключевые слова: национальный интерес, государство, международные отношения, политический реализм, теоретические подходы, методы исследования, внешняя политика, глобальные условия

NATIONAL INTEREST AND ITS THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ANALYSIS

* Abdurazov B.¹, Muminov N.², Arynbayeva D.³, Turekulova Zh⁴

*¹ Auezov University, Shymkent, Kazakhstan

² Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

³ South Kazakhstan Pedagogical University named after O. Zhanibekov,
Shymkent, Kazakhstan

⁴ Auezov University, Shymkent, Kazakhstan

Abstract. This article examines the theoretical and methodological aspects of the emergence and formation of national interests. National interests are defined as the long-term strategic goals of states and the actions aimed at achieving them. The purpose of the article is to explain how national interests arise, form, and develop. To achieve this goal, the author analyzes the definition, importance, and types of national interests; identifies the factors influencing their formation; considers the main theoretical and methodological approaches; studies the mechanisms for implementing national interests; and analyzes their development trends. The research methods include theoretical analysis, comparative analysis, expert evaluation, and the historical method. The hypotheses presented in the article show that national interests depend on the interaction of objective and subjective factors and on the economic, political, and social conditions of the state. The implementation and development of national interests are determined by the strategic plans in the state's domestic and foreign policy. The development and changes in national interests are a dynamic process dependent on global and regional political situations. This study aims to comprehensively understand the process of forming national interests and to identify effective methods for their implementation. Additionally, the article discusses the challenges in the development of national interests and possible ways to address them. The research results form the basis for practical recommendations in defining and implementing national interests.

Key words: national interest, state, international relations, political realism, theoretical approaches, research methods, foreign policy, global conditions

Автор туралы мәлімет

Абдуразов Б.Б. – магистрант, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан, e-mail: abdurazov_b@mail.ru

Муминов Н.А. – PhD, Әл-Фарағи атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: n.muminoff@gmail.com

Арынбаева Д.Ж. – оқытушы, Ө.Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті, Шымкент, Қазақстан, e-mail:dildagul.aryn@mail.ru

Турекулова Ж.Е. - PhD, доцент, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан, e-mail: turekulova74@mail.ru

Сведения об авторах:

Абдуразов Б.Б. – магистрант, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауезова, Шымкент, Казахстан, e-mail: abdurazov_b@mail.ru

Муминов Н.А. - PhD, Казахский Национальный университет им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: n.muminoff@gmail.com

Арынбаева Д.Ж. – преподаватель, Южно-Казахстанский педагогический университет им. О. Жанибекова, Шымкент, Казахстан, e-mail:dildagul.aryn@mail.ru

Турекулова Ж.Е. - PhD, доцент, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауезова, Шымкент, Казахстан, e-mail: turekulova74@mail.ru

Information about authors:

Abdurazov B. - master student, Auezov University, Shymkent, Kazakhstan, e-mail: abdurazov_b@mail.ru

Muminov N. – PhD, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: n.muminoff@gmail.com

Arynbayeva D. - O. Zhanibekov South Kazakhstan Pedagogical University, Shymkent, Kazakhstan, e-mail:dildagul.aryn@mail.ru

Turekulova Zh. - PhD, Auezov University, Shymkent, Kazakhstan, e-mail: turekulova74@mail.ru

Мақала тұсмі: 31 қазан 2024

UDC 327.8

IRSTI 11.25.07

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.002>

METHODOLOGICAL PROBLEMS OF MODERN ECONOMIC DIPLOMACY RESEARCH

Baissultanova K.Ch.¹, Zhakyanova A.M.²

¹ Kazakh Ablai Khan University of International Relations and
World Languages, Almaty, Kazakhstan,

² Kazakh Ablai Khan University of International Relations and
World Languages, Almaty, Kazakhstan

Abstract. Economic diplomacy is one of the crucial forms of modern diplomacy in international relations. The relevance of economic diplomacy is determined by several factors. It stems from the growing importance of economic aspects in interactions between countries and the expansion of the economic functions of diplomatic services within the framework of the state's international activities. Global changes occurring in the world and the emergence of new actors in the field of foreign economic activity also contribute to the economization of international relations.

All these factors naturally spark scientific interest, making economic diplomacy a subject of study for researchers who explore its various aspects, ranging from the history of trade diplomacy to contemporary forms of economic diplomacy. However, the authors of this article note the fragmented nature of these studies.

Some scholars understand economic diplomacy in the context of trade agreements and investment, while others broaden its scope to include political tools such as sanctions and international financial unions. This diversity of interpretations makes it difficult to understand and classify the methods and instruments of economic diplomacy. The authors draw attention to the fact that studying economic diplomacy as a multifaceted aspect of international relations presents several methodological challenges, stemming from the lack of a unified approach to defining its structure and methods. The problem lies in the inconsistent way scholars explain the methods, instruments, forms, means, and format of economic diplomacy. A comprehensive analysis is necessary to systematize the aspects of economic diplomacy used in the field. The authors aim to systematize and analyze methodological approaches to studying economic diplomacy, as well as to analyze the classification of instruments used in economic diplomacy.

Key words: economic diplomacy, methodology, tools, forms, instruments, methods and types of economic diplomacy, politics, international relations

Introduction

Disagreements regarding the tools and resources of economic diplomacy arise from differing theoretical approaches and practical experiences. Financial instruments, international organizations, and informational resources remain subjects of debate, with their significance assessed differently depending on the context and objectives of the analysis.

The modern realm of economic diplomacy encompasses traditional methods as well as a more flexible and multi-layered process that integrates informal, institutional, and corporate aspects.

In practice, contemporary economic diplomacy manifests in diverse forms such as bilateral, multilateral, commercial, financial, environmental, and energy diplomacy, among others. Each of these forms has distinct characteristics, functions, and tools, highlighting its importance for foreign economic policy and international relations.

Economic diplomacy is a complex and multifaceted aspect of international relations, intertwining politics, economics, and socio-cultural interactions. In academic literature, its methods, formats, and instruments are interpreted in varying ways, leading to methodological challenges and disagreements among researchers.

One of the primary difficulties in studying economic diplomacy lies in the lack of clear boundaries and a precise composition of what constitutes economic diplomacy. Scholars often diverge in their views regarding the elements that should be included under its umbrella. The question of where the functions of economic diplomacy end and those of adjacent fields begin remains unresolved.

This article attempts to analyze the methodological challenges in studying economic diplomacy, aiming to identify key contradictions and disagreements regarding the interpretation of its methods, formats, and instruments. The study underscores the need for their systematic classification to enhance understanding and coherence in this field.

Description of materials and methods

The analysis of methodological approaches to the study of economic diplomacy was conducted considering various theoretical perspectives. For instance, liberal theory helped identify the crucial role of multilateral diplomacy in reducing trade barriers and liberalizing the global economy. In international economic relations, multilateral institutions such as the WTO, OECD, and IMF serve as key mechanisms for coordinating countries' economic policies. Realist theory facilitated a critical examination of the effectiveness of multilateral diplomacy; realists argue that it is less effective in protecting individual states' interests. Constructivism, which emphasizes

the importance of norms, identities, and social constructs in international relations, allowed us to view all forms of economic diplomacy as part of a broader process of social interaction where norms and values influence state behavior.

In our research on economic diplomacy within this article, we applied the method of comparative analysis to identify commonalities and differences among methods, tools, and instruments of economic diplomacy. We also employed content analysis with an emphasis on its qualitative approach to uncover the main concepts, subjects, and forms of economic diplomacy. Content analysis revealed the roles played by states, international organizations, and regional bodies in implementing economic diplomacy, as well as differentiating between bilateral, multilateral, and regional forms of economic diplomacy. Contextual analysis enabled us to interpret the meanings of economic diplomacy considering political science, historical, and other contexts in which specific tools of economic diplomacy were used. Specifically, we utilized contextual analysis to examine the potential of economic diplomacy in the 21st century, expanding its functions and tasks amid global challenges affecting the interpretation of this concept and others in particular situations.

Results

Economic diplomacy manifests in various forms, shaped by the goals and interests of individual nations. Depending on the content, types of activities, and objectives related to protecting and promoting national interests, different forms of economic diplomacy are observed in international practice. The analysis of these aspects of economic diplomacy led to the following conclusions.

Multilateral diplomacy involves interactions among multiple international actors (more than two), primarily conducted through international organizations and conferences. Multilateral negotiations in the trade and economic spheres often occur via institutions such as the World Trade Organization (WTO), the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), or the International Monetary Fund (IMF). These organizations contribute to the development of global trade and financial stability through multilateral agreements and consultations [1].

Bilateral diplomacy entails a formalized, institutionally structured activity of professional diplomatic intermediaries aimed at achieving their nations' foreign policy objectives through establishing and maintaining contacts between two states on a continuous basis [2]. These principles are reflected in the Concept of Foreign Policy of the Republic of Kazakhstan for 2020–2030, where bilateral and multilateral engagements are underscored

as pivotal tools in advancing Kazakhstan's foreign economic policy and fostering international partnerships.

These insights highlight the diverse nature of economic diplomacy, demonstrating its critical role in both bilateral and multilateral formats. Each form utilizes distinct instruments and platforms to achieve national objectives, underscoring its flexibility and strategic importance in international relations.

Investment diplomacy is a type of economic diplomacy aimed at attracting foreign investment to a country and protecting the interests of its representatives abroad. This diplomacy is conducted at exhibitions and conferences, during negotiations on investment issues, or by providing financial assistance to less developed countries to gain political support. Economic technical assistance can take the form of expert advice, loans, grants, and technology transfer. In recent years, environmental and sustainable development issues have become integral to economic diplomacy due to global challenges such as climate change. Energy diplomacy is a form of economic diplomacy that promotes a country's energy interests. It aims to ensure stable energy supplies and develop international agreements on sustainable energy [3]. This involves participation in international energy organizations, negotiations with other countries on energy issues, and attracting foreign investment in the energy sector. For example, in 2008, at the Bucharest Summit, NATO countries agreed on their first report on NATO's role in ensuring energy security. Negotiations on this classified document, which outlined the basic principles and key areas of work, were complex.

Bilateral diplomacy plays a significant role in the global economy. States conclude bilateral trade and investment agreements, negotiate tariff reductions, removal of trade barriers, and promote their companies in new markets. For example, France and Germany use bilateral negotiations to develop close economic cooperation within the EU [4].

Commercial diplomacy focuses on supporting national exports of goods and services, as well as facilitating foreign investment attraction. Agencies like Business France play a crucial role in promoting French companies internationally [5].

After analyzing various approaches to explaining the tools of economic diplomacy, the authors highlight the following types:

- Economic sanctions.
- Changes in customs tariffs.
- Trade wars and embargoes.
- Restrictions on export-import operations, freezing accounts.
- Forced capital withdrawal from a country.

- Creation of administrative and sanitary-epidemiological barriers.
- Provision of loans.
- Foreign direct investments.

Discussion

Many researchers hold differing views on what elements and functions economic diplomacy encompasses. According to the Russian scholar I.R. Mavlanov, the term “economic diplomacy” is currently interpreted too broadly, causing this scientific field to lose its distinctive characteristics. Its boundaries become blurred, merging with topics belonging to economics, politics, diplomacy, strategy, and other disciplines of international relations and foreign policy. Economic diplomacy often extends beyond classical economic tools and includes political measures such as sanctions and diplomatic lobbying.

I.R. Mavlanov emphasizes that economic diplomacy should be considered not only as a set of tools for advancing foreign economic interests but also as a scientific field that studies the intricate interactions between trade, economic relations, and diplomacy. These interactions significantly influence a state’s foreign economic policy. Similarly, Pavol Baranaj, former Secretary of the Slovak Embassy in Latvia for trade and economic affairs and President of the Diplomatic Economic Club, supports this perspective. Baranaj highlights that modern economic diplomacy intertwines with various aspects of international relations, reflecting its multifaceted and evolving nature [6].

Similarly, scholar M.A. Karabanova underscores the necessity of an interdisciplinary approach to analyze economic diplomacy comprehensively. She emphasizes that political science analysis is crucial for evaluating the influence of economic diplomacy on foreign policy mechanisms and predicting its outcomes. Furthermore, the role of non-state actors, such as corporations and non-governmental organizations, remains underexplored, which creates additional challenges in understanding and classifying the methods and tools of economic diplomacy. This gap underscores the importance of broadening the scope of research to include non-traditional actors and their impact on the global economic landscape [7].

There is a considerable diversity of opinions among scholars as to what exactly methods and tools belong to economic diplomacy. Foreign researchers, such as Daniel Mlinari and his colleagues, propose a microeconomic approach to economic diplomacy for a more detailed analysis of its effectiveness. A group of foreign scholars believe that all these points should be considered in terms of economic diplomacy. But we can also define it as the use of the full spectrum of a state’s economic tools to achieve

its national interests. Economic diplomacy covers all economic activities, including but not restricted to exports, imports, investments, lending, aid, free-trade agreements (FTA), business opportunities and terms. It deals with the nexus between power and wealth in international affairs. Three elements are necessary to investigate and understand economic diplomacy:

- political influence
- economic assets and relationships
- ways of consolidating the right climate in the political and international environment.

Obviously, efficiency of economic diplomacy depends on many determinants and there is no single answer which fits them all. Minimizing economic diplomacy costs is a quite different issue. Even if there is no hurry to develop economic diplomacy, the microeconomic perspective will provide more concrete results than the macroeconomic economic diplomacy perspective [8].

Russian scientist I.R. Mavlanov proposes a systematic approach, highlighting the objects, subjects, and legal aspects of economic diplomacy, as well as methods that include institutional and modeling approaches.

- He offers his methodology for studying modern economic diplomacy, which should include:
 - Objects of economic diplomacy: international trade, investment attraction, development assistance, etc.
 - Subjects of economic diplomacy: states, international and regional organizations, enterprises, etc.
 - Forms of economic diplomacy: bilateral, multilateral, regional, and other forms of economic diplomacy
 - Tasks of economic diplomacy: facilitation, assistance, protection, lobbying, etc.
 - Legal provision of economic diplomacy: bilateral, regional, and multilateral legal provision (trade, investment, etc.)
 - Methods of economic diplomacy: systemic, institutional, modeling, etc. [6, p.35]

Another Russian researcher, B.I. Shevchenko, in his scientific article «Economic Diplomacy in Modern International Relations» analyzes the assessments of the possibilities of economic diplomacy in the 21st century. He notes that the expansion of the scope of economic diplomacy's potential, along with interstate activities, has led to the development of its functions in providing political and legal support for national economies while consistently upholding national interests without compromising national security [9]. In his work, B.I. Shevchenko emphasizes that economic diplomacy encompasses not only economic aspects, but also political and

legal measures aimed at safeguarding national interests in the context of global competition. The interaction of economic diplomacy with other fields, such as legal and political instruments, complicates its analysis and classification.

Researcher A.A. Lapin draws attention to the expansion of the functions and tasks related to improving the quality of work of specialized government structures in the field of supporting foreign economic activity, lobbying for domestic companies abroad, trade-political assistance, and mobilizing effective external resources for development purposes [10]. He also believes that economic diplomacy requires clearly defined objectives and effective tools to support foreign economic activities, especially in the face of global challenges.

Another methodological issue is defining the means of economic diplomacy, which include various resources and instruments of influence, including financial resources, information assets, and international organizations. Some scholars consider these means solely as financial resources and economic levers, while others include cultural and informational channels, such as media, social networks, and international conferences. This discrepancy makes it difficult to construct a comprehensive picture of economic diplomacy as a complex phenomenon. In the article by authors Lee, Donna, and Hudson David, they focus on the interplay of political and economic factors in contemporary diplomatic practice and propose a broader understanding of the means of economic diplomacy [11].

The role of international organizations in economic diplomacy is also subject to debate. Some researchers argue that international organizations such as the World Trade Organization (WTO) and the International Monetary Fund (IMF) play a crucial role in shaping and implementing economic diplomatic strategies. Other scholars believe that national governments have more opportunities to directly influence the situation, bypassing international structures. Bayne Nicholas and Woolcock Stephen, in their book, describe the role of international organizations and the multilateral approach in economic diplomacy, emphasizing their significance [1, p. 150]. Another foreign scholar, P. Blustein, examines crises associated with the activities of the International Monetary Fund and criticizes its economic management methods, questioning the effectiveness of this institution [12].

Bilateral diplomacy focuses on bilateral agreements between states, where the example of France and Germany underscores the importance of close economic ties. Comparing this approach with the works of Bayne and Woolcock, who assert that bilateral diplomacy often serves as a foundation for multilateral cooperation, one can see that bilateral agreements frequently act as steppingstones toward larger-scale multilateral agreements and

initiatives [1, p. 224]. Thus, this form of economic diplomacy not only allows countries to achieve their own economic goals but also lays the groundwork for broader global economic coalitions and collaboration. Scholars emphasize the advantages of bilateral diplomacy as a basis for multilateral cooperation while drawing attention to possible negative consequences, such as heightened nationalist tendencies, asymmetry in relationships, and diminished trust in international institutions.

For economic diplomacy to function successfully, there needs to be a balance between bilateral and multilateral formats, allowing both national interests and the collective goals of the global community to be considered. Some analysts and political scientists criticize excessive reliance on bilateral agreements, arguing that they may weaken multilateral cooperation. They contend that the pursuit of bilateral treaties could divert attention away from addressing global issues requiring collective action, such as climate change, pandemic response, or resolving regional conflicts [13, p. 33].

The multilateral format involves several states or international organizations, making it more complex and diverse. Examples such as the WTO and IMF align with Woolcock S.'s research, where multilateral economic agreements are described as most effective in addressing global economic issues because they offer a more universal approach to regulating and supporting international trade [1, 226]. Multilateral diplomacy stands out due to its ability to unite the interests of multiple countries, which is particularly important when dealing with cross-border issues such as finance and ecology.

Commercial diplomacy, emphasized in scholarly works, refers to active efforts to promote national companies in international markets, which is also supported by the studies of Lee D. and Hudson D. These authors stress the political significance of commercial diplomacy and its role in creating a positive economic image for a country [11]. In this context, commercial diplomacy operates not just as a tool for economic gain but also to strengthen political influence, which remains relevant amid global competition for markets.

Financial diplomacy, considered in the context of the roles of the IMF and the World Bank, is focused on maintaining stability in the global financial system and assisting developing countries. In the works of Blustein P., this form of diplomacy is presented as critically important for crisis management and ensuring financial security at the global level [12]. Financial diplomacy differs from other forms since its primary goal is to minimize economic risks and support financial structures, making it unique and necessary for sustainable development.

Environmental and energy diplomacy highlighted here emphasize the importance of sustainable development. The approach described by A. Goldthau views environmental and energy diplomacy as central components

of modern economic diplomacy since countries face global challenges such as climate change and energy security [3]. Unlike other forms, these types of diplomacy focus on long-term prospects and resource sustainability, rendering them highly relevant for many nations.

Conclusion

Thus, the analysis of existing approaches shows that economic diplomacy covers a wide range of methods and tools, each having its unique place in the theory and practice of international relations. Key methodological problems include the blurred boundaries of economic diplomacy and contradictory interpretations of its methods and instruments. The authors emphasize the need for a systematic, interdisciplinary approach to its study. Systematization and classification of these approaches help create a more comprehensive understanding of economic diplomacy as an interdisciplinary and multi-level area of research. Clearly defining the components of economic diplomacy remain pressing tasks for scholars, as this will help develop more precise and standardized methods for investigating and interpreting this complex phenomenon.

In the context of Kazakhstan, domestic experience in economic diplomacy provides valuable insights, as discussed by Z.D. Shaimordanova and B.M. Nygmetova [14]. The main idea of their research, emphasize the significance of domestic experience and contextual insights in advancing the study and practice of economic diplomacy. They argue that economic diplomacy is an essential tool of foreign policy, focused on promoting and safeguarding a state's economic interests amidst globalization and an open economy. The study highlights the need for an integrative and interdisciplinary approach that bridges fields such as international relations, political science, and economics. Additionally, the authors advocate revisiting classical theories like realism, neorealism, liberalism, neoliberalism, and constructivism to address contemporary global transformations in economic diplomacy.

REFERENCES

- [1] Woolcock S., Bayne N. The new economic diplomacy: decision-making and negotiation in international economic relations. – Ashgate Publishing, 2013. – 360 p.
- [2] Новый дипломатический словарь. – Москва: Дипакадемия МИД РФ, 2020. <http://diplomaticdictionary.com/dictionary/>
- [3] Goldthau A. Energy Diplomacy in Trade and Investment of Oil and Gas. – Germany: Brookings Press, 2010. – 240 p. https://www.researchgate.net/publication/280609770_Energy_Diplomacy_in_Trade_and_Investment_of_Oil_and_Gas.

- [4] Berridge G.R. Diplomacy: Theory and Practice. – 5th ed. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015. – 299 p. [https://hostnezt.com/cssfiles/internationalrelations/%5BG.R._Berridge%5D_Diplomacy%20Theory%20and%20Practice%20\(1\).pdf](https://hostnezt.com/cssfiles/internationalrelations/%5BG.R._Berridge%5D_Diplomacy%20Theory%20and%20Practice%20(1).pdf).
- [5] Lee D., Hocking B. Economic Diplomacy // Denemark, R. A. (Ed.). The International Studies Encyclopedia. – Vol. II. – Wiley Blackwell, 2010. – P. 1216–1227.
- [6] Мавланов И.Р. Экономическая дипломатия: Учебное пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва, 2016. – С. 34-36.
- [7] Карабанова М.А. Проблема экономической дипломатии в современной политической науке: теоретический аспект // Проблемы Науки. – 2016. – №4 (46). – С. 200-204.
- [8] Mlinaric D., Peric T., & Matejas J. Multi-objective programming methodology for solving economic diplomacy resource allocation problem // Croatian Operational Research Review. – 2019. - №10(1). – P.165–174. <https://doi.org/10.17535/crorr.2019.0015>
- [9] Шевченко Б.И. Экономическая дипломатия в современной системе международных отношений // Экономический журнал. – 2016. – №. 5 (41). – С. 29.
- [10] Лапин А.А. Экономическая дипломатия как вид дипломатической деятельности // Вестник Финансового университета. Серия «Гуманитарные науки». - 2019. - № 9(3). – С.65-72. <https://doi.org/10.26794/2226-7867-2019-9-3-65-72>.
- [11] Lee D., & Hudson D. The Old and New Significance of Political Economy in Diplomacy // Review of International Studies. - 2004. - № 30(3). – С. 343–360. <https://doi.org/10.1017/S0260210504006041>
- [12] Blustein P. The Chastening: Inside The Crisis That Rocked The Global Financial System And Humbled The IMF. – New York: PublicAffairs, 2003. – 448 p.
- [13] Keohane R. O., Nye, J. S. Power and Interdependence. – New York: Longman, 2001. – 326 p.
- [14] Shaimordanova Z.D. Nygmetova B.M. Theoretical and methodological foundations of economic diplomacy in international relations // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана, серия «Меж.отношения и регионоведение». - 2024. - № 3. <https://bulletin-irr.ablaikhan.kz/index.php/j1/article/view/504>

REFERENCES

- [1] Woolcock S., Bayne N. The new economic diplomacy: decision-making and negotiation in international economic relations. Ashgate Publishing, 2013, 360 p.

[2] Novyy diplomaticheskiy slovar' [New Diplomatic Dictionary]. M., Dipakademiya MID RF, 2020 [in Russ.]. <http://diplomaticdictionary.com/dictionary/>

[3] Goldthau A. Energy Diplomacy in Trade and Investment of Oil and Gas. Germany: Brookings Press, 2010, 240 p. https://www.researchgate.net/publication/280609770_Energy_Diplomacy_in_Trade_and_Investment_of_Oil_and_Gas.

[4] Berridge G.R. Diplomacy: Theory and Practice. 5th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015, 299 p. [https://hostnezt.com/cssfiles/internationalrelations/%5BG.R._Berridge%5D_Diplomacy%20Theory%20and%20Practice%20\(1\).pdf](https://hostnezt.com/cssfiles/internationalrelations/%5BG.R._Berridge%5D_Diplomacy%20Theory%20and%20Practice%20(1).pdf).

[5] Lee D., Hocking B. Economic Diplomacy // Denemark, R. A. (Ed.). The International Studies Encyclopedia, Vol. II. Wiley Blackwell, 2010. P. 1216–1227.

[6] Mavlanov I.R. Ekonomicheskaya diplomatiya: Uchebnoye posobiye [Economic Diplomacy: Textbook]. 2-ye izd., ispr. i dop. Moskva, 2016, S. 34-36 [in Russ.].

[7] Karabanova M.A. Problema ekonomicheskoy diplomatiyi v sovremennoy politicheskoy nauke: teoreticheskiy aspekt [The problem of economic diplomacy in modern political science: theoretical aspect]. Problemy Nauki, 2016, №4 (46), S. 200-204 [in Russ.].

[8] Mlinaric D., Peric T., & Matejas, J. Multi-objective programming methodology for solving economic diplomacy resource allocation problem. Croatian Operational Research Review, 2019, №10(1), P.165–174 <https://doi.org/10.17535/crorr.2019.0015>

[9] Shevchenko, B.I. Ekonomicheskaya diplomatiya v sovremennoy sisteme mezhdunarodnykh otnosheniy [Economic diplomacy in the modern system of international relations]. Ekonomicheskiy zhurnal [Economic Journal], 2016, No. 5 (41), S. 29 [in Russ.].

[10] Lapin A.A. Ekonomicheskaya diplomatiya kak vid diplomaticeskoy deyatel'nosti [Economic diplomacy as a type of diplomatic activity]. Vestnik Finansovogo universiteta. Seriya «Gumanitarnyye nauki» [Bulletin of the Financial University. Series “Humanities”], 2019, № 9(3), S.65-72. <https://doi.org/10.26794/2226-7867-2019-9-3-65-72> [in Russ.].

[11] Lee D., & Hudson, D. The Old and New Significance of Political Economy in Diplomacy. Review of International Studies, 2004, № 30(3), P. 343–360. <https://doi.org/10.1017/S0260210504006041>

[12] Blustein P. The Chastening: Inside The Crisis That Rocked The Global Financial System And Humbled The IMF. New York: Public Affairs, 2003, 448 p.

[13] Keohane R. O., Nye, J. S. Power and Interdependence. New York: Longman, 2001, 326 p.

[14] Shaimordanova Z.D. Nygmetova B.M. Theoretical and methodological foundations of economic diplomacy in international relations. Izvestiya KazUMOiMYa im. Ablai khana, seriya «Mezhdunarodnyie otnosheniya i regoinovedeniye» [Bulletin of Kazakh Ablai khan UIR and WL, series “International Relations and Regional Studies”, 2024, No. 3

ҚАЗІРГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДИПЛОМАТИЯНЫ ЗЕРТТЕУДІН ӘДІСНАМАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

*Байсултанова К.Ч.¹, Жакъянова А.М.²

¹ Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

² Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Экономикалық дипломатия халықаралық қатынастардағы қазіргі заманғы дипломатияның маңызды түрлерінің бірі болып табылады. Экономикалық дипломатияның өзектілігі бірнеше факторлармен анықталады. Ол елдер арасындағы өзара әрекеттесуде экономикалық аспектілердің маңыздылығының артуынан және мемлекеттердің халықаралық қызметі аясында дипломатиялық қызметтердің экономикалық функцияларының кеңеюінен туындаиды. Әлемде болып жатқан жаһандық өзгерістер мен сыртқы экономикалық қызмет саласында жаңа акторлардың пайда болуы да халықаралық қатынастардың экономизациясына ықпал етеді.

Осы факторлар экономикалық дипломатияны әртүрлі қырынан зерттейтін ғалымдар үшін ғылыми қызығушылық тудырады. Олар сауда дипломатиясының тарихынан бастап қазіргі экономикалық дипломатияның формаларына дейінгі мәселелерді қарастырады. Дегенмен, осы зерттеулердің үзік-үзік сипатын авторлар атап өтеді.

Кейбір ғалымдар экономикалық дипломатияны сауда келісімдері мен инвестиция тұрғысынан түсінсе, басқалары оны санкциялар мен халықаралық қаржы одақтары сияқты саяси құралдарды қамтитындей кең ауқымда қарастырады. Бұл интерпретациялардың алуан түрлілігі экономикалық дипломатияның әдістері мен құралдарын түсінуге және жіктеуге қыындық туғызады.

Авторлар экономикалық дипломатияны халықаралық қатынастардың көп қырлы аспектісі ретінде зерттеу әдіснамалық қыындықтарды туыннататынын атап көрсетеді, бұл оның құрылымы мен әдістерін анықтаудың бірыңғай тәсілінің жоқтығынан туындаиды.

Мәселе ғалымдардың экономикалық дипломатияның әдістері, құралдары, формалары, құрал-жабдықтары мен форматтары туралы түсіндірulerінің бірізді болмауында. Осы салада қолданылатын экономикалық дипломатияның аспекттілерін жүйелеу үшін жан-жақты талдау қажет.

Авторлар экономикалық дипломатияны зерттеуге арналған әдіснамалық тәсілдерді жүйелеу менталдауды, сондай-ақ экономикалық дипломатияда қолданылатын құралдарды жіктеуді талдауды мақсат етеді.

Тірек сөздер: экономикалық дипломатия, әдіснама, құралдар, формалар, құрал-жабдықтар, әдістермен экономикалық дипломатияның түрлері, саясат, халықаралық қатынастар

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ИССЛЕДОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДИПЛОМАТИИ

*Байсултанова К.Ч.¹, Жакъянова А.М.²

¹ Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

² Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

Аннотация. Экономическая дипломатия является одной из ключевых форм современной дипломатии в международных отношениях. Актуальность экономической дипломатии определяется несколькими факторами. Она вытекает из растущей значимости экономических аспектов во взаимодействиях между странами и расширения экономических функций дипломатических служб в рамках международной деятельности государства. Глобальные изменения, происходящие в мире, и появление новых акторов в сфере внешнеэкономической деятельности также способствуют экономизации международных отношений.

Все эти факторы закономерно вызывают научный интерес, делая экономическую дипломатию объектом изучения исследователей, которые рассматривают её различные аспекты — от истории торговой дипломатии до современных форм экономической дипломатии. Однако авторы данной статьи отмечают фрагментарность этих исследований. Некоторые ученые понимают экономическую дипломатию в контексте торговых соглашений и инвестиций, в то время как другие расширяют её рамки, включая политические инструменты, такие как санкции и международные финансовые союзы. Это разнообразие интерпретаций затрудняет понимание и классификацию методов и инструментов экономической дипломатии.

Авторы обращают внимание на то, что изучение экономической дипломатии как многогранного аспекта международных отношений представляет собой ряд методологических вызовов, связанных с отсутствием единого подхода к определению её структуры и методов. Проблема заключается в различных интерпретациях учёных относительно методов, инструментов, форм, средств и форматов экономической дипломатии. Необходим всесторонний анализ для систематизации аспектов экономической дипломатии, используемых в этой области.

Авторы ставят цель систематизировать и проанализировать методологические подходы к изучению экономической дипломатии, а также проанализировать классификацию инструментов, используемых в экономической дипломатии.

Ключевые слова: экономическая дипломатия, методология, инструменты, формы, средства, методы и типы экономической дипломатии, политика, международные отношения

Information about authors:

Baissultanova K.Ch. – candidate of political sciences, professor of Department of Oriental Studies, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: bayisultanova.k@ablaikhan.kz

Zhakyanova A.M. - PhD, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: zhakyanova.a@inbox.ru

Авторлар туралы мәлімет:

Байсултанова К.Ч. - саяси ғылымдарының кандидаты, Шығыстану кафедрасының профессоры, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар жөнө әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: bayisultanova.k@ablaikhan.kz

Жакьянова А.М. - PhD, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар жөнө әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: zhakyanova.a@inbox.ru

Сведения об авторах:

Байсултанова К.Ч. – кандидат политических наук, профессор кафедры Востоковедения Казахского университета международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: bayisultanova.k@ablaikhan.kz

Жакьянова А.М. - PhD, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: zhakyanova.a@inbox.ru

Received: November 2, 2024

UDC 327.8

IRSTI 11.25.07

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.003>

CONCEPTUAL AND IDEOLOGICAL FOUNDATIONS OF SOUTH KOREA'S POLICY IN CENTRAL ASIA

*¹Kagazbaeva E.¹, Sakenova A.², Kazybekova U.³

*¹ Kazakh Ablai khan University of International Relations and
World Languages, Almaty, Kazakhstan

² Kazakh Ablai khan University of International Relations and
World Languages, Almaty, Kazakhstan

³ KIMEP University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. The article examines the conceptual foundations of foreign policy strategies that underpin South Korea's cooperation with Central Asian countries. The political and economic significance of the Central Asian region is growing in the global arena. South Korea aims to establish its own distinct position in the region by utilizing foreign policy tools, including the 'Global Korea' strategy, providing official development assistance to Central Asian countries and implementing the 'New North Policy'. Nonetheless, the implementation of South Korea's foreign policy strategies concerning Central Asian countries is complicated by the dynamic nature of similar strategies employed by major regional players, including China, the United States, Japan, and Russia.

In both domestic and foreign science, the Central Asian region has not garnered the attention it deserves regarding the economic interests of the Republic of Korea. Analyzing South Korea's foreign policy strategies towards Central Asian countries reveals that, although these strategies have several positive aspects, there are also shortcomings in their implementation.

The authors conclude that South Korea has diversified its traditional relationships in recent years and made considerable efforts to strengthen bilateral relations with partners in Eurasia, aiming to leverage the resources available through the continental Eurasian partnership. The Republic of Korea perceives the Central Asian countries as a potential resource to countering China's influence in the Asian region, while also serving as a crucial counterbalance to Russia's position in the Eurasian continental policy.

Key words: foreign policy, Republic of Korea, Central Asia, strategy, region, political influence, international relations, geopolitics

Introduction

Foreign policy can be defined as the integration of a series of principles, policies, decisions and a strategic course of action that a nation-state adopts to achieve and safeguard its national interests in the realm of international relations. The process of making foreign policy decisions in any nation-state is typically shaped by both its internal priorities and international concerns. Frequently, these elements align, leading to a cohesive foreign policy that outlines the state's interactions with other countries while protecting its own national interests. Given that various aspects are continually evolving, it is important for a country's foreign policy decisions to adapt accordingly in order to respond to these dynamic influences.

The geopolitical landscape shaped by the dissolution of the Soviet Union and the conclusion of the Cold War, along with Korea's increasing economic potential, has led to a more dynamic and diverse approach to foreign policy in Seoul. In recent years, the increasing demands from energy-intensive economies, along with advancements and investments in logistics and infrastructure, have fostered closer connections among various regions of the Eurasian continent.

In this scientific article, the authors explore South Korea's foreign policy approaches regarding Central Asian countries. In its efforts to strengthen relationships with the region, Seoul has sought to cultivate a unique and non-threatening image, based on its limited political experience and geopolitical aspirations, as well as its intention to share its experience gained from its journey as a nation that has transitioned from being impoverished to a leading economy.

The significance of this study is shaped, on the one hand, by the growing importance of the Central Asian region in the global arena and, consequently, by the movement of global financial flows to this region. On the other hand, it is influenced by South Korea's desire to establish its own distinct position in the region through foreign policy tools, including the 'Global Korea' strategy, official development assistance to Central Asian countries and the 'New North Policy'. Nonetheless, these South Korea's foreign policy strategies concerning Central Asian countries are complicated by the dynamic nature of similar strategies employed by major regional players (China, the United States, Japan, Russia, etc.).

In the light of the overall rise of Asia, as Amitav Acharya wrote [1, p. 191], the Republic of Korea positions itself as a 'middle power' alongside other Asian leaders such as Japan, China, and India. Since the 2000s and continuing to the present, South Korea has been steadily strengthening its position as a 'middle power' both in the region and on the global stage. In line with D. Nolte's interpretation of the concept of 'middle power,' we

would like to highlight that such a state possesses influence and aims to stabilize the situation in the region. It is capable of using recognition from outside the region to strengthen its authority locally and employs the tools of multilateral cooperation, and its participation in international organizations, etc. [2, p. 890]. We would like to enhance this assessment by incorporating M. Stephen's opinion, which suggests that the capabilities of an average state should be evaluated not only by its resources, military power, and economic potential, but also by its unique role in political interactions, mediation, and its willingness to form coalitions, and engage in multilateral cooperation, etc. [3, p. 39].

Description of materials and methods

The theoretical foundation of this study is grounded in the neorealism theory, which was developed in the works of Kenneth Waltz. The scientist examines the ways in which economic actors impact politics. A robust economy can enhance the power of the state, indicating that economic resources become an area of political interest. [4]. Therefore, acquiring economic resources and developing economic infrastructure is strategically important in today's international stage. In the context of this theory in the modern era, a trend is observed that relates to the pursuit of economic interests, the expansion of export and investment opportunities, and access to larger markets. The chosen theoretical approach provides the best understanding of South Korea's strategies for attaining economic benefits. The study explains the reasons why Central Asia is a significant region from the neorealism perspective. This study employs an interdisciplinary approach, utilizing general scientific methods for understanding reality, in addition to historical, structural-functional and comparative methods.

Results

In 2007, during President Roh Moo-Hyun's administration, the State Comprehensive Strategy for Promoting the Republic of Korea in Central Asia was adopted. In 2009, the 'New Asia Initiative' 'was adopted, aimed at both expanding Korea's role in the Central Asian region and representing a broader effort to establish South Korea as a global political and economic player" [5, p. 72]. Since 2007, the Central Asia-Republic of Korea Cooperation Forum has been developing. The regional cooperation format involving all Central Asian states under 'C5 + 1' formula has become a significant achievement for South Korea in Central Asia. The establishment of this format of cooperation is not coincidental; researchers consider it a significant achievement in Korea's foreign policy.

Since 2008, the Republic of Korea's cooperation with the Central Asian states has been formalized within the framework of the 'Global Korea' concept introduced by then-President Lee Myung-Bak (2008-2013). Under this initiative, South Korea began to position itself as a medium-sized power [6], achieving significant progress in political and economic development in a relatively short period of time. Based on this experience, South Korea can now assert its role as bridge between the developed and developing worlds. In the context of Central Asia, this concept acquired new significance within the framework of the New Asia Initiative (NAI), which was established in 2009.

The 'Global Korea' strategy reevaluated Seoul's role both regionally and globally [7, p. 34]. The 'Global Korea' foreign policy strategy brought about changes in state policy and perceptions of national identity. These changes were captured in the new slogan 'advanced nation', which became central to the government's vision of national identity [8, p. 190]. The primary changes included the new goals and objectives of President Lee Myung-Bak's administration, which focused on economic growth (GDP growth up to 30000 USD per capita), changes in domestic policy (shifting from populism to liberal democracy), balancing private and public interests within society, fostering a global culture, and restructuring Korea's international relations [8, p.192]. Essentially, the concept of 'advanced nation' embodies the core of the neoliberal concept of collective effort within a society that prioritizes progress through innovation. In this regard, the concept of 'Global Korea', which represents a synthesis of the balance of globalization and nationalistic tendencies within Korean society, has become increasingly popular.

Discussion

As part of the 'Global Korea' strategy, the Republic of Korea has aimed to strengthen its relationships, particularly with neighboring countries to the south and west in Asia. Seoul tried to establish itself as a 'bridge between developed and developing countries' to expand its international presence and strengthen its leverage. To ensure Korea's image as an advanced nation, the Government sought to promote significant development not only in the economic sector but also across all aspects of the country's life, including diplomatic practices. Therefore, the globalization of Korea's foreign policy entails the necessity of 'catching up' with the diplomatic standards of an 'advanced nation'. A strong sense of identity became a clear template for shaping South Korea's diplomatic practices and the country's international role under the unified slogan of 'Global Korea' .

By engaging with the discourse on globalization, this concept has offered Korea a framework for understanding and negotiating its national identity and global standing. Korea's historical experience as a lagging nation served as the foundation for its ambition to become a leading nation. Thus, the discursive practice of Global Korea serves not only as a starting point for the foreign policy of the modern Republic of Korea but also a key factor of Korean national identity [9, p. 141].

Let us examine the content of the 'Development Assistance Policy', which provided the framework for the Republic of Korea's cooperation with the Central Asian countries. Official Development Assistance (ODA) is a key tool for providing assistance to developing countries by offering financing resources or technical development assistance to improve the economic well-being and overall development of recipient countries. The primary components of ODA policy include the provision of loans or grants by members of the Development Assistance Committee (DAC), which operates under the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). Over twenty OECD member states are members of the Development Assistance Committee, including the European Union, USA, the Republic of South Korea, and Japan. In 2010, South Korea became an official member of the OECD DAC.

Therefore, the South Korean government under Moon Jae-In (2017-2022) designated ODA policy as an important foreign policy mechanism and employed this strategy to promote its national interests [10].

Despite having a relatively brief history of providing development assistance in Central Asia, South Korea has already recognized it as a key aspect of its foreign policy strategy [11].

The subsequent policy guiding South Korea's cooperation with Central Asian countries is the 'New North Policy,' which was introduced by President Park Geun-Hye in October 2013. Also known as the Eurasia Initiative, this policy has been further developed under President Moon Jae-In since 2017. The initiative aims to strengthen the Republic of Korea's foreign policy towards the continental Eurasian states. The 'New Northern Policy', along with the 'New Southern Policy', is a component of the Republic of Korea's foreign policy platform designated to establish a "New Economic Map of the Korean Peninsula". A key objective of this initiative is "the idea of connecting the Republic of Korea with the continent through the DPRK" [12, p. 360].

Undoubtedly, the significance of the New Northern Policy is primarily determined by the national interests of the Republic of Korea. On one hand, the policy seeks to reduce the Republic of Korea's reliance on maritime routes that traverse the South China Sea, the Strait of Malacca, and the area

off the Horn of Africa. These routes are increasingly becoming a source of tension among the powers in the Asia-Pacific region, where the growing economic and military presence of the People's Republic of China raises concerns for other regional countries. In this regard, it is clear that Seoul is attempting to diversify its trade and economic pathways by connecting South Korea with the continental region of Eurasia. The diversification of trade partners is an urgent task not only for the Republic of Korea but also for the Central Asian states, driving them towards practical cooperation [13, p. 82].

On the other hand, the opportunity to acquire new sources for economic growth through Eurasian integration associations will, in the long term, facilitate dialogue with Russia regarding the resolution of the 'Korean Issue' and enable participation in discussions about the future of the Eurasian region. In this regard, the Republic of Korea must address the challenges posed by existing contradictions among key global actors, specifically by balancing between its own national interests and the strategies of other regional actors.

The New Northern Policy outlines three regions or three economic corridors: 1) Western Region: the western part of Russia, Ukraine and Belarus; 2) Central Region: five Central Asian states and Mongolia; 3) Eastern Region: Siberia and the Russian Far East, three northeastern provinces of China [14].

Each region envisages cooperation in the most crucial areas from Seoul's perspective:

- *Central region* – development of resources and infrastructure.

Support for projects of interest to Korean corporations, including oil refining and petrochemicals, roads and airports, and combined heat and power plants.

- *Western Region*: Russia - focus on industrial progress through manufacturing sector and high-tech industries; Ukraine - high technology in ICT and aerospace; Belarus - services and manufacturing.

- *Eastern Region* - increased demand for development related to the new eastern policy and the economic corridor connecting Mongolia-China-Russia. Development and promotion of projects associated with the China-Mongolia-Russia economic corridor initiative; increased utilization of the Trans-China Railway and Trans-Mongolian Railway, reunification of the Republic of Korea and North Korea railways [15].

The Republic of Korea is quite focused on developing infrastructure routes to connect the island with Eurasia and on exploiting subsoil resources to gain access to valuable materials, as outlined in the framework of the New Economic Policy.

The year 2020 has been designated as the year of ‘Northern Economic Cooperation’, in which the achievement of practical results serves as the most reliable measure for evaluating the effectiveness of the policy. It is too early to determine the outcomes of the New North Policy, as the process of directing Seoul’s course towards Eurasia is undergoing institutional changes. The New North Policy represents a ‘new’ approach in the Republic of Korea’s foreign policy towards a number of Central Asian states and even Russia.

Conclusion

As a result, the Republic of Korea has become highly aware of the issue of reliance on resource partners and is prepared to cooperate with a large number of partners to diversify its traditional relationships. Beginning in 2020, South Korea has significantly strengthened its position in multilateral partnerships, including regional forums, as exemplified by the Central Asia -Republic of Korea Forum; it is also making significant efforts to develop bilateral relations with Eurasian partners; it is strengthening and significantly modernizing its Official Development Assistance tools, strategically recognizing this tool as a valuable resource for fostering international relations and increasing its global influence. By strengthening its position in East Asia, Korea aims to leverage the resources of the continental Eurasian partnership, hereby diminishing the conventional ‘island’ perception of the state. Within the framework of this partnership, a significant emphasis is placed on the countries of Central Asia. Korea regards these partners as a potential resource to countering China’s influence in the Asian region and sees them as a crucial counterbalance to Russia’s role in Eurasian continental politics. Since 2017, Korea has intentionally strengthened its approaches in implementing the New North and South Policy, taken a comprehensive approach to understanding its foreign policy objectives in the world, in the East Asian region, and resolving the ‘Korean Issue’.

In summarizing the key conceptual foundations of South Korea’s foreign policy strategies, we find that the Republic of Korea’s most significant economic cooperation with Central Asian countries is conducted through three main strategies: the ‘Global Korea’ strategy, the ODA policy, and the ‘New North Policy’.

REFERENCES

- [1] Acharya A. Asia Rising: Who Is Leading? World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2008. - 191 p.
- [2] Detlef N. How to Compare Regional Powers: Analytical Concepts and Research Topics // Review of International Studies. – 2010. -No. 36. - P. 881–901.

[3] Stephen M. The Concept and Role of Middle Powers during Global Rebalancing // Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations. – 2013. - No. 14 (2). - P. 37–53.

[4] Овчарова Т.Н., Литвинчук В.И. Политология: Курс лекций. Н. Новгород: Изд. Дом СГУ, 2010. С. 232. – URL: <https://all-politologija.ru/knigi/politologiya-kurs-lekcij-ovcharova-litvinchuk/realizm-i-neorealizm>

[5] Fumagalli M. South Korea's Engagement in Central Asia from the End of the Cold War to the “New Asia Initiative” // The Journal of Northeast Asian History. - Vol. 9. - No. 2. – 2012. - P. 69–97.

[6] Hwang B. A New Horizon in South Korea-Central Asia Relations: The ROK Joins the “Great Game” // Korea Compass. Korea Economic Institute. December 2012. URL: http://www.keia.org/sites/default/files/publications/kei_koreacompass_template_balbinahwang.pdf

[7] Cooper W. The EU-South Korea Free Trade Agreement and Its Implications for the United States // Becker A.K. (ed.). South Korea: international relations, trade and policies. - N.Y.: Nova Science Publishers, 2011. - P. 27–54.

[8] Kim J. The Discursive Structure of Developmentalism in Korea: A Comparison of Geundaehwa, Segyeahwa, and Seonjinhwa Discourses' // Jongtae Kim // Economy and Society. -2012. - No.103. - P. 166-195.

[9] Шорманбаева Д.Г., Сейдинова М.А., Жиенбаев М.Б. Глобализация и корейская национальная идентичность // Международный научно-исследовательский журнал. - №12 (66). – С. 140-142.

[10] 왕길환. ODA를 외교 대표브랜드로 활용할 듯 [Термин ОПР будет использоваться в качестве дипломатического представительского бренда] // 연합뉴스. <https://www.yna.co.kr/view/AKR20170510076400371> [на кор.].

[11] 이준기. 확산되는 과기한류... 러브콜 있따른다 [Распространение корейской волны] // 디지털타스. http://www.dt.co.kr/contents.html?article_no=2019030402103331731001 [на кор.].

[12] Ом Гу Хо. Стратегия Новой северной политики и ее ограничительные факторы // Вестник Санкт-Петербургского университета. Международные отношения. – 2020. – Т. 13. – Вып. 3. – С. 354–373.

[13] Буланакова М. А. Евразийский вектор внешней политики Республики Корея: фактор Центральной Азии // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. - 2020. - № 4. - С. 70 – 87.

[14] Акматалиева А. Центральная Азия и Южная Корея: в поисках возможностей для сотрудничества. <https://cabar.asia/ru/tsentralnaya-aziya-i-yuzhnaya-koreya-v-poiskah-vozmozhnostej-dlya-narashhivaniya-sotrudnichestva>

[15] Presidential Committee on Northern Economic Cooperation.
https://www.bukbang.go.kr/bukbang_en/vision_policy/strategy/

REFERENCES

- [1] Acharya A. Asia Rising: Who Is Leading? World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2008, 191 p.
- [2] Detlef N. How to Compare Regional Powers: Analytical Concepts and Research Topics // Review of International Studies, 2010, No. 36, P. 881–901.
- [3] Stephen M. The Concept and Role of Middle Powers during Global Rebalancing //Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations, 2013, No. 14 (2), P. 37–53.
- [4] Ovcharova T.N., Litvinchuk V.I. Politologija: Kurs lekcij [Political science. A course of lectures]. N. Novgorod: Izd. Dom SGU, 2010, 232 p. URL: <https://all-politologija.ru/knigi/politologiya-kurs-lekcij-ovcharova-litvinchuk/realizm-i-neorealizm> [in Russ.].
- [5] Fumagalli M. South Korea’s Engagement in Central Asia from the End of the Cold War to the “New Asia Initiative”, The Journal of Northeast Asian History, Vol. 9, No. 2, 2012, p. 69–97.
- [6] Hwang B. A New Horizon in South Korea-Central Asia Relations: The ROK Joins the “Great Game”, Korea Compass. Korea Economic Institute. December, 2012. http://www.keia.org/sites/default/files/publications/kei_koreacompass_template_balbinahwang.pdf
- [7] Cooper W. The EU-South Korea Free Trade Agreement and Its Implications for the United States/ Becker A.K. (ed.). South Korea: international relations, trade and policies, N.Y.: Nova Science Publishers, 2011, p. 27–54.
- [8] Kim J. The Discursive Structure of Developmentalism in Korea: A Comparison of Geundaehwa, Segyehwa, and Seonjinhwa Discourses'. Jongtae Kim, Economy and Society, 2012, No.103, P. 166-195.
- [9] Shormanbaeva D.G., Sejdinova M.A., Zhienvbaev M.B. Globalizacija i korejskaja nacional'naja identichnost [Globalization and Korean national identity]. Mezhdunarodnyj nauchno-issledovatel'skij zhurnal, No. 12 (66), p. 140-142 [in Russ.].
- [10] 왕길환. ODA를 외교 대표브랜드로 활용할 듯 [The term OPR will be used in the name of the Diplomatic Representative brand] // 연합뉴스 «Jonhap n'jusy». <https://www.yna.co.kr/view/AKR20170510076400371> [in Korean].
- [11] 이준기. 확산되는 과기한류... 러브콜 잇따른다 [The spread of the Korean wave] [디지털타스 «Ddidzhital thasy»]. http://www.dt.co.kr/contents.html?article_no=2019030402103331731001 [in Korean].

[12] Om Gu Ho. Strategija Novoj severnoj politiki i ee ogranicitel'nye faktory [The strategy of the New Northern Policy and its restrictive factors]. Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Mezhdunarodnye otnoshenija, 2020, T. 13, Vyp. 3, p P. 354–373 [in Russ.].

[13] Bulanakova M. A. Evrazijskij vektor vneshnej politiki Respubliki Koreja: faktor Central'noj Azii [The Eurasian vector of the Republic of Korea's Foreign Policy: the factor of Central Asia]. Evrazijskaja integracija: jekonomika, pravo, politika, 2020, № 4, p. 70 – 87 [in Russ.].

[14] Akmalatlieva A. Central'naja Azija i Juzhnaja Koreja: v poiskah vozmozhnostej dlja narashhivaniya sotrudnichestva [Central Asia and South Korea: looking for opportunities to increase cooperation]. <https://cabar.asia/ru/tsentralnaya-aziya-i-yuzhnaya-koreya-v-poiskah-vozmozhnostej-dlya-narashhivaniya-sotrudnichestva> [in Russ.].

[15] Presidential Committee on Northern Economic Cooperation. https://www.bukbang.go.kr/bukbang_en/vision_policy/strategy/

ОҢТҮСТІК КОРЕЯНЫҚ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ САЯСАТЫНЫҚ КОНЦЕПТУАЛДЫ ЖӘНЕ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

*Қағазбаева Е.М.¹, Сакенова А.М.², Қазыбекова Ұ.³

¹Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және
әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

² Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және
әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

³ PhD доктор, қауымдастырылған профессор, КИМЭП университеті
Алматы, Қазақстан

Андатпа. Мақалада Оңтүстік Кореянық Орталық Азия елдерімен ынтымақтастығына негіз болатын сыртқы саяси стратегиялардың тұжырымдамалық негіздері қарастырылады. Орталық Азия аймағының саяси және экономикалық маңызы жаһандық аренада артып келеді. Оңтүстік Корея сыртқы саяси құралдарды, соның ішінде «Жаһандық Корея» стратегиясын пайдалану, Орталық Азия елдеріне дамуға ресми көмек көрсету және «Жаңа Солтүстік саясатын» жүзеге асыру арқылы аймақта өзіндік ерекше ұстанымын орнатуды мақсат етеді. Осылай қарамастан, Оңтүстік Кореянық Орталық Азия елдеріне қатысты сыртқы саяси стратегияларын іске асыру Қытай, АҚШ, Жапония және Ресейді қоса алғанда, ірі аймақтық ойыншылар колданатын ұқсас стратегиялардың серпінді сипатымен қиындауда.

Отандық ғылымда да, шетелдік ғылымда да Орталық Азия аймағы Корея Республикасының экономикалық мұдделеріне лайықты назар аударған жоқ. Оңтүстік Кореяның Орталық Азия елдеріне қатысты сыртқы саяси стратегияларын сараптай келе, бұл стратегиялардың бірнеше оң жақтары болғанымен, оларды жүзеге асыруда кемшіліктер де бар екенін көрсетеді.

Авторлар Оңтүстік Корея соңғы жылдары дәстүрлі қарым-қатынастарын әртараптандырды және континенттік еуразиялық серіктестік арқылы қол жетімді ресурстарды пайдалануды мақсат етіп, Еуразиядағы серіктестермен екіжақты қарым-қатынастарды нығайтуға айтартықтай күш салды деп қорытындылады. Корея Республикасы Орталық Азия елдерін Қытайдың Азия аймағындағы ықпалына қарсы тұрудың әлеуетті ресурсы ретінде қабылдайды, сонымен бірге еуразиялық континенттік саясаттағы Ресейдің позициясына шешуші тепе-тендік ретінде қызмет етеді.

Тірек сөздер: сыртқы саясат, Корея Республикасы, Орталық Азия, стратегия, аймақ, саяси ықпал, халықаралық қатынастар, геосаясат

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОЛИТИКИ ЮЖНОЙ КОРЕИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

*¹Кагазбаева Е.М.¹, Сакенова А.М.², Казыбекова У.³

*¹ Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

² Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

³ Университет КИМЭП, Алматы, Казахстан

Аннотация. В статье рассмотрены концептуальные основы внешнеполитических стратегий, в рамках которых развивается сотрудничество Южной Кореи со странами Центральной Азии. На мировой арене политическая и экономическая значимость региона Центральной Азии повышается. Южная Корея стремится занять собственную нишу в регионе посредством внешнеполитических инструментов, как стратегия «Global Korea», официальная помошь развитию в странах Центральной Азии и «Новой северной политикой». Однако реализация внешнеполитических стратегий Южной Кореи по отношению к странам Центральной Азии осложняются высокой динамичностью проведения аналогичных стратегий крупнейшими региональными игроками, такими как Китай, США, Япония, Россия.

В отечественной и зарубежной науке региону Центральной Азии не оказывалось должного внимания в контексте экономических интересов Республики Корея. На основе осмыслиения внешнеполитических стратегий Южной Кореи по отношению к странам Центральной Азии установлено, что несмотря на весь позитивный аспект проведения стратегий, существуют недостатки в их реализации.

Авторы приходят к выводу, что за последние годы Южная Корея диверсифицировала традиционные связи и предпринимает существенные усилия по развитию двухсторонних отношений с евразийскими партнерами, стремится использовать ресурсы континентального евразийского партнерства. Центрально-азиатские государства Республика Корея рассматривает как возможный ресурс сдерживания влияния КНР в азиатском регионе, а также как важный баланс позиции России в Евразийской континентальной политике.

Ключевые слова: внешняя политика, Республика Корея, Центральная Азия, стратегия, регион, политическое влияние, международные отношения, geopolitika

Information about authors:

Kagazbaeva E. - Candidate of Political Sciences, professor, Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: kagazbaeva.e@gmail.com

Sakenova A. - PhD Student, Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: a.m.sakenova@gmail.com

Kazybekova U. – PhD, associate professor, KIMEP University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: u.kazybekova@kimep.kz

Авторлар туралы мәлімет:

Қазазбаева Е.М. – саяси ғылымдарының кандидаты, профессор, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: kagazbaeva.e@gmail.com

Сакенова А.М. - PhD докторант, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: a.m.sakenova@gmail.com

Қазыбекова Ұ. - PhD доктор, қауымдастырылған профессор, КИМЭП университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: u.kazybekova@kimep.kz

Сведения об авторах:

Кагазбаева Е.М. - кандидат политических наук, профессор, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: kagazbaeva.e@gmail.com

Сакенова А.М. - PhD докторант, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: a.m.sakenova@gmail.com

Казыбекова У. - доктор PhD, ассоциированный профессор, Университет КИМЭП, Алматы, Казахстан, e-mail: u.kazybekova@kimep.kz

Received: December 7, 2024

ІІ БӨЛІМ.
**ДҮНИЕЖҰЗІЛІК САЯСАТ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҚАТЫНАСТАР**
РАЗДЕЛ II.
МИРОВАЯ ПОЛИТИКА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ
II PART.
WORLD POLITICS AND INTERNATIONAL RELATIONS

UDC 338 (100)

IRSTI: 11.25.15

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.004>

**PROSPECTS AND OPPORTUNITIES FOR SUSTAINABLE
DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF THE SHANGHAI
COOPERATION ORGANIZATION**

*Bitleuov A.A.¹, Shaimordanova Z.D.², Kurmangali A.K.³

*¹Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

² Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan

³ Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. Sustainable development is becoming a central element of the international agenda in the face of global challenges such as climate change, natural resource depletion and rising social inequality. The Shanghai Cooperation Organization, which unites eight Eurasian states, has unique potential to address these issues by ensuring security, economic cooperation and environmental sustainability, which makes this study relevant. The study's objective is to identify prospects and opportunities for implementing the principles of sustainable development within the framework of SCO, with an emphasis on assessing the organisation's strategic priorities, mechanisms and initiatives. The main areas of work include analysis of the role of the SCO Charter, the Strategy to 2025 and the Youth Innovation Campaign in achieving sustainable economic, environmental and social development in Eurasia. The study contributes to a theoretical understanding of international cooperation mechanisms for sustainable development. It provides empirical material for analysing the

implementation of the Sustainable Development Goals at the regional level. The practical importance lies in identifying opportunities for integrating innovative and institutional approaches to address the region's current challenges - the study methods to examine sustainable development within the SCO framework. The content analysis focused on three key SCO documents: the SCO Charter, the Development Strategy Until 2025, and the 2024 Youth Innovation Campaign. Data systematisation and analysis were conducted across four categories: economic development, environmental protection, social development, and institutional effectiveness.

Text analysis utilised Python tools, including Pandas libraries, for coding and interpreting results. The research result showed that the SCO Charter provides a basis for cooperation, the Strategy until 2025 specifies sustainable development directions, and the CIPP focuses on youth innovation and environmental initiatives. Including an ecological agenda, increased cross-border cooperation, and introduction of renewable energy offers significant prospects for achieving the SDGs. The implementation of the goals faces challenges such as political divisions and economic inequalities in the region. The value of the study is that it expands existing approaches to sustainable development in regional international organisations such as the SCO, integrating political, economic and social aspects. The study contributes to developing recommendations for strengthening institutional mechanisms and involving civic initiatives in implementing sustainable development strategies. The study results can be used to optimise the SCO strategy, including developing environmentally oriented projects, supporting infrastructure initiatives and youth involvement in implementing SDGs. The work results also interest government authorities in participating countries, international organisations and researchers in sustainable development.

Key words: sustainable development, Shanghai Cooperation Organization, economic cooperation, environmental security, green economy, energy, regional cooperation, global challenges

Introduction

The Shanghai Cooperation Organization is a unique platform for realising sustainable development, bringing together economic, environmental and social aspects through the interaction of member countries. SCO's main work areas include regional security, infrastructure development, economic cooperation, and ecological issues, as enshrined in the Charter, the Strategy to 2025, and the Youth Innovation Campaign 2024. The organisation faces challenges such as political divisions, competition among major powers and economic inequality in Central Asia. However, integrating innovative youth solutions, developing a green economy, and

strengthening cross-border cooperation offer prospects for improving the SCO's effectiveness in achieving the Sustainable Development Goals. The study highlights the importance of coordinating national strategies, establishing a development fund, and implementing technological approaches to overcome global challenges, strengthen regional stability, and shape the region's long-term sustainable future.

Sustainable development, a concept that balances economic growth, social justice, and environmental sustainability, is at the centre of the international agenda. With global challenges, including climate change, depletion of natural resources, growing social inequality, and regional instability, the need for inter-state cooperation is becoming apparent. These challenges require a concerted effort to achieve the Sustainable Development Goals, which makes research in this area particularly relevant. The Shanghai Cooperation Organization, uniting Eurasian countries with different economic, social and natural potentials, represents a unique platform for implementing sustainable development programs. The organization covers security, economic cooperation, environmental sustainability and cultural interaction. This potential makes the SCO an essential object of analysis in inter-state interaction to achieve the SDGs.

This research is designed to analyze the possibilities and prospects for implementing sustainable development principles within the framework of SCO. The objective is to identify strategic priorities, mechanisms, and initiatives contributing to the region's sustainable economic, environmental, and social development.

The research hypothesis is that successful implementation of sustainable development within the SCO is possible if there is effective coordination between participating countries, active adoption of innovative technologies and transition to a green economy, and strengthening of cross-border cooperation to address environmental and energy challenges jointly. The hypothesis tests the relationships between the listed factors and the achievement of sustainable development goals within the framework of the SCO by analyzing how these factors influence the outcomes of SDG implementation through the organization's activities.

Relevance of the research SCO is one of the largest regional international organizations working to address cross-border issues, including economic development, environmental sustainability, and regional security. In the context of globalization and increasing challenges to sustainable development, analysis of existing SCO mechanisms and search for new perspectives of cooperation are significant.

The purpose of the research is to identify opportunities and prospects for implementing sustainable development principles within the framework

of SCO through the study of critical factors influencing the achievement of SDGs and the organisation's potential to create conditions for sustainable development.

The research subject is intergovernmental cooperation within the SCO. It focuses on the mechanisms, tools, and strategies participating countries employ to achieve the SDGs, encompassing both institutional and socio-economic aspects.

Contribution of research. The work expands the theoretical understanding of international cooperation mechanisms for sustainable development and provides new empirical material that can be applied at the regional level. SCO, which brings together countries with different levels of development, offers unique opportunities to study the implementation of SDGs in a context of interaction between national strategies and regional initiatives.

The present research aims to deepen the scientific understanding of sustainable development mechanisms and formulate recommendations for optimizing SCO strategies to overcome regional challenges.

Research question: What institutional, technological, and social mechanisms are crucial to implementing sustainable development goals within the SCO?

The study contributes to developing scientific literature and practical approaches to sustainable development in the context of regional international organizations. SCO, which brings together countries with different economic, social and natural potentials, represents a unique platform for analysing the implementation of the SDGs. The study expands the theoretical understanding of mechanisms for international cooperation aimed at sustainable development. Also, it complements existing literature focused on global institutions, bringing empirical material and analytical approaches applicable at the regional level.

Description of materials and methods

The research was carried out using an integrated approach, which provided a comprehensive analysis of the dimensions of sustainable development in the context of SCO activities. The study covered the collection and analysis of materials conducted *between September and November 2024*. The primary methodological basis of the work was content analysis, which focuses on identifying key themes and trends related to sustainable development.

Collection of materials. The research was carried out using a set of methods that allowed for an in-depth examination of sustainable development aspects in the context of the SCO. The content analysis was

conducted based on three key SCO documents:

1. Charter of the Shanghai Cooperation Organization [1].
2. Development Strategy of the Shanghai Cooperation Organization Until 2025 [2].
- 3.2024 Youth Innovation: Collaborating to Improve and Protect Our Planet [3].

Analysis of materials. Four main categories were identified for data systematisation and analysis: economic development, environmental development, social development, and institutional effectiveness. The following categories were selected for data systematization and analysis purposes, as presented in Table 1.

Table 1. Key categories of analysis of SCO documents

Category of Analysis	Subcategories	Examples of Analyzed Aspects
Economic Development	Infrastructure, trade, investments, innovations	- Creation of transport corridors - Support for joint investment projects - Development of digital technologies
Environmental Development	Environmental protection, climate change, resource management	- Initiatives for biodiversity conservation - Agreements on carbon emissions reduction - Water resource management
Social Development	Standard of living, cultural and humanitarian ties, education, science	- Programs to improve the quality of education - Support for cultural exchange between countries - Healthcare
Institutional Effectiveness	Cooperation coordination, organizational mechanisms	- Establishment of working groups and committees - Effectiveness of decision implementation - Interstate coordination

Each category highlighted the key themes and assessments mentioned in the documents under review. The analysis was based on coding text data by selected categories, with subsequent interpretation of the results. Based on the study's objectives, the following key terms related to sustainable development were selected: sustainable development, cooperation, environmental protection, innovation, infrastructure, climate action, renewable energy, and economic growth, where the private sector results are shown in Table 2.

Table 2. Key term frequency

keywords/terms	Charter of the SCO	Development Strategy	Youth Innovation	General frequency
Sustainable development	15	22	10	47
Cooperation	35	40	8	83
Environmental protection	5	12	18	35
Innovation	3	10	25	38
Infrastructure	4	15	7	26
Climate action	0	8	20	28
Renewable energy	1	6	12	19
Economic growth	10	18	5	33

Content analysis was carried out by coding the texts according to selected categories and subsequent interpretation of results. To improve the accuracy of the analysis, digital tools were used, including Python libraries (e.g., Pandas and Collections), which allowed the automatic determination of the frequency of key terms such as «sustainable development», «cooperation», «environmental protection», and others.

Rationale for the method. The choice of content analysis was driven by the need to identify linkages between the documents' texts and the mechanisms for achieving sustainable development goals. Document analysis allowed SCO to determine which aspects of sustainable development are priorities and assess how they are integrated into the organisation's strategic plans.

The applied method thus provided a deep and structured approach to the study of sustainable development within the framework of the SCO, identifying key directions and prospects for implementing the principles of sustainable development in the region.

The Shanghai Cooperation Organization is one of the vital regional platforms uniting eight states to address Eurasia's security, economic development and sustainability issues. Initially established in 2001 based on the Shanghai Five, the organisation focused on border security and counter-terrorism, but over time, expanded its agenda to include economic cooperation, cultural interaction and environmental sustainability. As stressed by Rachid Alimov (2018), SCO aims to synchronise the national strategies of the participants with regional projects such as the China initiative BRI, which serves as a basis for creating an integration platform in Eurasia [4]. China is leading the way in promoting economic cooperation, including energy resource development, infrastructure construction and

trade linkages, which Yuan J. D. (2010) notes contributes to regional stability and sustainable economic growth [5].

Fredholm (2013) examines the motivations of China and Russia in the context of the SCO, including their pursuit of maintaining stability in the region and minimising the influence of third parties such as the US and the European Union. In particular, through the SCO, China is trying to strengthen its influence in Central Asia by promoting «sustainable development», including energy and transport [6]. However, the environmental agenda covering water management, combating environmental degradation and disaster management is highlighted in the report «Margalla Papers» (2008), where it is noted that such initiatives are essential to the region's natural resources and resilience [7]. However, the SCO faces several serious difficulties, including political differences among members, such as competition between Russia and China for regional influence and economic inequality between Central Asian countries; this makes it challenging to develop and implement joint strategies [7]. Central Asian states such as Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Uzbekistan view the SCO as a tool for addressing internal problems such as economic instability and security, sometimes leading to different organisational priorities. Despite these difficulties, the SCO retains an excellent potential for promoting sustainable development by establishing a mechanism to coordinate national strategies, strengthen the institutional framework and develop collective solutions to overcome regional challenges. Consistent with the global sustainable development goals set by the UN [4-7].

Moreover, one of the critical aspects is the role of the SCO in ensuring regional security, which provides a basis for sustainable development. The organisation pays excellent attention to non-traditional threats such as terrorism, extremism, and drug trafficking, which promote stability and create investment and economic growth conditions. Measures reduce social risks, contributing to the long-term improvement of the population's quality of life [8].

SCO also plays an essential role in the region's economic cooperation and infrastructure development. Initiatives such as BRI improve transport connectivity and contribute to energy security [9-10]. China, as a critical player in the organisation, provides investment and technical assistance to Central Asian countries, which contributes to job creation and poverty reduction [10-11]. Such projects, aimed at developing infrastructure and trade linkages, are the basis for achieving sustainable development goals. The consensus decision-making model described by Alimov K.C. ensures equal participation of all member countries, excluding one power's dominance. It also creates an inclusive platform for cooperation

and minimises the likelihood of conflicts, which aligns with sustainable development principles [12]. The literature review also shows that although the environmental aspect is not a significant theme of SCO activities, the organisation has strengthened energy cooperation and addressed ecological issues. For example, establishing the SCO Development Bank could become a financing mechanism for environmentally oriented projects [11]. Including an environmental agenda strengthens the link between security, economy and ecology, contributing to the region's sustainable development.

The role of Central Asia in the SCO also deserves attention, as countries in the region use this platform to strengthen their role in international affairs while avoiding dominance by significant powers. As noted by Caffarena A., Central Asian states use a pragmatic approach in cooperation with China, which helps them to achieve their own sustainable development goals [11]. This balance of interests allows Central Asian countries to develop strategies, strengthening domestic capacity. The institutional balancing of the interests of great powers such as China and Russia also contributes to the region's resilience. Collaboration prevents dominance of one side, creates conditions for equal cooperation, reduces tensions, and ensures long-term stability, which is essential to achieving sustainable development goals such as poverty reduction and improving living standards [13-15].

Afghanistan's issues play an essential role in the SCO agenda. The stabilisation of this country is seen as a critical factor of regional security. The 2022 summit proposed a humanitarian fund for Afghanistan, demonstrating the importance of humanitarian efforts for sustainable development [14]. The inclusion of Afghanistan in economic integration could contribute to regional development, provided stability is ensured. Thus, the SCO offers a unique platform for promoting sustainable development through security, economic cooperation, environmental sustainability, and institutional equity. The Organization contributes to regional stability and creates opportunities for addressing global challenges, which confirms its vital role in achieving sustainable development goals.

Results and Discussion

Within the framework of this study, three key documents of the Shanghai Cooperation Organization that reveal the directions of sustainable development are analysed: SCO Charter, SCO Development Strategy to 2025 and CIPP 2024. The documents provide a framework for implementing a sustainable development strategy, considering environmental, economic and social aspects (see Figure 1).

The analysis shows that the central theme of all documents is cooperation (83 references), which highlights the importance of a collective

approach to achieving sustainable development, regional stability and economic growth. The development strategy has the most links with key terms such as sustainable development (22 mentions), infrastructure (15 mentions), innovation (10 mentions) and environmental protection (12 mentions), which indicates its complex nature. The SCO Charter emphasises basic principles such as cooperation (35 references) and sustainable development (15 references), corresponding to its role as a fundamental document regulating interaction between member countries. The document «Youth Innovation» instead focuses on innovations (25 mentions) and actions on climate (20 mentions), which reflects a focus on youth initiatives and involving the younger generation in solving global problems. Environmental protection plays a significant role, especially in youth initiatives (18 mentions in «Youth Innovation»), highlighting the importance of ecological agenda in educational and public programs. Climate action is also prominent, especially in the «Youth Innovation» document, which shows growing interest in climate change and environmental sustainability issues. Economic growth and infrastructure, despite their lower frequency of mention, remain essential aspects, especially in the context of «Development Strategy», where they support a focus on long-term regional development. The analysis shows that cooperation connects all documents, highlighting the need to consolidate efforts to address contemporary challenges, including environmental, social and economic aspects. At the same time, the focus on climate innovation and action in the youth context highlights the importance of engaging new generations to achieve sustainable development goals. This visualisation thus confirms the strategic role of all three documents in shaping an integrated approach to sustainable development. Considering both institutional and social aspects.

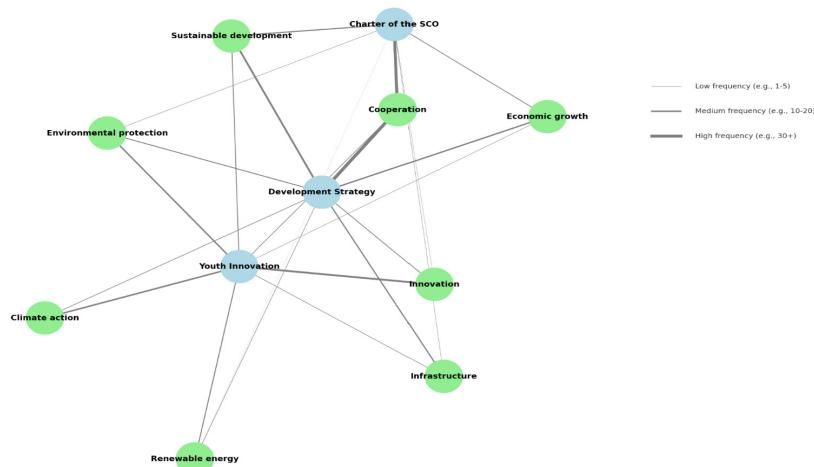

Figure 1 - Structure of the interaction of crucial SCO initiatives in the field of sustainable development

This analysis identifies the prospects and opportunities for sustainable development in the context of the Shanghai Cooperation Organization, revealing the interrelationships between the key documents - the Charter, the strategy and the climate innovation and policy programme. The Charter forms a framework oriented towards regional security and economic growth, emphasising environmental governance as an integral element of long-term stability. The strategy deepens this base by offering operational objectives in sustainable development, infrastructure development and renewable energy. CIPP complements these goals at the level of civic initiatives, involving youth in environmental innovation and climate action, reinforcing the achievement of the Sustainable Development Goals in the region. The analysis highlights the importance of integrating CIPP's innovation potential with the Strategy's operational mechanisms to strengthen regional implementation of SDGs and opportunities for youth technology solutions for infrastructure projects and environmental management. However, the challenges of global economic risks and resource constraints require strengthened cooperation mechanisms. The increased emphasis on renewable energy, the introduction of innovative technologies, and the establishment of effective coordination mechanisms will significantly enhance the SCO's capacity to promote sustainable development. The analysis thus demonstrates that the synergy between political, strategic and civil initiatives opens up significant prospects for sustainable development within the SCO.

The SCO Charter emphasises the importance of promoting peace, security and stability in the region, which creates favourable conditions for long-term development. Special attention is given to strengthening cooperation among the participating countries in trade, energy, environment and education. The document also aims to counter transnational threats, including terrorism, separatism and extremism, reinforcing its role in ensuring regional security. The Charter's environmental agenda includes natural resource management and water protection, which is particularly important for the sustainable use of natural capital. Emphasis is also placed on scientific and technical cooperation, which is seen as a driver of long-term sustainable development.

The SCO's development strategy for 2025 focuses on transforming the region into a zone of sustainable development, peace and economic growth. The main areas include infrastructure modernisation, trade and investment development, joint environmental protection and renewable energy projects. The document emphasises the need for inclusive and transparent policies to ensure regional security and development. The Strategy also emphasises the importance of cultural and humanitarian cooperation, including conserving

natural and cultural heritage. The active use of innovative technologies is planned to achieve the goals, especially in agriculture, clean energy and information and communication technologies. At the same time, the paper points to challenges such as global economic instability and climate change that require strengthening regional cooperation and partnerships.

The Youth Innovation Campaign 2024 is an initiative aimed at achieving the Sustainable Development Goals through the involvement of young people. The campaign focuses on the conservation of marine and terrestrial ecosystems (SDGs 14 and 15), sustainable cities (SDGs 11) and climate change (SDGs 13). The campaign focuses on innovative solutions developed by young people and promotes technological tools, including artificial intelligence and information and communication technologies, to solve environmental problems. CIPP strengthens the link between youth initiatives and the SCO strategy, demonstrating the potential of local innovations for integration into regional strategies. Another cluster analysis showed that the SDG nodes (and their links to other graph elements play a crucial role in integrating sustainable development's environmental, social and economic dimensions (see Figure 2).

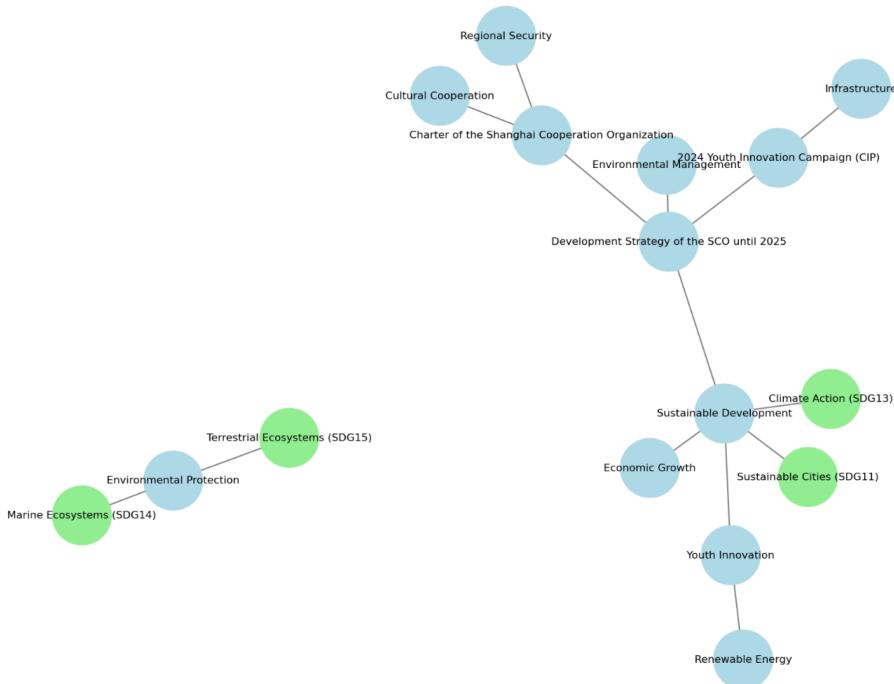

Figure 2 - The relationship between the critical sustainable development goals and SCO strategies

Hubs such as Climate Action (SDG13), Marine Ecosystems (SDG14), Terrestrial Ecosystems (SDG15), and Sustainable Cities (SDG11) focus on protecting the environment and creating comfortable living in sustainable cities. These nodes are linked to central elements such as Sustainable Development, which is the integrator of various goals, and the Development Strategy of the SCO until 2025, which provides institutional support. SDG nodes form a cluster of environmental and social sustainability, complemented by innovative directions such as Youth Innovation and Renewable Energy that provide the technological basis for achieving the goals. At the same time, institutional nodes such as the Charter of the SCO offer a regulatory framework and support international coordination. The interrelationships between SDG clusters and institutional arrangements demonstrate the need for an integrated approach where sustainable development goals are strategic guidelines, and innovation and international cooperation contribute to their achievement. Thus, the SDG nodes play a central role in the graph, linking environmental and social objectives with institutional and innovation mechanisms, highlighting their importance in shaping a sustainable future.

The content analysed forms an integrated approach to sustainable development, where environmental, social and technological aspects are mutually complementary. The Charter lays down fundamental principles and directions for cooperation, the strategy for 2025 develops them through concrete actions and plans, and the CIPP campaign involves young generations in implementing environmental initiatives. These documents underline the importance of regional coordination and innovative solutions to overcome global challenges and achieve sustainable development within the SCO.

Analysis of three key documents of the SCO - Charter, Development Strategy to 2025 and Youth Innovation Campaign 2024 - showed that the SCO is a significant platform for promoting sustainable development in the Eurasian region. *The hypothesis was partially confirmed* that successful implementation of sustainable development is possible with effective coordination of member countries' efforts, innovative technology adoption, transition to a green economy and strengthening cross-border cooperation. The SCO Charter provides a framework for regional interaction, focusing on security and economic growth, including environmental governance. The Development Strategy for 2025 details the direction of sustainable development through infrastructure modernization and the promotion of renewable energy sources. The Youth Innovation Campaign, in turn, engages young people in environmental initiatives by strengthening the link between local civic projects and regional strategies. The prospects identified,

such as increased cross-border cooperation, innovation and green economy, confirm the potential of the SCO to achieve sustainable development goals. However, implementing these initiatives faces several challenges, including political divisions among participating countries, global economic risks and limited resources, which require strengthening institutional arrangements and coordination of national strategies.

The results underline the importance of integrating political, economic and social aspects to achieve sustainable development goals within the SCO. The critical value of the identified mechanisms, such as the SCO Charter, the Development Strategy to 2025 and the Youth Innovation Campaign 2024, is their ability to form a sustainable platform for coordinating the efforts of member countries in addressing global challenges. For example, the emphasis on environmental management and infrastructure modernization provides a basis for long-term economic growth and improved quality of life for the region's population. This is critical, as sustainable development depends on stable interaction between countries and innovative solutions in the environmental and economic spheres. Thus, the results confirm the relevance of SCO's institutional initiatives and point to the need for greater coordination of national strategies to achieve integrated sustainable development goals.

The comparison of the results with the findings of other scientists shows that the directions proposed by the SCO are consistent with existing approaches to sustainable development in international organizations. For example, Alimov (2018) and Yuan (2010) emphasize the importance of synergies between national and regional strategies to address global challenges such as climate change and social inequality. Fredholm (2013) and Nasir (2009) note that economic and political competition between participating countries can hinder the implementation of joint initiatives, which is also confirmed in this study. At the same time, the role of youth initiatives highlighted in the 2024 Innovation Campaign reflects a global trend towards greater civic participation in achieving sustainable development goals. This is consistent with the conclusions of the need to involve local solutions in international strategies.

An essential result of the research is the identification of prospects for further analysis and practical actions. One of the critical perspectives is to study the role of the SCO in managing natural resources, including water and energy resources, which is particularly relevant for the Central Asian region with its limited environmental resources. The second is to assess the impact of the green economy on reducing social and economic inequality in participating countries. It is also promising to examine the effectiveness of youth initiatives at the national level, which will allow an assessment of

how local projects contribute to the global sustainable development goals. Finally, exploring mechanisms to bridge political divides among member countries can help create more effective coordination strategies. These areas offer opportunities for further research and strengthening the role of SCO as a platform for implementing sustainable development goals in the Eurasian region.

Conclusion

The Shanghai Cooperation Organization demonstrates its relevance as a unique regional platform that integrates participants' efforts to achieve sustainable development through synergies of political, economic, and social initiatives. The analysed documents - SCO Charter, Development Strategy until 2025 and Youth Innovation Campaign 2024 - form a holistic approach to address critical challenges of the region, including security, economic cooperation and environmental sustainability. The Charter provides a framework for strategy development, focusing on security and creating an enabling environment for long-term development. At the same time, the strategy concretises these areas by implementing large-scale infrastructure projects, trade development, and modernisation in the energy sector. The Youth Innovation Campaign adds value by engaging the younger generation in achieving the Sustainable Development Goals, which highlights the importance of local initiatives for integration into regional strategies. Despite existing challenges, such as global economic instability, competition among the organisation's members and limited resources, the SCO retains a high potential for establishing effective coordination mechanisms and strengthening regional stability. The inclusion of environmental issues and the focus on innovation allow for the integration of environmental, social and economic aspects of sustainable development, which helps the region adapt to global changes and strengthen its position internationally. Thus, the SCO not only provides a platform for solving current problems but also forms a strategic vision of the region's sustainable future based on the principles of equal cooperation, institutional transparency and innovative solutions. This makes the organisation a key player in the global sustainable development agenda.

REFERENCES

- [1] Charter of the Shanghai Cooperation Organization. Shanghai Cooperation Organization. 2022. <https://www.sco.org/documents/charter>.
- [2] Development Strategy of the Shanghai Cooperation Organization Until 2025 <https://www.sco.org/documents/strategy-2025>.
- [3] 2024 Youth Innovation: Collaborating to Improve and Protect

Our Planet. 2024. <https://www.icua.org/cipp2024>.

[4] Alimov R. The Shanghai Cooperation Organisation: Its role and place in the development of Eurasia // Journal of Eurasian Studies. - 2018. - № 2 (9). - P. 114-124.

[6] Yuan J.D. China's role in establishing and building the Shanghai Cooperation Organization // Journal of Contemporary China. - 2010. - № 67. - P. 855-869.

[7] Rocha-Pino M. The China-European Union strategic partnership and the Shanghai Cooperation Organization // Himalayan and Central Asian Studies. - 2013. - № 3 (17). - P. 72.

[8] Nasir S. Shanghai Cooperation Organization Challenges and Response // National Defense University. - 2009. - P. 93-117.

[9] Chung C. P. China and the institutionalization of the Shanghai Cooperation Organization // Problems of Post-Communism. - 2006. - № 5 (53). - P. 3-14.

[10] Akmadi M. A. Discourse analysis of the perception of the Chinese initiative «One Belt, One Road» in Central Asian countries // The Journal of Psychology & Sociology. - 2021. - № 4 (79). – P. 36-44.

[11] Акмади М.А. Инициатива «Один пояс, один путь» в странах Центральной Азии // Журнал психологии и социологии. - 2020.- №2 (73). - С. 141-148.

[12] Caffarena A. Diversity management in world politics. Reformist China and the future of the (liberal) order // The International Spectator. - 2017. - № 3 (52). - P. 1-17.

[13] Алиев Р.К. Хартия Шанхайской организации сотрудничества - компас организации // Обозреватель. - 2017. - № 6 (329). - С. 5-14.

[14] Lo, Bobo. Turning Point? Putin, Xi, and the Russian Invasion of Ukraine. Sydney: The Lowy Institute, 2022 <https://www.lowyinstitute.org/publications/turning-point-putin-xi-russian-invasion-ukraine>.

[15] Niyazbakieva, A. Results of the SCO summit in Samarkand // ERJ. Analysis. - 2022. – N 361. <https://uz.sputniknews.ru/20220916/itogi-sammita-shos-v-samarkande—obzor-video-28265522.html>

[16] Xue Y., Makengo B. M. Twenty years of the Shanghai Cooperation Organization: Achievements, challenges and prospects // Open Journal of Social Sciences. - 2021. - № 10 (9). - P. 184-200.

REFERENCES

[1] Charter of the Shanghai Cooperation Organization. Shanghai Cooperation Organization. 2022. <https://www.sco.org/documents/charter>.

[2] Development Strategy of the Shanghai Cooperation Organization

Until 2025 <https://www.sco.org/documents/strategy-2025>.

[3] 2024 Youth Innovation: Collaborating to Improve and Protect Our Planet. 2024. <https://www.icua.org/cipp2024>.

[4] Alimov R. The Shanghai Cooperation Organisation: Its role and place in the development of Eurasia. *Journal of Eurasian Studies*, 2018, № 2 (9), p. 114-124.

[5] Yuan J.D. China's role in establishing and building the Shanghai Cooperation Organization. *Journal of Contemporary China*, 2010, № 67, p. 855-869.

[6] Rocha-Pino M. The China-European Union strategic partnership and the Shanghai Cooperation Organization. *Himalayan and Central Asian Studies*, 2013, № 3 (17), p. 72.

[7] Nasir S. Shanghai Cooperation Organization Challenges and Response. National Defense University, 2009, p. 93-117.

Chung C. P. China and the institutionalization of the Shanghai Cooperation Organization. *Problems of Post-Communism*, 2006, № 5 (53), p. 3-14.

[8] Akmadi M. A. Discourse analysis of the perception of the Chinese initiative «One Belt, One Road» in Central Asian countries. *The Journal of Psychology & Sociology*, 2021, № 4 (79), p. 36-44.

[9] Akmadi M.A. Initsiativa «Odin poyas, Odin put» v stranakh Tsentral'noi Azii [The “One Belt, One Road” Initiative in Central Asian Countries]. *The Journal of Psychology & Sociology*, 2020, №2 (73), s. 141-148 [in Russ.].

[10] Caffarena A. Diversity management in world politics. Reformist China and the future of the (liberal) order. *The International Spectator*, 2017, № 3 (52), s. 1-17.

[11] Alimov R.K. Khartiya Shankhaiskoi organizatsii -kompas organizatsii [The Charter of the Shanghai Organization – Kompass of Organization], Obozrevatel, 2017, № 6 (329, s. 5-14 [in Russ.].

[12] Lo, Bobo. Turning Point? Putin, Xi, and the Russian Invasion of Ukraine. Sydney: The Lowy Institute, 2022 <https://www.lowyinstitute.org/publications/turning-point-putin-xi-russian-invasion-ukraine>.

[13] Niyazbakieva, A. Results of the SCO summit in Samarkand. ERJ. Analysis, 2022, N 361. <https://uz.sputniknews.ru/20220916/itogi-sammita-shos-v-samarkande—obzor-video-28265522.html>.

[14] Xue Y., Makengo B. M. Twenty years of the Shanghai Cooperation Organization: Achievements, challenges and prospects. *Open Journal of Social Sciences*, 2021, № 10 (9), p. 184-200.

ШАНХАЙ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫНЫң АЯСЫНДА ТҮРАҚТЫ ДАМУДЫҢ БОЛАШАҒЫ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ

*Битлеуов А.А.¹, Шайморданова З.Д.², Құрманғали А.Қ.³

*¹ Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

² Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

³ Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогилық университеті, Алматы, Қазақстан

Андратпа. Тұрақты даму климаттың өзгеруі, табиғи ресурстардың сарқылуы және әлеуметтік теңсіздіктің өсуі сияқты жаһандық сыйкатерлер жағдайында халықаралық күн тәртібінің негізгі элементіне айналуда. Шанхай ынтымақтастық ұйымы, Еуразияның сегіз мемлекетін біріктіре отырып, бұл мәселелерді шешуде қауіпсіздік, экономикалық ынтымақтастық және экологиялық тұрақтылықты қамтамасыз етудің бірегей әлеуетіне ие, бұл осы зерттеудің өзектілігін айқындайды. Зерттеудің мақсаты – ШЫҰ шеңберінде тұрақты даму қағидаттарын іске асыру перспективалары мен мүмкіндіктерін айқындау, ұйымның стратегиялық басымдықтарын, механизмдерін және бастамаларын бағалауға ерекше назар аудару. Жұмыстың негізгі бағыттарына ШЫҰ Жарғысының, 2025 жылға дейінгі Стратегияның және Жастар инновациялық кампаниясының Еуразиядағы экономикалық, экологиялық және әлеуметтік тұрақты дамуға қол жеткізудегі рөлін талдау кіреді. Зерттеу халықаралық ынтымақтастық механизмдерін теориялық тұрғыдан түсінуге үлес қосады және өнірлік деңгейде Тұрақты даму мақсаттарын іске асыруды талдау үшін әмпирикалық материал ұсынады. Практикалық маңыздылығы – өнірдің өзекті мәселелерін шешу үшін инновациялық және институционалдық тәсілдерді біріктіру мүмкіндіктерін анықтау. Зерттеу ШЫҰ аясындағы тұрақты дамуды зерттеу үшін әдістер кешенін қолданды. Контент-талдау ШЫҰ-ның үш негізгі құжатына: ШЫҰ Жарғысына, 2025 жылға дейінгі Даму стратегиясына және 2024 жылғы Жастар инновациялық кампаниясына негізделді. Деректерді жүйелеу және талдау төрт категория бойынша жүргізілді: экономикалық даму, коршаған органды қорғау, әлеуметтік даму және институционалдық тиімділік. Мәтінді талдау үшін Python құралдары, соның ішінде Pandas кітапханалары қолданылды, бұл деректерді кодтау және интерпретациялауға мүмкіндік. Зерттеу нәтижелері ШЫҰ Жарғысы ынтымақтастық негізін айқындайтынын, 2025 жылға дейінгі Стратегия тұрақты дамудың негізгі бағыттарын нақтылайтынын, ал СIPP жастар инновациялары

мен экологиялық бастамаларға назар аударатынын көрсетті. Экологиялық күн тәртібін енгізу, траншекаралық ынтымақтастықты нығайту және жаңартылатын энергия көздерін енгізу ТДМ-ға қол жеткізудің маңызыды перспективаларын ашады. Мақсаттарды іске асыру саяси келіспеушіліктер мен өңірдегі экономикалық теңсіздік сияқты қыындықтарға тап болуда. Зерттеудің құндылығы – жұмыс ШЫҰ сияқты өңірлік халықаралық ұйымдарда тұрақты дамуды зерттеудің қолданыстағы тәсілдерін кеңейте отырып, саяси, экономикалық және әлеуметтік аспектілерді біріктіреді. Зерттеудің үлесі – институционалдық механизмдерді нығайту және азаматтық бастамаларды тұрақты даму стратегияларын іске асыруға тарту бойынша ұсыныстар әзірлеуде. Зерттеу нәтижелері ШЫҰ стратегиясын оңтайландыру үшін, оның ішінде экологиялық бағдарланған жобаларды әзірлеу, инфрақұрылымдық бастамаларды қолдау және жастарды ТДМ-ды іске асыруға тарту үшін пайдаланылуы мүмкін. Жұмыс нәтижелері қатысушы елдердің мемлекеттік органдары, халықаралық ұйымдар және тұрақты дамуды зерттеушілер үшін де қызығушылық тудырады.

Тірек сөздер: тұрақты даму, Шанхай ынтымақтастық ұйымы, экономикалық ынтымақтастық, экологиялық қауіпсіздік, жасыл экономика, энергия, аймақтық ынтымақтастық, жаһандық сын-қатерлер

ПЕРСПЕКТИВЫ И ВОЗМОЖНОСТИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В КОНТЕКСТЕ ШАНХАЙСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА

*Битлеуов А.А.¹, Шайморданова З.Д.², Курмангали А.К.³

¹ Институт Сорбона-Казахстан, Казахский национальный педагогический университет им. Абая, Алматы, Казахстан

² Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

³ Институт Сорбонна-Казахстан, Казахский национальный педагогический университет им. Абая, Алматы, Казахстан

Аннотация. Устойчивое развитие становится центральным элементом международной повестки в условиях глобальных вызовов, таких как изменение климата, истощение природных ресурсов и рост социальной неравенства. Шанхайская организация сотрудничества, объединяющая восемь евразийских государств, обладает уникальным потенциалом для решения этих проблем через обеспечение безопасности, экономическое сотрудничество и экологическую устойчивость, что делает данное исследование актуальным. Цель

исследования — выявить перспективы и возможности реализации принципов устойчивого развития в рамках ШОС, с акцентом на оценке стратегических приоритетов, механизмов и инициатив организации. Основные направления работы включают анализ роли Устава ШОС, Стратегии до 2025 года и Молодежной инновационной кампании в достижении устойчивого экономического, экологического и социального развития в Евразии. Исследование вносит вклад в теоретическое понимание механизмов международного сотрудничества в области устойчивого развития и предоставляет эмпирический материал для анализа реализации целей устойчивого развития (ЦУР) на региональном уровне. Практическая значимость работы заключается в выявлении возможностей интеграции инновационных и институциональных подходов для решения актуальных вызовов региона. Исследование проводилось с использованием комплекса методов для изучения устойчивого развития в рамках ШОС. Контент-анализ был сосредоточен на трех ключевых документах ШОС: Уставе ШОС, Стратегии развития до 2025 года и Молодежной инновационной кампании 2024 года. Систематизация и анализ данных осуществлялись по четырем категориям: экономическое развитие, охрана окружающей среды, социальное развитие и институциональная эффективность. Для анализа текста использовались инструменты Python, включая библиотеки Pandas, для кодирования и интерпретации данных. Результаты показали, что Устав ШОС обеспечивает базу для сотрудничества, Стратегия до 2025 года уточняет направления устойчивого развития, а Молодежная инновационная кампания фокусируется на инновациях и экологических инициативах. Включение экологической повестки, расширение трансграничного сотрудничества и внедрение возобновляемых источников энергии предоставляют значительные перспективы для достижения ЦУР. Реализация целей сталкивается с такими вызовами, как политические разногласия и экономическое неравенство в регионе. Ценность исследования состоит в расширении существующих подходов к устойчивому развитию в региональных международных организациях, таких как ШОС, с интеграцией политических, экономических и социальных аспектов. Исследование способствует разработке рекомендаций по укреплению институциональных механизмов и вовлечению гражданских инициатив в реализацию стратегий устойчивого развития. Результаты исследования могут быть использованы для оптимизации стратегии ШОС, включая развитие экологически ориентированных проектов, поддержку инфраструктурных инициатив и вовлечение молодежи в реализацию ЦУР. Также результаты работы представляют интерес

для государственных органов стран-участниц, международных организаций и исследователей в области устойчивого развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие, Шанхайская организация сотрудничества, экономическое сотрудничество, экологическая безопасность, зеленая экономика, энергия, региональное сотрудничество, глобальные вызовы

Information about authors:

Bitleuov A.A. - PhD student, Educational program “International Relations”, the Sorbonne-Kazakhstan Institute of Abai Kazakh National Pedagogical University, Kazakhstan, Almaty, e-mail: akbar31@bk.ru

Shaimordanova Z.D. - Doctor of Historical Sciences, Professor, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Kazakhstan, Almaty, shaimardanova.z@ablaikhan.kz

Kurmangali A.K. - Doctor of Political Sciences, Associate Professor of International Relations Departments, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai Kazakh National Pedagogical University, Kazakhstan, Almaty, aymena@mail.ru

Авторлар туралы мәлімет:

Битлеуов А.А. - PhD докторант, Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Сорбонна-Қазақстан институты, Алматы, Қазақстан, e-mail: akbar31@bk.ru

Шаймурданова З.Д. - тарих ғылымдарының докторы, профессор, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: shaimardanova.z@ablaikhan.kz

Кұрманғали А.К. - саясаттану ғылымдарының докторы, халықаралық қатыныстар кафедрасының қауымдастырылған профессоры, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогиология университеті, Алматы, Қазақстан, aymena@mail.ru

Сведения об авторах:

Битлеуов А.А. - PhD докторант, Институт Сорбона-Казахстан при КазНПУ имени Абая, Алматы, Казахстан, e-mail: akbar31@bk.ru

Шаймурданова З.Д. - д.ист.н., профессор КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: shaimardanova.z@ablaikhan.kz

Курманғали А.К. - д.полит.н., ассоциированный профессор, институт Сорбонна-Казахстан, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, aymena@mail.ru

Received: November 23, 2024

UDC 327.7

IRSTI: 11.25.91

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.005>

STRATEGIC PLANS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN THE FIELD OF ENERGY SECURITY: A SUSTAINABLE PERSPECTIVE

*Galagan M.¹

*¹ Kazakh Ablai Khan University of International Relations and
World Languages, Almaty, Kazakhstan

Abstract. Contemporary research on international relations pays great attention to the study of state policies in ensuring energy security adopted by different countries. In these circumstances, the Republic of Kazakhstan is no exception, being one of the most interesting actors for this kind of analysis – a huge country in Central Asia, has sufficient reserves of natural energy resources – has embarked the path to the development of renewable energy sources. Therefore, the main objective of this research is to analyze the strategic plans of the Republic of Kazakhstan in the field of energy security with an emphasis on the prospects of sustainable development.

As a result, this scientific article describes the current state of the country's energy sector and provides the reasons to undertake an energy transition in the country. The author pays special attention to the implementation of state policy aimed at diversifying energy sources and developing renewable energy sources, referring to key strategic documents, for instance, adopted laws and concepts. The final outcome of this study, is that in the case of the research of the energy security dimensions of Kazakhstan, it is proposed that the country's energy security depends not so much on the issue of the physical availability of energy resources, but, on the problem of environmental sustainability.

Key words: The Republic of Kazakhstan, energy security, sustainability, renewables, energy transition, energy policy, Central Asia, Republic of Kazakhstan

Introduction

The oil crisis of 1973, when the members of the Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC) imposed a drastic increment in the oil price, gave rise to in-depth research on the relationship between energy and security. Since then, the issue of energy security has been considered from different perspectives. According to Daniel Yergin, “the objective of energy security is to assure adequate, reliable supplies of energy at reasonable prices and in ways that do not jeopardize major national values

and objectives” [1, p. 111]. Similarly, Eunju Jun, Wonjoon Kim and Soon Heung Chang defined energy security “as a reliable and uninterrupted supply of energy sufficient to meet the needs of the economy at the same time, coming at a reasonable price” [2, p. 1896]. Furthermore, a comprehensive analysis must address all four key dimensions of energy security: physical availability of energy goods and services; reliability/efficiency of energy sources and services; affordability or control over price volatility of energy; and environmental sustainability [3]. Indeed, energy security has many possible meanings, making finding a unique and common definition a challenging task.

One of the key factors that needs to be considered is the dynamism of energy security. For example, fossil fuels are still the dominant energy source worldwide today despite their non-renewability, heavy pollution and price volatility. These are alarming factors and the international community has repeatedly stressed the need for a transition to renewable energy sources. Hence, many countries around the world are committing to launch a new sustainable energy security path centred on energy efficiency and diversification. Florian Kern and Jochen Markard described it as a purposive socio-technical transition, which would plausibly produce in-depth transformations “in organizational, institutional and technological structures” [4, p. 292-293]. This change has also been driven by the Sustainable Development Goals agenda that, *inter alia*, urged countries to “ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services” [5].

Following such a trend, the Republic of Kazakhstan – a state with a huge capacity of fossil fuels and a significant oil and gas producer/exporter – faces the challenge of diversifying its energy resources, increasing the efficiency of energy supply and developing green technologies. As claimed by the President of the Republic of Kazakhstan Kassym-Jomart Tokayev at the World Climate Action Summit “There is extraordinary potential for wind and solar power in my country as well as for green hydrogen. We will continue to work closely with our partners to unlock it...” [6]. It is clear that this task is stated by the country’s leadership to the whole international community and potential foreign investors in country’s economy. As a result, this strategic approach can strengthen the country’s internal energy security and promote Kazakhstan’s integration into the international energy market.

In this context, the main objective of this scientific article is to analyze the current state of energy security of the Republic of Kazakhstan in the context of sustainable perspective. This work makes a significant contribution to the study of Kazakhstan’s policy in ensuring its energy security.

Literature review

Conceptually, this study is based on a critical assessment of various academic literature related to the study of energy security: Yergin (1990), Jun, Kim, and Chang (2009), Kern F. and Markard (2016). In support of the research idea, it is worth mentioning the main findings of the following experts: Pradhan (2021), Mouraviev and Kolouri (2019), Berg (2013), Gribkova and Milshina (2022).

Furthermore, contemporary research on energy security is a complex framework characterized by various critical matters. As a result, the author concludes this article with a comprehensive analysis of Kazakhstan's state of energy security addressing some key dimensions of energy security. In this case one of the most valuable works is Sovacool and Brown (2010), with "four As" of energy security.

For this article, the main provisions of the strategic documents adopted by the Government of Kazakhstan in terms of ensuring sustainable development are used. The main documents referred are the following: "Kazakhstan 2050 Strategy" (2012), the "Concept for the Transition of the Republic of Kazakhstan to Green Economy" (2013), Kazakhstan Law No. 165-IV "On Support of the Use of Renewable Energy Sources" (2009), the Kazakhstan Law No. 541-IV "On Energy Saving and increased of Energy Efficiency" (2012), the new "Environmental Code of the Republic of Kazakhstan" (ECRK 2021).

In addition, this research topic also refers to the available United Nations open sources on sustainable development, namely, Sustainable Development Goals (2016), Theme Report on Energy Transition. Towards the Achievement of SDG 7 and Net-Zero Emissions (2021), and United Nations [UN] Paris Agreement (2015).

Description of materials and methods

On the methodological side, this scientific article is based on the extensive critical assessment of the available academic literature that examines key findings on energy security from traditional to contemporary approaches. In addition, the study refers to the main adopted documentations and concepts in the context of the transition to renewable energy in Kazakhstan, supported by arguments of leading energy security researchers. The research method used in this article is a qualitative content study of theories and documents supported by a critical analysis of the various arguments proposed in the scientific literature in studying the energy security of Kazakhstan.

The main research question is "*what is the strategic plan of the Republic of Kazakhstan in the field of energy security in a sustainable*

perspective?”. This is supported by the following issues: What are the reasons for the energy transition in Kazakhstan? In legal terms, what achievements has Kazakhstan made in developing renewable energy? What are the main features of Kazakhstan’s energy security dimensions? This article provides answers to these questions.

The main target audience of this research are those experts who are interested in studying energy security of the Republic of Kazakhstan, above all, energy transition, with a special interest of the perspective of the development of renewable energy in the country. Of particular interest is the review of adopted documents and concepts, which provide potential investors with a clear understanding of the country’s energy market. The main limitation of this study is the initially limited scope of the sources used, which refers the article exclusively to certain adopted documents in the context of Kazakhstan’s energy transition.

Results

As states by Ramakrushna Pradhan “In a world of rapid progress and fast-paced industrialization, energy occupies the top priority. Therefore, to ensure timely, adequate, reliable and cheap energy, its secure and easy availability is of the utmost importance” [7, p. 4]. In this regard, the Republic of Kazakhstan benefits from a favourable condition being a state rich in natural resources, especially, coal, oil, and gas. Besides, Kazakhstan is the largest oil producer in Central Asia and a major gas producer – this industry is one of the key sectors of the country’s economy, making the country one of the key energy exporters. According to the International Energy Agency Review on Kazakhstan, in 2020, oil accounted for more than 50% of Kazakhstan’s domestic energy production, coal for 28%, and natural gas was 17% [8]. In addition to this, Kazakhstan has begun to develop renewable energy and the process of diversifying the energy sector. For this purpose, the government has adopted various documents and laws.

From a strategic policy perspective, the main political documents of reference related to energy security are the “Kazakhstan 2050 Strategy” (2012) [9] and the “Concept for the Transition of the Republic of Kazakhstan to Green Economy” (2013) [10]. In 2012, first President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, established a new course of economic, social and political development of the country with the goal to enter in the top 30 global economies by 2050. Such a new path is commonly referred as the “Kazakhstan 2050 Strategy”. In the strategy, Nazarbayev stressed the need for a sustainable path of development considering the new global challenges of the 21st. Among them, he explicitly mentions the global energy security challenge: “The era of the hydrocarbon economy is coming to an end. We

face the beginning of a new era where human activities will be based not so much on oil and gas, but on renewable resources” [9]. Indeed, while keeping a central role in the hydrocarbon commodity market, Kazakhstan has to promptly act so that alternative and renewable sources will provide half of country’s total energy consumption by 2050.

Additional information is offered in the “Concept for the Transition of the Republic of Kazakhstan to Green Economy”. In the 2013 Concept, green economy is defined as “an economy with high living standards, careful and rational use of natural resources in the interests of present and future generations and in accordance with the international environmental obligations [10]. Indeed, the sustainability is at the core of the conception of a green economy in Kazakhstan. After briefly describing the expected outcomes from the green transition – namely, additional GDP increase of 3%, 500,000 new jobs and the possibility to enter in the top 30 developed countries of the world – the Concept explains the main reasons why such a transition is necessary for Kazakhstan. Among some identified reasons there are: an inefficient use of resources, with an emphasis on energy inefficiency; an inadequate system of tariffs and pricing for energy resources; the natural deterioration of natural environment and high levels of air pollution; the exposition to price fluctuation due to the dependency to exportations for GDP growth.

From a legal perspective, there are multiple laws that are, to a certain extent, related to the field of energy production and consumption. The main documents of reference related to energy security as a process of transition toward renewables are the following:

1. The Kazakhstan Law No. 165-IV “On Support of the Use of Renewable Energy Sources” (2009) [11];
2. The Kazakhstan Law No. 541-IV “On Energy Saving and increased of Energy Efficiency” (2012) [12];
3. The New “Environmental Code of the Republic of Kazakhstan” (ECKR 2021) [13].

The Kazakhstan Law No. 165-IV “On Support of the Use of Renewable Energy Sources” (2009) was introduced in 2009 and later amended in 2013. As stated by Nikolai Mouraviev and Anastasia Koulouri “it sets the foundation for the government’s regulation of the RES [renewable energy sources] sector and provides support mechanisms for the increasing use of renewable sources” [14, p. 81]. The law defines renewable energy resources as those “energy sources that are continuously renewable due to naturally occurring natural processes, including the following types: solar radiation energy, wind energy, hydrodynamic energy; geothermal energy: heat of the soil, groundwater, rivers, reservoirs; as well as anthropogenic sources of

primary energy resources: consumer waste, biomass, biogas and other fuel from consumer waste used for the production of electrical and (or) thermal energy” [11].

The Kazakhstan Law No. 541-IV on Energy Saving and increased of Energy Efficiency (2012) introduced important provisions both in the assessment and implementation of energy efficiency practices. The Law No. 541-IV defines the competencies of the central government, authorized authorities and other entities in areas such as technical regulation, tariff policy, procedures of control, systems of promotion and enforcement of energy saving and energy efficiency practices [12].

From a legislative perspective, the new Environmental Code of the Republic of Kazakhstan (ECRK), which has been adopted in 2021, is an important step forward in the development of an energy security grounded on green principles. As stated by article 1, the ECRK regulates those activities of interaction between human beings and nature that cause – or could potentially cause – negative effects on the environment in Kazakhstan [13]. The ECRK entails legal foundations, principles and mechanisms aimed at preserving the environment from pollution and other damages through both preventive and mitigating measures. By doing that, the ECRK intends to ensure the preservation of a favourable environment for human life, protect the ecological basis for a sustainable development of Kazakhstan, and provide a positive contribution to the global fight against climate change. At the same time, such process should foster correlated changes such as, for example, a green economic transition, an enhanced transparency and public participation in environmental issues, as well as the creation of favourable conditions to attract new investments [13].

Discussion

Notwithstanding the richness in fossil fuels, the Kazakh government has repeatedly claimed its intention to entail a process of energy efficiency and diversification to ensure its energy security. Such a strategic goal is, first of all, a response to both the pressure of the international community as a whole and the societal challenges of the 21st century. The United Nations has, for example, repeatedly claimed that “An energy revolution based on renewables and energy efficiency is urgently needed not just to accelerate economic progress and development, but also to slash emissions that are rapidly warming our planet” [15]. As general recommendations, the United Nations stresses the need to operate in diverse directions, such as rapidly scale-up the green transition process, increase energy efficiency, invest in and modernize physical infrastructure, drastically cutting the use of coal as energy resource, etc.

In addition, there is also an environmental security aspect at stake. All countries of the world – included Kazakhstan – committed themselves at the 2015 UN Climate Change Conference to prevent and mitigate the risk of climate change according to the measures established in the Paris Agreement [16]. As a result, Kazakhstan has the moral and legal responsibility to reduce its greenhouse gas emissions – specifically, by 15% by 2030 relative to the level of 1990 – through an effective transition toward renewable energy sources and energy efficiency.

Finally, considering sustainable development in the energy sector as an economic perspective – Kazakhstan is becoming one of the key centres of foreign investments in the country's economy. The country successfully holds bilateral meetings with those countries interested in investing in its energy sector. For example, several Italian-Kazakhstan business forums were held together with Italy were one of the main topics was cooperation in energy, especially, renewables.

Notwithstanding the claim of the United Nations to proceed with a “rapid upscaling and implementation of all available technologies to innovate the future” [15, p. 1], the green transition in Kazakhstan will plausibly proceed by incremental steps. Afterall, as claimed by Florian Kern, “there is no one “right” way of framing the problem, which leads to a variety of policy initiatives with different outputs” [17, p. 1130]. Moreover, as stated by Sanford V. Berg, “policymakers still need to balance urgent current local goals against longer-term global objectives” [18, p. 29]. Indeed, it is important to recognize that, on one side, energy transition “does not mean complete and irreversible refusal of older energy resources” and, on the other side, “each country needs to determine its own best energy policy pathway considering its national economic development and priorities” [19, p. 2]. In the specific case of Kazakhstan, for example, coal will still be plausibly used as the main source of electric energy at least till 2040 and oil will reasonably keep for many years to come its driving role for the economic growth of the country.

In addition, energy transition is a dynamic process that intertwines with diverse areas of development, included social, technological, economic, ecological and political aspects. As such, it entails a series of grand challenges that move beyond the technical, executive and legal aspects purely related to energy sector alone such as, “increasing inequalities in access to energy resources, changes in the global energy balance, increased share of renewables, stricter environmental requirements, or international cooperation mechanisms inefficiency” [19, p. 3]. Therefore, it will take time to observe a complete energy system innovation change in Kazakhstan.

Conclusion

Concluding, the collected data reveal that energy security in Kazakhstan is not much a matter of physical availability. The country has significant amount of various energy resources – coal, oil, and natural gas – making the country the main producer of non-renewable energy in Central Asia. Moreover, Kazakhstan is developing green energy sources, taking pass in energy transition and diversification. The country has an aim of increasing the share of renewable sources in its energy balance.

It is rather an issue of environmental sustainability, which is the capacity to exploit energy resources without damaging the surrounding environment and/or negatively affecting future generations. Kazakhstan participates in key international climate initiatives and strives to reduce greenhouse gas emissions. The country actively works to fulfil its commitments to sustainable development by adopting various strategic documents, among which are “Kazakhstan 2050 Strategy” (2012) and the “Concept for the Transition of the Republic of Kazakhstan to Green Economy” (2013). Moreover, the aim of the Kazakh government in pursuing green energy transition is supported by developing legal documentation, such as the Kazakhstan Law No. 165-IV “On Support of the Use of Renewable Energy Sources” (2009), the Kazakhstan Law No. 541-IV “On Energy Saving and increased of Energy Efficiency” (2012), and the new “Environmental Code of the Republic of Kazakhstan” (ECRK 2021).

Indeed, for Kazakhstan keep moving in the transition toward renewables and energy efficiency is a fundamental step to support energy security within a sustainable framework. But to achieve such results, several *ad hoc* measures still need to be taken to minimize the negative risks associated with this transition. These considerations, however, do not undermine the importance to analyse in-depth the development of renewables and energy efficiency in Kazakhstan as core part of its energy security strategy. Many business opportunities are at stake and keep flowing into such a global transition process seems as a necessary condition to keep playing an active role in the future global order.

REFERENCES

- [1] Yergin D. Energy Security in the 1990s // Foreign Affairs. – 1988. – № 67 (1). -P. 110-132.
- [2] Jun E., Kim W., Chang S.H. The analysis of security cost for different energy sources // Applied Energy. – 2009. – № 86 (10). - P. 1894-1901.
- [3] Sovacool B.K., Brown M.A. Competing dimensions of energy security: An international perspective // Annual Review of Environment and Resources. – 2010. – № 35. - P. 77-108.

- [4] Kern F., Markard J. Analysing Energy Transitions: Combining Insights from Transition Studies and International Political Economy. In: Van de Graaf, T., Sovacool, B.K., Ghosh, A., Kern, F. and Klare, M.T. (eds.). – London: Palgrave Macmillan, 2016. – P. 291-318.
- [5] United Nations [UN] Sustainable Development Goals (UNSDGs): 17 Goals to Transform Our World. 2016. www.un.org/sustainabledevelopment
- [6] Statement by Kassym-Jomart Tokayev at the World Climate Action Summit. <https://www.akorda.kz/en/statement-by-kassym-jomart-tokayev-at-the-world-climate-action-summit-2113937>
- [7] Pradhan R. Geopolitics of Energy in Central Asia. India's Position and Policy. Abingdon: Routledge, 2021. – 326 p.
- [8] Kazakhstan 2022 Energy Sector Review. 2022. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/fc84229e-6014-4400-a963-bcce29e0387/Kazakhstan2022.pdf>
- [9] Strategy Kazakhstan 2050. New Political Course of the Established State. Address by the Leader of the Nation, N.A. Nazarbayev. 2012. <https://kazakhstan2050.com/2050-address>
- [10] Concept for the Transition of the Republic of Kazakhstan to Green Economy. Approved by Decree of the President of the Republic of Kazakhstan on May 30 2013. <https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Concept%20on%20Transition%20towards%20Green%20Economy%20until%202050%20%28EN%29.pdf>
- [11] Kazakhstan Law No. 165-IV “On Support of the Use of Renewable Energy Sources”. 2009. <https://adilet.zan.kz/eng/docs/Z090000165>
- [12] Kazakhstan Law No. 541-IV “On Energy Saving and increased of Energy Efficiency”. 2012. <https://adilet.zan.kz/eng/docs/Z1200000541>
- [13] The Ecological Code of the Republic of Kazakhstan dated January 2, 2021 № 400-VI (correct. 09.09.2024). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39768520&pos=4;-108#pos=4;-108
- [14] Mouraviev N., Kolouri A. Policy Challenges and Solutions for Resource Efficiency. - London: Palgrave MacMillan, 2019. – 278 p.
- [15] United Nations. 2021. Theme Report on Energy Transition. Towards the Achievement of SDG 7 and Net-Zero Emissions. <https://www.un.org/en/conferences/energy2021/about>
- [16] United Nations [UN] Paris Agreement. Paris: 21st Conference of the Parties of the UNFCCC, 30 November - 12 December, 2015. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf
- [17] Kern F. Ideas, institutions, and interests: explaining policy divergence in fostering ‘system innovations’ towards sustainability //

Environment and Planning C: Government and Policy. – 2011. – № 6 (29).
– P. 1117-1134.

[18] Berg S. V. Regulatory Functions Affecting Renewable Energy in Developing Countries // The Electricity Journal. – 2013. – № 26 (1). - P. 28-38.

[19] Gribkova, D., Milshina, Y. Energy Transition as a Response to Energy Challenges in Post-Pandemic Reality // Energies. – 2022. – № 15 (812). - P. 1-26.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПЛАНЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В ОБЛАСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: К ВОПРОСУ ОБ УСТОЙЧИВОЙ ПЕРСПЕКТИВЕ

*Галаган М.В.¹

*¹ Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

Аннотация. Современная наука о международных отношениях уделяет огромное внимание изучению государственной политики в области обеспечения энергетической безопасности, принимаемой различными странами. В этих условиях Республика Казахстан не является исключением, являясь одним из интереснейших объектов для подобного рода анализа – огромная страна в Центральной Азии, обладающая достаточными запасами энергетических ресурсов, вставшая на путь развития возобновляемых источников энергии. Поэтому основной целью данного исследования является анализ стратегических планов Республики Казахстан в области энергетической безопасности с акцентом на перспективы устойчивого развития.

В данной научной статье описывается современное состояние энергетического сектора страны и приводятся основные причины для постепенной реализации энергетического перехода в стране. Особое внимание автор уделяет государственной политике, направленной на диверсификацию источников энергии и развитие возобновляемых источников энергии, ссылаясь на ключевые стратегические документы, например, принятые законы и концепции. Конечным результатом данной работы является то, что в контексте исследования измерений энергетической безопасности Казахстана предлагается, то, что энергетическая безопасность страны не столько зависит от вопроса доступности энергетических ресурсов, сколько от проблемы экологической устойчивости в целом.

Ключевые слова: Республика Казахстан, энергетическая безопасность, устойчивое развитие, возобновляемые источники

энергии, энергетический переход, энергетическая политика, Центральная Азия, Республика Казахстан

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК САЛАСЫНДАҒЫ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЖОСПАРЛАРЫ: ТҮРАҚТЫ ПЕРСПЕКТИВА МӘСЕЛЕСІ

*Галаган М.В.¹

*¹ Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

Андратпа. Қазіргі халықаралық қатынастар ғылымы әртүрлі елдер қабылдаған энергетикалық қауіпсіздік саласындағы мемлекеттік саясатты зерттеуге үлкен қоңыр болады. Бұл жағдайда Қазақстан Республикасы да қалыс қалмайды, энергия ресурстарының жеткілікті қоры бар Орталық Азиядағы ең алып мемлекет, жаңартылатын энергетиканы дамыту жолына түскендігі осы талдауларға негіз болып табылады. Сондықтан бұл зерттеудің негізгі мақсаты тұрақты даму перспективаларына баса назар аудара отырып, Қазақстан Республикасының энергетикалық қауіпсіздік саласындағы стратегиялық жоспарларын талдау болып табылады.

Бұл ғылыми мақалада еліміздің энергетикалық секторының көзінде жағдайы сипатталады және елдің энергетикалық салага көшуін кезең-кезеңімен жүзеге асырудың негізгі себептері көлтірілген. Автор негізгі стратегиялық құжаттарға, мысалы, қабылданған заңдар мен тұжырымдамаларға сілтеме жасай отырып, энергия көздерін түрлендіруге және жаңартылатын энергия көздерін дамытуға бағытталған мемлекеттік саясатқа ерекше назар аударады. Бұл жұмыстың түпкілікті нәтижесі Қазақстанның энергетикалық қауіпсіздігінің деңгейін зерттеу контекстінде елдің энергетикалық қауіпсіздігі энергия ресурстарының қолжетімділігі мәселесіне емес, жалпы экологиялық тұрақтылық мәселесіне тәуелді екендігіне аса назар аударылады.

Тірек сөздер: Қазақстан Республикасы, энергетикалық қауіпсіздік, тұрақты даму, жаңартылатын энергия көздері, энергетикалық ауысу, энергетикалық саясат, Орталық Азия, Қазақстан Республикасы

Information about author:

Galagan M. - PhD Candidate, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: galagan.margarita93@gmail.com

Автор туралы мәлімет:

Галаган М.В. - PhD докторант, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: galagan.margarita93@gmail.com

Сведения об авторе:

Галаган М.В. - докторант PhD, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: galagan.margarita93@gmail.com

Received: December 6, 2024

UDC 327.57

IRSTI 11.25.41

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.006>

**TRANSNATIONAL THREATS AND THE NATION-STATE:
A LITERATURE REVIEW**

*Zhanysssova K.N.¹

¹Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan

Abstract. This article reviews the research on transnational risks, including their characteristics, classification, and the nation-state's role in mitigating them. Global in scope, transnational problems including terrorism, cybercrime, drug trafficking, illegal migration, and environmental crimes necessitate coordinated international action. By separating threats into factual categories (such as natural catastrophes and climate change) and subjective categories (such as terrorism, corruption, and illegal migration), the literature has made it possible to formulate more accurate strategies for resolving these issues.

The part nation-states play in thwarting transnational threats is given particular consideration. States continue to be the primary actors guaranteeing sovereignty, internal stability, and security in spite of globalization. The study highlights the significance of national initiatives, like strengthening laws and establishing institutions, as well as the necessity of international collaboration to successfully address global issues.

Additionally, the article concentrates on particular facets of transnational threats. One of the biggest problems is terrorism, which calls

for strategies to be adjusted in order to counter the rise of new types, such as cyberterrorism. The effects of illegal migration, drug trafficking, and human trafficking on social stability and security are examined, particularly in transit areas like Central Asia. Collective response mechanisms grounded in sustainable development principles are necessary to address environmental issues, including international environmental crimes.

As a result, the article highlights the necessity of integrating national efforts into the international framework and the significance of the nation-state in the global security system. The review offers a helpful foundation for future investigations into transnational threats and the creation of countermeasures.

Key words: transnational threats, nation-state, international cooperation, terrorism, drug trafficking, illegal migration, human trafficking, collective security

Introduction

Transnational threats have become a significant concern to nation-state stability and security in an era characterized by globalization and interconnection. These cross-border challenges, which range from drug trafficking, cybercrime, and terrorism to illegal migration, human trafficking, and environmental degradation, threaten established security frameworks and necessitate creative solutions. The magnitude and effect of these issues have increased due to the quick development of technology and the growing interdependence of nations; hence, governments and academics alike must prioritize managing these issues.

This study explores the categorization, origins, and effects of these dangers by drawing on an extensive survey of literature from Kazakhstan, the Commonwealth of Independent States (CIS), and international sources. Additionally, it looks at how state sovereignty, regional dynamics, and globalization interact to shape both the hazards associated with transnational phenomena and the ways in which they might be mitigated.

The main topic of the review is the typology of transnational threats and the role of nation-States in countering them.

According to a number of studies, nation states are crucial in addressing these issues because they operate not just through their legislative and institutional frameworks but also by maintaining social cohesion and togetherness. International coordination of efforts is required in a globalized world where threats frequently transcend national boundaries. This calls for the creation of cooperative legal and regulatory frameworks as well as the application of collective security plans.

At the level of international collaboration and public policy, this literature evaluation offers important information for future research on transnational dangers, their links, and integrated remedies.

Description of materials and methods

A comprehensive understanding of the complex nature of transnational threats and the difficulties facing nation-states in the 21st century was made possible by a content analysis of CIS and Kazakhstan literature on the subject. According to the literature review, globalization and the advancement of contemporary technologies have led to a significant change and acquisition of new forms in transnational threats, including terrorism, cyberterrorism, drug trafficking, illegal migration, human trafficking, and environmental issues. These threats evolve as a result of political, economic, and social factors, making it more difficult to control them and effectively counteract them at the national level.

An objective and subjective classification of transnational dangers was provided based on the examination of the writings of both domestic and international authors. In order to effectively address the issues brought on by transnational threats, the studies stress the necessity of integrating domestic and international security strategy as well as the improvement of legislative and legal procedures.

We can therefore draw an inference that transnational threats require a comprehensive strategy that incorporates both international collaboration and national actions based on content analysis of both local and foreign literature. It is crucial to create common strategic approaches and mechanisms for neutralizing threats in light of globalization and interconnectedness. This calls on states to give collective security and international legal regulation more consideration.

Results

Transnational threats are seen in contemporary scientific discourse as a multifaceted phenomenon that crosses national boundaries and encompasses a broad spectrum of security concerns. These threats fall into two primary groups: objective and subjective. Natural processes like climate change, natural disasters, and diseases are examples of objective dangers. Even though they can have a disastrous effect on security, they frequently only pose a serious threat when society or the government is vulnerable. Institutions and social groups can create subjective dangers by their acts or inaction. Transnational threats are seen in contemporary scientific discourse as a multifaceted phenomenon that crosses national boundaries and encompasses a broad spectrum of security concerns. These

threats fall into two primary categories, according to researchers: objective and subjective. Natural processes like climate change, natural disasters, and epidemics are examples of objective threats. Even though they can have a disastrous effect on security, they frequently only pose a serious threat when society is vulnerable. Institutions and social groups can create subjective threats through their actions or inaction. These include illegal migration, drug trafficking, cybercrime, terrorism, and corruption. These occurrences jeopardize social stability, the economy, and state institutions in addition to posing a threat to security. Research highlights the need for a comprehensive strategy that incorporates both domestic and foreign responses to such challenges.

One of the most researched transnational threats is terrorism. The use of new information and communication technologies, especially the Internet, for recruiting, propaganda, and coordination highlights its global aspect in the scholarly literature. The rise of radicalization in Central Asia and other areas calls for all-encompassing approaches that incorporate threat prevention and early neutralization.

Drug trafficking is another important issue in the context of transnational threats. Drug trafficking is related to weak regional institutions, economic instability, and globalization. The Central Asian States are becoming transit zones, thereby becoming part of the drug trafficking network. The experts recommend creating efficient monitoring and control mechanisms as well as enhancing international cooperation.

Environmental risks are becoming more and more significant when considering transnational security. International law and sustainable development principles must serve as the foundation for a coordinated response to the problems of climate change, biodiversity loss, and environmental criminality.

Human trafficking in conjunction with migration processes is often viewed as a major obstacle for nation states. Literature highlights how the rise of these occurrences fuels social unrest and enhances society's criminalization. Researchers recommend enhancing laws, bolstering international collaboration, and creating systems to safeguard the rights of migrants in order to combat these dangers.

As a result, transnational threats are a complex issue that necessitates a thorough investigation and resolution.

Discussion

Transnational threats have taken on a new scope and nature in the 21st century, changing as a result of numerous political, economic, and security-related variables. Researchers and experts on transnational threats explain

in detail their nature, classify them, and suggest ways to overcome them.

M.I. Khusainov in monograph “Modern approaches to the classification of transnational threats to security” defines transnational threats as problems that endanger the stability and security of states and societies across international borders. The main characteristic of these threats is their worldwide scope, which makes it much more difficult for individual nations to regulate and respond to them [1]. O.A. Belkov highlights that because transnational threats impact the interests of multiple governments simultaneously, international cooperation is necessary. For instance, issues like drug trafficking and cybercrime impact entire regions as well as individual nations, jeopardizing public safety, economic stability, and the operations of governmental institutions. Transnational risks were divided into objective and subjective categories based on their origin because, in the context of globalization, they are inseparable and cannot be seen in a vacuum. Risks classification of O.A. Belkov:

- Destructive natural processes and occurrences in the biosphere are examples of objective threats. These dangers are divided into three categories based on where they originate: geological, hydrometeorological, and biological. Natural disasters like earthquakes, volcanic eruptions, and floods don't necessarily pose a serious threat. For instance, a volcanic eruption is still a possible natural danger if it takes place in an uninhabited area. However, an eruption turns into a serious threat that has the potential to become a natural disaster when it endangers the lives of those who live nearby.

- From the perspective of the system approach, subjective risks can be viewed as a qualitative feature that is a fundamental aspect of intricate socio-economic systems. This method makes it possible to characterize their nature and connection to the system's conventional features more precisely. Subjective risks are dangers to the targets of protection that result from the activities or inaction of specific social groupings. In the Russian Federation, these include the state, with its constitutional order, sovereignty, and territorial integrity; society, with its material and spiritual values; and the person, with his rights and freedoms [2].

The nation-state still plays a crucial role in addressing transnational threats, even though the ways in which threats manifest themselves are evolving. In monography V.Volkonsky “Meaningful Attitudes and the Role of the State in the Era of Multipolar World” focuses on multipolar world issues, highlights that the state is the primary tool for preserving sovereignty. In his opinion, the state serves as an institutional mechanism, serves as a focus of values and meaning that can maintain social unity and eliminate the value-moral gap between the ruling class and the population [3].

Researchers from Kazakhstan stress the importance of the state in thwarting transnational threats like drug trafficking, terrorism, and extremism. They also stress how crucial the national state is to resolving social disputes and advancing the nation as a whole.

Transnational threats impact every facet of a state's existence, as was previously mentioned. Terrorism is one of the biggest, most intricate, and most persistent threats. Numerous studies have been conducted on the nature, causes, effects, and strategies of counterterrorism. Citing relevant literature, this article examines terrorism as a transnational threat to the nation-state. The work of A.V. Abdakhmetov "Terrorism as a global problem of modernity," stands out among contemporary Kazakhstani works because it highlights the threat's danger to both the entire world and individual nation-states [4]. Counterterrorism issues are also of interest to Russian researchers. E.N. Egorov researched this topic using Central Asian nations as an example, concentrating on combating religious extremism and terrorism [5]. According to the report of the National Security Committee of the Republic of Kazakhstan, the national security agencies interfered with the planning of four terrorist acts, which serves as evidence of the importance of terrorism as a transnational danger and the involvement of the national state. Six Kazakhstanis who were wanted on suspicion of committing terrorist crimes were extradited from Syria and Turkey, two of whom were found guilty; 824 foreigners involved in terrorism and extremism had their attempts to enter Kazakhstan thwarted; 84 people were found guilty of involvement in terrorism and extremism, and 44 people were detained [6]. Authors from Kazakhstan also research new types of terrorism linked to Internet use. The problems of this subject are the focus of the publication by G.N. Shoikina, E.B. Muratbekova and M.O. Imanbaeva "Terrorism and the Internet," which examines the dangers posed by online terrorism [7]. One more important article was analyzed, which highlights the importance of social media, internet and cyberspace in the context of terrorism and cyberterrorism, which was published by Gonzales D. "It's getting harder to do: countering terrorist use of internet" [8]. Since the development of advanced technologies, many cyberterrorist cases were examined. As an example, we can say about the latest DDoS attacks to the banking system of Russia, which resulted five bank systems were exposed to the attack [9]. At the same time, over 552 million cyberattacks and 6000 DDoS attacks on Kazakhstani governmental systems were prevented in accordance with the report of National Security Committee.

Drug trafficking and its regulation represent the next major threat to nation states. Afghanistan is the primary source of drug trafficking, according to Kazakhstani studies, which also show how it spreads throughout Central

Asian nations. Two researchers R.A. Tairova and S.A. Alzhankulova thoroughly analyze drug trafficking and suggest potential solutions [10].

As a result of the larger issue of migration, illegal migration and human trafficking are two of the major transnational threats of our day. It is crucial to stress that human trafficking and international migration processes are closely related. In turn, Kazakh scholars have examined the issue of migrant worker exploitation and human trafficking in Central Asia, specifically in Kazakhstan. Human trafficking was examined in the work of A. Utarova in light of the globalization of crime and as a contributing factor to the instability of the contemporary system of international relations [11]. Moreover, the criminal justice response to human rights through the prism of international law was introduced in the research article of D. Saba “A human rights-based approach for effective criminal justice response to human trafficking” [12]. At this point, countries are taking measures to ensure the realization of the legislation against human trafficking. The Ministry of Internal Affairs of Kazakhstan pointed out that there had not been a single appeal under this law during the year, which could be a sign of a lack of public awareness or an inefficient system for identifying and assisting victims of human trafficking, both of which need special attention. To counteract this issue, emphasis is also focused on the significance of bolstering interagency cooperation and preventive actions [13].

There are numerous threats in the modern world that impact both the environment and state security. Environmental crimes, which are increasingly transnational in scope, are being used as a lens through which to view environmental issues and conflicts. The question of how to preserve their own environment in the future emerges in the context of nation-states’ shifting values, where commercial interests take center stage. G. Matiashvili and B.G. Ketevan stress in their study that international law’s tenets serve as the cornerstone for guaranteeing both environmental and global security. Only when the values of sovereign equality, non-interference in domestic matters, and self-determination are upheld can effective collective measures be achieved. To stop threats to peace, democracy and human rights must be respected. This necessitates the application of the peaceful dispute resolution principles in both domestic and international contexts, including environmental issues [14]. The increasing role of the non-governmental sector (NGOs) in politics, economics, and the socio-cultural sphere is one of the trends in the development of the modern world within the framework of the transnationalization of threats. This is true for the majority of states at different levels of socio-economic and political development. Non-governmental environmental organizations’ mission is to make it obvious to people what they can do, how they can actually make a difference, and

which authorities they should contact. The fact that there are 143 NGOs in Kazakhstan that are officially registered as of 2024 is an actualizing element. Nation-states assist environmental NGOs' efforts and initiatives in whatever manner they can. For instance, Kazakhstan is actively reforesting and greening cities in response to climate change and environmental threats, and as part of this effort, government has provided funding to non-governmental organizations for creative ecological initiatives [15].

Conclusion

A summary of the literature on transnational threats highlights how complex and dynamic these threats are, requiring a multifaceted approach that cuts across national borders. The review shows that threats like illegal migration, drug trafficking, terrorism, and environmental crimes present significant obstacles to both international stability and national security. Despite the growing impact of globalization processes, research affirms the nation-state's crucial role in overcoming these obstacles. States continue to be the main players in creating and carrying out institutional, policy, and legislative solutions to the threats. Yet, since these challenges are transnational, they necessitate greater international cooperation, collective security measures, and adherence to international law. A helpful tool for analyzing and addressing threats is the distinction made in scientific works between objective and subjective threats. While subjective, human-caused threats like terrorism and cybercrime require targeted approaches to address their causes and manifestations, objective threats like natural disasters and climate change require proactive measures to minimize vulnerabilities.

Regional and international cooperation, especially in regions such as Central Asia, where terrorism and drug trafficking pose a serious threat, should be further developed. To effectively address these problems, it is necessary to integrate national policies into a global framework, strengthen preventive measures, develop government capacity and ensure information exchange.

Solving emerging problems requires the introduction of creative strategies and technological solutions. such as environmental threats and cyberterrorism. To counter them, it is necessary to find a balance between global governance and national sovereignty, ensuring that joint efforts do not jeopardize the stability and sovereignty of individual States.

As a result, the scholarly publications examined offer a valuable foundation for additional investigation and the creation of successful public policies concerning transnational threats. The analysis's findings support the necessity of a multifaceted strategy that blends international involvement with domestic resilience. It is crucial that the scientific community and

policymakers create plans to guarantee security, stability, and sustainable development at all levels as these threats continue to change.

REFERENCES

- [1] Хусаинов М.И. Современные подходы к классификации транснациональных угроз безопасности // Армия и общество. - 2010. - №1. - С. 65-70.
- [2] Бельков О.А. Понятийно-категориальный аппарат концепции национальной безопасности // Безопасность: информационный сборник. - 1994. - №3. - С. 91.
- [3] Волконский В.А. Смысловые установки и роль государства в эпоху многополярного мира // Книжный мир. - 2021. - С. 384.
- [4] Абдахметов А.Т. Терроризм как глобальная проблема современности // Мир закона. - 2014. - №5. - С. 24-25.
- [5] Егоров Е.Н. Противодействие терроризму и религиозному экстремизму: опыт государств Центральной Азии: автореферат дис. ... кандидата политических наук: 23.00.04. - Санкт-Петербург, 2015. - С. 26.
- [6] Глава государства принял председателя Комитета национальной безопасности Ермека Сагимбаева // Акорда. - 5 Декабря 2024. - <https://www.akorda.kz/ru/glava-gosudarstva-prinjal-predsedatelya-komiteta-nacionalnoy-bezopasnosti-ermeka-sagimbaeva-511379>
- [7] Терроризм и Интернет = Терроризм және Интернет = Terrorism and the Internet: материалы международной научно - практической конференции // Комитет по делам религий под общ.ред. Шойкина Г.Н., Муратбекова Е.Б., Иманбаева М.О. - Астана, 2014. - С. 162.
- [8] Gonzales D. It's getting harder to do: Countering terrorist use of the internet // Terrorism and Transatlantic relations: Threats and challenges. – 2022. – Р. 165.
- [9] «Сбер» заявил о самой мощной кибератаке в своей истории // RBC News. - 3 Сентября 2024. - <https://www.rbc.ru/finances/03/09/2024/66d76d329a79479b7a127820>
- [10] Таирова Р.А. Наркографик ЦАР: проблемы и пути решения // Сардар. - 2014. - №2. - С. 30-38.
- [11] Утарова А. Торговля людьми как фактор дестабилизации современной системы международных отношений // Актуальные проблемы международных отношений, международного права, регионоведения и мировой экономики: сборник материалов междунар. науч.-практ. конф. студентов и молодых ученых «Мир науки» (17-19 апреля 2013 г.). – Алматы: Қазақ университеті, 2013. – С. 85-87.

[12] Demeke S. A human rights-based approach for effective criminal justice response to human trafficking // Journal of International Humanitarian Action. – 2024. - №9(1).

[13] Ни одного обращения за год: Артур Ластаев о реализации закона против торговли людьми // Международное информационное агентство. - 22 Ноября, 2024. - <https://www.inform.kz/ru/ni-odnogo-obrasheniya-za-god-artur-lastaev-o-realizatsii-zakona-protiv-torgovli-lyudmi>

[14] Матиашвили Г., Берестова-Гадилия К., Пхихидзе Н. Экологические преступления в транснациональном контексте: Актуальные вопросы международных экологических споров как риск угрозы мировому правопорядку // Скрипты Sciencia. – 2022. - С. 92.

[15] Зеленое будущее Казахстана: КазНИИЛХА реализует инновационный проект в сфере экологии // Zakon.kz. - 9 Декабря, 2024. - <https://www.zakon.kz/obshhestvo/6458808-zelenoe-budushchee-kazakhstan-kazniilkha-realizuet-innovatsionnyy-proekt-v-sfere-ekologii.html>

REFERENCES

[1] Khysainov M.I. Sovremennye podhody k klassifikacii transnacional'nyh ugroz bezopasnosti [Modern Approaches to the Classification of Transnational Security Threats]. Armija i obshchestvo [Army and society], 2010, №1, S. 65-70 [in Russ.].

[2] Bel'kov O.A. Poniatijno-kategorial'nyj apparat koncepcii nacional'noj bezopasnosti [Conceptual and categorical apparatus of the national security concept]. Bezopasnost': Informacionnyj sbornik [Security: an information collection], №3, S. 91 [in Russ.].

[3] Volkonskij V. Smyslovye ustanovki i rol' gosudarstva v jepohu mnogopoljarnogo mira [Meaningful attitudes and the role of the state in the era of a multipolar world]. Knijnyi mir [Book World], 2021, S. 384 [in Russ.].

[4] Abdahmetov A.T. Terrorizm kak global'naja problema sovremennosti [Terrorism as a global problem of our time]. Mir zakona [World of Law], 2014, №5, S. 24-25 [in Russ.].

[5] Egorov E.N. Protivodejstvie terrorizmu i religioznomu jekstremizmu: opyt gosudarstv Central'noj Azii: avtoreferat dis. ... kandidata politicheskikh nauk: 23.00.04 [Countering terrorism and religious extremism: the experience of Central Asian states: abstract of dis. ... candidate of political sciences: 23.00.04]. Sankt-Peterburg, 2015, S. 26 [in Russ.].

[6] Glava gosudarstva prinäl predsedatelä Komiteta nasionälnoi bezopasnosti Ermeka Sagimbaeva [The Head of State Met with Chairman of the National Security Committee Yermek Sagimbayev]. AkordaPress. 2024, December 05. <https://www.akorda.kz/ru/glava-gosudarstva-prinjal-predsedatelya-komiteta-nacionalnoy-bezopasnosti-ermeka-sagimbaeva-511379>

[7] Terrorizm i Internet = Terrorizm zhane Internet = Terrorism and the Internet: materialy mezhdunar. nauch-prakt. konf. [Terrorism and the Internet (rus) = Terrorism and the Internet (kaz) = Terrorism and the Internet (eng): proceedings of the international scientific and practical conference]. Komitet po delam religij, pod. red. Shojkina G.N., Muratbekova E.B., Imanbaeva M.O. [Committee on Religious Affairs ed. Shojkina G.N., Muratbekova E.B., ImanbaevaM.O], Astana, 2014, S. 162 [in Russ.].

[8] Gonzales D. It's getting harder to do: Countering terrorist use of the internet. Terrorism and Transatlantic relations: Threats and challenges, 2022, 165 p.

[9] «Sber» zajavil o samoj moshhnoj kiberatake v svoej istorii [“Sber” announced the most powerful cyberattack in its history]. RBC News. 2024. September 03. <https://www.rbc.ru/finances/03/09/2024/66d76d329a79479b7a127820>

[10] Tairova R.A. Narkotrafik CAR: problemy i puti reshenija [Drug trafficking in CAR: problems and solutions]. Sardar, 2014, №2, S. 30-38 [in Russ.].

[11] Utarova A. Torgovlja ljud’mi kak faktor destabilizacii sovremennoj sistemy mezhdunarodnyh otnoshenij [Trafficking in human beings as a factor of destabilization of the modern system of international relations]. Aktual’nye problemy mezhdunarodnyh otnoshenij, mezhdunarodnogo prava, regionovedenija i mirovoj jekonomiki: sbornik materialov mezhdunar. nauch-prakt. konf. studentov i molodyh uchenyh “Mir nauki” (17-19 aprelja 2013 g.) [Actual problems of international relations, international law, regional studies and world economy: collection of materials of the international scientific-practical conference of students and young scientists “World of Science” (April 17-19, 2013)], Almaty: Qazaq universiteti, 2013, S. 85-87 [in Russ.].

[12] Demeke S. A human rights-based approach for effective criminal justice response to human trafficking. Journal of International Humanitarian Action, 2024, №9(1).

[13] Ni odnogo obrašenia za god: Artur Lastaev o realizasii zakona protiv torgovli lüdmi [Not a single appeal in a year: Artur Lastaev on the implementation of the law against human trafficking]. “Kazinform” international news agency. 2024, November 22. <https://www.inform.kz/ru/>

ni-odnogo-obrasheniya-za-god-artur-lastaevo-realizatsii-zakona-protiv-torgovli-lyudmi

[14] Matiashvili G., Berestova-Gadilija K., Pkhikidze N. Jekologicheskie prestuplenija v transnacional'nom kontekste: Aktual'nye voprosy mezhdunarodnyh jekologicheskikh sporov kak risk ugrozy mirovomu pravoporjadku [Environmental Crimes in a Transnational Context: Topical Issues in International Environmental Disputes as a Risk to the Global Legal Order]. Skripty Sciencia [Sciencia scripts], 2022, S. 92 [in Russ.].

[15] Zelenoe budushhee Kazahstana: KazNIILHA realizuet innovacionnyj projekt v sfere jekologii [Green Future of Kazakhstan: Kazakh Research Institute of Forestry Implements Innovative Project in the Field of Ecology]. 2024, December 09. <https://www.zakon.kz/obshchestvo/6458808-zelenoe-budushchee-kazakhstan-kazniilkha-realizuet-innovatsionnyy-proekt-v-sfere-ekologii.html>

ТРАНСҮЛТТЫҚ ҚАУІПТЕР ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ МЕМЛЕКЕТ: ӘДЕБИЕТКЕ ШОЛУ

*Жанысова К.Н.¹

*¹ Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

Андатпа. Мақалада трансұлттық қауіптер мен олардың сипаттамаларын, жіктелуін және оларды төмендетудегі ұлттық мемлекеттің рөлін зерттеуге шолу берілген. Терроризм, киберқылмыс, есірткі саудасы, заңсыз көші-қон және экологиялық қылмыстарды қоса алғанда, жаһандық трансұлттық мәселелер Үйлестірілген халықаралық әрекеттерді қажет етеді. Қауіптерді обьектівті (табиги апарттар мен климаттың өзгеруі сияқты) және субъективті (терроризм, сыйбайлас жемкорлық және заңсыз көші-қон сияқты) категорияларға бөлу арқылы әдебиеттер осы мәселелерді шешудің дәлірек стратегияларын түжірымдауға мүмкіндік берді.

Трансұлттық қауіп-қатерлердің алдын алуда ұлттық мемлекеттердің атқаратын рөлі ерекше атап өтіледі. Мемлекеттер жаһандану процессине қарамастан егемендікке, ішкі тұрақтылыққа және қауіпсіздікке кепілдік беретін негізгі акторлар болып қала береді. Зерттеу заңнаманы нығайту және институттарды құру сияқты ұлттық бастамалардың маңыздылығын және жаһандық мәселелерді сәтті шешу үшін халықаралық ынтымақтастықтың қажеттілігін көрсетеді.

Сонымен қатар, мақала трансұлттық қауіптердің жекелеген аспектілеріне бағытталған. Ең маңызды мәселелердің бірі-терроризм, ол кибертерроризм сияқты қауіптердің жаңа түрлерінің пайда болуына

қарсы тұру үшін стратегияларды түзетуді талап етеді. Заңсыз көші-қонның, есірткі айналымының және адам саудасының әлеуметтік тұрақтылық пен қауіпсіздікке, әсіреле Орталық Азия сияқты транзиттік аймақтарға әсері қарастырылада. Экологиялық проблемаларды, соның ішінде халықаралық экологиялық қылмыстарды шешу үшін Тұрақты даму қағидаттарына негізделген ұжымдық әрекет ету тетіктері қажет.

Нәтижесінде, мақалада ұлттық күш-жігерді халықаралық шеңберге интеграциялау қажеттілігі және ұлттық мемлекеттің жаһандық қауіпсіздік жүйесіндегі маңызы көрсетілген. Әдеби шолу трансұлттық қауіп-қатерлерді болашақ зерттеу және қарсы шараларды әзірлеу үшін пайдалы негіз болып табылады.

Тірек сөздер: трансұлттық қауіптер, ұлттық мемлекет, халықаралық ынтымақтастық, терроризм, есірткі саудасы, заңсыз көші-қон, адам саудасы, ұжымдық қауіпсіздік

ТРАНСНАЦИОНАЛЬНЫЕ УГРОЗЫ И НАЦИОНАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВО: ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ

*Жанысова К.Н.¹

*¹ Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

Аннотация. В этой статье представлен обзор исследований транснациональных рисков, включая их характеристики, классификацию и роль национального государства в их снижении. Глобальные по своим масштабам транснациональные проблемы, включая терроризм, киберпреступность, незаконный оборот наркотиков, нелегальную миграцию и экологические преступления, требуют скоординированных международных действий. Благодаря разделению угроз на фактические категории (такие как природные катастрофы и изменение климата) и субъективные категории (такие как терроризм, коррупция и нелегальная миграция), литература позволила сформулировать более точные стратегии решения этих проблем. Особое внимание уделяется роли национальных государств в противодействии транснациональным угрозам.

Государства продолжают оставаться главными действующими лицами, гарантирующими суверенитет, внутреннюю стабильность и безопасность, несмотря на глобализацию. В исследовании подчеркивается важность национальных инициатив, таких как укрепление законодательства и создание институтов, а также необходимость международного сотрудничества для успешного решения глобальных проблем.

Кроме того, статья посвящена отдельным аспектам транснациональных угроз. Одной из самых серьезных проблем является терроризм, который требует корректировки стратегий для противодействия появлению новых видов угроз, таких как кибертерроризм. Рассматриваются последствия незаконной миграции, оборота наркотиков и торговли людьми для социальной стабильности и безопасности, особенно в таких транзитных зонах, как Центральная Азия. Для решения экологических проблем, включая международные экологические преступления, необходимы механизмы коллективного реагирования, основанные на принципах устойчивого развития.

В результате, в статье подчеркивается необходимость интеграции национальных усилий в международные рамки и значение национального государства в глобальной системе безопасности. Обзор представляет собой полезную основу для будущих исследований транснациональных угроз и разработки мер противодействия.

Ключевые слова: транснациональные угрозы, национальное государство, международное сотрудничество, терроризм, незаконный оборот наркотиков, нелегальная миграция, торговля людьми, коллективная безопасность

Information about author:

Zhanyssova K.N. - PhD student, Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: kzhanyssovaa@gmail.com

Автор туралы мәлімет:

Жанысова К.Н. - PhD докторант, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: kzhanyssovaa@gmail.com

Сведения об авторе:

Жанысова К.Н. - PhD докторант, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: kzhanyssovaa@gmail.com

Received: November 9, 2024

УДК 321 (57)
МРНТ 11.25.19

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.007>

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА КАК ЧАСТЬ ПОЛИТИКИ «МЯГКОЙ СИЛЫ» США В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

*Жумаш Г.Т.¹, Ауган М.А.²

*¹Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Алматы, Казахстан

²Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Алматы, Казахстан

Аннотация. В статье рассмотрены актуальные аспекты обеспечения политического влияния США через инструменты «мягкой силы», какими являются образование и наука, в Центральной Азии. Цель исследования - анализ развития применения США политики «мягкой силы» в странах Центральной Азии при развитии инициатив в сфере науки и образования. В работе рассматривается общее определение и инструменты «мягкой силы» в политике, особенности борьбы за геополитическое влияние основных акторов международной политики в центральноазиатском регионе, а также специфика использования инструментов «мягкой силы», связанных с наукой и образованием, США применительно к странам Центральной Азии. Сделаны выводы, что США за период с начала независимости стран Центральной Азии по настоящее время создана система опорных вузов и развивается филиальная сеть американских вузов, увеличивается число студентов из стран Центральной Азии, обучающихся в США, развивается стипендиальная поддержка студентов, грантовая поддержка научных исследований. Однако, в настоящее время политика «мягкой силы» США вступает в противостояние с «мягкой силой» ряда других стран на территории Центральной Азии.

Ключевые слова: Казахстан, наука и политика, образование и политика, политика мягкой силы, политическое влияние, политика США, глобальная политика, система образования

Введение

Центральная Азия, включающая в себя Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Таджикистан и Киргизстан, располагающаяся на пересечении ключевых геополитических маршрутов, становится объектом интереса для различных международных акторов, включая Соединенные Штаты Америки, Россию, Евросоюз и Китай.

Действительно, страны Центральной Азии обладают большим числом природных, в том числе, энергетических ресурсов, они также лежат на логистических путях из Азии в Европу, отчего укрепление geopolитического влияния любого из данного акторов здесь является одной из целей их внешней политики в регионе. Традиционно это сфера культурного влияния России, поскольку страны Центральной Азии входили ранее в СССР, входят в СНГ, а 2 из них (Казахстан, Кыргызстан) одновременно являются членами ЕАЭС, дополнительна одна из них тесно сотрудничает с ЕАЭС и Россией на двусторонней основе (Таджикистан). Однако, с учетом разных geopolитических целей «глобального Запада» во главе с США, России, а также и Китая, также заинтересованного в закреплении своего влияния в регионе, каждый из акторов реализует свои инициативы и проекты в рамках политики «мягкой силы», направленные на улучшение собственного имиджа и рост влияния. Так, в последние десятилетия США стремятся укрепить свое влияние в этом регионе через политику «мягкой силы», которая фокусируется, в том числе, на культурной дипломатии, образовательных инициативах и научных обменах. В статье рассматривается роль образования и науки как инструментов мягкой силы США в Центральной Азии, в первую очередь, в Республике Казахстан, влияние применения данного аспекта мягкой силы на социальное и экономическое развитие стран региона, формирование для жителей региона благодаря этому позитивного имиджа США.

Цель исследования – анализ развития применения США политики «мягкой силы» в странах Центральной Азии при развитии инициатив в сфере науки и образования.

Материалы и методы

В первую очередь, необходимо представить определение понятия «мягкой силы» в политике. «Мягкая сила» как термин изначально была выдвинута американским политологом Джозефом Найем – младшим [1] в 1990 году, и по его определению она представляет собой способность страны привлекать и убеждать других (политиков и население стран), а не принуждать или использовать силу. В отличие от «жесткой силы», включающей в себя военные и экономические средства, мягкая сила ориентирована на культурные, образовательные и эмоциональные аспекты взаимодействия с другими государствами.

В современной теории международных отношений «мягкая сила» рассматривается как «комплекс внешнеполитических методов и инструментов, предполагающих способность влиять на другие государства и добиваться желаемых результатов через сотрудничество

и формирование положительного образа стороны влияния» [2].

Традиционно инструментам «мягкой силы» в научной литературе относят: публичную дипломатию, радио- и телевещание, программы обменов в сфере образования, привлечение иностранных студентов, культурный обмен и культурную дипломатию, международное научное сотрудничество (совместные конференции, обмен опытом, стажировки и специализации ученых, научных сотрудников), помочь в ликвидации последствий стихийных бедствий, сотрудничество между вооружёнными силами и так далее [3, с.12]. Соответственно, сфера образования и науки, как и некоторые иные сферы, тесно связаны с концепцией «мягкой силы» в политике. А суть концепции «мягкой силы» – это концепция, основанная на формировании положительного имиджа одной страны в глазах власти и граждан другой страны. Данная концепция связана, в том числе, с теорией международных организаций, которая относится к одной из неолиберальных теорий. Согласно ней, международные структуры являются унифицирующим форматом для разных государств, они играют значительную роль при регулировании общественных отношений, смягчают противоречия между странами, способствуют сотрудничеству при взаимном признании сторонами общих для них ценностей и норм [4, с.40]. Концепция «мягкой силы» связана также и с теорией «коммерческого либерализма», согласно которой государство, имеющее значимые экономические ресурсы может оказывать давление на другие, менее развитые, страны, распространяя в них своё экономическое и политическое влияние. Но если раньше для этого чаще использовалась «жесткая сила» (в эпоху колониализма, например), то сейчас имеет место переход от жесткого принуждения к предложению принять на достаточно выгодных условиях сотрудничество и помочь, сделав тем самым сотрудничество с влиятельным государством целесообразным, выгодным для государства, которое тем самым попадает под влияние без принуждения [4, с.39].

Определенной проблемой применения «мягкой силы» является и конкуренция «мягкой силы» между странами, которые хотят распространить своё влияние. Интересы акторов могут сильно пересекаться, в особенности если они выбирают один и тот же регион, в котором хотят усилить свое политическое влияние. Некоторые авторы указывают и на то, что рост глобальной конкуренции и развитие глобальной напряженности между крупными акторами, активно использующими политику «мягкой силы» приводят к злоупотреблению и даже незаконному применению «мягкой силы», вмешиваясь во внутренние дела другой страны, дестабилизируя внутриполитическую

ситуацию в них и манипулируя общественным мнением и сознанием [5, с.220].

В научной литературе также отмечается, что в настоящее время в Центральной Азии выступают несколько акторов, которые активно используют концепцию «мягкой силы» для укрепления собственного геополитического влияния в регионе. В частности, такие авторы как F.S. Starr [6], D. Tolegen [7], K. Velichkov [8], Wang Yufei [9], H. Zhao [10], Ю.А. Иванова [11], А.А. Перминова [12] рассматривают активные действия таких стран в регионе как:

1) Россия, которая по-прежнему рассматривает Центральную Азию как традиционный для своего влияния регион, поскольку ранее центральноазиатские республики входили в СССР, имеется множество экономических, культурных и иных связей с Россией исходя из этого, распространен русский язык помимо национальных государственных языков данных государств; активное взаимодействие ведется через такие созданные, в том числе, по инициативе или с явного одобрения России международные организации как СНГ, ЕАЭС, ОДКБ, ШОС;

2) Китай, который усиливает геополитическое влияние в Центральной Азии, в том числе, для реализации собственного глобального проекта «Один пояс – Один путь» со строительством транспортных путей через территорию стран Центральной Азии в Европу (через Казахстан, Кыргызстан и Узбекистан, прежде всего);

3) Турция, которая использует идеологию пантюркизма, в том числе через созданный с ее инициативы международный институт – Организацию Тюрksких Государств, а также стремится занять ключевое положение в ряде сфер экономики стран региона (Казахстана, Кыргызстана, Узбекистана, отчасти и Туркменистана);

4) Евросоюз, который активно через структуры ЕС взаимодействует со странами Центральной Азии, на основе принятой еще в 2007 году, но обновленной в 2019 году стратегии, в которой отражена идея сближения ЕС и стран региона через энергетические проекты, транспортные проекты, сотрудничество в сфере безопасности и прав человека, международный академический обмена через программы Erasmus+ и Horizon 2020;

5) США как лидер «глобального Запада», который ведет активное сотрудничество со странами региона через региональную дипломатическую платформу «C5+1», созданную в 2015 году, предполагающую сотрудничество в сфере энергетики, торговли, транспорта и логистики, образования и науки, отчасти – и в оборонной сфере.

При этом, если интересы России и Китая, равно как интересы США и Евросоюза пересекаются между собою не столь значительно, учитывая отношения данных субъектов между собою и их геополитические интересы, то, например, интересы США и России, ЕС и России, США и Китая, ЕС и Китая находятся в противоречии, отчего могут возникать проблемы усиления внимания только одного актора, и эти противоречия с 2022 года обострились с особенной силой [12, с.30]. И многие страны региона используют это, балансируя между интересами этих стран, выбирая для себя наиболее выгодные варианты сотрудничества [10, с.140].

Американская политика «мягкой силы» в Центральной Азии активизировалась уже после распада СССР и возникновения независимых государств в регионе, некоторые из которых имели энергетические ресурсы. Помимо энергетических целей, для США важным было сокращение геополитического влияния в регионе России, Китая и исламских стран. Поэтому политика мягкой силы реализовывалась через: распространение либеральных ценностей, общественную дипломатию, сотрудничество в сфере энергетики, программы в сфере здравоохранения и образовательные программы [13, с.173]. При этом, в центральноазиатском контексте политика мягкой силы США направлена на то, чтобы сделать американские ценности и идеалы привлекательными для населения и элит стран данного региона. Это и рассмотрено более подробно дальше.

В качестве материалов исследования использованы статьи из периодических изданий и Интернет по вопросам применения США в политике «мягкой силы» таких инструментов как образовательные программы и поддержка науки. Использованы статьи авторов: Е.А. Антюхова, А. Великая, Т. В. Евсеев, З. Кадирова, М.С. Саттарова. Также использована информация и статистика, связанная с развитием американских образовательных программ, связанных с Центральной Азией: American University – Central Asia (AUCA), U.S.-CAEF, Prosperity, USL, Education USA, АИУ, КАФУ, UGRAD, информация посольства США в Туркменистане и в Таджикистане.

Методы исследования: логический и структурный анализ, сравнительный анализ, синтез.

Результаты и обсуждение

Образование уже достаточно давно стало важным элементом в осуществлении политики «мягкой силы» США. Так, после окончания второй мировой войны США начали применять образовательные программы для создания положительного образа в США в странах

Европы, чтобы противостоять растущему влиянию СССР. С 1947 года начал работу Зальцбургский семинар, организованный Женевской международной студенческой службой и Гарвардским студенческим советом, целью которого стало улучшение понимания европейцами американского общества. Уже на конец 1960-х гг. в этом семинаре участвовало свыше 6,5 тыс. стипендиатов. При этом, реализуя такие образовательные программы в этот период, США сразу продвигали принцип открытости и демократичности, имевшие и внешние, а не только содержательные, формы, чем производили большое позитивное впечатление на обучающихся по этим программам [14, с.124]. Акт внешней поддержки (The Foreign Assistance Act, 1961) прямо указывал на то, что «помощь Соединенных Штатов в целях развития должна быть сосредоточена на важных проблемах в функциональных секторах, затрагивающих жизнь большинства населения развивающихся стран: производство продовольствия и питания; развитие сельских районов и занятость; планирование народонаселения и здравоохранение; окружающая среда и природные ресурсы; образование, развитие управления и развитие человеческих ресурсов; энергетика и производство» [15].

Надо отметить, что усилия США в части реализации политики «мягкой силы» в сфере образования на сегодняшний день опережают все остальные страны мира. Сейчас именно университеты США считаются наилучшими в мире, занимая самые высокие рейтинги. Рейтингами американские высшие учебные заведения привлекают максимальное количество студентов, в чем США опережает даже Великобританию – европейского лидера в данной сфере. Так, по данным на конец 2023 года, в США обучается 948,5 тыс. иностранных студентов, что более чем в 2 раза выше, чем в Великобритании. Пока что лидируют по количеству поступающих студентов Индия и Китай, хотя увеличивается и поток из стран Африки [16].

Образование занимает центральное место в стратегии мягкой силы США в Центральной Азии. Это можно проследить через несколько ключевых направлений:

1) образовательные программы и гранты: США предлагают различные стипендии и обменные программы для студентов из Центральной Азии, такие как Фулбрайт и программа «Global UGRAD», такие инициативы не только способствуют получению качественного образования, но и создают прочные связи между американскими и центральноазиатскими учебными заведениями;

2) поддержка университетов и научных исследований: важной частью политики США в регионе является финансирование и

техническая помощь местным университетам, что включает в себя как создание новых кафедр по актуальным для региона специальностям, так и поддержку научных исследований;

3) культурные обмены: проведение культурных мероприятий, выставок и лекций американских ученых способствует налаживанию отношений и пониманию американской культуры, что в свою очередь создает положительный имидж США в регионе.

Можно представить примеры реализации некоторых образовательных программ и грантов, которые США реализуют в странах Центральной Азии.

В Центральной Азии открыт единственный крупный американский университет – Американский университет в Центральной Азии (American University of Central Asia, АУЦА). Как Кыргызско-Американская школа при Кыргызском государственном университете он работал с 1993 года, с 1997 года получил статус университета [17]. В отчете об аккредитации университета указано, что «АУЦА является первым высшим учебным заведением в Центральной Азии, которое функционирует по американской модели с кредитно-часовой системой, программой обучения по гуманитарным наукам в американском стиле и приверженностью демократическим ценностям, свободе слова и исследований, академической честности и порядочности» [18]. Университет выдает официально дипломы Республики Кыргызстан и американские дипломы, а занятия проводятся частично на русском, частично на английском языках. Помимо студентов из Центральной Азии, в университете обучаются и студенты из Афганистана, которые продолжили обучение даже после вывода из Афганистана войск и прекращения существования Исламской Республики Афганистан [17]. Обучение на бакалавриате проводится по программам экономики, бизнес-администрирования, политологии, международного права, журналистика, прикладная математика и информатика, по ряду гуманитарных направлений. По программам магистратуры обучение проводится по направлениям: психология, политология, социология, журналистика, педагогика, право, экономика. Университет занимает 260-е место среди университетов Азии, 138-е место среди университетов из развивающегося региона Европы и Центральной Азии, 13-е место в Центральной Азии в рейтинге университетов ЕЕСА, хотя этот рейтинг и снизился за последние 3 года [19]. По данным на начально учебного 2024-2025 года, количество студентов в АУЦА в Бишкеке составляет 1222 человек, в том числе, 457 – иностранные студенты (не из Кыргызстана). Профессорско-преподавательский состав – 173 (в том числе, 18% – иностранные преподаватели) [19].

С деятельностью АУЦА тесно связана стипендиальная программа США. Так, стипендиальная программа Enterprise Fellowship Американского Центрально-Азиатского образовательного фонда (U.S.–CAEF) дает возможность получить четырёхлетние стипендии наиболее успешным студентам из таких стран как Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан и Узбекистан. Данная программа сфокусирована на бизнесе и технологиях, в ней делается акцент на предпринимательство, и ее реализация связана с деятельностью АУЦА в Бишкеке [20]. При этом, по информации АУЦА 80% студентов получает поддержку благодаря стипендиальным программам, снижая стоимость обучения от 20 до 100% [19].

Также реализуется грант на магистратуру в Академии ОБСЕ в городе Бишкек (Кыргызстан), который выдается студентам из стран Центральной Азии, желающим расширить своё образование, получить знания и навыки в области политологии, международных отношений, государственного управления, экономики и менеджмента. Грант покрывает не только стоимость обучения, но и транспортные расходы, медицинскую страховку, позволяет арендовать жилье и получать ежемесячную стипендию для обучающегося в академии [21].

В Казахстане при поддержке США реализуются следующие программы обучения:

–MA in TESL – двудипломная образовательная программа, которая предполагает получение степени магистра американского вуза, на основе сотрудничества Astana International University и Webster University [22];

–обучение в Казахстанском Американском свободном университете (Kazakh American Free University, КАФУ) в Алматы, который работает с 1997 года, заключил контракты с 15 американскими и канадскими вузами, что даёт возможность получения второго диплома по упрощённой системе поступления, в рамках программ обучения готовятся бакалавры в сфере менеджмента, информационных систем, туризма и иностранного языка, притом, на английском языке и с участием преподавателей из США, Канады и европейских стран [23];

–с 2022 году в г. Петропавловск открыт филиал Университета Аризоны, где в рамках сотрудничества с американским вузом запущены двудипломные образовательные программы [24];

–в 2024 году было объявлено, что филиал Пенсильванского университета также откроется в Алматы [25].

В Узбекистане сравнительно недавно открыты два американских университета:

– Университет Вебстера (Ташкенте): американский университет в Центральной Азии, представляющий возможности обучения по программам бакалавриата и магистратуры по направлениям: педагогика, экономика, право, искусство, химия, ИТ, медицина [26]

– Американский университет технологий (Ташкент): открыт при поддержке компании Cintana Education и Университета штата Аризона, для подготовки специалистов в сферах инженерии, здравоохранения, ИТ, архитектуры, с 2024-2025 учебного года также и по направлениям международной торговли, программного инжиниринга [27].

– в июле 2024 г. появилась информация о предстоящем открытии в Ташкенте Американского технологического университета в партнерстве с Аризонским государственным университетом (Arizona State University) [28].

Помимо реализации образовательных программ на территории стран Центральной Азии, США развивает программы обмена, когда студенты из Центральной Азии могут обучаться на временной или постоянной основе в американских высших учебных заведениях. В определенной мере программы обмена действуют и в школьном обучении.

Большая часть образовательных программ США, связанных с образовательным обменом, основаны на законе Фулбрайта – Хейси (Mutual Educational and Cultural Exchange Act of 1961). Целью данного закона изначально стало обеспечение роста «взаимопонимания между Соединенными Штатами и народами других стран путем образовательного и культурного обмена, а также на укрепление связей между США и другими нациями посредством демонстрации образовательных и культурных интересов, достижений и успехов США и других наций... на развитие международного сотрудничества с целью содействия прогрессу в сфере образования и культуры и, в результате, на развитие дружественных и мирных отношений между США и другими государствами» [21].

В рамках программ обмена можно представить Международную программу студенческого обмена (Global UGRAD), которая работает в Центральной Азии, в частности. Данная программа реализуется Отделом образовательных и культурных программ Госдепартамента США, в ней могут участвовать студенты 1-4 курсов дневных отделений высших учебных заведений таких стран в Центральной Азии как Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан, Туркменистан и Узбекистан.

При помощи данной программы можно пройти обучение в течение 1 академического года без получения степени в университете или колледже США. Участие студента в данной программе возможна, только если он уже зачислен в вуз в своей стране, достиг возраста 18 лет, до окончания обучения осталось не менее 1 полного года, свободно владеет английским языком. Предполагается полнодневное обучение и участие в общественных работах. При этом, поддержка в рамках программы обмена включает в себя: получение визы J-1, оплата проезда из города проживания до принимающего образовательного учреждения, страховку от несчастных случаев и болезней, плата за обучение, оплата жилья и питания, определенное количество книг и некоторые компенсационные выплаты [30].

Помимо этого, в Казахстане, реализуются следующие программы обмена на короткие сроки для студентов и школьников:

–FLEX: некоммерческая программа обмена для старшеклассников, действующая с 1992 г., направленная на достижение взаимопонимания между двумя культурами и странами [31];

–Программа школьного обмена (High School Exchange Program) – предполагает возможность обучения в школах США школьников из Казахстана в возрасте 15-18 лет, в том числе, для последующей подготовки к поступлению в зарубежный колледж или вуз (является альтернативой FLEX, с менее строгим отборочным комплексом, в том числе, и с возможностью зачисления на платное обучение) [32]

–International Writing Program (IWP) – программа, реализуемая на базе кампуса The University of Iowa за 2 недели, включающая письменные мастер-классы, практику написания произведений, семинары по мировой литературе, культурные визиты и другие мероприятия [33].

На начало ноября 2024 года количество обучающихся студентов из Центральной Азии в США (учебный год 2024-2025) и динамика их количества по отношению к прошлому учебному году (2023-2024 гг.) может быть представлена следующим образом (рис. 1):

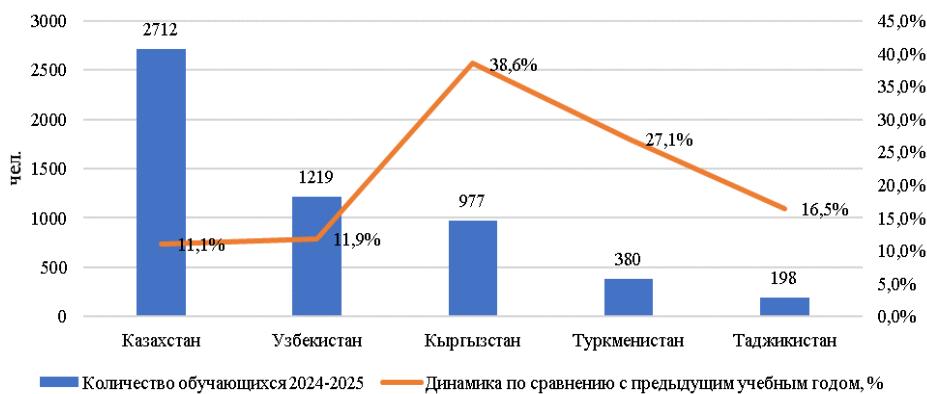

Рисунок 1 – Количество студентов из стран Центральной Азии, обучающихся в 2024-2025 учебном году в США

Источник: составлено автором на основе: [11], [31]

Согласно Рис 1, среди стран Центральной Азии по количеству обучающихся в США лидирует Казахстан. Однако, если рассматривать структуру обучающихся за рубежом студентов из Казахстана, то в США обучается всего около 2,5%, более значительная часть студентов обучается в России (78%), Кыргызстане (5,5%), что связано с более простым поступлением в вузы этих стран и более низкой стоимостью обучения. Для Узбекистана также характерно обучение больше части выезжающих за рубеж для учебных целей студентов в России (60%), для Кыргызстана – аналогично (49%) [34]. Поэтому говорить о доминировании США как направлении для выездного обучения для студентов из Центральной Азии в настоящее время очень преждевременно.

Сотрудничество США со странами в Центральной Азии в рамках поддержки науки – также важный элемент политики «мягкой силы», оно включает в себя:

1) совместные исследовательские проекты: США активно предлагают финансирование для совместных проектов в таких областях, как экология, здоровье и технологии, это позволяет не только развивать местные научные кадры, но также решать актуальные проблемы региона;

2) научные конференции и семинары: проведение международных конференций в Центральной Азии способствует обмену знаний и опыта, а также привлекает внимание к исследовательским достижениям региона;

3) поддержка научных организаций: США работают с местными НПО и академическими учреждениями для создания устойчивых научных сообществ, что способствует развитию научной инфраструктуры.

Можно привести ряд программ поддержки науки в странах Центральной Азии со стороны США:

1) работа с опорными партнерскими университетами, которые научные организации ведут с указанным выше АУЦА в Бишкеке, КАФУ (Алматы) и Казахстанским институтом мировой экономики и предпринимательства (КИМЭП, Алматы) [35];

2) научное сотрудничество в рамках программы НАТО «Партнёрство ради мира»: ученые из Казахстана получили гранты на реализацию 20 проектов в сфере науки и экологии, включая исследование радиологической опасности в Центральной Азии, комплексному управлению водными ресурсами и созданию новых технологий строительства сейсмостойких зданий; ученые из Туркменистана получал гранты на 8 проектов, включая исследования в области физической защиты ядерных материалов на территории Центральной Азии и предотвращения нефтяного загрязнения на юге Каспийского моря; ученые из Киргизстана получали гранты в рамках программы «Наука ради мира и безопасности» для реализации исследований в сфере экологии, биологии, медицины [36].

3) открытие «американских уголков» в ряде центральноазиатских вузов, где можно получить американские учебные пособия, бесплатный доступ в Интернет, а также определенные навыки, которые отвечают запросам местной аудитории (помощь в поиске работы, организация курсов, 3D-моделирование, фотоконкурсы);

4) деятельность ACCELS – Американский совет по сотрудничеству в области образования и изучения языка, работа которого направлена на воспитание специалистов, способных распространять американские идеи в области бизнеса, государственного управления, продвигать американскую образовательную систему и положительный имидж США;

5) деятельность Американского центральноазиатского образовательного фонда, который работает в тесном сотрудничестве с «американскими уголками» и направлен на реформирование учебных планов в странах, где отсутствуют социальные лифты [35];

6) с 2024 года власти США спонсируют центральноазиатский «Tech Jam Forum» в Таджикистане, который стал площадкой для молодых специалистов, экспертов сектора информационных технологий и лидеров отрасли для общения и обмена идеями [37].

Также США вкладывает средства в развитие сферы образования в странах Центральной Азии. Например, правительством США в 2022 году было выделено \$25 млн в рамках новой экономической инициативы, направленной на повышение образовательного уровня и экспортного потенциала в странах региона [38].

Таким образом, из представленных данных видно, что масштабы влияния США на страны Центральной Азии в сфере образования и науки достаточно велики, и внедряемые инициативы помогают улучшить образ США в глазах населения и элит данных стран.

Дискуссионным вопросом является эффективность действий США в Центральной Азии по укреплению собственного геополитического влияния. Результатами, которые были достигнуты с 90-х годов по настоящее время, можно назвать:

1) создание образовательной сети в американском стиле, в том числе, опорных вузов, основанных американскими университетами на территории стран Центральной Азии, либо в партнерстве с национальными университетами, а также филиалов вузов, которые дают возможность получения не только национального, но и американского диплома;

2) адаптация молодёжи к новым условиям развития региона, что идет параллельно с продвижением американской культуры, её образов и ценностей, общественного и государственного устройства США в качестве положительного примера демократической страны с доминантной либеральной идеологии, которая противопоставляется авторитаризму и тоталитаризму, ряду противоречивых течений, опасных для общества (коммунизм и иные левые идеи, национализм, радикальный исламизм);

3) создание системы партнёрства, взаимного восприятия и сотрудничества в интеллектуальной и политической сферах.

Не всеми авторами однозначно позитивно воспринимаются предпринимаемые в рамках политики «мягкой силы» в Центральной Азии действия США в сфере образования. Есть мнение о том, что развитие данных программ ведет к «утечке мозгов» из стран Центральной Азии [34]. Однако, следует понимать, что при открытии американских вузов и их филиалов в самих странах Центральной Азии утечка возможна уже в меньшей мере. Имеется мнение, что через образовательные центры и неправительственные организации, открываемые при непосредственном участии или в сотрудничестве с США, разрушаются традиционные социальные механизмы, формируются в общественном сознании неприятие существующего положения в стране, стимулируют рост уровня ожиданий и претензий

к жизни и власти, а отсюда возникает политическая нестабильность [39]. Однако, данным утверждениям можно было бы противопоставить и то, что политическая нестабильность может возникать и с иной стороны как реакция на авторитаризм, социальную несправедливость, расслоение общества и коррупцию, и здесь достаточно убедительным примером может быть исламская революция в Иране 1978-79 гг., последствия некоторых иных протестов и революций в странах Азии и Африки, когда к власти приходили антилиберальные силы.

С другой стороны, реализация политики «мягкой силы» со стороны США всё больше наталкивается на реализацию такой же политики со стороны других стран, полностью или частично противопоставляющих свою идеологию США (Россия, Китай, Турция, некоторые арабские страны), отчего США должны предпринимать больше усилий и затрат на мероприятия в рамках политики «мягкой силы» [35].

В целом же, для стран Центральной Азии достаточно выгодно и приоритетно сотрудничество с США в сфере образования и науки, поскольку это позволяет привить обществу демократические либеральные ценности, важные для демократического светского государства, улучшить качество образования и улучшить человеческий капитал своих стран.

Выводы

Политика «мягкой силы» – современное направление внешней политики, дающая возможности приобретения геополитического влияния государства за счет формирования собственного привлекательного образа в другой стране или в ряде других стран среди населения и элит. Образовательные программы и поддержка науки являются одними из инструментов «мягкой силы». При этом, образование и наука играют ключевую роль в политике мягкой силы США в Центральной Азии. Чрезвычайно важно для американских интересов поддерживать и развивать эти сферы, создавая позитивные ассоциации с Соединенными Штатами и способствуя устойчивому развитию региона.

С начала 1990-х годов, когда страны Центральной Азии получили независимость, и до настоящего времени, по инициативе США создана система опорных вузов и развивается филиальная сеть американских вузов, увеличивается число студентов из стран Центральной Азии, обучающихся в США, развивается стипендиальная поддержка студентов, грантовая поддержка научных исследований. Однако, в настоящее время политика «мягкой силы» США вступает

в противостояние с «мягкой силой» ряда других стран на территории Центральной Азии. Надо отметить, что в условиях растущей конкуренции со стороны других глобальных игроков, таких как Китай и Россия, стратегия мягкой силы через образование и науку становится особенно актуальной и необходимой для будущих отношений США с Центральной Азией.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Nye J.S. Jr. Soft Power // Foreign Policy. – 1990. – No. 80. – pp. 153-171.
- [2] Nye J.S. Jr. Soft power: the evolution of a concept // Journal of Political Power. – No 14(1). – pp. 196-208.
- [3] De Martino M. Soft Power: theoretical framework and political foundations // Przeglađ Europejski. – 2020. – no 4. – pp. 11-25.
- [4] Минасян Н. Концепция «Мягкой силы» в контексте теорий международных отношений // 21-й век. – 2017. – №3 (44). – с. 35-42.
- [5] Лебедева, М.М. «Мягкая сила»: понятие и подходы // Вестник МГИМО. – 2017. – №3 (54). – с.212-223.
- [6] Starr F.S. U.S. Policy in Central Asia through Central Asian Eyes. – Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, 2023. – 27 p.
- [7] Tolegen D. Turkey's policy in Central Asia // Post-Soviet Issues. – 2024. – No. 11. – pp. 138-146.
- [8] Velichkov K. EU Policy in Central Asia // Politeja. – 2021. – No.73. – pp. 29–52.
- [9] Yufei Wang. China's Policy in Central Asia: Conceptual Aspect. Russia and New States of Eurasia, 2023. – pp. 95-110.
- [10] Zhao H. Central Asia in Change amid the New Great Game // Russia in Global Affairs. – 2021. – No. 21(4). – pp. 138-148.
- [11] Иванова Ю.А. Центральноазиатский вектор внешней политики США: приоритеты сотрудничества // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 37. – С. 5–8.
- [12] Перминова А.А. Политика США в Центральной Азии в контексте противостояния с Россией и КНР // США и Канада: экономика, политика, культура. – 2023. – №10. – с. 25-34.
- [13] Саттарова М.С. Основные направления реализации политики «мягкой силы» США в Центральной Азии // Социально-гуманитарные знания. – 2022. – №5. – с. 171-173.
- [14] Антюхова Е.А. Образование в политике мягкой силы США // Полис. Политические исследования. – 2019. – № 2. – с. 123-136.
- [15] The Foreign Assistance Act: Public Law 87–195; Approved

September 4, 1961. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1071/pdf/COMPS-1071.pdf>

[16] Parker A. International Students In The US 2024 (69 Data Stats) // Prosperity. – 2024. – URL: <https://www.prosperityforamerica.org/international-students-in-the-us/>

[17] History of AUCA // AUCA. – 2024. – URL: https://www.auca.kg/en/auca_history/

[18] Report on American University – Central Asia (AUCA) Preparedness for Accreditation by New England Association of Schools and Colleges (NEASC), September 30, 2007. – URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADL063.pdf

[19] About American University of Central Asia // American University of Central Asia. – 2024. – URL: <https://www.topuniversities.com/universities/american-university-central-asia>

[20] U.S.-CAEF Application 2025-26 is now open // US Central Asia. – 2024. – URL: <https://uscaef.org/>

[21] 8 стипендиальных программ для стран Центральной Азии // Школа миротворчества и медиатехнологий в Центральной Азии. – 2017. – URL: https://ca-mediators.net/ru/obrazovanie_i_treningi/382-8-stipendialnyh-programm-dlya-stran-centralnoy-azii.html

[22] Программа MA in TESL // АИУ. – 2024. – URL: <https://www.aiu.kz/ru/relationship/dual-programs/>

[23] Американская программа // КАФУ. – 2024. – URL: <https://kafu.edu.kz/study/amerikanskaya-programma/>

[24] В Казахстане открывается филиал американского университета // InBusiness. – 2022. – URL: <https://inbusiness.kz/ru/last/v-kazahstane-otkryvaetsya-filial-amerikanskogo-universiteta>

[25] Дюсенгулова Р. Филиалы университетов Гонконга и США откроются в Казахстане // Tengri News. – 2024. – URL: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/filialyi-universitetov-gonkonga-ssha-otkroyutsya-kazahstane-526342

[26] About Webster // Webster Tashkent. – 2024. – URL: <https://www.webster.uz/>

[27] Джанзаков Т. Американский университет технологий открылся в Ташкенте // Курсив. – 2024. – URL: <https://uz.kursiv.media/2024-10-03/amerikanskij-universitet-tehnologij-otkrylsya-v-tashkente/>

[28] American University of Technology to open in Tashkent, offering US-recognized diplomas // Kun UZ. – 2024. – URL: <https://kun.uz/en/news/2024/07/16/american-university-of-technology-to-open-in-tashkent-offering-us-recognized-diplomas>

- [29] Mutual Educational and Cultural Exchange Act of 1961: Public Law 87-256, URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/COMPS-1082>
- [30] Глобальная программа обмена UGRAD 2025-2026 гг. // Посольство США в Туркменистане. – 2024. – URL: <https://tm.usembassy.gov/education-culture/exchange-programs/global-ugrad/>
- [31] Программы: Учиться в США – это реально // Education USA. – 2024. – URL: <https://educationusakazakhstan.kz/programs/>
- [32] Программа школьного обмена в США // USL. – 2024. – URL: <https://usl.kz/program/high-school-exchange/>
- [33] Международные студенты // UNIPAGE. – 2024. – URL: https://www.unipage.net/ru/student_statistics
- [34] Кадирова З. Миграция через образование // Экономическое обозрение Review. – 2020. – URL: <https://review.uz/post/migracia-cerez-obrazovanie> (дата обращения: 23.11.2024)
- [35] Великая А. Гуманитарное присутствие США в Центральной Азии: вовлечь регион в сферу своего влияния // Международная жизнь. – 2019. – URL: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/2244>
- [36] Евсеев В.В. Инновационная составляющая политики США в Центральной Азии // Инновации. – 2013. – №8 (178). – с.39-46.
- [37] Правительство США спонсирует Центральноазиатский «Tech Jam Forum 2024» в Таджикистане // Посольство США в Таджикистане. – 2024. – URL: <https://tj.usembassy.gov/ru/правительство-сша-спонсирует-центрата/>
- [38] США направят 25 млн. долл. США. долларов на образовательные и экономические проекты в Центральной Азии // News Central Asia. – 2022. – URL: <https://www.newscentralasia.net/2022/09/26/ssha-napravyat-25-mln-dollarov-na-obrazovatelnyye-i-ekonomicheskiye-proyekty-v-tsentralnoy-azii/>
- [39] Арланов Е. О секретах и подводных камнях «мягкой силы» США в странах Центральной Азии // KZ 24. – 2023. – URL: <https://kz24.news/article/analitika/o-sekretah-i-podvodnyh-kamnyah.html>

REFERENCES

- [1] Nye J.S. Jr. Soft Power // Foreign Policy. 1990, No. 80, pp. 153-171.
- [2] Nye J.S. Jr. Soft power: the evolution of a concept // Journal of Political Power. – No 14(1), pp. 196-208.
- [3] De Martino M. Soft Power: theoretical framework and political foundations // Przegląd Europejski. 2020, no 4, pp. 11-25.
- [4] Minasyan, N. Kontseptsiya «Myagkoy sily» v kontekste teoriy mezhdunarodnykh otnosheniy// 21-y vek [The concept of “Soft power” in

the context of the theory of international relations]. 2017, №3 (44), p. 35-42. [in Russ.].

[5] Lebedeva M.M. «Myagkaya sila»: ponyatiye i podkhody [“Soft power”: concept and approaches] estnik MGIMO. 2017, №3 (54), s.212-223 [in Russ.].

[6] Starr F.S. U.S. Policy in Central Asia through Central Asian Eyes. – Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, 2023, 27 p.

[7] Tolegen D. Turkey’s policy in Central Asia // Post-Soviet Issues. 2024, No. 11, pp. 138-146.

[8] Velichkov K. EU Policy in Central Asia // Politeja. 2021, No.73, pp. 29–52.

[9] Yufei Wang. China’s Policy in Central Asia: Conceptual Aspect. Russia and New States of Eurasia, 2023, pp. 95-110.

[10] Zhao H. Central Asia in Change amid the New Great Game // Russia in Global Affairs. 2021, No. 21(4), pp. 138-148.

[11] Ivanova YU.A. Tsentral’noaziatskiy vektor vnesheiny politiki SSHA: prioritety sotrudnichestva [The Central Asian vector of US foreign policy: priorities of cooperation] Nauchno-metodicheskiy elektronnyy zhurnal «Kontsept». 2017, T. 37, S. 5–8. [in Russ.].

[12] Perminova A.A. Politika SSHA v Tsentral’noy Azii v kontekste protivostoyaniya s Rossiyey i KNR [US policy in Central Asia in the context of the confrontation with Russia and China] SSHA i Kanada: ekonomika, politika, kul’tura. 2023, №10, c. 25-34. [in Russ.].

[13] Sattarova M.S. Osnovnyye napravleniya realizatsii politiki «myagkoy sily» CSHA v Tsentral’noy Azii [The main directions of implementation of the US soft power policy in Central Asia] Sotsial’no-gumanitarnyye znaniya. 2022, №5, c. 171-173. [in Russ.].

[14] Antyukhova Ye.A. Obrazovaniye v politike myagkoy sily SSHA [Education in US soft power politics] Polis. Politicheskiye issledovaniya. 2019, № 2, s. 123-136. [in Russ.].

[15] The Foreign Assistance Act: Public Law 87-195; Approved September 4, 1961. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1071/pdf/COMPS-1071.pdf>

[16] Parker A. International Students In The US 2024 (69 Data Stats) // Prosperity. 2024. – URL: <https://www.prosperityforamerica.org/international-students-in-the-us/>

[17] History of AUCA // AUCA. – 2024. – URL: https://www.auca.kg/en/auca_history/

[18] Report on American University – Central Asia (AUCA) Preparedness for Accreditation by New England Association of Schools

and Colleges (NEASC), September 30, 2007. – URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADL063.pdf

[19] About American University of Central Asia // American University of Central Asia. – 2024. – URL: <https://www.topuniversities.com/universities/american-university-central-asia>

[20] U.S.-CAEF Application 2025-26 is now open // US Central Asia. – 2024. – URL: <https://uscaef.org/>

[21] 8 stipendial'nykh programm dlya stran Tsentral'noy Azii [8 scholarship programs for Central Asian countries] Shkola mirovorchestva i mediateknologiy v Tsentral'noy Azii. 2017, https://ca-mediators.net/ru/obrazovanie_i_treningi/382-8-stipendialnyh-programm-dlya-stran-centralnoy-azii.html [in Russ.].

[22] Программа MA in TESL [Programma MA in TESL] AIU.2024, <https://www.aiu.kz/ru/relationship/dual-programs/> [in Russ.].

[23] Amerikanskaya programma [American program] KAFU. 2024, <https://kafu.edu.kz/study/amerikanskaya-programma/> [in Russ.].

[24] V Kazakhstane otkryvayetsya filial amerikanskogo universiteta [A branch of an American university opens in Kazakhstan] InBusiness. – 2022. – URL: <https://inbusiness.kz/ru/last/v-kazahstane-otkryvaetsya-filial-amerikanskogo-universiteta> [in Russ.].

[25] Dyusengulova R. Filialy universitetov Gonkonga i SSHA otkroyutsya v Kazakhstane [Branches of Hong Kong and US universities will open in Kazakhstan] Tengri News. 2024, https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/filiali-universitetov-gonkonga-ssha-otkroyutsya-kazahstane-526342/ [in Russ.].

[26] About Webster // Webster Tashkent. 2024, <https://www.webster.uz/>

[27] Dzhanzakov T. Amerikanskiy universitet tekhnologiy otkrylsya v Tashkente [American University of Technology opened in Tashkent] Kursiv. 2024, <https://uz.kursiv.media/2024-10-03/amerikanskij-universitet-tehnologij-otkrylsya-v-tashkente/> [in Russ.].

[28] American University of Technology to open in Tashkent, offering US-recognized diplomas // Kun UZ. 2024, <https://kun.uz/en/news/2024/07/16/american-university-of-technology-to-open-in-tashkent-offering-us-recognized-diplomas>

[29] Mutual Educational and Cultural Exchange Act of 1961: Public Law 87-256, URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/COMPS-1082>

[30] Global'naya programma obmena UGRAD 2025-2026 gg. [Global exchange program OGRAD 2025-2026] Posol'stvo SSHA v Turkmenistane. 2024, <https://tm.usembassy.gov/education-culture/exchange-programs/global-ugrad/> [in Russ.].

[31] Programmy: Uchit'sya v SSHA – eto real'no [Programs: Studying in the USA is real] Education USA. 2024, <https://educationusakazakhstan.kz/programs/> [in Russ.].

[32] Programma shkol'nogo obmena v SSHA [School exchange program in the USA] USL. 2024, <https://usl.kz/program/high-school-exchange/> [in Russ.].

[33] Mezhdunarodnyye studenty [International students]UNIPAGE. 2024, https://www.unipage.net/ru/student_statistics [in Russ.].

[34] Kadirova Z. Migratsiya cherez obrazovaniye [Migration through education] Ekonomicheskoye obozreniye Review. 2020, <https://review.uz/post/migracia-cerez-obrazovanie> [in Russ.].

[35] Velikaya A. Gumanitarnoye prisutstviye SSHA v Tsentral'noy Azii: vovlech' region v sferu svoyego vliyaniya // Mezhdunarodnaya zhizn'. [US humanitarian presence in Central Asia: bringing the region into its sphere of influence]. 2019. <https://interaffairs.ru/jauthor/material/2244> [in Russ.].

[36] Yevseyev V.V. Innovatsionnaya sostavlyayushchaya politiki SSHA v Tsentral'noy Azii // Innovatsii. [Innovation component of US policy in Central Asia] 2013, №8 (178), s.39-46. [in Russ.].

[37] Pravitel'stvo SSHA sponsiruyet Tsentral'noaziatskiy «Tech Jam Forum 2024» v Tadzhikistane [US Government sponsors Central Asian Tech Yam Forum 2024 in Tajikistan] Posol'stvo SSHA v Tadzhikistane. 2024, <https://tj.usembassy.gov/ru/правительство-сша-спонсирует-центральную-азию-на-техническом-форуме-2024> [in Russ.].

[38] SSHA napravyat 25 mln. doll. SSHA dollarov na obrazovatel'nyye i ekonomicheskiye proyekty v Tsentral'noy Azii [The United States will send \$25 million. dollars for educational and economic projects in Central Asia] News Central Asia. 2022, <https://www.newscentralasia.net/2022/09/26/ssha-napravyat-25-mln-dollarov-na-obrazovatelnyye-i-ekonomicheskiye-proyekty-v-tsentralnoy-azii/> [in Russ.].

[39] Arlanov Ye. O sekretakh i podvodnykh kamnyakh «myagkoy sily» SSHA v stranakh Tsentral'noy Azii [About the secrets and pitfalls of US “soft power” in the countries of Central Asia] KZ 24. 2023, <https://kz24.news/article/analitika/o-sekretah-i-podvodnyh-kamnyah.html> [in Russ.].

EDUCATION AND SCIENCE AS PART OF THE US SOFT POWER POLICY IN CENTRAL ASIA

* Zhumash G.T.¹, Augan M.A. ²

¹ Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

² Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. The article considers the current aspects of ensuring the political influence of the United States through the instruments of “soft

power”, such as education and science, in Central Asia. The purpose of the study is to analyze the development of the US application of the “soft power” policy in the countries of Central Asia in the development of initiatives in the field of science and education. The work considers the general definition and instruments of “soft power” in politics, the features of the struggle for geopolitical influence of the main actors of international politics in the Central Asian region, as well as the specifics of the use of “soft power” instruments related to science and education, the United States in relation to the countries of Central Asia. It is concluded that since the independence of the Central Asian countries to the present, the United States has created a system of flagship universities and is developing a branch network of American universities, the number of students from Central Asian countries studying in the United States is increasing, scholarship support for students and grant support for scientific research are developing. However, at present, the US “soft power” policy is entering into confrontation with the “soft power” of a number of other countries in Central Asia.

Key words: Kazakhstan, science and politics, education and politics, soft power policy, political influence, US policy, global policy, education system

БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ АҚШ-тың ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ЖҰМСАҚ КҮШ САЯСАТЫНЫҢ БӨЛІГІ РЕТИНДЕ

* Жұмаш Г.Т.¹, Ауган М.Ә.²

¹ Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Алматы, Қазақстан

² Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Алматы, Қазақстан

Андратпа. Мақалада Орталық Азиядағы білім және ғылым сияқты «жұмсақ күш» құралдары арқылы АҚШ-тың саяси ықпалын қамтамасыз етудің ағымдағы аспектілері қарастырылады. Зерттеудің мақсаты – ғылым мен білім саласындағы бастамаларды дамытуда Орталық Азия елдерінде АҚШ-тың жұмсақ күш саясатын қолдануының дамуын талдау. Жұмыста саясаттағы «жұмсақ күштің» жалпы анықтамасы мен құралдары, Орталық Азия аймағындағы халықаралық саясаттың негізгі субъектілерінің геосаяси ықпалы үшін құресінің ерекшеліктері, сондай-ақ «жұмсақ күшті» пайдалану ерекшеліктері қарастырылады. Орталық Азия елдеріне қатысты АҚШ-тың ғылым мен білімге қатысты құралдары. Америка Құрама Штаттары Орталық Азия елдері тәуелсіздік алған кезден бастап қазіргі уақытқа дейін флагмандық университеттер жүйесін құрды

және американдық университеттердің филиалдық желісін дамытуда, Орталық Азия елдерінен оқытын студенттердің саны Америка Құрама Штаттарында студенттерге стипендиялық қолдау және ғылыми зерттеулерді гранттық қолдау дамып келеді. Дегенмен, қазіргі уақытта АҚШ-тың «жұмсақ қүш» саясаты Орталық Азиядағы бірқатар басқа елдердің «жұмсақ қүшіне» қайшы келеді.

Тірек сөздер: Қазақстан, ғылым және саясат, білім және саясат, жұмсақ қүш саясаты, саяси ықпал, АҚШ саясаты, жаһандық саясат, білім жүйесі

Сведения об авторах:

Жұмаш Г.Т. - докторант, Казахский национальный университет им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: g.zhumash@sorbonne.kz, <https://orcid.org/0009-0003-9952-7071>

Ауган М.А. - доктор исторических наук, профессор, Казахский национальный университет им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: augan@rambler.ru

Information about authors:

Zhumash G.T. - PhD student, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan, Almaty, e-mail: g.zhumash@sorbonne.kz, <https://orcid.org/0009-0003-9952-7071>

Augan M.A. - doctor of historical sciences, professor Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: augan@rambler.ru

Авторлар туралы мәлімет:

Жұмаш Г.Т. – докторант, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы, e-mail: g.zhumash@sorbonne.kz, <https://orcid.org/0009-0003-9952-7071>

Ауган М.Ә. - тарих ғылымдарының докторы, профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: augan@rambler.ru

Статья поступила: 03 ноября 2024

УДК 323.172:304.444

МРНТИ 11.15.51

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.008>

КУРДСКАЯ ДИАСПОРА КАЗАХСТАНА В НОВОЙ ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЙ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕАЛЬНОСТИ

*Кубашев А.Е.¹

¹ Казахский университет международных отношений и
мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

Аннотация. Курдская диаспора в Казахстане - одна многогранных этнических групп, проживающих в многонациональной стране. Курды, чья родина находится в регионе, охватывающем части современных Турции, Ирана, Ирака и Сирии, исторически мигрировали по разным причинам в той geopolитической реальности. Казахстан стал домом для курдской диаспоры, чья жизнь и культура тесно переплелись с местной историей. Сегодня в новой geopolитической и геоэкономической реальности курдская диаспора в Казахстане занимает особое место в этнокультурной мозаике страны. Благодаря своей богатой истории, уникальной культуре и активному участию в общественной жизни, курды стали важной частью казахстанского общества. Несмотря на все трудности, с которыми сталкивались представители этого народа, они сумели сохранить свои традиции и внести значительный вклад в развитие Казахстана.

Ключевые слова: политическая партия, диаспора, ассимиляция, социально-культурная жизнь, курды, миграция, культурная интеграция, межэтнические отношения

Введение

История курдской диаспоры в Казахстане начинается с массовых миграционных процессов в Советском Союзе. Курды, чей исторический ареал охватывает регионы Ближнего Востока (Турция, Иран, Ирак и Сирия), начали переселяться в Среднюю Азию в начале XX века, но наиболее крупные волны миграции пришли на 1930–1940-е годы [1]. Их переселение в Казахстан связано было с geopolитической и геоэкономической ситуацией того сложного времени. Отметим, что этот процесс нашел отражение и оценку в зарубежной аналитической мысли.

В 1937 году советские власти начали масштабные депортации курдов из Закавказья, главным образом из Армении, Азербайджана

и Грузии. Официальной причиной депортации было обвинение в нелояльности и подозрение в поддержке иностранных государств, что соответствовало общей практике репрессивной политики Сталина. Курды были отправлены в Казахстан и Узбекистан, часто в тяжелых условиях, без должной подготовки и ресурсов для обустройства на новом месте [2]. По прибытии в Казахстан курды столкнулись с суровыми климатическими условиями, отсутствием инфраструктуры и необходимостью интеграции в местное сообщество. Тем не менее, многие из них сумели преодолеть трудности, наладив жизнь в новых условиях [3].

Сегодня в Казахстане проживает свыше 43 тыс. курдов, что делает их одной из достаточно многочисленных этнических групп страны. Основные места компактного проживания курдов включают Алматинскую, Жамбылскую и Южно-Казахстанскую области. Большая часть курдов проживает в сельской местности, где они заняты в сельском хозяйстве, но значительная доля населения сосредоточена также в крупных городах, таких как Алматы, Астана и Шымкент.

Переселение курдов в Казахстан началось в советский период, в основном в 1930–1940-е годы. Основные волны миграции были связаны с депортациями, организованными советскими властями. В 1937 году многие курды, проживавшие в Закавказье, были насильственно переселены в Среднюю Азию, включая Казахстан, под предлогом подозрений в нелояльности в условиях советской политики коллективизации и репрессий.

Переселенцы оказались в сложных условиях. Несмотря на трудности — климатические особенности региона, языковой барьер и необходимость адаптации к новой среде — курды сумели сохранить свою культуру и традиции, а также наладить добрососедские отношения с другими народами Казахстана [3].

Курдская диаспора в Казахстане сумела сохранить свою культурную идентичность, несмотря на многолетнюю разлуку с исторической родиной. Курды в Казахстане говорят на нескольких диалектах курдского языка, таких как курманжи и сорани. Однако из-за ассимиляции и смешанных браков знание родного языка постепенно снижается, особенно среди молодого поколения. В то же время казахский и русский языки стали языками общения.

Большинство курдов исповедуют ислам суннитского толка. Религиозные традиции остаются важной частью их культуры, но уровень религиозности варьируется в зависимости от региона и возраста. Курды известны своей богатой культурой, включающей музыку, танцы, ремесла и литературные традиции. Курдские

общины организуют мероприятия, направленные на популяризацию национальной культуры, часто привлекая к ним представителей других этнических групп [4].

Курдская диаспора активно участвует в экономической жизни Казахстана. Многие курды заняты в сельском хозяйстве, малом и среднем бизнесе, образовании и других сферах. В крупных городах курды в значительной мере представлены среди предпринимателей, врачей, учителей и представителей других профессий.

Сегодня в Казахстане живет уже третье поколение перемещенных курдов. Два последних поколения родились в Казахстане. Эти два поколения воспринимают себя как коренные жители страны, считая Казахстан родиной. В Казахстане сформировался формат компактного проживания отдельных этносов, т.е. образовывались целые регионы проживания двух и более этносов. Например, Северный Казахстан (Павлодарская, Акмолинская, Северо-Казахстанская области) стали местом проживания этнических немцев. Южный Казахстан (Туркестанская, Жамбылская, Алматинская, Жетысуская области) – место проживания курдов, а также узбеков, корейцев, уйгуров, дунган, чеченцев и других этносов. Алматинская, Туркестанская и Жамбылская области и соответственно города Алматы, Шымкент, Туркестан, Тараз являются местами компактного проживания курдов. Здесь курды живут общиной, т.е. поселками, поддерживая друг друга. Ценят родственные и чисто человеческие связи. Данный факт очень важен для понимания сохранения курдами и другими этносами своей национальной идентичности, включая язык. Главный вопрос заключается настоящего исследования заключается не в том, меняется ли курдская этническая идентичность, а в том, как именно меняется ли этническая идентичность, количественно, качественно, ее вклад в развитие страны.

Уровень удовлетворенности жизнью среди курдской диаспоры в Казахстане варьируется в зависимости от ряда факторов, таких как социальный статус, уровень образования, возраст и место проживания. Исследования показывают, что большинство курдов удовлетворены жизнью в Казахстане, особенно те, кто родился и вырос в этой стране. Казахстан предоставляет курдам возможности для образования, работы и участия в общественной жизни, что способствует их интеграции в общество. Однако среди курдов, проживающих в сельских районах или имеющих более низкий уровень образования, уровень удовлетворенности может быть ниже. Это связано с ограниченными экономическими возможностями, трудностями доступа к качественным медицинским услугам и образованию. Тем не менее, даже в этих

условиях многие курды выражают признательность Казахстану за мирное сосуществование и возможности, которые предоставляет страна.

Вопрос о создании независимого курдского государства остается актуальным для многих курдов по всему миру [5-6], включая тех, кто проживает в Казахстане. Однако отношение к этому вопросу среди казахстанских курдов неоднозначно. Старшее поколение, прошедшее через репрессии и депортации, часто видит Казахстан как свою родину и не испытывает острой необходимости в создании независимого государства. Они считают, что интеграция и гармоничное сосуществование в Казахстане важнее, чем национальные амбиции. Для них приоритетом является поддержание стабильности и развитие собственной общины в условиях существующего государства. Молодежь, с другой стороны, может испытывать интерес к идеи независимого Курдистана, особенно под влиянием глобальных медиа и связей с курдской диаспорой в других странах. Тем не менее, большинство из них предпочитают оставаться в Казахстане, так как они видят больше перспектив для своей жизни и карьеры в этой стране. Таким образом, идея создания независимого Курдистана больше поддерживается на уровне идеологии, чем на практике.

Курды Казахстана активно участвуют в общественной и политической жизни страны. Курдские культурные центры играют важную роль в сохранении и развитии этнической идентичности. В рамках Ассамблеи народа Казахстана курдская диаспора имеет возможность представлять свои интересы, участвовать в межэтническом диалоге и способствовать укреплению единства страны. Ассамблея народа Казахстана способствует реализации инициатив, направленных на сохранение языка, традиций и культурного наследия курдов. Курдские организации проводят культурные мероприятия, образовательные программы и конференции, способствуя интеграции диаспоры в казахстанское общество [7-8].

Учитывая последние события с падением режима Башара Асада в Сирии, которые грозят неминуемыми политическими пертурбациями и неопределенным будущим и даже даже потерей суверенитета сирийского государства, нет предпосылок возврата курдов, проживающих не только в Казахстане, но и в других странах мира (Франция, Швеция и т.д.) на историческую родину.

Ситуация в Сирии на протяжении последних десятилетий привлекала внимание всего мира, являясь символом сложных политических, этнических и религиозных конфликтов. Башар Асад, удерживающий власть с 2000 года, стал одной из центральных фигур

сирийского кризиса, и многие задаются вопросом: что ждет страну, если его режим падет? После ухода Асада Сирия может столкнуться с вакуумом власти. Это уже наблюдалось в других странах, переживших падение авторитарных режимов, таких как Ливия и Ирак. Различные политические и военные группировки, включая оппозиционные силы, курдские формирования и остатки исламистских движений, будут бороться за контроль над территорией. Главной проблемой станет отсутствие сильного централизованного органа, способного объединить страну. Высока вероятность, что Сирия может быть разделена на сферы влияния, где каждая группа будет пытаться установить свои правила.

Сирия - страна с разнообразным этническим и религиозным составом: арабы-сунниты, алавиты, курды, христиане, друзы и другие. При режиме Асада преобладала алавитская элита, что вызывало недовольство у суннитского большинства. Падение режима может обострить старые конфликты и привести к межэтническим столкновениям, что усугубит гуманитарный кризис. Сирия стала ареной geopolитических игр, в которых участвуют Россия, Иран, Турция, США и другие страны. После ухода Асада каждая из этих сил, скорее всего, будет стремиться продвигать свои интересы. Например: Россия и Иран могут потерять союзника в регионе, но будут пытаться сохранить свое влияние через новых лидеров. Турция будет стремиться усилить контроль над северными территориями, чтобы сдерживать курдские силы. США и их союзники попытаются предотвратить укрепление радикальных группировок. Эти противоречивые интересы могут привести к новому витку международной напряженности.

Сирийский конфликт уже привел к гибели сотен тысяч людей и миллионам беженцев. После падения режима гуманитарная ситуация может ухудшиться. Беженцы могут столкнуться с трудностями при возвращении на родину, если безопасность и инфраструктура не будут восстановлены.

Международное сообщество, включая ООН и гуманитарные организации, должно будет направить значительные ресурсы на поддержку восстановления страны, но успех этих усилий будет зависеть от уровня координации и отсутствия вмешательства со стороны внешних сил. Несмотря на потенциальные риски, падение режима Асада может стать началом долгожданных реформ. Если Сирия сможет создать инклюзивное правительство, учитывающее интересы всех групп населения, страна может выйти из многолетнего кризиса. Однако это потребует времени, международной поддержки и готовности сирийцев к компромиссам.

Будущее Сирии после падения режима Асада остается неопределенным. Страна стоит перед сложным выбором: либо утонуть в хаосе и междоусобицах, либо использовать этот шанс для создания нового, более справедливого общества. Многое будет зависеть от действий международного сообщества и способности самих сирийцев находить точки соприкосновения.

Несмотря на успехи, диаспора сталкивается с рядом вызовов. В сельской местности, где проживает значительная часть курдов, уровень жизни часто ниже среднего по стране. Проблемы доступа к качественному образованию, здравоохранению и инфраструктуре остаются актуальными. Курдская диаспора внесла значительный вклад в развитие Казахстана. Среди курдов Казахстана есть известные ученые, врачи, инженеры, артисты и спортсмены. Многие представители диаспоры активно участвуют в жизни своих регионов, способствуя их социальному и экономическому развитию. Современные курды Казахстана сталкиваются с вызовом сохранения своей этнической идентичности в условиях глобализации и ассимиляции. Молодежь всё чаще ориентируется на общенациональные и глобальные ценности, что ведет к постепенному разрыву с традиционной культурой. Однако курдские организации активно работают над тем, чтобы сохранить языки, обычаи и традиции. Культурные центры организуют уроки курдского языка, проводятся фестивали, выступления и образовательные проекты, направленные на укрепление связей между поколениями.

Описание материалов и методов

Отбор литературы и ее систематизация составили первый уровень для изучения и анализа роли курдской диаспоры в социально-культурной и политической жизни Казахстана. Анализ как один из основных общелогических методов использован для выявления основных этапов становления курдского гражданского общества. Для современных геополитических процессов характерной чертой становится рост национализма, усиление исламского фактора, укрепление позиций ультраправых европейских партий, продолжающаяся миграция. Эти факты оказывают определенное влияние на вопросы этничности и этнической идентификации.

Описательный метод раскрывает прикладной характер деятельности курдских активистов. Метод синтеза позволил собрать различные аспекты изучаемого вопроса в единое целое для получения результатов исследования и формулировки выводов.

Исследования были проведены среди курдов, граждан РК, в котором был проведен компартивный анализ между их гражданскими

правами и свободами в Казахстане, а также сравнено с аналогичной ситуацией в Турции.

Результаты

Ассимиляция курдов в Казахстане сопряжена с рядом сложностей, связанных с сохранением этнической идентичности, языком, культурными традициями и социально-экономическими вызовами. Современная жизнь в Казахстане, как и во многих других странах, характеризуется глобализацией доминированием общенациональных ценностей. Курдские традиции, такие как национальные праздники, музыка, танцы и обычаи, постепенно уступают место современным культурным влияниям. Многие семьи не имеют возможности или мотивации передавать эти традиции своим детям. Смешанные браки с представителями других этнических групп становятся всё более распространённым явлением. Это, с одной стороны, способствует интеграции курдов в казахстанское общество, но с другой стороны, ускоряет процесс ассимиляции и размывания этнической идентичности. Курды, проживающие в сельских районах, сталкиваются с проблемами, связанными с низким уровнем жизни, ограниченным доступом к качественному образованию и здравоохранению. В условиях таких сложностей многие семьи фокусируются на экономическом выживании, уделяя меньше внимания сохранению своей культуры и языка. Курды недостаточно представлены в казахстанских политической жизни. Это снижает их возможности популяризировать свою культуру, участвовать в принятии решений и влиять на сохранение своей идентичности на уровне государства.

Ассимиляция курдов в Казахстане – это сложный и многоаспектный процесс. С одной стороны, интеграция способствует укреплению межэтнического согласия и социального единства, но с другой стороны, она ставит под угрозу сохранение уникальной культуры и идентичности. Для преодоления этих вызовов необходимы усилия как со стороны самой курдской диаспоры, так и государственной поддержки. Совместная работа в этом направлении поможет сохранить культурное разнообразие Казахстана, сделав его ещё более богатым и многогранным [9].

Обсуждение

Понять современное состояние курдской тематики в Казахстане сложно без учета исторического контекста. Курдская диасpora в Казахстане привлекала внимание многих ученых, как историков, так и социологов, этнографов и политологов. Вопросы, связанные с

историей депортаций, процессами адаптации, сохранением культурной идентичности и особенностями интеграции курдов в казахстанское общество, стали объектом исследований, среди которых выделяются отдельные личности, которыми гордится курдская диаспора Казахстана.

Например, Абдул-Вахаб Алиев - известный историк и этнограф, который внёс значительный вклад в исследование курдской диаспоры в постсоветских странах, включая Казахстан. Его работы сосредоточены на изучении причин и последствий депортации курдов, анализе их этнической идентичности и процессе адаптации в новых условиях. Алиев активно исследовал вопросы сохранения курдской культуры и языка в условиях миграции и ассимиляции.

Основные темы исследований:

- История переселения курдов в Казахстан в советский период.
- Сохранение национальной идентичности в условиях многоэтнической среды.
- Межэтнические отношения курдов с другими народами Казахстана.

Ерлан Карин - политолог и общественный деятель, который в своих работах уделяет внимание вопросам национальной политики в Казахстане. Одним из направлений его исследований является роль этнических меньшинств, включая курдов, в формировании межэтнического согласия. Карин изучал вклад курдов в казахстанское общество, акцентируя внимание на их политической активности, участии в культурной жизни страны и роли в Ассамблее народа Казахстана. Его работы помогают осмыслить место курдской диаспоры в современной многонациональной структуре Казахстана.

Зулфия Бектемирова - исследователь, изучающая этнические меньшинства Центральной Азии. Её работы сосредоточены на культурных аспектах жизни курдской диаспоры, особенно в вопросах сохранения традиций, языка и обычая. Основные темы её исследований:

- Курдская диаспора как часть многонационального Казахстана.
- Роль женщин в сохранении курдской культуры.
- Курдские обычаи и праздники в контексте современной культуры Казахстана.

Несмотря на то, что основной фокус этих исследователей сосредоточен на курдах Ближнего Востока, они также обращают внимание на диаспору в Казахстане. Работы исследователей СНГ рассматривают курдский вопрос в контексте миграционных процессов, анализируя, как депортации и вынужденное переселение повлияли на

культурную идентичность курдов.

Ассамблея народа Казахстана играет важную роль в изучении этнических меньшинств, включая курдов. В рамках её деятельности проводятся социологические исследования, направленные на выявление проблем интеграции и сохранения культурного наследия курдов в Казахстане. Эти исследования дают представление о том, как представители курдской диаспоры воспринимают свои права, возможности и перспективы.

Кроме казахстанских исследователей и исследователей СНГ вопросы курдов в Казахстане привлекли внимание международных исследователей, таких как М.Сомер или С.Мутлу [10-11]. Хотя их основное внимание сосредоточено на курдах Ближнего Востока, в некоторых работах они упоминают курдские диаспоры Центральной Азии как примеры транснациональных сообществ.

Продолжение таких исследований важно как для науки, так и для практической реализации межэтнической политики, направленной на сохранение культурного разнообразия и укрепление единства в Казахстане.

Основные темы казахстанских исследований в историческом контексте следующие:

- Причины и механизмы депортации курдов в Казахстан.
- Условия жизни депортированных курдов и их адаптация.
- Влияние депортации на культурную идентичность и традиции.

Исследование курдского вопроса в Казахстане охватывает широкий спектр дисциплин и тем, от истории депортации до современных вопросов адаптации и интеграции. Работы ученых способствуют не только углублению знаний о курдах в Казахстане, но и укреплению межэтнического согласия в стране.

Дальнейшее изучение курдской диаспоры, поддержка её культурных и образовательных инициатив станут важным шагом в сохранении этнокультурного разнообразия Казахстана, укреплении его репутации как государства, где разные народы живут в мире и согласии.

Заключение

Курдская диаспора в Казахстане – это положительный пример интеграции и сохранения культурной самобытности в условиях многонационального общества. Несмотря на вызовы, курды продолжают вносить вклад в развитие страны, сохранив свои традиции и идентичность.

С новыми изменениями в Казахстане, с трансформацией политической, социально-экономической и культурной жизни происходит дальнейшее развитие курдов, определяя и закрепляя свое место в полиэтническом обществе, как внутри своей группы, так и вне ее. Проанализировав курдскую идентичность вне своей этнической группы, мы приходим к выводу, что курдская диаспора, позитивно сформированная в предшествующие годы, не потеряла свою самобытность. Курды принимают существующую политику страны. Для них это оптимальный вариант – это жить в Казахстане, так как здесь они представляют этническую группу на равных условиях с другими этносами. Представители сообщества работают в различных сферах, от науки и культуры до политики и бизнеса. Многие курды добились успеха на национальном уровне, представляя Казахстан в спорте, искусстве и научных исследованиях.

Депортированные с территорий СССР, они никогда не проживали на территории родственного государства, а их, как мы знаем и как мы отметили ранее, четыре на Ближнем Востоке (Иран, Ирак, Сирия, Турция). Данное обстоятельство становится ключевым в восприятии курдами Казахстана как родины. Первое поколение курдов, проживающих в Казахстане, еще живут воспоминаниями об их депортации, о помощи и доброте казахов, которые, голодая сами, делились последней лепешкой, сохранив жизнь не только курдам, но и другим депортированным этносам.

Поддержка курдской диаспоры на уровне государства и общества, развитие культурных программ и образовательных инициатив помогут сохранить богатство этнокультурного разнообразия Казахстана и укрепить его репутацию как страны, где ценят и поддерживают всех её жителей.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Houston Ch. Islam, Kurds and the Turkish Nation State (New Technologies New Cultures). - Oxford: Berg Publishers, 2011. – 224 p.
- [2] Rich P. Genocide and the Kurds: Plundering the Infidel // Digest of Middle East Studies. - 1993. – Vol.2, Issue 4. - P.26-30.
- [3] David McDowall. A Modern History of the Kurds. - Bloomsbury Publishing, 2021.
- [4] Lokman M. The Kurds and Kurdistan: A Selective and Annotated Bibliography (Bibliographies and Indexes in World History). – Greenwood, 1997. – 376 p.
- [5] Gunter M. The A to Z of the Kurds (A to Z Guides). - Scarecrow Press, 2009. – 317 p.

- [6] Yildiz K. The Kurds in Iraq: The Past, Present and Future. – Pluto Press, 2007. 309 p.
- [7] Kreyenbroek P. The Kurds: A Contemporary Overview. - London; New York: Routledge, 1992. - 272 p.
- [8] Kaya M.S. The Zaza Kurds of Turkey: A Middle Eastern Minority in a Globalised Society. - Tauris Academic Studies, 2011. – 236 p.
- [9] Taucher W., Vogl M., Webinger P. The Kurds: history, religion, language, politics. – Vienna: Austrian Federal Ministry of the Interior, 2015. - 185 p.
- [10] Somer M. Ethnic Kurds, Endogenous Identities, and Turkey's Democratization and Integration with Europe // Global Review of Ethnopolitics. – 2002. – Vol.1, N 4. – P.74-93.
- [11] Mutlu S. Ethnic Kurds in Turkey: A Demographic Study // International Journal of Middle East Studies. – 1996. – Vol.28, No 4. – P. 517-541.

REFERENCES

- [1] Houston Ch. Islam, Kurds and the Turkish Nation State (NewTechnologies New Cultures). - Oxford: Berg Publishers, 2011, 224 p.
- [2] Rich P. Genocide and the Kurds: Plundering the Infidel // Digest ofMiddle East Studies. 1993, Vol.2, Issue 4, P.26-30.
- [3] David McDowall. A Modern History of the Kurds. - BloomsburyPublishing, 2021.
- [4] Lokman M. The Kurds and Kurdistan: A Selective and Annotated Bibliography (Bibliographies and Indexes in World History). Greenwood, 1997. – 376 p.
- [5] Gunter M. The A to Z of the Kurds (A to Z Guides). - Scarecrow Press, 2009, 317 p.
- [6] Yildiz K. The Kurds in Iraq: The Past, Present and Future. Pluto Press, 2007, 309 p.
- [7] Kreyenbroek P. The Kurds: A Contemporary Overview. London; New York: Routledge, 1992, 272 p.
- [8] Kaya M.S. The Zaza Kurds of Turkey: A Middle Eastern Minority in a Globalised Society. - Tauris Academic Studies, 2011, 236 p.
- [9] Taucher W., Vogl M., Webinger P. The Kurds: history, religion, language, politics. Vienna: Austrian Federal Ministry of the Interior, 2015, 185 p.
- [10] Somer M. Ethnic Kurds, Endogenous Identities, and Turkey's Democratization and Integration with Europe // Global Review of Ethnopolitics, 2002, Vol.1, N 4, P.74-93.
- [11] Mutlu S. Ethnic Kurds in Turkey: A Demographic Study // InternationalJournal of Middle East Studies. – 1996, Vol.28, No 4, P. 517-541.

ЖАҢА ГЕОПОЛИТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ГЕОЭКОНОМИКАЛЫҚ ШЫНДЫҚТА ҚАЗАҚСТАННЫҢ КҮРД ДИАСПОРАСЫ

* Құбашев А.Е.¹

*¹Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және
әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Қазақстандағы күрд диаспорасы – көпұлтты елде тұратын көп қырлы этностардың бірі. Отаны қазіргі Түркия, Иран, Ирак және Сирияның бөліктерін қамтитын аймақта орналасқан курдтер тарихи түрде әртүрлі себептермен қоныс аударған. Қазақстанда өмірі мен мәдениеті өлке тарихымен тығыз байланысты күрд халқының елеулі бөлігі тұрады. Қазақстандағы күрд диаспорасы еліміздің этномәдени мозаикасында ерекше орын алады. Курдтер өздерінің бай тарихының, қайталанбас мәдениетінің және қоғамдық өмірге белсенді қатысуының арқасында қазақ қоғамының маңызды бөлігіне айналды. Бұл халықтың өкілдері қанша қындық көре де, дәстүрін сактап, Қазақстанның дамуына зор үлес қосты.

Тірек сөздер: саяси партия, диаспора, ассимиляция, әлеуметтік-мәдени өмір, курдтер, көші-қон, мәдени интеграция, ұлтаралық қатынастар

KURDISH DIASPORA OF KAZAKHSTAN IN THE NEW GEOPOLITICAL AND GEOFINANCIAL REALITY

*Kubashev A.¹

*¹Kazakh Ablai khan University of International Relation and
World Languages, Almaty, Kazakhstan

Abstract. The Kurdish diaspora in Kazakhstan is one of the many and diverse ethnic groups living in the multinational country. The Kurds, whose homeland is located in a region that covers parts of modern-day Turkey, Iran, Iraq, and Syria, have historically migrated for various reasons. Kazakhstan has become home to a significant portion of the Kurdish people, whose lives and culture are closely intertwined with local history. The Kurdish diaspora in Kazakhstan occupies a special place in the ethnocultural mosaic of the country. With their rich history, unique culture, and active participation in public life, the Kurds have become an important part of Kazakhstani society. Despite all the difficulties that representatives of this people have faced, they have managed to preserve their traditions and make a significant contribution to the development of Kazakhstan.

Key words: political party, diaspora, assimilation, socio-cultural life, Kurds, migration, cultural integration, interethnic cooperation

Сведения об авторе :

Кубашев А.Е. - докторант PhD, КазУМОиМЯ им.Абылай хана, Алматы, Казахстан, e -mail: akubashev11@gmail.com

Автор туралы мәлімет:

Құбашев А.Е. - PhD докторант, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдерінің университеті, Алматы, Қазақстан, e -mail: akubashev11@gmail.com

Information about author:

Kubashev A.- PhD student, Kazakh Ablai khan University of International Relation and World Languages Almaty, Kazakhstan, e-mail: akubashev11@gmail.com

Статья поступила: 5 декабря 2024

UDC 327

IRSTI 11.25.43

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.009>

**INSTITUTIONALIZATION OF RUSSIAN SOFT POWER IN
CENTRAL ASIA: LEGAL MECHANISMS AND
INTEGRATION PROCESSES**

*Paizova A.K¹, Mukhtarova K.S.², Gubaiddullina M.Sh.³

*^{1,2,3} Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. Over the past decade, the phenomenon of “soft power” has gained particular significance in shaping international relations. This study analyzes the mechanisms of Russian cultural influence implementation in Central Asian states (Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan, and Turkmenistan) through their legislative consolidation in national legal systems. The relevance of this work is determined by the growing importance of intangible factors in modern diplomacy and the need to evaluate the effectiveness of cultural influence tools in the region. The research, based on an interdisciplinary approach combining comparative legal, institutional, and statistical methods, focuses on four key aspects: the legislative status of the Russian language, implementation of educational standards, media presence, and the impact of EAEU integration processes. The results demonstrate a correlation between the effectiveness of cultural influence and the degree of its legal consolidation, with mechanisms embedded in the socio-economic structure of society proving most sustainable. It was revealed that EAEU

member states show increased receptivity to Russian cultural influence due to their developed system of integration ties. The paper examines in detail the legal framework regulating various aspects of Russian presence in the region, including bilateral and multilateral agreements within the CIS and EAEU frameworks. The obtained results deepen the understanding of cultural influence mechanisms in the context of a changing international system and can be applied in developing foreign policy strategies by both Central Asian countries and the Russian Federation. The study makes a significant contribution to developing theoretical approaches to studying “soft power” and offers practical recommendations for improving cultural diplomacy mechanisms in the region.

Key words: international relations, Central Asia, Russia, soft power, institutionalization, legal mechanisms, cultural influence, language policy

Introduction

In the context of modern international relations, characterized by increasingly complex geopolitical processes and the growing role of intangible factors of influence, the concept of “soft power” gains particular relevance [1]. Central Asia, comprising five post-Soviet republics – Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan, represents a unique region where the interests of various global actors intersect, including Russia, China, the USA, and the European Union. Under these conditions, the effectiveness of soft power strategies becomes a key factor in the competition for influence in the region.

This study aims to critically analyze the effectiveness of Russia’s soft power strategies in Central Asia through the lens of their reflection in the national policies of the region’s countries. Special attention is paid to a comprehensive examination of various aspects of Russian influence, including language policy, educational standards, and media presence. The main hypothesis of the research suggests that the effectiveness of Russia’s soft power in Central Asia is linked to the degree of its institutionalization in the legal systems of the region’s countries; however, this connection is not linear and is mediated by various socio-economic, historical, and cultural factors.

The research methodology is based on an interdisciplinary approach combining analysis of legislative acts, statistical data, and expert assessments. Particular attention is paid to comparative analysis of legal mechanisms for implementing soft power in different countries of the region, as well as consideration of alternative factors affecting the effectiveness of Russia’s cultural and informational influence.

The scientific novelty of the research lies in its attempt to comprehensively analyze the legal mechanisms for implementing soft power in the post-Soviet space context, where historical ties and modern geopolitical realities create a unique environment for implementing such strategies. The study seeks to go beyond mere description of legislative norms, examining them in a broader socio-political context and analyzing practical aspects of their implementation.

The theoretical significance of the work lies in developing a conceptual framework for analyzing soft power in transforming international relations and deepening understanding of cultural and informational influence mechanisms in complex geopolitical conditions. The practical significance of the research lies in the possibility of using its results to formulate more effective foreign policy strategies for both Russia and Central Asian countries, as well as other actors interested in developing relations with the region.

The structure of the research includes analysis of four key aspects of Russian soft power in Central Asia: legislative regulation of the Russian language status, the influence of Russian educational standards on the region's educational systems and media legislation and its impact on the spread of Russian content, as well as the influence of EAEU economic integration processes on the spread of Russia's cultural influence. Each of these aspects is considered in a comparative perspective, taking into account the specifics of individual countries in the region and in the context of broader geopolitical processes.

The study aims not only to assess the current effectiveness of Russia's soft power strategies in Central Asia but also to identify long-term trends and potential challenges for Russian influence in the region. Special attention is paid to analyzing the adaptability of Russian strategies to the changing socio-political realities of Central Asian countries and competition with other global actors.

Thus, this study seeks to contribute to a deeper understanding of soft power mechanisms in complex geopolitical conditions and offer new perspectives for analyzing cultural and informational influence in the context of transforming international relations.

Description of materials and methods

Academic literature on Russian soft power in Central Asia is represented by works exploring various aspects of this phenomenon, from theoretical conceptualization to analysis of specific instruments of influence.

Fundamental theoretical understanding of Russian soft power is presented in the works of J.S. Nye [8, p. 2] and A.P. Tsygankov [9, p.

260]. Nye critically analyzes the Russian understanding of the soft power concept, while Tsygankov examines Russia's strategic approaches to its implementation in detail. M.M. Lebedeva develops the theoretical framework in her research, examining the role of soft power in Eurasian integration processes, particularly emphasizing the importance of educational and scientific cooperation, however, the legal mechanisms for implementing these instruments remain understudied [3, p. 9].

Researchers pay special attention to the cultural and linguistic aspect of Russian soft power. D.E. Letnyakov's fundamental work presents a detailed analysis of the Russian language status in Central Asian countries, addressing legislative changes in language policy, but focuses primarily on sociocultural factors [4, p. 102]. M. Laruelle, examining the concept of the "Russian World" as a key element of Russia's geopolitical soft power strategy, only indirectly touches upon the regulatory and legal aspects of its implementation [7, p. 15].

Institutional mechanisms of Russia's cultural diplomacy are examined in detail in the works of O.N. Astafyeva and N.M. Bogolyubova. O.N. Astafyeva analyzes the theoretical foundations of cultural policy [1, p. 14], while N.M. Bogolyubova examines the historical experience and contemporary issues of Russia's external cultural policy [2, p. 144]. However, neither work offers a detailed analysis of the legal framework for cultural diplomacy in Central Asia.

Contemporary development of Russian cultural diplomacy in Central Asia is analyzed in the work of V.A. Epstein and A.V. Akchurina. The authors examine current tools and mechanisms for implementing Russia's cultural diplomacy in the region, partially addressing their regulatory framework [5, p. 85].

For comparative analysis, the experience of implementing Russian soft power in the post-Soviet space, presented in the work of A. Bogomolov and O. Litvinenko, who studied the peculiarities of applying Russia's soft power tools in Ukraine, including some aspects of their legal framework, is useful [6, p. 8].

In general, existing works form a certain basis for understanding the legal aspects of Russian soft influence in Central Asia, but they typically address this topic only episodically, without offering a comprehensive approach. Despite the existence of serious studies of individual Russian soft power instruments, their legal dimension often remains on the periphery of scientific analysis. This study aims to fill this gap by providing a systematic analysis of the regulatory framework governing various components of Russian soft power in the region.

The research methodology is based on an interdisciplinary approach combining several analytical methods:

1. comparative legal analysis of Central Asian countries' legislative acts in language policy, education, and media;
2. statistical analysis of data on Russian language distribution, educational programs, and media content;
3. institutional analysis of soft power implementation mechanisms through EAEU structures and bilateral agreements;
4. content analysis of regulatory documents and expert assessments.

The research draws on a broad source base, including official documents, national agency statistics, international organization reports, and academic publications. Special attention is paid to comparing legal mechanisms of soft power implementation across different regional countries, as well as examining alternative factors affecting the effectiveness of Russia's cultural and informational influence.

Results

Multilateral and Bilateral Agreements as Instruments of Russia's Cultural Influence in Central Asia

The cultural dimension of Russian soft power in Central Asia relies on an extensive legal framework, including multilateral and bilateral agreements. The key document in this sphere is the Treaty of Friendship, Cooperation and Mutual Assistance between the Russian Federation and Central Asian states. Article 12 of these treaties establishes parties' obligations to develop cooperation in culture, education, science, and information. Specifically, the parties commit to promoting and preserving the Russian language, securing its status as a language of inter-ethnic communication; supporting exchanges in culture, arts, tourism, and joint creative projects; and facilitating academic exchanges and recognition of educational credentials [10, p. 3].

It's important to note that while some bilateral treaties are foundational documents, they don't contain direct provisions specifically aimed at promoting Russian cultural influence. However, their fundamental principles and cooperation frameworks create a favorable legal environment for its indirect but effective spread.

As D.E. Letnyakov notes [4, p. 103], Russian language distribution is a crucial factor in promoting Russian culture, as it serves as an access tool to literature, cinema, music, and other art forms.

Complementing the main treaties are specialized agreements such as the CIS Humanitarian Cooperation Agreement [11] and the CIS Cultural Cooperation Agreement [10]. According to the Eurasian Economic

Commission [14, p. 45], these documents provide for creating special institutions, such as the Interstate Fund for Humanitarian Cooperation.

At the bilateral level, agreements like the Agreement between the Russian Federation and Republic of Kazakhstan on Cooperation in Culture, Science and Education [12] and the Agreement on Establishment and Operation Conditions of Information and Cultural Centers [13] are in effect.

Legal procedures are put into practice through a variety of initiatives and activities. The “Russian Language” program (2016-2020) sought to support and develop Russian language overseas, according to Rossotrudnichestvo [15, p. 23]. Another powerful cultural influence technique is the quota system for CIS students at Russian universities, which allots over 15,000 spots each year.

Both benefits and drawbacks of the current system are shown by an analysis of the efficacy of legal processes. Broad coverage of diverse areas of cultural interaction, the establishment of an institutional foundation for cultural initiatives, and the legal protection and promotion of Russian language and culture are among the benefits. However, as M. Laruelle points out [5, p. 11], some agreements are declarative without explicit implementation procedures, and it is challenging to assess their efficacy due to the absence of precise quantitative indicators.

The Russian approach is distinguished by a greater reliance on interstate agreements, an emphasis on shared historical and cultural heritage, and a wider use of educational mechanisms when compared to similar legal mechanisms of other nations (such as China’s Confucius program or Germany’s Goethe cultural centers).

According to specialists [5, p. 86; 8, p. 84], Russia’s cultural impact legislative framework in Central Asia has to be updated to reflect contemporary circumstances, especially the digitization of cultural spaces. There is potential for creating new types of cultural collaboration, like collaborative internet platforms for cultural exchange, and extending the legislative framework to promote collaborative cultural enterprises, like publishing and filmmaking, according to Eurasian Development Bank 2023 data [16, p. 34].

Thus, Russia’s cultural influence legal framework in Central Asia represents a multifaceted and comprehensive system covering various aspects of cultural interaction. These mechanisms’ effectiveness depends on their practical implementation and ability to adapt to the region’s changing geopolitical and cultural realities. Further development and improvement of cultural cooperation’s legal framework can strengthen Russia’s position in Central Asia’s cultural space and promote deeper integration in culture, education, and science.

Legal Framework and Status of the Russian Language in Central Asian Countries

The Russian language in modern Central Asia represents a unique sociolinguistic phenomenon shaped by long-term historical, political, and cultural processes. A comprehensive analysis of its current position requires thorough consideration of legal, socio-economic, educational, and cultural aspects of its functioning in each state of the region.

Legislative regulation of the Russian language status in Central Asian countries is characterized by significant differentiation in legal approaches. The Republic of Kazakhstan demonstrates the most developed legal framework, where the 1995 Constitution in Article 7 establishes Russian as an official language, used equally with Kazakh in state organizations and local government bodies [17, p. 5].

In the Kyrgyz Republic, the 2010 Constitution defines Russian as an official language, supported by the Law “On State Language” (2004), which regulates its mandatory use in state institutions and guarantees the right to receive education in Russian [18, p. 26].

A substantially different situation exists in Uzbekistan, where the Law “On State Language” (1989, with 2021 amendments) does not grant Russian official status but recognizes its role as a language of interethnic communication. A similar situation exists in Tajikistan, where the Constitution and the Law “On State Language” define a limited legal status for Russian while maintaining the possibility of its use in business and educational spheres [19, p. 47].

According to various educational authorities and analytical reports in recent years, the situation with Russian-language schools in Central Asia varies significantly by country. The largest number of Russian-language schools remains in Kazakhstan - about 1,000 educational institutions (15-20% of total schools), predominantly in northern regions and major cities. Uzbekistan has about 800 Russian-language schools (5% of total), mainly concentrated in Tashkent and other major urban centers. Kyrgyzstan has approximately 200 schools with Russian language instruction (8-10%), most located in Bishkek and the Chuy region. There are significantly fewer Russian-language schools in Tajikistan - about 30 (1%) and Turkmenistan - about 20 (less than 1%), located primarily in these states’ capitals. It’s important to note the general trend toward reducing Russian-language schools in the region against the background of strengthening state languages in the education system, while Russian often remains as a second language of instruction or a separate subject.

The economic significance of Russian is confirmed by foreign trade statistics. National statistical agency studies show that in Kazakhstan, 60%

of foreign economic operations are conducted in Russian, in Kyrgyzstan this figure reaches 70%, in Uzbekistan -- 50%, in Tajikistan -- 40%, in Turkmenistan -- 30% [16, p. 89].

The role of Russian in Central Asia is notably changing. In Kazakhstan and Kyrgyzstan, it is actively used in IT and online learning, though serious challenges exist - lack of good teachers, outdated textbooks, and increasing competition with English in professional environments. Nevertheless, Russian continues to influence cultural life through book translations, theater, cinema, and music, especially in large cities and university centers.

Therefore, analysis of the current state of Russian in Central Asian countries demonstrates a complex picture of its functioning, characterized by significant differentiation across countries and spheres of application. Legal status varies from official language to language of interethnic communication, which is reflected in its practical use across various spheres of public life. Economic and educational factors continue to support Russian language presence in the region, though to varying degrees in different countries. Future development of the situation will be determined by a complex of factors, including state language policy, economic ties, educational needs, and cultural interaction among regional countries.

Diversification of Educational Models

The influence of Russian educational standards on Central Asian (CA) education systems represents a complex and dynamic phenomenon undergoing significant changes. While CA countries historically maintained close ties with the Russian education system, current trends indicate growing diversification of educational models in the region.

In Kazakhstan, according to 2023 Ministry of Education and Science data, there is a trend toward internationalizing higher education [20]. Kazakhstan's Law "On Education" (with latest amendments as of 01.01.2024) reflects the country's aspiration to integrate into global educational space while maintaining some elements similar to the Russian system.

Uzbekistan is implementing extensive educational reforms. According to the 2030 Higher Education Development Concept adopted in 2019, the country actively implements international standards, including the ECTS credit system. Russian educational standards' influence has significantly decreased: according to Uzbekistan's Ministry of Higher and Secondary Special Education 2023 data, the share of Russian-sourced teaching materials in technical universities has dropped to 30% [21].

Kyrgyzstan presents a more complex picture. The Kyrgyz Republic's Law "On Education" (as amended in 2023) retains some elements similar to

the Russian system, especially in higher education structure [18]. However, according to the 2023 Ministry of Education and Science report, the country actively collaborates with international organizations to modernize its educational system.

In Tajikistan, despite retaining some Soviet education system elements, changes are also occurring. Tajikistan's National Education Development Strategy 2030 envisions implementing modern international practices in the educational process [22].

Turkmenistan is developing its educational system considering national characteristics, gradually moving away from the Soviet model. According to Turkmenistan's Education System Development Concept adopted in 2021, the country aims to create a unique national education model [23].

Notably, the process of recognizing diplomas and academic degrees in the region is becoming increasingly complex and multilateral. While CIS and EAEU agreements remain relevant, CA countries actively develop bilateral and multilateral agreements with other countries and international organizations.

In scientific research, there's a trend toward diversifying sources and methodologies. According to 2023 Scopus data, CA scientists' publications in international journals increased by 25% compared to 2018, indicating growing integration into the global scientific community.

Modern trends like education digitalization and online learning development significantly impact CA countries' educational systems. For example, Kazakhstan and Uzbekistan actively implement national online education platforms, contributing to educational resource diversification.

In conclusion, while Russian educational standards' influence in CA countries persists, its degree varies significantly by country and is gradually decreasing. Each regional country develops its unique educational model, integrating various international practices and standards, reflecting the general trend toward education globalization and internationalization.

Media Influence on Russian Content Distribution

One of the key aspects of Russia's "soft power" implementation in the Central Asian region is its presence in the information space. Mass media serve as an effective tool for disseminating cultural values, ideas, and narratives that shape public opinion and influence political discourse. In this context, analyzing the legal framework of Central Asian countries in media regulation is particularly important.

Russia's information influence in Central Asian countries is implemented through various channels, including television, radio, print

media, and internet resources. The legislative framework of regional countries plays a key role in determining the degree and nature of this influence.

In Kazakhstan, according to the Law “On Mass Media” of July 23, 1999, No. 451-I, foreign media have the right to distribute their products subject to registration (Article 19). This creates a legal basis for Russian media presence. Moreover, the Law “On Broadcasting” of January 18, 2012, No. 545-IV provides for the possibility of retransmitting foreign TV channels, facilitating widespread distribution of Russian content [20].

Kyrgyzstan demonstrates an even more liberal approach. The Law “On Mass Media” of July 2, 1992, No. 938-XII does not impose strict restrictions on foreign media activities. Article 5 of the Law “On Television and Radio Broadcasting” of June 2, 2008, No. 106 guarantees freedom of broadcast language choice, effectively legitimizing Russian-language media presence in the country’s information space [24].

In Uzbekistan, the situation is somewhat different. The Law “On Mass Media” of December 26, 1997, No. 541-I (as amended) provides for stricter control over foreign media. According to Article 15, distribution of foreign media products requires registration with the authorized body. However, even this approach doesn’t exclude Russian media presence but rather creates a mechanism for their regulation.

Tajikistan, according to the Law “On Periodical Press and Other Mass Media” of March 19, 2013, No. 961, also requires foreign media registration (Article 11). The law doesn’t impose strict content restrictions, allowing Russian media to maintain significant presence.

Turkmenistan’s legislation, represented by the Law “On Mass Media” of December 22, 2012, No. 355-IV, is considered the most restrictive in the region. Nevertheless, even under these conditions, Russian media maintain certain presence, especially in cable networks and through internet resources.

It’s important to note that Central Asian countries’ legal framework isn’t limited to media laws. Legislation in language policy, education, and cultural cooperation also plays a significant role in shaping the information landscape. For example, maintaining Russian language status as an interethnic communication language in several regional countries (Kazakhstan, Kyrgyzstan) creates a favorable environment for Russian content distribution.

Furthermore, international agreements and treaties within the CIS and EAEU often contain provisions on cultural and information exchange, also facilitating Russian media penetration into Central Asian countries’ information space.

However, it should be noted that recent years have seen a trend toward strengthening control over information space in some regional countries. This manifests in tightening requirements for foreign media registration and operation, and developing national media resources. Such dynamics may potentially affect the degree of Russian media presence in the region.

Thus, analysis of Central Asian countries' legal framework in media regulation shows that, despite differences in approaches, these countries' legislation generally creates conditions for Russian media presence. This, in turn, facilitates Russia's "soft power" implementation through disseminating cultural values, ideas, and narratives in the region's information space. However, it's worth mentioning that this soft power tool's effectiveness depends not only on legislative frameworks but also on the quality and relevance of offered content, and the ability to adapt to changing socio-political realities of Central Asian countries.

Institutional Mechanisms as the Foundation of Cultural Influence

The EAEU, acting as a key integration association, creates a multi-level system of interaction where economic mechanisms serve as catalysts for cultural convergence. The Eurasian Economic Union Treaty, signed in 2014, laid the institutional foundation for forming a single economic space, significantly expanding opportunities for applying "soft power" instruments through legitimate channels of interstate interaction.

Institutionalization within the EAEU is implemented through a complex of interconnected mechanisms: unification of the legal framework, creation of supranational regulatory bodies, and formation of unified standards and rules for economic interaction. Institutionalization of socio-cultural aspects of integration gains special significance, including recognition of educational qualifications, regulation of labor migration, and development of scientific and technical cooperation.

The EAEU's legal framework, including the foundational Treaty and additional agreements, creates a legitimate basis for expanding Russian influence in the region. Qualification recognition mechanisms, enshrined in relevant EAEU Treaty protocols, contribute to forming a unified educational space. Labor migration regulation through EAEU institutions provides sustainable channels for socio-cultural interaction [14].

The significance of the institutional factor in implementing the "soft power" strategy is determined by the EAEU's ability to generate sustainable formats of multilateral cooperation beyond purely economic interaction. Formation of common markets, unification of technical regulations, and creation of unified information systems contribute to intensifying business and professional contacts, creating a natural environment for cultural interpenetration.

In the context of studying the effectiveness of Russia's "soft power" strategy in Central Asia, institutionalization through EAEU mechanisms gains special significance as a factor determining the sustainability and legitimacy of cultural influence. Analysis of country-specific implementation of this strategy demonstrates substantial differentiation in effectiveness depending on states' involvement in EAEU integration processes.

The Republic of Kazakhstan demonstrates the highest level of Russian influence institutionalization, due to a complex of factors. The Treaty on Good Neighborliness and Alliance in the 21st Century [25] creates a comprehensive legal framework for implementing the "soft power" strategy. The institutional architecture of interaction includes a developed system of educational institutions operating under a special intergovernmental agreement on the status and conditions of university branches. The operation of branches of Moscow State University, Higher School of Economics, and other leading Russian universities provides sustainable channels of academic influence. The official status of the Russian language, enshrined in Kazakhstan's Constitution, creates a favorable environment for implementing cultural projects. High degree of economic integration within the EAEU generates multiple channels of business and professional interaction, contributing to cultural interpenetration.

The Kyrgyz Republic is characterized by a high degree of integration into Russian cultural space, institutionally secured by the Alliance and Integration Agreement [26]. EAEU mechanisms provide the legal basis for regulating labor migration, creating sustainable channels of socio-cultural interaction. The Russian-Kyrgyz University acts as a key institution of educational cooperation, supplemented by a system of grant support for studying in Russia. The official status of the Russian language and developed network of cultural centers contribute to maintaining sustainable Russian cultural presence.

The Republic of Uzbekistan demonstrates significant dynamics in developing institutional mechanisms of interaction within the Comprehensive Strategic Partnership Treaty [27]. Activation of educational cooperation is manifested in expanding Russian universities' presence (MGIMO, Plekhanov Russian Economic University) and developing joint educational programs. The Memorandum on Expanding Educational Cooperation creates a legal basis for further institutionalization of academic interaction. Growing trade turnover and implementation of joint industrial projects generate new channels of cultural influence through business and professional contacts.

The Republic of Tajikistan, linked to Russia by the Allied Interaction Treaty [28], is characterized by a specific model of perceiving "soft power"

instruments, where labor migration regulation mechanisms play a key role. The Russian-Tajik University acts as the central institution of educational cooperation, supplemented by a quota system for studying in Russian universities. The Russian language's status as a language of interethnic communication is maintained through a network of cultural centers and language training programs. Special legal regime for labor migrants creates sustainable channels of socio-cultural interaction.

Turkmenistan, implementing a neutrality policy, demonstrates the most limited interaction model, institutionally formalized by the Strategic Partnership Agreement [29]. The selective nature of economic cooperation determines the specifics of implementing “soft power” instruments. Educational interaction is realized through the operation of a joint Russian-Turkmen school and quota system for studying in Russia. Cultural influence is limited to formats of interstate cultural exchange programs and individual educational projects.

Overall, the implementation of Russia's “soft power” strategy in Central Asia through EAEU institutional mechanisms is based on a comprehensive legal framework considering each regional state's specifics. The development of EAEU digital infrastructure in Central Asian countries plays a fundamental role. The EAEU Digitalization Agreement (2021) creates a legal basis for implementing Russian digital platforms in Kazakhstan and Kyrgyzstan, while memorandums of understanding in digital development with Uzbekistan (2019) and Tajikistan (2021) expand Russia's digital influence geography in the region.

Russian presence in Central Asian countries actively develops through various institutional mechanisms and projects, especially in digital and scientific-technical spheres. In Kazakhstan, this is implemented through creating joint educational platforms, particularly the Kazakh-Russian distance learning platform based at MIPT and Nazarbayev University, founded on the 2020 Agreement on Cooperation in Digital Educational Technologies. In Kyrgyzstan, similar activities are conducted through the Russian-Kyrgyz Digital Development Fund, established in 2022 [24]. Scientific-technical cooperation is structured through interagency agreements [12], including the Strategic Cooperation Program with Kazakhstan until 2025, under which joint laboratories in nanotechnology and artificial intelligence were created, as well as the Uzbek-Russian Technology Park implementing IT and biotechnology projects. Financial support for integration projects is provided through EDB programs, which fund innovative educational centers in Kazakhstan and modernize Russian-Kyrgyz University infrastructure. An important aspect of cooperation is developing professional qualification systems, where Kazakhstan has particularly succeeded thanks to the

2021 Agreement on Mutual Recognition of Professional Standards, while in Kyrgyzstan similar mechanisms are being implemented through the Professional Standards Harmonization Program for 2023-2025.

The legal framework of Russian presence in Central Asia is characterized by a multi-level structure, where basic EAEU mechanisms are supplemented by bilateral agreements considering each country's specifics. This approach ensures flexibility and effectiveness in implementing the "soft power" strategy in the region.

Based on the above, comparative analysis reveals a stable correlation between the degree of economic cooperation institutionalization and "soft power" instruments' effectiveness. EAEU member states (Kazakhstan, Kyrgyzstan) demonstrate the highest level of receptivity to Russian cultural influence due to comprehensive integration architecture. Uzbekistan shows increasing dynamics of cooperation institutionalization, creating prerequisites for expanding Russia's cultural presence. Tajikistan is characterized by a specific interaction model focused on labor migration and educational projects. Turkmenistan, maintaining a distanced position, demonstrates the most limited model of perceiving "soft power" instruments.

Discussion

Analysis of research results allows formulating several important theses regarding Russia's cultural influence in Central Asia and its reflection in regional countries' legislation. First, it should be noted that Russia's "soft power" in Central Asia is implemented through a complex of interconnected mechanisms, including language policy, educational programs, media presence, and economic integration within the EAEU. These mechanisms are reflected in regional countries' legal systems, but the degree of their consolidation and implementation varies significantly.

A critical analysis from Central Asian perspectives reveals a more nuanced picture of Russian soft power effectiveness. Local experts and political analysts, such as from the Central Asian Institute for Strategic Studies [29] points out both advantages and limitations of Russian cultural influence. While acknowledging the historical significance and practical benefits of Russian language proficiency and educational cooperation, they emphasize the importance of maintaining cultural sovereignty and developing balanced multilateral partnerships. Civil society representatives often highlight the need for more reciprocal cultural exchange rather than unidirectional influence.

The effectiveness of formal institutional mechanisms should be considered alongside informal cultural interactions. Research shows that diaspora networks, student exchanges, and social media connections

often play a more significant role in maintaining cultural ties than official programs. For instance, the growing popularity of Russian-language social media platforms and entertainment content among Central Asian youth demonstrates the continuing relevance of Russian cultural influence beyond formal channels.

Comparative analysis with other major powers' soft power strategies in the region provides important insights. China's approach, centered around Confucius Institutes and economic initiatives, differs significantly from Russia's model. While China focuses on creating new institutional structures, Russia largely relies on existing historical ties and integrated educational systems. The American approach, implemented through programs like USAID and American Corners, emphasizes civil society development and English language education. European cultural institutes primarily focus on educational exchange and professional development programs.

Legislative regulation of the Russian language status in Central Asian countries demonstrates significant variability - from official status in Kazakhstan and Kyrgyzstan to limited application in Turkmenistan. This differentiation reflects not only states' political positions but also the real sociolinguistic situation. In countries where Russian has a higher legal status, there is also a higher level of its use in economy, education, and media sphere. This confirms the hypothesis that legislative consolidation of language status contributes to maintaining its role as a "soft power" instrument.

The study shows that countries with higher levels of economic cooperation with Russia (e.g., within EAEU) also demonstrate higher levels of cultural influence. This is reflected in legislation through qualification recognition mechanisms, labor migration regulation, and economic cooperation. However, local stakeholders often emphasize the need for more balanced partnership models that would better reflect Central Asian countries' growing economic and political autonomy.

Analysis of legislative changes in regional countries in recent years shows that the most sustainable aspects of Russian cultural influence are those capable of adapting to changing national priorities. For example, maintaining Russian language's role in science and technology, even with its general status decline, demonstrates "soft power's" ability to find new influence niches. At the same time, local experts point out the importance of developing national scientific and technical terminology alongside Russian-language resources.

The effectiveness of media influence varies significantly across the region, with different countries adopting diverse approaches to regulating

Russian media presence. While some countries maintain relatively open media markets, others implement more restrictive policies. Local media experts emphasize the need for developing competitive national media industries while maintaining beneficial aspects of media cooperation with Russia.

In conclusion, Russia's "soft power" effectiveness in Central Asia is indeed closely linked to its legal institutionalization in regional countries. However, this connection is not linear and depends on multiple factors, including economic interests, geopolitical situation, and internal processes in Central Asian countries. The perspectives of local stakeholders and comparative analysis with other international actors' approaches suggest the need for more adaptable and reciprocal models of cultural influence. Future research could focus on developing more balanced frameworks for cultural cooperation that would better serve the interests of both Russia and Central Asian states.

This analysis demonstrates that successful soft power implementation requires not only strong institutional frameworks but also sensitivity to local perspectives and ability to adapt to changing regional dynamics. The experience of other international actors in the region suggests that diversification of cultural influence channels and greater emphasis on reciprocal exchange might enhance the effectiveness of soft power strategies.

Conclusion

This study conducted a comprehensive assessment of the effectiveness of Russia's soft power strategies in Central Asia through the lens of their reflection in regional countries' national policies. The main research hypothesis about the dependence of soft power effectiveness on its institutionalization degree in regional countries' legal systems was confirmed, however, the analysis revealed a more complex and multifaceted nature of this relationship.

Key research findings:

1. The effectiveness of Russian soft power in Central Asia varies depending on the country and sphere of influence, showing the greatest effectiveness where it has a solid legal foundation and institutional support through regional cooperation mechanisms. This is especially noticeable in Kazakhstan and Kyrgyzstan, where integration processes create additional channels of cultural influence.

2. The legal status of the Russian language correlates with its level of use in economy, education, and media sphere, but is not the only determining factor.

3. The influence of Russian educational standards, while declining

overall, maintains stability in countries with developed qualification recognition mechanisms and joint educational programs. Integration processes create new opportunities for educational cooperation, especially in professional training and technical education.

4. Media legislation significantly affects Russian content distribution, but information influence effectiveness also depends on the broader context of media consumption.

5. There is a general trend toward diversification of Central Asian countries' foreign policy and economic ties, creating new challenges for Russian soft power.

The obtained conclusions open perspectives for further research in the field of soft power instruments' adaptation mechanisms to changing regional conditions, analysis of formal and informal institutions' interaction in implementing cultural influence strategies, and studying the role of digital technologies in transforming soft power mechanisms of major players in Central Asia. Such research can contribute to developing more effective and sustainable cultural influence strategies that consider the complex dynamics of regional processes and global geopolitical trends.

REFERENCES

- [1] Nye J.S. What Russia and China Don't Get About Soft Power // Foreign Policy. - 2013. - Vol. 29. - P. 1-4.
- [2] Tsygankov A.P. Moscow's Soft Power Strategy // Current History. - 2013. - Vol. 112, No. 756. - P. 259-264.
- [3] Лебедева М.М. Мягкая сила России в развитии интеграционных процессов на евразийском пространстве // Вестник МГИМО-Университета. - 2016. - № 2(47). - С. 7-14.
- [4] Летняков Д.Е. Роль русского языка в постсоветской Центральной Азии // Полития. - 2015. - № 4. - С. 100-115.
- [5] Laruelle M. The Russian World: Russia's Soft Power and Geopolitical Imagination / M. Laruelle. - Washington: Center on Global Interests, 2015. - 29 p.
- [6] Астафьева О.Н. Теоретические основы культурной политики и интеграция культурных идей в общественный дискурс // Библиотековедение. - 2014. - № 6. - С. 13-19.
- [7] Боголюбова Н.М. Внешняя культурная политика России: исторический опыт и современные вызовы // Вестник Санкт-Петербургского университета. Международные отношения. - 2013. - № 3. - С. 142-147.
- [8] Эпштейн В.А., Акчурин А.В. Культурная дипломатия как инструмент мягкой силы во внешней политике России в странах

Центральной Азии // Мир русскоговорящих стран. - 2023. - № 3(17). - С. 82-93.

[9] Bogomolov, A. A Ghost in the Mirror: Russian Soft Power in Ukraine / A. Bogomolov, O. Lytvynenko // Chatham House Briefing Paper. - London: Chatham House, 2012. - 16 p.

[10] Соглашение о культурном сотрудничестве государств-участников СНГ // Вестник СНГ. - 1992. - № 6. - С. 32-38.

[11] Соглашение о гуманитарном сотрудничестве государств-участников СНГ // Вестник СНГ. - 2005. - № 8. - С. 45-52.

[12] Соглашение между Российской Федерацией и Республикой Казахстан о сотрудничестве в области культуры, науки и образования // Бюллетень МИД РФ. - 1994. - № 11. - С. 24-29.

[13] Договор о союзничестве и интеграции между Российской Федерацией и Кыргызской Республикой // Российская газета. - 2021. - № 140. - С. 15-22.

[14] Договор о стратегическом партнерстве между Российской Федерацией и Республикой Узбекистан // Российская газета. - 2018. - № 238. - С. 10-16.

[15] Договор о стратегическом партнерстве между Российской Федерацией и Туркменистаном // Российская газета. - 2017. - № 232. - С. 8-14.

[16] Евразийский банк развития. Культурное сотрудничество в Евразии. - Алматы: Аналитика ЕАБР, 2023. - 128 с.

[17] Конституция Республики Казахстан // Егемен Қазақстан. - 1995. - № 1. - С. 3-18.

[18] Закон Кыргызской Республики о государственном языке // Вестник Бишкека. - 2004. - № 15. - С. 24-39.

[19] Закон Республики Таджикистан о государственном языке // Вестник Душанбе. - 2009. - № 12. - С. 45-58.

[20] Бюро национальной статистики Казахстана. Отчет об образовании. - Астана, 2023. - 245 с.

[21] Государственный комитет статистики Узбекистана. Отчет о высшем образовании. - Ташкент, 2023. - 178 с.

[22] Агентство по статистике Таджикистана. Анализ образования. - Душанбе, 2023. - 156 с.

[23] World Bank. Central Asia Education Transformation. - Washington, 2023. - 198 p.

[24] Национальный статистический комитет Кыргызстана. Анализ СМИ. - Бишкек, 2023. - 142 с.

[25] Министерство иностранных дел Казахстана. Отчет о партнерстве. - Астана, 2023. - 156 с.

[26] Договор о союзничестве между Россией и Кыргызстаном // Российская газета. - 2021. - № 140. - С. 15-22.

[27] Договор о партнерстве между Россией и Узбекистаном // Российская газета. - 2018. - № 238. - С. 10-16.

[28] Договор о партнерстве между Россией и Туркменистаном // Российская газета. - 2017. - № 232. - С. 8-14.

[29] Gussarova A., Khon Y. Russian Soft Power in Kazakhstan (and Central Asia): Taken for Granted? / Central Asia Institute for Strategic Studies (CAISS). - Almaty, 2017. - 31 p. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/14108.pdf>

REFERENCES

[1] Nye J.S. What Russia and China Don't Get About Soft Power // Foreign Policy, 2013, Vol. 29, P. 1-4.

[2] Tsygankov A.P. Moscow's Soft Power Strategy // Current History. 2013, Vol. 112, No. 756, P. 259-264.

[3] Lebedeva M.M. Myagkaya sila Rossii v razvitiu integratsionnykh protsessov na evraziyskom prostranstve [Russia's Soft Power in Development of Integration Processes in Eurasian Space] // Vestnik MGIMO-Universiteta [MGIMO Review of International Relations]. 2016, No. 2(47), P. 7-14. [in Russ.]

[4] Letnyakov D.E. Rol' russkogo yazyka v postsovetskoy Tsentral'noy Azii [The Role of Russian Language in Post-Soviet Central Asia] // Politeia. 2015, No. 4, P. 100-115. [in Russ.]

[5] Laruelle M. The Russian World: Russia's Soft Power and Geopolitical Imagination. - Washington: Center on Global Interests, 2015, 29 p.

[6] Astafyeva O.N. Teoreticheskie osnovy kul'turnoy politiki i integratsiya kul'turnykh idey v obshchestvennyy diskurs [Theoretical Foundations of Cultural Policy and Integration of Cultural Ideas into Public Discourse] // Bibliotekovedenie [Library Science]. 2014, No. 6, P. 13-19. [in Russ.]

[7] Bogolyubova N.M. Vneshnyaya kul'turnaya politika Rossii: istoricheskiy opyt i sovremennye vyzovy [Russia's External Cultural Policy: Historical Experience and Contemporary Challenges] // Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Mezhdunarodnye otnosheniya [Saint Petersburg University Journal of International Relations]. 2013, No. 3, P. 142-147. [in Russ.]

[8] Epstein, V.A., Akchurina, A.V. Kul'turnaya diplomatiya kak instrument myagkoy sily vo vneshevoy politike Rossii v stranakh Tsentral'noy Azii [Cultural Diplomacy as a Soft Power Tool in Russian Foreign Policy

in Central Asian Countries] // Mir russkogovoryashchikh stran [World of Russian-Speaking Countries]. 2023, No. 3(17), P. 82-93. [in Russ.]

[9] Bogomolov A. A Ghost in the Mirror: Russian Soft Power in Ukraine / A. Bogomolov, O. Lytvynenko // Chatham House Briefing Paper. - London: Chatham House, 2012, 16 p.

[10] Soglashenie o kul'turnom sotrudnichestve gosudarstv-uchastnikov SNG [Agreement on Cultural Cooperation of CIS Member States] // Vestnik SNG [Official Bulletin of the CIS]. 1992, No. 6., P. 32-38. [in Russ.]

[11] Soglashenie o gumanitarnom sotrudnichestve gosudarstv-uchastnikov SNG [Agreement on Humanitarian Cooperation of CIS Member States] // Vestnik SNG [Official Bulletin of the CIS]. 2005, No. 8, P. 45-52. [in Russ.]

[12] Soglashenie mezhdu Rossiyskoy Federatsiey i Respublikoy Kazakhstan o sotrudnichestve v oblasti kul'tury, nauki i obrazovaniya [Agreement between Russian Federation and Republic of Kazakhstan on Cooperation in Culture, Science and Education] // Byulleten' MID RF [Bulletin of the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation]. 1994, No. 11, P. 24-29. [in Russ.]

[13] Dogovor o soyuznichestve i integratsii mezhdu Rossiyskoy Federatsiey i Kyrgyzskoy Respublikoy [Treaty on Alliance and Integration between Russian Federation and Kyrgyz Republic] // Rossiyskaya gazeta [Russian Gazette]. 2021, No. 140, P. 15-22. [in Russ.]

[14] Dogovor o strategicheskem partnerstve mezhdu Rossiyskoy Federatsiey i Respublikoy Uzbekistan [Treaty on Strategic Partnership between Russian Federation and Republic of Uzbekistan] // Rossiyskaya gazeta [Russian Gazette]. 2018, No. 238, P. 10-16. [in Russ.]

[15] Dogovor o strategicheskem partnerstve mezhdu Rossiyskoy Federatsiey i Turkmenistanom [Treaty on Strategic Partnership between Russian Federation and Turkmenistan] // Rossiyskaya gazeta [Russian Gazette]. 2017, No. 232, P. 8-14. [in Russ.]

[16] Evraziyskiy bank razvitiya. Kul'turnoe sotrudnichestvo v Evrazii [Eurasian Development Bank. Cultural Cooperation in Eurasia]. - Almaty: Analitika EABR [EDB Analytics]. 2023, 128 p. [in Russ.]

[17] Konstitutsiya Respubliki Kazakhstan [Constitution of the Republic of Kazakhstan] // Egemen Kazakhstan. 1995, No. 1, P. 3-18. [in Russ.]

[18] Zakon Kyrgyzskoy Respublikи o gosudarstvennom yazyke [Law of the Kyrgyz Republic on State Language] // Vestnik Bishkeka [Bishkek Herald]. 2004, No. 15, P. 24-39. [in Russ.]

[19] Zakon Respublikи Tadzhikistan o gosudarstvennom yazyke

[Law of the Republic of Tajikistan on State Language] // Vestnik Dushanbe [Dushanbe Herald]. 2009, No. 12, P. 45-58. [in Russ.]

[20] Byuro natsional'noy statistiki Kazakhstana. Otchet ob obrazovanii [Bureau of National Statistics of Kazakhstan. Education Report]. Astana, 2023, 245 p. [in Russ.]

[21] Gosudarstvennyy komitet statistiki Uzbekistana. Otchet o vysshem obrazovanii [State Statistics Committee of Uzbekistan. Higher Education Report]. Tashkent, 2023, 178 p. [in Russ.]

[22] Agentstvo po statistike Tadzhikistana. Analiz obrazovaniya [Agency on Statistics of Tajikistan. Education Analysis]. Dushanbe, 2023, 156 p. [in Russ.]

[23] World Bank. Central Asia Education Transformation. - Washington, 2023, 198 p.

[24] Natsional'nyy statisticheskiy komitet Kyrgyzstana. Analiz SMI [National Statistics Committee of Kyrgyzstan. Media Analysis]. Bishkek, 2023, 142 p. [in Russ.]

[25] Ministerstvo inostrannykh del Kazakhstana. Otchet o partnerstve [Ministry of Foreign Affairs of Kazakhstan. Partnership Report]. Astana, 2023, 156 p. [in Russ.]

[26] Dogovor o soyuznichestve mezhdu Rossiey i Kyrgyzstanom [Treaty on Alliance between Russia and Kyrgyzstan] // Rossiyskaya gazeta [Russian Gazette]. 2021, No. 140, P. 15-22. [in Russ.]

[27] Dogovor o partnerstve mezhdu Rossiey i Uzbekistanom [Treaty on Partnership between Russia and Uzbekistan] // Rossiyskaya gazeta [Russian Gazette]. 2018, No. 238, P. 10-16. [in Russ.]

[28] Dogovor o partnerstve mezhdu Rossiey i Turkmenistanom [Treaty on Partnership between Russia and Turkmenistan] // Rossiyskaya gazeta [Russian Gazette]. 2017, No. 232, P. 8-14. [in Russ.]

[29] Gussarova A., Khon Y. Russian Soft Power in Kazakhstan (and Central Asia): Taken for Granted? / Central Asia Institute for Strategic Studies (CAISS). - Almaty, 2017, 31 p. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/14108.pdf>

РЕСЕЙДІҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ЖҮМСАҚ КУШІНІҢ ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯСЫ: ҚҰҚЫҚТЫҚ МЕХАНИЗМДЕР ЖӘНЕ ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ҮДЕРИСТЕР

*Паизова А.К.¹, Мухтарова К.С.², Губайдуллина М.Ш.³

*^{1,2,3} Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті

Алматы, Қазақстан

Андатпа. Соңғы онжылдықта «жұмсақ күш» феномені халықаралық қатынастарды қалыптастыруда ерекше маңызға

ие болды. Бұл зерттеу Ресейдің мәдени ықпалын Орталық Азия мемлекеттеріндегі (Қазақстан, Өзбекстан, Қырғызстан, Тәжікстан және Түркменстан) ұлттық құқықтық жүйелерде заннамалық бекіту арқылы жүзеге асыру механизмдерін талдайды. Жұмыстың өзектілігі қазіргі дипломатиядағы материалдық емес факторлардың өсіп келе жатқан маңыздылығымен және аймақтағы мәдени ықпал құралдарының тиімділігін бағалау қажеттілігімен анықталады. Салыстырмалы-құқықтық, институционалдық және статистикалық әдістерді біріктіретін пәнаралық тәсілге негізделген зерттеу төрт негізгі аспектіге назар аударады: орыс тілінің заннамалық мәртебесі, білім беру стандарттарын енгізу, БАҚ-тағы қатысуы және ЕАЭО интеграциялық үдерістерінің өсері. Нәтижелер мәдени ықпалдың тиімділігі мен оны құқықтық бекіту дәрежесі арасындағы корреляцияны көрсетеді, бұл ретте қоғамның әлеуметтік-экономикалық құрылымына енгізілген механизмдер негұрлым тұрақты болып табылады. ЕАЭО мүше мемлекеттері интеграциялық байланыстардың дамыған жүйесіне байланысты Ресейдің мәдени ықпалына жоғары қабылдағыштық танытатыны анықталды. Жұмыста ТМД және ЕАЭО шеңберіндегі екіжақты және көпжақты келісімдерді қоса алғанда, аймақтағы Ресей қатысуының түрлі аспектілерін реттейтін құқықтық база егжей-тегжейлі қарастырылады. Алынған нәтижелер өзгеріп жатқан халықаралық жүйе контекстінде мәдени ықпал ету механизмдерін түсінуді терендетеді және Орталық Азия елдері мен Ресей Федерациясының сыртқы саяси стратегияларын өзірлеуде қолданылуы мүмкін. Зерттеу «жұмсақ күшті» зерттеудің теориялық тәсілдерін дамытуға елеулі үлес қосады және аймақтағы мәдени дипломатия механизмдерін жетілдіру бойынша практикалық ұсыныстар береді.

Тірек сөздер: халықаралық қатынастар, Орталық Азия, Ресей, жұмсақ күш, институционализация, құқықтық механизмдер, мәдени ықпал, тіл саясаты

ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ РОССИЙСКОЙ МЯГКОЙ СИЛЫ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ И ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ

*Паизова А.К.¹, Мухтарова К.С.², Губайдуллина М.Ш.³

*^{1,2,3} Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби
Алматы, Казахстан

Абстракт. За последнее десятилетие феномен «мягкой силы» приобрел особое значение в формировании международных отношений. В данном исследовании анализируются механизмы

реализации российского культурного влияния в государствах Центральной Азии (Казахстан, Узбекистан, Кыргызстан, Таджикистан и Туркменистан) через их законодательное закрепление в национальных правовых системах. Актуальность работы определяется растущей значимостью нематериальных факторов в современной дипломатии и необходимостью оценки эффективности инструментов культурного воздействия в регионе. Исследование, основанное на междисциплинарном подходе, включающем сравнительно-правовой, институциональный и статистический методы, фокусируется на четырех ключевых аспектах: законодательном статусе русского языка, имплементации образовательных стандартов, информационном присутствии и влиянии интеграционных процессов ЕАЭС. Результаты демонстрируют корреляцию между эффективностью культурного влияния и степенью его правового закрепления, причем наиболее устойчивыми оказываются механизмы, встроенные в социально-экономическую структуру общества. Выявлено, что государства-члены ЕАЭС проявляют повышенную восприимчивость к российскому культурному влиянию благодаря развитой системе интеграционных связей. В работе детально рассмотрена правовая база, регламентирующая различные аспекты российского присутствия в регионе, включая двусторонние и многосторонние соглашения в рамках СНГ и ЕАЭС. Полученные результаты углубляют понимание механизмов культурного влияния в контексте меняющейся международной системы и могут применяться при разработке внешнеполитических стратегий как странами Центральной Азии, так и Российской Федерации. Исследование вносит существенный вклад в развитие теоретических подходов к изучению «мягкой силы» и предлагает практические рекомендации по совершенствованию механизмов культурной дипломатии в регионе.

Ключевые слова: международные отношения, Центральная Азия, Россия, мягкая сила, институционализация, правовые механизмы, культурное влияние, языковая политика

Information about authors:

Paizova A.K. - Doctor PhD of Economics, professor, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: mukhtarova.prof@gmail.com

Mukhtarova K.S. - PhD student, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: paizova_aidana@mail.ru

Gubaiddullina M.Sh. - Doctor PhD of Political Science, Doctor habil. of Historical Science, professor, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: mara.gubaiddullina@kaznu.edu.kz

Сведения об авторах:

Паизова А.К. - PhD докторант, Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: paizova_aidana@mail.ru

Мухтарова К.С. - доктор экономических наук, профессор, Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: mukhtarova.prof@gmail.com

Губайдуллина М.Ш. - доктор политических наук, квалифицированный доктор исторических наук, профессор, Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: mara.gubaidlina@kaznu.edu.kz

Авторлар туралы мәлімет:

Паизова А.К. - PhD докторант, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: paizova_aidana@mail.ru

Мухтарова К.С. - Экономика ғылымдарының докторы, профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: mukhtarova.prof@gmail.com

Губайдуллина М.Ш. - Саясаттану ғылымдарының докторы, тарих ғылымдарының квалифицированный доктор, профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: mara.gubaidlina@kaznu.edu.kz

Received: September 25, 2024

УДК 327

IRSTI 11.25.15

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.010>

ГУМАНИЗАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ КАК НАСТОЯТЕЛЬНОЕ ТРЕБОВАНИЕ ВРЕМЕНИ

*Сарсенов М.Б.¹

¹ Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

Аннотация. Рассматриваются теоретические проблемы развития международных отношений в современных условиях геополитической и геоэкономической неопределенности, условиях повышения разного рода конфликтов, растущих противоречий между США и

Китаем, неопределенности стратегии Трампа и формирующегося нового миропорядка, развитие информационно-коммуникационных технологий, например, искусственного интеллекта. В таких условиях именно гуманизация в мировой политике и международных отношениях должна играть ключевую роль. Даётся характеристика основных факторов гуманизации нынешней системы международных отношений. Представлена попытка комплексного анализа современной народной дипломатии как одного из основных факторов гуманизации международных отношений. Проведен анализ современной политики стран СНГ в контексте гуманизации международных отношений. Показано, что отсутствие устойчивых демократических традиций, последствия распада тоталитарного государства, наследие СССР в виде сложной экономической и межэтнической ситуации, а также слабость гражданского общества объясняют многочисленные проблемы с правами человека в этих странах. Сделан вывод о том, что в современных международных отношениях достаточно возможностей для процесса гуманизации.

Ключевые слова: гуманизация, система международных отношений, мировой политический процесс, миропорядок, межэтнические конфликты, народная дипломатия, гражданское общество, права человека

Введение

Международные отношения представляют собой специфический вид общественных отношений. Основными деятельными субъектами в них выступают прежде всего сами народы, государства, общественные движения и организации со своими потребностями и интересами; их функционирование связано не с какой-то конкретной формой общественной (или государственной) власти, а с широким спектром международных норм и ценностей, созданных человечеством в ходе его длительного эволюционно-революционного развития.

В настоящее время ни у одной из современных мировых держав, включая, как говорят сегодня, и единственную оставшуюся сверхдержаву США, сегодня объективно нет достаточных ресурсов для выполнения функций «мирового полицейского» в однополярном мире. Более того, модель однополярности напрямую противоречит многим ключевым и долгосрочным тенденциям современного мирового развития, причем таким, которые не зависят от кратковременной политической конъюнктуры. Речь идет, прежде всего, о радикальных переменах, происходящих в современном мире, особенно в последнее десятилетие, в том числе усиливающихся процессах демократизации и

глобализации, которые, в принципе, открывают перспективу глобальной трансформации всей системы современных международных отношений в направлении реализации вековых идеалов мира без насилия, культуры мира, гуманизации международных отношений.

Описание материалов и методов

В качестве теоретико-методологических основ при рассмотрении изучаемой проблемы как целостного явления автором были использованы системный подход и цивилизационный подход. Для изучения отдельных аспектов были использованы концептуальные подходы к анализу международных отношений и связей. Автор опирался также на теории политического реализма, которые являются классическими для исследователей, занимающихся проблемами международных отношений. Теорию наступательного реализма мы использовали, чтобы показать, как государства защищают свои национальные интересы. Использовался также метод комплексного анализа международных политических отношений. Использованы нормативные правовые документы, монографии, научные статьи.

Результаты

Проведенное в ходе написания статьи исследование позволяет выявить и реагировать на вопросы обеспечения безопасности и находить оптимальные пути их разрешения. Практическая значимость определена потребностями научно-исследовательских разработок для формирования действенной региональной структуры безопасности Центральной Азии в процессах глобализации, которая будет отвечать на современные вызовы и угрозы безопасности. А Казахстан не просто часть этого региона, а, как было заявлено в Концепции внешней политики Республики Казахстан на 2020-2030 годы, является лидирующим государством в регионе Центральной Азии и намерен закрепить за собой этот статус [1]. Основные результаты диссертационного исследования могут составлять теоретическую основу для дальнейших исследований в данном направлении, а также использованы в рамках концептуальных программ в области внешней политики и в разработке всеобъемлющей структуры безопасности, охватывающей интересы прежде всего Казахстана.

Процессы глобализации в современном мире в контексте обеспечения многополярности мирового развития

Происходящая сегодня глобализация не является линейным процессом, она идет наряду с фрагментацией мира, рецидивами религиозного и этнического фундаментализма и др. Подлинная

многополярность фактически еще не сложилась, она находится лишь в стадии формирования. Поэтому о современном мире сегодня нередко говорят, как о причудливом гибиде – «одномногополярной» системе (или даже «плюралистической монополярности»). Однако, как представляется, характер складывающейся в настоящее время миросистемы точнее отражает понятие «асимметричной многополярности», понимаемой в данном случае как своего рода переходный этап современного мирового развития и отражающей специфику конкретного (а потому неизбежно – преходящего) распределения власти и ресурсов в своего рода общем «силовом поле» указанных выше долгосрочных общемировых тенденций.

Глобальный характер современных международных политических отношений требует и совершенно нового механизма для их регулирования, в том числе существенной перестройки уже существующих международных организаций и создания новых. Наиболее полно эта проблема раскрывается в трудах таких известных исследователей, как Плотникова О.В. [2], Барановский В.Г. [3], Цыганков П.А. [4-6].

Переходность нынешнего этапа заключается еще и в том, что и «биполярность», и «однополярность», и «многополярность» – это лишь определенные и в значительной мере формальные фиксации распределения совокупной власти и национальной мощи в мире, а вовсе еще не характеристики самого содержания современных международных отношений. Так, например, и в многополярном мире несколько враждебных, но приблизительно равных по мощи государств могут противостоять друг другу; но с другой стороны, при той же формальной схеме распределения национальной мощи эти государства могут существовать в режиме совместного сотрудничества. Иными словами, формальная структура нового возникающего миропорядка еще должна получить свое содержательное наполнение.

Возвращаясь к упомянутой выше и находящейся в стадии разработки концепции мира XXI века, следует подчеркнуть, что она основывается на признании необходимости создания адекватного по содержанию и кооперативного по своим функциям механизма управления процессами глобализации в современном мире. Эффективность такого управления будет во многом зависеть от сочетания в нем национальных и международных усилий при особой роли ООН как единственного универсального механизма по обеспечению международного мира и безопасности. Признавая появление качественно новых угроз современному многополярному миропорядку (таких, например, как распространение оружия

массового поражения, региональные конфликты нового поколения, угроза нового витка гонки вооружений, растущий разрыв между богатыми и бедными странами, распространение международного терроризма и др.), следует исходить из имеющихся стратегический характер долгосрочных целей, отражающих адекватное понимание не краткосрочных, а доминантных тенденций мирового политического развития в условиях происходящей в современном мире глобализации.

С учетом этого приоритетное значение для внешней политики ведущих держав должны приобретать стратегические цели демократизации и гуманизации современных международных отношений. Конечно, продвижение к этим целям, особенно в сложившейся в мире на сегодняшний день политической конъюнктуре, не может быть ни простым, ни быстрым. Но какими бы ни были препятствия, движение к указанным целям могло бы предполагать, как представляется, следующее:

- отказ от претензий на одностороннее доминирование, признание и продвижение к многополярности;
- создание эффективных международных и национальных механизмов и процедур обеспечения прав национальных меньшинств в рамках суверенных государств;
- активное задействование потенциала гражданского общества в решении международных проблем;
- обеспечение минимума принудительных мер, разрешенных международным правом;
- установление четких гуманитарных пределов международных санкций;
- обеспечение национальных и международных гарантий соблюдения прав и свобод человека и др.

Международные отношения имеют явно выраженную тенденцию к глобализации, т.е. к расширению и взаимопроникновению, взаимодополнению и взаимообогащению. Глобализация международных политических отношений объясняется повышением роли и значения общечеловеческих (глобальных) проблем в современном мире, причем как социально-экологического, социально-экономического и индивидуально-личностного, так и социально-политического характера:

- предотвращения ядерной войны;
- прекращения гонки вооружений, разоружение;
- мирного разрешения региональных, межгосударственных и межнациональных вооруженных конфликтов;
- строительства ненасильственного мира на основе утверждения

доверия в отношениях между народами;

- упрочения системы всеобщей безопасности.

Глобальный характер современных международных политических отношений требует и совершенно нового механизма для их регулирования, в том числе существенной перестройки уже существующих международных организаций и создания новых.

Комплексный анализ международных политических отношений

Международные политические отношения оказывают существенное влияние на формирование международного и мирового порядка. Если иметь в виду международный порядок, то речь идет о таком устройстве международных отношений, которое призвано обеспечить нормальное функционирование государств и других международных институтов, в том числе создавать и поддерживать соответствующие условия их существования, безопасности и развития. Что касается мирового порядка, то его суть заключается в том, чтобы обеспечивать потребности самого человечества, а именно выживаемость, благосостояние и справедливость в отношении конкретных людей. Свое влияние на международный и мировой порядок современные международные политические отношения оказывают тем, что располагают чрезвычайно большими возможностями – дипломатическими, организационно-правовыми, материально-техническими и информационно-пропагандистскими – для внедрения в практику межгосударственных и международных отношений таких принципов, как:

- сохранение и утверждение общечеловеческих политических и нравственных ценностей;
- приверженность идеи равной для всех международной и национальной безопасности, а также мирного разрешения спорных международных вопросов и конфликтов;
- уважение территориальной целостности и суверенитета;
- невмешательство во внутренние дела друг друга;
- абсолютный приоритет права народов над правами политических и государственных общин.

И, наконец, международные политические отношения на нынешнем этапе их развития настоятельно требуют демократизации, демилитаризации и гуманизации. Демократизация при всей несходности конкретных форм и результатов ее проявления у разных народов и государств находит свое выражение в общечеловеческом стремлении, с одной стороны, упразднить авторитарно-бюрократические и тоталитарные режимы, а с другой – построить современное развитое

гражданское общество и правовое государство. Демилитаризация в своей основе имеет, конечно, всеобщее разоружение, однако не сводится только к нему. Она включает в себя также:

- ликвидацию военно-политических блоков;
- коренное преобразование промышленности, выполняющей военные заказы;
- качественное изменение научных, государственных и управлени-ческих структур, общественных институтов, образа жизни и сознания миллионов людей, отягощенных стереотипами времен «холодной войны».

Гуманизация международных политических отношений означает, что политика и государство перестают быть самоцелью и самоценностью. Они становятся орудием и средством удовлетворения всевозрастающих потребностей людей, защиты их прав, свобод и интересов.

Обсуждение

Современное состояние и перспективы гуманизации международных отношений. Говоря о гуманизации международных отношений, обратимся к уже имеющемуся опыту в исследовании проблемы [7]. В международно-политической теории «гуманизация» международных отношений трактуется как неуклонный рост влияния на эту сферу норм морали и нравственности, как ее «очеловечивание», направленное на признание самоценности человека, как все более полное обеспечение его прав и свобод. В ПРООН (Программе развития ООН) гуманитарное развитие определяется как процесс, в ходе которого каждому представителю данного населения на протяжении его жизни может предлагаться широкий набор альтернатив. В то же время и в академической среде, и в политических кругах проблема гуманизации международных отношений является предметом разногласий и острых дискуссий. В самом деле, с одной стороны, усиливается влияние точки зрения о доминировании в сфере международных отношений эгоистических национальных интересов, geopolитических императивов и силовых (не только в военном, но и в экономическом, и социокультурном отношениях) аргументов, не оставляющих места для морали и заботы об отдельном человеке. С другой стороны, утверждается, что гуманизация международных отношений – отнюдь не только благое пожелание питающих иллюзии акторов народной дипломатии и что при всех недостатках международных организаций, они все же выполняют функции защиты конкретного индивида, способствуют соблюдению морали в данной сфере.

Обе отмеченных позиций имеют право на существование, поскольку опираются на серьезные основания. Вместе с тем, несмотря на их внешне взаимоисключающий характер, думается, что их противоположность относительна. Существует точка зрения о том, что гуманизация международной политики не только имеет место, но и является одной из важных тенденций тех изменений, которые происходят в этой сфере общественных отношений. Однако ее проявления и последствия не оставляют места для бытующих иногда представлений о неизбежном прогрессе позитивных сил и становлении некоего гуманистического международного общества. Об этом можно судить на основе того значения, которое придается в международных отношениях индивидуальной морали; на основе той роли, которую здесь играют правовые нормы – прежде всего те, которые касаются прав человека и гуманитарного права; наконец, на основе того влияния, которое способны оказывать на функционирование международных отношений частные группы и индивиды, руководствуясь своими «человеческими», а не государственными интересами.

В системе международных отношений немаловажное место занимает вопрос о гуманизации этой сферы. Как уже отмечалось, гуманизация предполагает рост влияния на эту сферу норм морали и нравственности, «очеловечивание» всей системы международных отношений, направленное на признание самоценности человека, все более полном обеспечении его прав и свобод. Хотя следует отметить, что единодушия по этому вопросу не наблюдается, и он является одним из наиболее спорных в международно-политической теории. Точки зрения ученых-международников по данной проблеме варьируются, отражая дискуссии реалистов и либералов о сущности международной политики, определяющих мотивов поведения их субъектов и роли права и морали в международных отношениях.

Гуманизация международных отношений реализуется в рамках нескольких направлений:

1. усиление роли «этики убеждения», как говорил Макс Вебер, или, другими словами, индивидуальной этики, проявляющейся в возрастающем влиянии международного общественного мнения на мировую политику;

2. повышение эффективности международного гуманитарного права в области защиты прав человека и ограничении средств и форм вооруженных конфликтов;

3. рост влияния, которое способны оказывать на функционирование международных отношений частные группы и индивиды, руководствуясь своими «человеческими», а не

государственными интересами, т. е те, кто, собственно, и представляет собой народную дипломатию в действии.

Таким образом, можно констатировать, что идет постоянное усовершенствование основополагающих норм и принципов, и все большее число стран берет на себя обязательства по их соблюдению, т.е. проявляется тенденция к интернационализации прав человека.

Безусловно, серьезной проблемой современных международных отношений является и международный терроризм, который сам по себе представляет большую угрозу. Однако в свете борьбы с этой угрозой страны нередко нарушают права человека. К примеру, в европейских государствах серьезной проблемой становятся ограничения прав мигрантов и лиц, ищущих убежища, а в некоторых случаях и нарушения в обращении с этой категорией лиц.

Заключение

Гуманизация – противоречивый, но вполне реальный процесс в современном мире. Она идет очень медленно, порой сопровождаясь неоднозначными процессами. Конечно же, гуманизация еще не охватывает все международные отношения, существует много сложностей, проблем, которые нерешаются в одночасье. Напрашивается вывод, что гуманизация избирательна, региональна, так как не все сферы и регионы в международных отношениях подвергаются гуманизации. И, наконец, гуманизация еще не достигла такого уровня, чтобы наивысшей ценностью в международных отношениях была признана отдельная личность, конкретный индивид.

Проанализировав современную политику властей в странах СНГ, в том числе и в Казахстане, в контексте гуманизации международных отношений, можно утверждать, что она носит довольно противоречивый характер. С одной стороны, отсутствие прочной демократической традиции, последствия развала тоталитарного государства, наследие СССР в виде сложной экономической, межнациональной ситуации, слабость гражданского общества объясняют многочисленные проблемы с правами человека в стране и непоследовательность российской внешней политики в этой сфере. С другой стороны, в целом для ситуации в сфере прав человека характерен прогресс по сравнению с советским периодом и сближение с международными и европейскими стандартами в этой сфере.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Указ Президента Республики Казахстан от 6 марта 2020 года № 280 «О Концепции внешней политики Республики Казахстан

на 2020-2030 годы» // Информационно-правовая система «Әділет». <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280/links>

[2] Плотникова, О. В. Теория, система и практика международных связей регионов. - Новосибирск: Изд-во СО РАН, 2004.

[3] Барановский В.Г. Международные организации как механизмы регулирования международных отношений. Современные международные отношения/под. ред. А.В. Торкунова. - Москва: Российская политическая энциклопедия, 1999ю - С. 121-122.

[4] Универсальные ценности в мировой и внешней политике / Под ред. П.А. Цыганкова. - М.: Издательство Московского университета, 2012. - 224 с.

[5] Цыганков П.А. Негосударственные участники в мировой политике XXI века // Обозреватель-Observer. - 2013. - № 9. - С. 5-17.

[6] Цыганков П. А. Гуманизация международных отношений: противоречия и парадоксы // Общественные науки и современность. – 1998. - № 1. - С. 51-59.

[7] Sassan Gholiagha. The Humanisation of Global Politics. The Humanisation of Global Politics, 2022.

REFERENCES

[1] Указ Президента Республики Казахстан от 6 марта 2020 года № 280 «О Концепции внешней политики Республики Казахстан на 2020-2030 годы» [Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated March 6, 2020 No. 280 “On the Concept of Foreign Policy of the Republic of Kazakhstan for 2020-2030”]. Information and legal system “Adilet”. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280/links>

[2] Plotnikova, O. V. Teoriya, sistema i praktika mezhdunarodnykh svyazey regionov [Theory, system and practice of international relations of regions]. Novosibirsk: Izd-vo SO RAN, 2004 [in Russ.].

[3] Baranovskiy V.G. Mezhdunarodnyye organizatsii kak mekhanizmy regulirovaniya mezhdunarodnykh otnosheniy. Sovremennoyye mezhdunarodnyye otnosheniya/pod. red. A.V. Torkunova [International organizations as mechanisms for regulating international relations. Modern international relations/under. ed. A.V. Torkunov]. M., Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya, 1999, S. 121-122 [in Russ.].

[4] Universal'nyye tsennosti v mirovoy i vneshey politike / Pod redaktsiyey P.A. Tsygankova [Universal values in world and foreign policy / Edited by P.A. Tsygankova]. M.: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 2012, 224 s. [in Russ.].

[5] Tsygankov P.A. Negosudarstvennyye uchastniki v mirovoy politike KHKHI veka [Non-state participants in world politics of the 21st

century]. Obozrevatel'-Observer, 2013, № 9, s. 5-17 [in Russ.].

[6] Tsygankov, P. A. Gumanizatsiya mezhdunarodnykh otnosheniy: protivorechiya i paradoksy [Humanization of international relations: contradictions and paradoxes]. Obshchestvennye nauki i sovremennost' [Social Sciences and Modernity], 1998, № 1, s. 51-59 [in Russ.].

[7] Sassan Gholiagha. The Humanisation of Global Politics. The Humanisation of Global Politics, 2022.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫ ІЗГІЛЕНДІРУ ҮАҚЫТТЫҢ ШҰҒЫЛ ТАЛАБЫ РЕТИНДЕ

*Сәрсенов М. Б.¹

*¹ Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және
әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Қазіргі геосаяси және геоэкономикалық белгісіздік жағдайында халықаралық қатынастарды дамытудың теориялық мәселелері, әртүрлі қақтығыстардың артуы, АҚШ пен Қытай арасындағы шиеленістердің артуы, Трамп стратегиясы мен дамып келе жатқан жаңа әлемдік тәртіптің белгісіздігі, акпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы, мысалы, жасанды интеллект қарастырылады. Мұндай жағдайда әлемдік саясат пен халықаралық қатынастардағы ізгілендіру шешуші рөл атқаруы керек. Қазіргі халықаралық қатынастар жүйесін ізгілендірудің негізгі факторларына сипаттама беріледі. Халықаралық қатынастарды ізгілендірудің негізгі факторларының бірі ретінде қазіргі заманғы халықтық дипломатияны жан-жақты талдау әрекеті ұсынылған. Халықаралық қатынастарды ізгілендіру контекстінде ТМД елдерінің қазіргі саясатына талдау жүргізілді. Тұрақты демократиялық дәстүрлердің болмауы, тоталитарлық мемлекеттің ыдырауының салдары, күрделі экономикалық және этносаралық жағдай түріндегі КСРО мұрасы, сондай-ақ азаматтық қоғамның әлсіздігі осы елдердегі адам құқықтарының көптеген мәселелерін түсіндіретіні көрсетілген. Қазіргі халықаралық қатынастарда ізгілендіру процесі үшін жеткілікті мүмкіндіктер бар деген қорытындыға келді.

Тірек сөздер: ізгілендіру, халықаралық қатынастар жүйесі, Әлемдік саяси процесс, әлемдік тәртіп, ұлтаралық қақтығыстар, халықтық дипломатия, азаматтық қоғам, адам құқығы

HUMANIZATION OF INTERNATIONAL RELATIONS AS AN URGENT REQUIREMENT OF THE TIME

*Sarsenov M.B.¹

*¹ Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan

Abstract. The theoretical problems of the development of international relations in modern conditions of geopolitical and geo-economic uncertainty, the conditions of increasing various kinds of conflicts, growing contradictions between the United States and China, the uncertainty of Trump's strategy and the emerging new world order, the development of information and communication technologies, for example, artificial intelligence, are considered. In such circumstances, it is humanization that should play a key role in world politics and international relations. The main factors of humanization of the current system of international relations are characterized. An attempt is made to comprehensively analyze modern public diplomacy as one of the main factors in the humanization of international relations. The analysis of the modern policy of the CIS countries in the context of the humanization of international relations is carried out. It is shown that the lack of stable democratic traditions, the consequences of the collapse of the totalitarian state, the legacy of the USSR in the form of a difficult economic and interethnic situation, as well as the weakness of civil society explain the numerous human rights problems in these countries. It is concluded that in modern international relations there are enough opportunities for the process of humanization.

Key words: humanization, system of international relations, world political process, world order, interethnic conflicts, public diplomacy, civil society, human rights

Сведения об авторе:

Сарсенов М.Б. – PhD докторант, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: maksoutsarsenov@yandex.ru

Автор туралы мәлімет:

Сарсенов М.Б., докторант, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар жөнө әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, maksoutsarsenov@yandex.ru

Information about author:

Sahstnov M.B. - PhD student, Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: maksoutsarsenov@yandex.ru

Статья принята: 11 ноября 2024

УДК 327
МРНТИ 11.25.15
<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.011>

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ДИПЛОМАТИИ: ПРОБЛЕМЫ, СТРАТЕГИИ И РОЛЬ ТЕХНОЛОГИЙ

*Сарыбаев М.С.¹, Мургабаева А.С.²,

Есбергенова Г.Б.³, Абдихапарова Г.А.⁴

¹ Университет Нархоз, Алматы, Казахстан

^{2,3,4} Сатпаев Университет, Алматы, Казахстан

Аннотация. Современная дипломатия сталкивается с многочисленными вызовами, связанными с культурными различиями, что делает межкультурную коммуникацию важным элементом успешного международного взаимодействия. В статье исследуются проблемы, стратегии и роль технологий в межкультурной коммуникации, применяемой в дипломатии. Основное внимание удалено важности культурной компетентности как ключевого элемента эффективной дипломатической практики, которая способствует успешным переговорам, разрешению конфликтов и построению долгосрочных международных отношений.

Используя качественную методологию, статья анализирует теоретические основы межкультурной коммуникации, включая такие концепции, как теория управления тревогой и неопределенностью, а также модели высококонтекстной и низкоконтекстной коммуникации, предложенные Эдвардом Т. Холлом. Эти теории помогают объяснить, как культурные различия влияют на восприятие, поведение и результаты дипломатических взаимодействий.

В исследовании также рассматриваются конкретные примеры из дипломатической практики, которые демонстрируют влияние культурных факторов на эффективность переговоров. Особое внимание удалено различиям в коммуникации между западными и не-западными культурами, а также значению эмпатии, активного слушания и адаптации дипломатов к культурным особенностям. Также подчеркивается роль технологий, которые, с одной стороны, облегчают взаимодействие между государствами, а с другой — могут создавать новые проблемы, связанные с потерей культурных нюансов.

Статья завершается выводом о важности интеграции культурной осведомленности в дипломатическую практику, включая использование новых технологий и методов обучения, что позволяет

дипломатам эффективно преодолевать культурные барьеры, способствовать международному сотрудничеству и улучшать результаты дипломатических взаимодействий в глобализированном мире.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, культурная компетентность, теории коммуникации, культурные различия, дипломатические переговоры, культурные барьеры, международное сотрудничество, цифровые платформы

Введение

Межкультурная коммуникация стала неотъемлемой частью современной дипломатической практики, особенно в эпоху глобализации, когда страны сталкиваются с необходимостью эффективного взаимодействия на международной арене. В условиях культурного разнообразия и политической взаимозависимости, дипломатия требует особого внимания к культурной осведомленности и компетенции. Понимание различий в восприятии, языке и социальных нормах играет ключевую роль в успешных дипломатических взаимодействиях, будь то в процессе переговоров, разрешения конфликтов или построения долгосрочных партнерств.

В последние десятилетия технологии значительно изменили способы общения между государствами, предоставив новые возможности для дипломатического взаимодействия через цифровые платформы. Однако использование новых технологий также порождает ряд вызовов, таких как потеря культурных нюансов и возникновение новых форм коммуникационных барьеров.

Данная статья рассматривает проблемы и стратегии межкультурной коммуникации в контексте современной дипломатии, подчеркивая важность культурной компетентности как инструмента для успешного взаимодействия на глобальной арене. Особое внимание уделено теоретическим моделям, таким как теория управления тревогой и неопределенностью, а также концепциям высококонтекстной и низкоконтекстной коммуникации, которые лежат в основе анализа культурных различий. Через призму этих теорий исследуется, как дипломаты могут эффективно взаимодействовать в условиях культурного многообразия, учитывая влияние технологий и новых подходов к дипломатическому общению.

Описание материалов и методов

В данной статье используется качественный подход для изучения роли межкультурной коммуникации и культурной

компетентности в дипломатии. Учитывая сложность культурной динамики в дипломатических контекстах, качественная методология позволяет глубоко изучить, как культурная осведомленность влияет на дипломатические взаимодействия, разрешение конфликтов и результаты переговоров. В исследовании используются три основных метода: обзор литературы, тематические исследования и сравнительный анализ, каждый из которых дает уникальное представление о предмете.

Обзор литературы служит основой для понимания текущего состояния исследований межкультурной компетентности в дипломатии. Он синтезирует существующие научные работы, которые рассматривают теоретические основы культурной коммуникации, уделяя особое внимание таким концепциям, как теория управления тревогой/неопределенностью (AUMT), которая помогает объяснить, как люди справляются с тревогой и неопределенностью, возникающими при взаимодействии с людьми из разных культурных слоев. Эта теория предполагает, что успешная межкультурная коммуникация зависит от управления тревогой и неопределенностью, которые могут усиливаться в дипломатических контекстах, где недопонимание может иметь значительные последствия. В обзоре также рассматриваются другие известные модели и теории в межкультурной коммуникации, такие как теория культурных измерений Хоффстеда [1], которая описывает ключевые измерения, такие как индивидуализм против коллективизма и дистанция власти, и концепция Эдварда Т. Холла о высококонтекстной и низкоконтекстной коммуникации [2]. Анализируя применение этих рамок в дипломатической практике, в обзоре закладывается теоретическая основа для исследования.

Чтобы глубже понять роль культурной компетентности в дипломатии, исследование использует сравнительный анализ стилей коммуникации в различных культурных контекстах. Подробно изучается различие между высококонтекстной и низкоконтекстной коммуникацией — концепции, введенные Эдвардом Т. Холлом. Высококонтекстная коммуникация, распространенная во многих азиатских, ближневосточных и латиноамериканских культурах, в значительной степени опирается на неявные сигналы, язык тела и общее понимание, в то время как низкоконтекстная коммуникация, распространенная во многих западных культурах, является более прямой и явной. Сравнивая эти стили коммуникации, исследование подчеркивает, как культурные различия в том, как люди выражают себя, могут влиять на дипломатические переговоры. Сравнение западных дипломатов и дипломатов из незападных культур дает представление о том, как разные подходы к коммуникации могут либо способствовать,

либо препятствовать дипломатическому обмену. Понимание этих контрастов позволяет дипломатам лучше подготовиться и провести межкультурные встречи, обеспечивая более плавное общение и более успешные переговоры [2].

Вместе эти методологии — обзор литературы, тематические исследования и сравнительный анализ — предлагают комплексный подход к пониманию того, как межкультурная компетентность влияет на дипломатическую практику. Синтезируя теоретические основы с реальными примерами и кросс-культурными сравнениями, это исследование направлено на предоставление тонкого понимания критической роли, которую культурная осведомленность и коммуникация играют в формировании результатов дипломатических переговоров и разрешении конфликтов. В конечном счете результаты этих методологий подчеркивают важность развития межкультурной компетентности среди дипломатов для улучшения коммуникации, повышения успешности переговоров и содействия международному сотрудничеству во все более взаимосвязанном мире.

Результаты

Статья рассматривает ключевую роль межкультурной коммуникации в современной дипломатии, и приводит следующие основные результаты:

Анализ показывает, что языковые барьеры, стереотипы и невербальные невербальные толкования остаются значительными проблемами в дипломатическом взаимодействии. Однако целевое обучение культурной компетентности и стратегическое использование переводчиков могут значительно уменьшить эти препятствия, способствуя более четкому общению и взаимному уважению.

Исторический переход от пропагандистских стратегий в межвоенный период к инициативам по построению отношений, таким как инициативы Британского совета, подчеркивает сдвиг в сторону долгосрочного взаимодействия и взаимопонимания в дипломатии. Эти практики заложили основу для современных подходов к культурному обмену и публичной дипломатии.

Применение таких теорий, как управление тревогой/неопределенностью и модели культурной адаптации, демонстрирует важность управления эмоциями и поведением в межкультурных условиях. Дипломаты, которые используют эти стратегии, могут более эффективно преодолевать культурные различия, снижая напряженность и способствуя сотрудничеству.

Хотя технологии облегчают глобальное дипломатическое

взаимодействие, они также создают проблемы в сохранении культурных нюансов. Результаты подчеркивают необходимость интеграции культурной компетентности в цифровые платформы для обеспечения эффективной коммуникации в виртуальных условиях.

Развитие культурной осведомленности и участие в значимых межкультурных обменах способствуют построению устойчивых международных партнерств. Дипломаты, которые отдают приоритет эмпатии, активному слушанию и культурной адаптации, лучше подготовлены к совместному решению глобальных проблем.

Эти результаты подчеркивают критическую необходимость постоянного образования, адаптивных стратегий и интеграции культурной осведомленности с технологическими достижениями в современной дипломатии.

Обсуждение

Исторический контекст: подъем культурной дипломатии в межвоенный период

Межвоенный период ознаменовал собой значительный сдвиг в практике дипломатии, особенно в плане растущего акцента на культурной дипломатии. Традиционно дипломатия рассматривалась как государственно-центрическая, движимая силой деятельности, направленная на переговоры между правительствами. Однако последствия Первой мировой войны и последовавшие за ней политические потрясения подчеркнули ограничения традиционных дипломатических стратегий, что привело к более широкому, более инклюзивному подходу, включающему культурные факторы. Культурная дипломатия возникла как ответ на потребность в более эффективных и нюансированных формах международной коммуникации, которые могли бы предотвращать будущие конфликты и способствовать глобальному сотрудничеству [3].

В межвоенный период культурная дипломатия начала развиваться от своего раннего использования в качестве инструмента пропаганды в более сложную практику, направленную на построение отношений. Государства признали потенциал программ культурного обмена и искусства как средств укрепления взаимопонимания, сочувствия и долгосрочных дипломатических отношений. Этот сдвиг был особенно очевиден в растущей важности неправительственных организаций и учреждений, которые специализировались на культурном сотрудничестве.

Одним из ключевых учреждений в этот период был Британский совет, который был создан в 1934 году как инициатива по продвижению

британской культуры за рубежом. Британский совет сыграл важную роль в содействии межкультурным обменам, предлагая образовательные программы, языковые курсы и художественные выставки, которые помогли сократить разрыв между Соединенным Королевством и другими странами. Его деятельность не ограничивалась только демонстрацией британской культуры; они также предоставляли платформы для взаимодействия с иностранными культурами, позволяя взаимное обучение и диалог. Сосредоточившись на укреплении отношений, а не просто на распространении политической идеологии, такие учреждения, как Британский совет, продемонстрировали растущее признание культурной дипломатии как ключевого компонента международных отношений [3].

Аналогичным образом, другие страны, включая США, Францию и Германию, начали отдавать приоритет культурным обменам как части своих дипломатических стратегий. Например, правительство США инвестировало в такие инициативы, как Международная программа по лидерству для посетителей (IVLP), которая привлекала иностранных лидеров в США для образовательных обменов, чтобы лучше понять американскую демократию и общество. Эти усилия отражали более широкое признание того, что дипломатия — это не только вопрос переговоров по договорам, но и налаживания человеческих связей, которые могут смягчить недопонимание и конфликты между странами.

От пропаганды к построению отношений: роль культуры

Переход от использования культуры как инструмента пропаганды к ее использованию в качестве средства для построения отношений ознаменовал собой глубокую трансформацию в дипломатической практике. Первоначально культурная дипломатия часто была связана с идеологическими кампаниями, особенно после Первой мировой войны, когда различные государства использовали культурные мероприятия и средства массовой информации для утверждения национального престижа и продвижения определенных политических программ. На этом раннем этапе культурные инициативы часто были односторонними, стремясь сформировать восприятие иностранной общественности в благоприятном свете [3].

Однако по мере роста глобальной взаимозависимости дипломаты и политики начали осознавать ограничения пропаганды и потенциал культурной дипломатии для создания более глубоких, более прочных связей. Признание межкультурного обмена как инструмента для построения отношений отражало сдвиг в сторону более конструктивной дипломатии. Сосредоточившись на взаимопонимании и общем опыте, культурная дипломатия стала средством укрепления доброй воли,

снижения враждебности и открытия линий связи между странами. Культурные обмены, художественное сотрудничество и академическое партнерство позволили создать личные отношения, которые оказались бесценными в разрешении международных конфликтов и содействии сотрудничеству по глобальным вопросам [4].

Пример такого подхода можно увидеть в культурных обменах между Соединенными Штатами и Советским Союзом во время холодной войны. Несмотря на интенсивное политическое соперничество между двумя сверхдержавами, обе страны участвовали в таких инициативах, как выставки американского и советского искусства, спортивная дипломатия и образовательные обмены, которые помогли очеловечить «врага» и создать возможности для диалога. Эти обмены доказали, что даже в самые идеологически поляризованные времена культура может служить мостом к миру.

Институционализация культурной дипломатии

По мере того, как важность культурной дипломатии становилась все более очевидной, начали процветать институты, призванные содействовать межкультурной коммуникации. Эти институты сыграли решающую роль в формализации культурной дипломатии как важного компонента государственного управления. Например, Информационное агентство США (USIA), основанное в 1953 году, стало ведущим игроком в продвижении американской культуры за рубежом посредством культурных программ и распространения информации. USIA сосредоточилось на демонстрации ценностей демократии, свободы и американских идеалов посредством различных культурных программ, включая выставки, академические обмены и усилия в области публичной дипломатии [4].

В период после Второй мировой войны международные институты, такие как Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО), также стали ключевыми игроками в продвижении межкультурного диалога в глобальном масштабе. Миссия ЮНЕСКО, основанная на содействии миру посредством образования, культуры и коммуникации, подчеркивала важность понимания культурного разнообразия и построения глобальных партнерств для решения общих проблем. Инициативы ЮНЕСКО, такие как программа объектов всемирного наследия и Международный день грамотности, помогли создать глобальную платформу для культурного обмена и признания [5].

Создание этих институтов заложило основу для того, что мы теперь называем публичной дипломатией, где акцент сместился на взаимодействие не только с правительствами, но и с зарубежной

общественностью, гражданским обществом и неправительственными субъектами. Культурная дипломатия в XXI веке все больше включает использование цифровых медиа, образовательных программ и совместных проектов, которые выходят за рамки традиционных межгосударственных отношений. Она стала существенным аспектом мягкой силы, позволяя государствам влиять на мировое восприятие и способствовать международному сотрудничеству способами, выходящими за рамки военной или экономической мощи.

Проблемы и эволюция в современной дипломатии

Несмотря на достигнутый прогресс, проблемы в культурной дипломатии сохраняются. Культурные стереотипы, заблуждения и коммуникационные барьеры по-прежнему могут создавать значительные препятствия для эффективного дипломатического взаимодействия. Хотя культурные обмены могут строить отношения, они также требуют пристального внимания к динамике власти, идентичности и представительства. Успех межкультурной дипломатии зависит не только от понимания иностранных культур, но и от осознания сложностей собственной культурной идентичности и того, как она может восприниматься другими.

В современном контексте рост цифровой дипломатии и все более широкое использование социальных сетей в качестве инструментов культурного взаимодействия еще больше усложняют практику культурной дипломатии. Скорость и охват цифровых платформ представляют как возможности, так и риски. С одной стороны, социальные сети обеспечивают беспрецедентную прямую коммуникацию между дипломатами и глобальной аудиторией, способствуя культурному обмену и взаимопониманию. С другой стороны, легкость, с которой дезинформация может распространяться по этим платформам, представляет собой значительную проблему для усилий культурной дипломатии, требуя от дипломатов ориентироваться в сложностях онлайн-коммуникации и эффективно взаимодействовать с разнообразной аудиторией.

Историческая эволюция культурной дипломатии подчеркивает ее трансформацию из инструмента пропаганды в средство содействия построению отношений и взаимопониманию. Межвоенный период ознаменовал начало этой трансформации, когда такие институты, как Британский совет, играли ключевую роль в содействии межкультурным обменам [3]. Поскольку глобализация продолжает формировать мир, роль культурной дипломатии остается решающей в преодолении сложностей межкультурной коммуникации и дипломатии. В современную эпоху дипломаты должны не только использовать

традиционные методы культурного обмена, но и адаптироваться к новым цифровым инструментам и стратегиям для обеспечения успешных и долгосрочных международных отношений. В конечном счете, культурная дипломатия служит важным мостом в мире, который становится все более взаимосвязанным и культурно разнообразным, что делает ее незаменимой для успеха современной дипломатии.

Теоретические идеи

При понимании роли межкультурной коммуникации в дипломатии различные теоретические концепции предлагают ценные идеи о том, как дипломаты и международные субъекты преодолевают сложности культурных различий. Эти теории подчеркивают различные аспекты межкультурного взаимодействия, начиная от эмоциональной регуляции и заканчивая поведенческими корректировками. Среди наиболее влиятельных — теория управления тревогой/неопределенностью (AUMT) и теория культурной адаптации, обе из которых подчеркивают необходимость управления эмоциями, поведением и когнитивными процессами при участии в межкультурной коммуникации.

Теория управления тревогой/неопределенностью (Anxiety/Uncertainty Management Theory -AUMT) разработанная Уильямом Б. Гудиунстом, является одной из самых известных рамок в межкультурной коммуникации. AUMT утверждает, что неопределенность и тревога присущи межкультурному взаимодействию, поскольку люди часто не знают о нормах, ценностях и поведении коммуникации другой культуры. Эта неопределенность может привести к чувству дискомфорта или тревоги, что может помешать эффективному общению и разрешению конфликтов [4].

AUMT подчеркивает важность управления этими эмоциями для обеспечения успешной коммуникации. По словам Гудиунста, неопределенность относится к отсутствию предсказуемости или знаний о поведении другого человека, в то время как тревога связана с эмоциональной реакцией, вызванной этой неопределенностью. В дипломатическом контексте эти чувства могут быть особенно острыми из-за высоких ставок в переговорах, давления, связанного с необходимостью эффективно представлять свою страну, и возможности перерастания недопонимания в конфликт. Ключевым элементом AUMT является то, что управление неопределенностью и тревогой посредством поиска информации, эмпатии и установления доверия может привести к более эффективному взаимодействию и переговорам [4].

В дипломатической практике AUMT предполагает, что дипломаты, которые способны снизить свою тревогу и управлять

неопределенностью, лучше подготовлены к пониманию основных мотивов своих коллег и участию в более открытом и продуктивном диалоге. Например, дипломаты, которые ищут культурные знания, активно слушают и практикуют эмоциональную регуляцию, с большей вероятностью будут формировать прочные, основанные на доверии отношения даже в ситуациях с высокими ставками. Кроме того, АУМТ подчеркивает важность навыков межличностного общения, таких как активное слушание и адаптивность, для управления этими эмоциями и установления продуктивного диалога [4].

Еще одна важная теория — теория культурной адаптации, которая фокусируется на том, как люди приспосабливаются когнитивно, аффективно и поведенчески при взаимодействии в новой культурной среде. Эта теория подчеркивает динамический процесс, посредством которого люди адаптируются к различным культурным контекстам, стремясь понять не только обычаи и нормы принимающей культуры, но и свои собственные личные приспособления для эффективного участия в межкультурных обменах [6].

Культурная адаптация часто описывается в трех широких измерениях:

Когнитивная адаптация относится к умственным процессам, участвующим в адаптации к новой культуре. Дипломаты должны научиться понимать новые перспективы, распознавать культурные различия в стилях общения и адаптировать свои знания о мире, чтобы более эффективно проводить дипломатические встречи. Например, признание того, что разные культуры могут придавать разную степень важности иерархии, прямоте в общении или концепции времени, может помочь дипломатам лучше понимать и интерпретировать действия и намерения иностранных коллег.

Аффективная адаптация включает эмоциональную адаптацию к новому культурному контексту. Дипломаты должны уметь управлять эмоциональными реакциями, такими как разочарование или замешательство, при столкновении с культурными различиями. Аффективная адаптация также включает развитие эмпатии к людям из разных культурных слоев и воспитание терпения и толерантности. Эмоциональный интеллект имеет решающее значение в дипломатических переговорах, поскольку он позволяет дипломатам сохранять спокойствие и собранность под давлением, позволяя им эффективно налаживать отношения и справляться с напряженностью [6].

Поведенческая адаптация, измерение фокусируется на способности изменять свое поведение в соответствии с культурными

ожиданиями принимающей среды. В дипломатическом контексте это может включать корректировку своего стиля общения, например, принятие более косвенного общения при ведении переговоров с культурами, которые ценят дипломатию и тонкость, или большую откровенность при взаимодействии с культурами, которые отдают приоритет ясности. Поведенческая адаптация также включает адаптацию своего невербального общения, такого как жесты, выражения лица и язык тела, чтобы избежать недопонимания или оскорблений других.

Теория культурной адаптации особенно важна в дипломатии, где дипломаты часто взаимодействуют с разными коллегами, чье культурное происхождение значительно отличается от их собственного. Теория помогает объяснить, почему некоторые дипломаты более эффективны в межкультурном взаимодействии, чем другие. Те, кто более культурно адаптивен, как правило, лучше справляются со сложностями международных переговоров, разрешения конфликтов и построения отношений. Дипломатический успех зависит не только от знаний и стратегии, но и от способности адаптироваться к новой культурной среде и налаживать мосты между странами с разными культурными нормами [7].

Хотя и АУМТ, и теория культурной адаптации сосредоточены на управлении эмоциональными и когнитивными реакциями на межкультурные столкновения, они дополняют друг друга, обращаясь к различным аспектам процесса адаптации. АУМТ подчеркивает управление неопределенностью и тревогой, в то время как теория культурной адаптации подчеркивает более широкий, более целостный процесс адаптации когнитивных, эмоциональных и поведенческих реакций. В дипломатическом контексте эти теории предполагают, что дипломаты должны быть оснащены не только способностью снижать тревогу и неопределенность, но и инструментами для когнитивного понимания и эмоционального взаимодействия с различными культурными перспективами.

Например, дипломат может испытывать тревогу при встрече с представителями культуры с совершенно разными стилями общения. Применяя АУМТ, дипломат может использовать поведение поиска информации, например исследование культурных норм, для снижения тревожности. Одновременно, используя теорию культурной адаптации, дипломат может подготовиться к корректировке своего коммуникативного поведения — будь то принятие более косвенного стиля общения или изменение языка тела — для содействия более плавному обмену. Пересечение этих двух теорий обеспечивает

всеобъемлющую основу для понимания проблем и стратегий, связанных с эффективной межкультурной коммуникацией в дипломатии.

В современной дипломатии идеи АУМТ и теории культурной адаптации особенно актуальны, поскольку в глобальном взаимодействии все чаще участвуют различные культурные группы, международные организации и негосударственные субъекты. Дипломатическая среда часто характеризуется межкультурной напряженностью, где различные культурные ценности и методы общения могут усложнить переговоры и усилия по разрешению конфликтов. Однако, включив эти теоретические идеи в программы дипломатической подготовки и стратегии переговоров, дипломаты могут быть лучше подготовлены к решению этих проблем.

Например, обучение культурной компетентности может включать принципы АУМТ, чтобы помочь дипломатам научиться справляться со своей тревогой и неопределенностью при столкновении с незнакомыми культурными контекстами. Кроме того, дипломаты могут обучаться поведенческой гибкости и когнитивной эмпатии с помощью теории культурной адаптации, вооружая их навыками, необходимыми для адаптации к разнообразным культурным средам и установления прочных дипломатических связей.

Более того, интеграция этих теорий в реальную дипломатическую практику может помочь улучшить усилия публичной дипломатии, а также более широкие стратегии мягкой силы стран. В глобализованном мире, где общественное мнение и международное сотрудничество играют решающую роль, управление культурными различиями с помощью эмоционального интеллекта и адаптивной коммуникации имеет важное значение для укрепления долгосрочных международных отношений и разрешения глобальных конфликтов.

Как теория управления тревогой/неопределенностью, так и теория культурной адаптации предоставляют важные теоретические знания о практике межкультурной коммуникации в дипломатии. Подчеркивая эмоциональную регуляцию, когнитивное понимание и поведенческую гибкость, эти структуры направляют дипломатов в преодолении проблем, присущих межкультурному взаимодействию. Применение этих теорий в дипломатической подготовке и практике может значительно повысить способность дипломатов ориентироваться в культурных различиях, строить эффективные отношения и достигать дипломатического успеха во все более взаимосвязанном мире.

Практические проблемы в межкультурной коммуникации

Межкультурная коммуникация важна в дипломатии, но сталкивается с проблемами, такими как языковые барьеры,

стереотипы, невербальные недопонимания и разные стили общения. Эти препятствия требуют осознания и применения стратегий, таких как обучение культурной чувствительности и использование переводчиков.

Язык является основным барьером в межкультурной коммуникации. Даже при использовании общего языка могут возникать недопонимания из-за акцентов, диалектов или неправильных переводов. Для преодоления этих барьеров дипломаты используют переводчиков и изучают язык страны. Знание языка помогает понять культуру и строить более прочные отношения [8].

Стереотипы могут исказить восприятие коллег и влиять на принятие решений. Это часто связано с изображениями в СМИ или историческими конфликтами. Для смягчения этого эффекта необходимо обучение культурной чувствительности и повышение разнообразия в дипломатических командах.

Невербальная коммуникация, включая жесты и зрительный контакт, может интерпретироваться по-разному в разных культурах, что приводит к недоразумениям. Дипломаты должны изучать невербальное поведение в различных культурах и практиковать прояснение сигналов, чтобы избежать недопонимания.

Высококонтекстные культуры полагаются на неявные сообщения и невербальные сигналы, в то время как низкоконтекстные культуры отдают предпочтение прямому общению. Дипломаты должны уметь адаптировать свой стиль общения в зависимости от контекста, проявлять терпение и внимательность [9].

Решение этих проблем требует многогранного подхода, включая обучение, использование переводчиков и адаптивные коммуникационные стратегии. Развитие культурной компетентности и эмоционального интеллекта поможет дипломатов преодолевать барьеры и достигать успеха в международных отношениях.

Современные приложения: влияние технологий на дипломатию

В XXI веке технологии радикально изменили способ работы дипломатии. Рост цифровых платформ и коммуникационных технологий изменил дипломатические взаимодействия, сделав их более быстрыми, доступными и далеко идущими. Однако, хотя технология облегчает создание глобальных виртуальных команд и предлагает новые способы участия стран в международных отношениях, она также создает новые проблемы, особенно в поддержании культурных нюансов и обеспечении эффективной коммуникации. Цифровая дипломатия, использование цифровых инструментов и платформ в дипломатической практике, иллюстрирует необходимость интеграции

культурной компетентности с технологическими достижениями в современных международных отношениях [10].

1. Глобальные виртуальные команды и коммуникация

Появление технологий позволило дипломатам и специалистам по международным отношениям работать с коллегами, партнерами и заинтересованными сторонами со всего мира в режиме реального времени. Виртуальные встречи и онлайн-платформы для общения, такие как Zoom, Skype и Microsoft Teams, позволяют дипломатам проводить переговоры, посещать саммиты и сотрудничать с международными организациями без ограничений физической географии. Этот уровень связи значительно увеличил скорость принятия дипломатических решений и открыл новые возможности для неформальных диалогов и консультаций [11].

Однако переход к виртуальным командам и цифровым платформам представляет свой собственный набор проблем. Эффективная коммуникация через границы культурных и часовых поясов может быть трудноуправляемой, поскольку виртуальная среда иногда лишает невербальных сигналов, которые имеют решающее значение при личном общении. Более того, возросшая зависимость от письменного общения, такого как электронные письма, текстовые сообщения и онлайн-форумы, может привести к недопониманию, если не учитывать культурные различия в тоне, формальности и стиле.

Так какие же проблемы возникают:

- координация встреч в разных часовых поясах может создавать трудности для дипломатических команд, охватывающих континенты. Расписания не всегда могут совпадать, что затрудняет одновременное вовлечение всех необходимых участников.

- в виртуальном общении язык тела, жесты и зрительный контакт — все это имеет решающее значение для понимания тона и намерения сообщений — уменьшаются. Дипломатические жесты, которые могут иметь значительное влияние в личных беседах, могут быть упущены из виду при цифровом обмене, что приводит к потенциальному неверному толкованию.

- различные культурные группы могут иметь разный уровень доступа к технологиям и цифровой грамотности, что потенциально исключает определенные заинтересованные стороны из разговора или создает пробелы в участии [12].

По мере того, как цифровая дипломатия становится все более заметной, растет потребность в развитии дипломатами культурной компетентности, которая распространяется на онлайн-среду. Понимание того, как разные культуры подходят к цифровой

коммуникации, например, уровень формальности в электронных письмах, использование эмодзи или стенографии, а также время ответа, может помочь дипломатам ориентироваться в виртуальных взаимодействиях с деликатностью и профессионализмом.

Внедрение обучения культурной осведомленности в платформы виртуальной дипломатии и обеспечение того, чтобы дипломаты были готовы справляться с культурными различиями в цифровых пространствах, имеет решающее значение. Это включает в себя понимание региональных различий в нормах коммуникации, например, различий в том, насколько прямым или косвенным является общение в электронных письмах и виртуальных встречах.

Такие инструменты, как программное обеспечение для перевода в реальном времени или переводчики на основе искусственного интеллекта, могут помочь преодолеть языковые барьеры и гарантировать, что дипломатические разговоры станут точными даже в виртуальной обстановке. Однако эти инструменты необходимо настроить для учета культурных нюансов, поскольку ошибки перевода или неверные толкования все еще могут иметь место.

2. Цифровая дипломатия и социальные сети

Одним из наиболее преобразующих применений технологий в современной дипломатии является рост цифровой дипломатии, которая включает в себя социальные сети и онлайн-платформы для взаимодействия с мировой общественностью. Такие платформы, как Twitter, Facebook, Instagram и LinkedIn, позволяют правительствам и дипломатическим миссиям напрямую общаться с зарубежной общественностью, минуя традиционные медиаканалы и участвуя в диалоге в реальном времени. Цифровая дипломатия предлагает платформу для публичной дипломатии, стратегий мягкой силы и управления кризисами, все из которых требуют чувствительности к культурным различиям и ожиданиям аудитории [12].

Во многих случаях дипломаты используют социальные сети для продвижения внешней политики страны, разъяснения позиций по международным вопросам и построения отношений с гражданами мира. Например, Twitter стал обычным инструментом для министерств иностранных дел и глав государств, чтобы делать официальные заявления, взаимодействовать с журналистами и отвечать на запросы общественности или критику. YouTube и другие визуальные платформы позволяют создавать цифровой контент, такой как интервью и видеосообщения, для продвижения ценностей, культуры и международных приоритетов страны.

Однако цифровая дипломатия сопряжена с проблемами, связанными с культурной компетентностью. Глобальный охват социальных сетей означает, что дипломаты должны ориентироваться в сложной сфере мирового общественного мнения, которое сильно различается в зависимости от культурных норм, религиозных убеждений и социальных ценностей. Пост, который приемлем или эффективен в одном культурном контексте, может оказаться спорным или неверно истолкованным в другом.

При использовании социальных сетей дипломаты часто общаются с разнообразной аудиторией в разных культурных контекстах. Понимание разнообразных точек зрения онлайн-подписчиков, которые могут иметь разное национальное, культурное и социальное происхождение, имеет решающее значение для формирования сообщений, которые находят положительный отклик в разных культурах.

Краткость и непосредственность сообщений в социальных сетях могут привести к отсутствию контекста или неправильной интерпретации. Без возможности прояснить или расширить заявление дипломаты рискуют отправлять неполные сообщения или сообщения, которые могут быть восприняты как неуместные в определенных культурных условиях.

Социальные сети могут быстро усиливать проблемы, особенно во время кризиса. Нечувствительный или несвоевременный твит может обострить напряженность и спровоцировать негативную реакцию со стороны иностранной общественности. В этих случаях быстрые ответы, которые являются культурно чувствительными и дипломатически обоснованными, имеют решающее значение для управления международными отношениями.

Дипломаты должны хорошо разбираться в культурных последствиях сообщений, которые они отправляют в Интернете. Это включает в себя знание культурных табу, понимание соответствующего уровня формальности и адаптацию языка к различным культурным ожиданиям.

Чтобы предотвратить неверное толкование и обеспечить ясность, дипломаты должны участвовать в беседах в реальном времени с онлайн-аудиторией, решая проблемы и исправляя любые заблуждения. Такое взаимодействие помогает способствовать взаимопониманию и прозрачности.

Дипломатические миссии должны активно отслеживать каналы социальных сетей, чтобы понимать глобальную реакцию на свои сообщения и соответствующим образом адаптировать свои сообщения.

Это включает в себя быстрое реагирование на недопонимание и корректировку тона будущих сообщений на основе отзывов от различных аудиторий.

3. Будущее цифровой дипломатии: интеграция культурной компетентности с технологиями

Поскольку технологии продолжают развиваться, будущее цифровой дипломатии будет включать в себя дальнейшую интеграцию искусственного интеллекта (ИИ), больших данных и виртуальной реальности (VR) в дипломатическую практику. Эти технологии предлагают захватывающие возможности для улучшения межкультурной коммуникации, но они также создают проблемы с точки зрения культурной чувствительности и этических последствий цифровых инструментов.

Искусственный интеллект уже используется для улучшения перевода в реальном времени, но он все еще борется с тонкостями культурного контекста. По мере развития технологий ИИ будет важно включить культурный интеллект в машинный перевод, чтобы гарантировать сохранение тонких нюансов.

Платформы виртуальной реальности (VR) могут стать следующим рубежом цифровой дипломатии, позволяя дипломатам взаимодействовать с иностранными лидерами и гражданами в захватывающих и интерактивных средах. Однако эти взаимодействия должны быть разработаны с учетом культурных соображений, чтобы избежать отчуждения или искажения иностранных культур [13].

Будущим дипломатам потребуется специализированное обучение не только традиционной дипломатии, но и тому, как заниматься цифровой дипломатией с культурной чувствительностью. Программы обучения дипломатов должны быть обновлены, чтобы включить модули о том, как эффективно использовать новые технологии, сохраняя культурную компетентность.

Поскольку цифровая дипломатия продолжает развиваться, дипломаты должны гарантировать, что этические последствия использования цифровых инструментов учитываются. Это включает в себя поддержание прозрачности, конфиденциальности и защиты данных, одновременно укрепляя доверие и уважение к различным культурным нормам в виртуальном пространстве [14].

Интеграция технологий в дипломатию изменила глобальный дипломатический ландшафт, предоставив новые возможности для общения в реальном времени, взаимодействия и сотрудничества. Однако эти достижения также создают проблемы в поддержании культурных нюансов, которые жизненно важны для эффективного

дипломатического взаимодействия. Объединяя технологические инструменты с культурной компетентностью, дипломаты могут ориентироваться в цифровом ландшафте, сохраняя принципы уважения, эмпатии и понимания, которые необходимы для успешных международных отношений. По мере развития цифровой эпохи культурно обоснованный подход к цифровой дипломатии будет иметь решающее значение для обеспечения того, чтобы технологии служили мостом, а не барьером для эффективного общения и сотрудничества между культурами.

Заключение

В быстро меняющемся ландшафте международных отношений межкультурная коммуникация стала важнейшим инструментом современной дипломатии. Поскольку страны становятся все более взаимосвязанными в результате глобализации, потребность в культурной компетентности в дипломатии возросла в геометрической прогрессии. Сегодня дипломатам необходимо не только понимать технические аспекты внешней политики своей страны, но и ценить культурные контексты, в которых эта политика принимается и обсуждается. Оттачивая свои навыки межкультурной коммуникации, дипломаты могут способствовать взаимопониманию, сотрудничеству и мирному разрешению конфликтов.

Историческая эволюция дипломатической практики от традиционных подходов, ориентированных на государство, до интеграции негосударственных субъектов и цифровой дипломатии демонстрирует растущую сложность международных отношений. Поскольку технологии играют все более заметную роль в формировании дипломатического дискурса, крайне важно, чтобы дипломаты не только адаптировались к технологическим инструментам, но и интегрировали культурную чувствительность в цифровые платформы и виртуальное общение. Переход к цифровой дипломатии с ее опорой на социальные сети, виртуальное общение и инструменты на основе ИИ подчеркивает важность как технологической компетентности, так и культурной осведомленности. Эта двойная компетенция гарантирует, что дипломатия останется эффективной в эпоху, отмеченную мгновенной коммуникацией и широким общественным участием.

Несмотря на достижения, существуют постоянные проблемы, которые необходимо преодолеть, особенно в области языковых барьеров, стереотипов и невербальной коммуникации. Эти барьеры, если их не устраниТЬ, могут привести к неправильному толкованию и дипломатическим срывам. Поэтому дипломаты должны постоянно

заниматься профессиональным развитием, включая обучение культурной чувствительности, изучение языка и углубленный анализ социально-политической динамики стран, с которыми они взаимодействуют. Развивая культуру эмпатии, терпения и активного слушания, дипломаты могут смягчать недоразумения и строить более прочные, эффективные отношения с иностранными коллегами.

В будущем дипломаты должны быть оснащены не только традиционными инструментами дипломатии, но и навыками, необходимыми для навигации в мире, который все больше связан с помощью цифровых средств. По мере расширения использования ИИ, больших данных и виртуальной реальности дипломаты должны понимать, как эти технологии влияют на межкультурные обмены. Способность вести переговоры, быть посредником и участвовать в различных культурных ситуациях будет иметь решающее значение для успеха международного сотрудничества и решения глобальных проблем, таких как изменение климата, права человека и безопасность.

Отдавая приоритет культурной компетентности, дипломаты могут улучшить результаты переговоров, способствовать взаимному уважению и смягчать недопонимание. Более того, содействие межкультурному взаимопониманию имеет решающее значение для построения прочных международных партнерств, выходящих за пределы геополитических границ. Поскольку мир продолжает развиваться, стратегическое использование межкультурной коммуникации останется одним из самых мощных инструментов в дипломатическом арсенале, гарантируя, что глобальный диалог останется уважительным, конструктивным и перспективным. По сути, эффективная дипломатия в современную эпоху требует слияния традиционной мудрости с адаптивными возможностями, необходимыми для цифровой эпохи, что делает культурную компетентность не просто дополнительным навыком, а основополагающим элементом успешной дипломатии.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations. - Sage Publications. - 2001.
- [2] Hall E.T. Beyond Culture. - Anchor Press, 1976.
- [3] Martin B.G, Piller EM. Cultural Diplomacy and Europe's Twenty Years' Crisis, 1919–1939: Introduction. Contemporary European History. - 2021. - 30(2). – p. 149-163.
- [4] Gudykunst W. B. Bridging Differences: Effective Intergroup

Communication (4th ed.). - Sage Publications, 2003.

[5] Berridge G., James A. International Diplomacy and the Role of Technology. *Journal of International Relations*, - 2006. - 21(4).- p. 243-259.

[6] Bennett M. J. Becoming Interculturally Competent. In Working with Cultural Differences. - Nicholas Brealey Publishing, 2004. - pp. 1- 20

[7] Barna L. M. Stumbling. Blocks in Intercultural Communication. In Intercultural Communication: A Reader Wadsworth Publishing. 1994. - pp. 317-323

[8] Giles H., Coupland J. Language: Contexts and Consequences. - Sage Publications, 1991.

[9] Diplomacy and Negotiation (Theories, Practices, Case Studies) // <https://businesscasestudies.co.uk/diplomacy-and-negotiation-theories-practices-case-studies/>

[10] Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. - PublicAffairs. 2004.

[11] Samovar L. A., Porter R. E., McDaniel E. R. Intercultural Communication: A Reader. - Cengage Learning, 2012.

[12] Moran R. T., Harris P. R., Moran, S. V. Managing Cultural Differences (8th ed.). – Routledge, 2014. – pp. 200-220.

[13] Kotsopoulos L. Intercultural Communication and Diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy*, 2014. - 9(3). - pp. 345-367.

[14] Sorrells K. Intercultural Communication: Globalization and Social Justice. - Sage Publications, 2015.

REFERENCES

[1] Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations. - Sage Publications. 2001.

[2] Hall E.T. Beyond Culture. - Anchor Press, 1976.

[3] Martin B.G, Piller EM. Cultural Diplomacy and Europe's Twenty Years' Crisis, 1919–1939: Introduction. *Contemporary European History*. 2021, 30(2), p. 149-163.

[4] Gudykunst W. B. Bridging Differences: Effective Intergroup Communication (4th ed.). - Sage Publications, 2003

[5] Berridge G., James A. International Diplomacy and the Role of Technology. *Journal of International Relations*, 2006, 21(4), p. 243-259.

[6] Bennett M. J. Becoming Interculturally Competent. In Working with Cultural Differences. - Nicholas Brealey Publishing, 2004, pp. 1- 20

[7] Barna L. M. Stumbling. Blocks in Intercultural Communication. In Intercultural Communication: A Reader Wadsworth Publishing. 1994, pp. 317-323

- [8] Giles H., Coupland J. Language: Contexts and Consequences. - Sage Publications, 1991.
- [9] Diplomacy and Negotiation (Theories, Practices, Case Studies) // <https://businesscasestudies.co.uk/diplomacy-and-negotiation-theories-practices-case-studies/>
- [10] Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. - Public Affairs. 2004.
- [11] Samovar L. A., Porter R. E., McDaniel E. R. Intercultural Communication: A Reader. - Cengage Learning, 2012.
- [12] Moran R. T., Harris P. R., Moran, S. V. Managing Cultural Differences (8th ed.). – Routledge, 2014, pp. 200-220.
- [13] Kotsopoulos L. Intercultural Communication and Diplomacy. The Hague Journal of Diplomacy, 2014, 9(3), pp. 345-367.
- [14] Sorrells K. Intercultural Communication: Globalization and Social Justice. - Sage Publications, 2015.

ҚАЗІРГІ ДИПЛОМАТИЯДАҒЫ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫС: ПРОБЛЕМАЛАР, СТРАТЕГИЯЛАР ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ РӨЛІ

*Сарыбаев М.С.¹, Мургабаева А.С.², Есбергенова Г.Б.³,
Абдихапарова Г.А.⁴

^{*1} Нархоз Университеті, Алматы, Қазақстан

^{2,3,4} Сәтбаев Университеті, Алматы, Қазақстан

Андратпа. Қазіргі дипломатия мәдени айырмашылықтарға байланысты көптеген қындықтарға тап болып, мәдениетаралық қарым-қатынасты табысты халықаралық өзара әрекеттесудің маңызды элементіне айналдырады. Мақалада дипломатияда қолданылатын мәдениетаралық коммуникациядағы проблемаларды, стратегияларды және технологияның рөлі зерттеледі. Табысты келіссөздерге, қақтығыстарды шешуге және ұзақ мерзімді халықаралық қатынастарды құруға ықпал ететін тиімді дипломатиялық тәжірибеленің негізгі элементі ретінде Мәдени құзыреттіліктің маңыздылығына назар аударылады.

Сапалы әдістемені қолдана отырып, мақалада Мәдениетаралық коммуникацияның теориялық негіздері, соның ішінде мазасыздық пен белгісіздікті басқару теориясы сияқты ұғымдар, сондай-ақ Эдвард Т.Холл ұсынған жоғары контексттік және төмен контексттік коммуникация модельдері талданады. Бұл теориялар мәдени айырмашылықтардың дипломатиялық өзара әрекеттесуді қабылдауға, мінез-құлышқа және нәтижелерге қалай әсер ететінін түсіндіруге көмектеседі.

Зерттеу сонымен қатар мәдени факторлардың көліссөздердің тиімділігіне әсерін көрсететін дипломатиялық тәжірибеден алынған нақты мысалдарды қарастырады. Батыс және Батыс емес мәдениеттер арасындағы қарым-қатынастағы айырмашылықтарға, сондай-ақ эмпатияның, белсенді тыңдаудың және дипломаттардың мәдени ерекшеліктерге бейімделуінің маңыздылығына ерекше назар аударылады. Сондай — ақ, бір жағынан мемлекеттер арасындағы өзара әрекеттесуді женілдететін, екінші жағынан мәдени нюанстарды жоғалтуға байланысты жаңа проблемалар тудыруы мүмкін технологиялардың рөлі атап өтіледі.

Мақала дипломаттарға мәдени кедергілерді тиімді женуге, халықаралық ынтымақтастықты дамытуға және жаһанданған әлемдегі дипломатиялық өзара әрекеттесу нәтижелерін жақсартуға мүмкіндік беретін жаңа технологиялар мен оқыту әдістерін қолдануды қоса алғанда, мәдени хабардарлықты дипломатиялық тәжірибеге біріктірудің маңыздылығы туралы қорытындымен аяқталады.

Тірек сөздер: мәдениетаралық коммуникация, мәдени құзыреттілік, коммуникация теориялары, мәдени айырмашылықтар, дипломатиялық келіссөздер, мәдени кедергілер, халықаралық ынтымақтастық, цифрлық платформалар

INTERCULTURAL COMMUNICATION IN MODERN DIPLOMACY: ISSUES, STRATEGIES, AND THE ROLE OF TECHNOLOGIES

* Sarybayev M.S.¹, Murgabayeva A.S.², Yesbergenova G.B.³,
Abdikhaparova G.A.⁴

*¹ Narxoz University, Almaty, Kazakhstan

^{2,3,4} Satbayev University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. Modern diplomacy faces numerous challenges related to cultural differences, making intercultural communication an essential element for successful international interaction. This article examines the issues, strategies, and the role of technologies in intercultural communication applied in diplomacy. The primary focus is on the importance of cultural competence as a key element of effective diplomatic practice, which facilitates successful negotiations, conflict resolution, and the building of long-term international relations.

Using a qualitative methodology, the article analyzes the theoretical foundations of intercultural communication, including concepts such as the theory of managing anxiety and uncertainty, as well as the high-context and low-context communication models proposed by Edward T. Hall.

These theories help explain how cultural differences influence perception, behavior, and outcomes in diplomatic interactions.

The study also explores specific examples from diplomatic practice that demonstrate the impact of cultural factors on the effectiveness of negotiations. Special attention is given to communication differences between Western and non-Western cultures, as well as the importance of empathy, active listening, and diplomats' adaptation to cultural specifics. The role of technologies is also emphasized, as they facilitate interactions between states but can also create new challenges, such as the loss of cultural nuances.

The article concludes by stressing the importance of integrating cultural awareness into diplomatic practice, including the use of new technologies and training methods, which enables diplomats to effectively overcome cultural barriers, foster international cooperation, and improve the outcomes of diplomatic interactions in a globalized world.

Key words: intercultural communication, cultural competence, communication theories, cultural differences, diplomatic negotiations, cultural barriers, international cooperation, digital platforms

Сведения об авторах:

Сарыбаев М.С. - PhD доктор, ассоц.профессор, Университет Нархоз, Алматы, Казахстан, e-mail: smeiram81@gmail.com

Мургабаева А.С.- кандидат философских наук, ассоц.профессор, Сатпаев Университет, Алматы, Казахстан, e-mail: murgabaeva@mail.ru

Есбергенова Г.Б. - магистр социальных наук, Сатпаев Университет, Алматы, Казахстан, e-mail: g.yesbergenova@satbayev.university

Абдиханарова Г.А.- магистр гуманитарных наук, Сатпаев Университет, Алматы, Казахстан, e-mail: g.abdikharaparova@satbayev.university

Авторлар туралы мәлімет:

Сарыбаев М.С. - PhD докторы, Қауымдастырылған профессор, Нархоз Университетi, Алматы, Қазақстан, e-mail: smeiram81@gmail.com

Мургабаева А.С. - ф.з.к., Қауымдастырылған профессор, Сәтбаев Университетi, Алматы, Қазақстан, e-mail: murgabaeva@mail.ru

Есбергенова Г.Б. - Әлеуметтік ғылымдар Магистрi, Сәтбаев Университетi, Алматы, Қазақстан, e-mail: g.yesbergenova@satbayev.university

Абдихарпарова Г.А. - Гуманитарлық ғылымдар Магистрі, Сәтбаев Университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: g.abdikhaparova@satbayev.university

Information about authors:

Sarybayev M.S. – PhD, Associate Professor, Narxoz University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: smeiram81@gmail.com

Murgabayeva A.S. – PhD, Associate Professor, Satbayev University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: murgabaeva@mail.ru

Yesbergenova G.B. – Master of Social Sciences, Satbayev University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: g.yesbergenova@satbayev.university

Abdikhaparova G.A. - Master of Humanities, Satbayev University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: g.abdikhaparova@satbayev.university

Статья поступила: 07 декабря 2024

ӘОЖ

FTAMP

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.012>

**ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕР ҰЙЫМЫНЫң (ТМҰ)
ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН МЕН
ТҮРКИЯНЫң РОЛІ**

*Тұралин Е.М.¹, Кошербаев Ж.Д.², Тюлебеков Т.Б.³

¹ Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Алматы, Қазақстан

² әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

³ Л.Н.Гумилев атындағы еуразия ұлттық университеті,
Астана, Қазақстан

Андатпа. 1991 жылы Қеңес Одағы ыдырағаннан кейін, әлемде халқының басым көшілігі түркі этносынан тұратын тәуелсіз мемлекеттер пайда болды. Әзербайжан, Қазақстан, Қырғызстан, Өзбекстан және Түрікменстан сияқты елдердің тәуелсіздікке қол жеткізуі түркі әлемінің геосаяси және мәдени ықпалдастырының жаңа дәүірін бастады. Бұған дейін халықаралық деңгейде мойындалған жалғыз түркітілдес мемлекет Түркия болған еді [1]. Осы тарихи кезенде Түркия Республикасының бұл елдермен мәдени, экономикалық және саяси байланыстарды нығайтуға деген үмтىлышы ерекше маңызды

рөл атқарды. 2009 жылы Нахчыванда өткен саммит Түркі мемлекеттер үйімінің (ТМҮ) құрылудың басты қадамы болды. Үйім 2009 жылға дейін де бар болған, бірақ басқа форматта. Түркітілдес мемлекеттердің саммиттері 1990 жылдардың басынан бері өткізіліп келеді. Бұл үйім түркі елдерінің ортақ тарихи, мәдени және экономикалық мұрасына негізделген ынтымақтастықты тереңдету үшін құрылды. Қазақстан, өзінің көпвекторлы сыртқы саясатының арқасында, ТМҮ-ның негізін қалаушы елдердің бірі ретінде танылып, Еуразия аймағында тұрақтылық пен бейбітшілікті нығайтуға үлкен үлес қосты. Ал Түркія өзінің халықаралық саяси тәжірибесі мен экономикалық күшін пайдаланып, ТМҮ-ның халықаралық беделін арттыруда және оны нығайтуда маңызды рөл атқарды. 1992 жылы Анкарада түркітілдес мемлекеттер басшыларының алғашқы саммиті өтті. Бұл жыын түркі әлемін біріктіруге және Түркі кеңесінің инфрақұрылымын қалыптастыруға бағытталған маңызды қадам болды. Түркія мен Қазақстан арасындағы тығыз байланыс осы процестің табысты жүзеге асуына негіз болды. 2009 жылы Түркі кеңесінің институционалдық негізін қалаған Нахчыван келісімі қабылданды, бұл екі елдің ынтымақтастығын стратегиялық деңгейге көтерді. Мақалада Қазақстан мен Түркіяның ТМҮ-ның институционалдық құрылымдарын қалыптастырудың үлесі, екі елдің ортақ экономикалық және саяси бастамаларды іске асыруды серікtestігі кеңінен талданады. Сонымен қатар, ТМҮ-ның түркі елдерінің мәдени интеграциясын тереңдетуге және аймақтық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қосқан үлесі зерттеледі. Авторлар Қазақстан мен Түркіяның ТМҮ аясындағы көшбасшылық рөлін ерекше атап өттіп, үйімінің болашақ даму перспективаларына баға береді. Бұл зерттеу түркітілдес мемлекеттердің халықаралық ынтымақтастығының жана мүмкіндіктерін анықтауға арналған маңызды ғылыми еңбектердің бірі болып табылады.

Tірек сөздер: Түркі мемлекеттер үйімі, Қазақстан, Түркія, түркі интеграциясы, мәдени мұра, экономикалық ынтымақтастық, аймақтық қауіпсіздік, саяси әріпtestік

Kіріспе

Түркімемлекеттер үйімінің (ТМҮ) қалыптасуындағы Қазақстан мен Түркіяның рөлі ерекше маңызды. Екі елдің тарихи байланыстары түркі халықтарының ортақ мәдени және тілдік дәстүрлеріне негізделген. Қазақстан мен Түркія арасындағы ынтымақтастықтың бастауын ежелгі дәуірлерден іздеуге болады, себебі олар XI ғасырға дейін біртұтас әулеттің құрамында болып, ортақ аумақты бөлісті. Түркія аумағындағы түріктердің ата-бабалары Таяу Шығысқа қоныс

аударып, «екінші Тұранды» құрған кезеңнен бастап, бұл байланыс одан әрі нығайып, бүгінгі заманға дейін жалғасты [2]. Осы тарихи сабактастық пен ортақ мәдени мұра Түркі мемлекеттер ұйымының құрылуында Қазақстан мен Түркияның шешуші рөл атқаруына негіз болды. Мұстафа Кемал Ататүрік жас Түрік Республикасының негізін нығайта отырып, түркі әлемінің болашағына ерекше назар аударды. Ол 1930 жылдары Түркиядан тыс жерде тұратын түркі халықтарына арнап, олардың «тілде, сенімде және мәні бойынша біртұтас бауырлар» екенін атап өтті. Ататүрік былай деп жазған: «Кеңес Одағының құрамында бізben тілде біртұтас бауырларымыз бар. Біз оларға камқорлық жасауға дайын болуымыз керек. Бірақ дайын болу тек үнсіз күту емес, нақты қадамдар арқылы жүзеге асуы қажет. Біз мықты рухани көпірлерді сақтауымыз керек. Тіл – көпір, тарих – көпір. Біз ортақ тарихымызды жаңғыртып, тамырымызды тереңнен іздеуіміз қажет. Олардың бізге келуін күтпей, біз оларға жақындауымыз керек» [3]. Бұл идеялар бүгінгі күні Түркі мемлекеттер ұйымының қалыптасуы мен дамуына ықпал еткен негізгі ұстанымдардың бірі болып табылады. Осылайша, Қазақстан мен Түркия арасындағы ынтымақтастық тек тарихи тамырлармен шектелмей, қазіргі геосаяси және мәдени процестерде түркі интеграциясының өзегіне айналды. Ататүріктің бұл көзқарастары Қазақстан мен Түркия арасындағы ынтымақтастықта нақты қорініс тапты. XX-ғасырдағы ең ірі геосаяси оқиғалардың бірі — 1991 жылы Кеңес Одағының ыдырауы. Бұл кезең саяси әдебиеттерде «Тәуелсіздік шеруі» деп аталады. Кеңес Одағы құрамындағы елдер бөлініп, әрқайсысы өз тәуелсіздігін жариялады [4]. Қазақстан тәуелсіздігін алған сәттен бастап, түркі әлемін біріктіруге бағытталған саяси бастамаларда Түркиямен тығыз ынтымақтастық орнатып, ТМҰ-ның негізін қалау ісіне ерекше үлес қости. 1991 жылы Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін Қазақстан тәуелсіздік алғып, сыртқы саяси байланыстарын қалыптастыра бастады. Қазақстан мен Түркия ынтымақтастығының негізгі кезеңдерін үш негізгі кезеңге бөлуге болады: Қазақстанның тәуелсіздік алған кезеңі (1991-2000 жж.), стратегиялық серіктестікті нығайту (2000-2010 жж.) және ынтымақтастықты институттандыру (2011-2020 жж.). 1991-2000 жылдарды қамтитын алғашқы кезең Қазақстанның Кеңес Одағының ыдырауынан кейін тәуелсіздік алуынан басталады. Тәуелсіздік жарияланғаннан кейін Сыртқы істер министрі Хикмет Четин Қазақстанға ресми сапармен барып, 1992 жылы 2 наурызда Алматыда дипломатиялық қарым-қатынас орнату туралы хаттамаға және визадан босату туралы келісімге қол қойылды. Осы сапардан кейін Премьер-Министр Сұлеймен Демирел Қазақстанға ресми сапармен келді.

Нәтижесінде 1992 жылы 16 мамырда Алматыда Түркия елшілігі ашылып, 29 қазанда Анкарада Қазақстанның Елшілігі құрылған [5]. Қазақстан мен Түркия арасындағы екіжақты саяси қатынастардың дамуы Түркі Республикаларының Президенттері саммитін өткізуден көрініс тапты. 1992 жылы 31 қазанда Анкарада өткен алғашқы саммитке Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев, Әзіrbайжан, Қыргызстан, Өзбекстан және Түркменстан президенттері қатысып, аймақтық ынтымақтастықтың негізін қалауға мүмкіндік берді [6]. 1993 жылғы 9-11 сәуірде Түркия Президенті Түрғыт Өзалдың Қазақстанға сапары екіжақты саяси қарым-қатынастардың жаңа кезеңін бастады. 1994 жылы Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға жасаған сапары барысында «Достық пен ынтымақтастық туралы шартқа» қол қойылып, бұл ынтымақтастықтың құқықтық негізін нығайтты [7]. Бұл кезеңдегі саяси және экономикалық байланыстар Қазақстанмен Түркияның стратегиялық серіктестігінедеген ұмытылысты айқындейды, әрі болашақтағы екіжақты қарым-қатынастардың дамуына негіз болды.

2000-2010 жылдар аралығында Қазақстан мен Түркия арасындағы қарым-қатынастар стратегиялық әріптестіктің нығаюмен сипатталды. Бұл кезеңде екі ел экономикалық ынтымақтастықты белсенді дамытуып, бірлескен кәсіпорындар құрып, ірі инвестициялық жобаларды жүзеге асырды. Түрік компаниялары Қазақстанда инфрақұрылымды салу және дамыту саласында белсенді жұмыс істеді, бұл екі ел арасындағы экономикалық байланыстарды жаңа деңгейге көтерді. Сонымен қатар, білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық күшейіп, студенттер мен ғылыми кадрлар алмасуға жағдай жасалды. Қазақстан мен Түркия арасындағы стратегиялық әріптестікті дамыту туралы екі ел басшыларының мәлімдемелері қарым-қатынастың жаңа серпін алуына себеп болды. Бұл бастама 2003 жылғы мамырда Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға ресми сапары кезінде жарияланды және 2004 жылғы маусымда ІІстамбулда өткен НАТО саммитінде Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев пен Түркия Президенті Ахмет Неждет Сезердің екіжақты кездесулерінде расталды. Түркия екі ел арасындағы тығыз қарым-қатынасты қамтамасыз ету және оларды стратегиялық серіктестік келісімі арқылы нығайту мақсатында Қазақстанмен ынтымақтастықты жеделдettі. 2005 жылды Түркия Премьер-министрі Астанаға ресми сапармен келіп, қазақстандық ресми тұлғалармен егжей-тегжейлі келіссөздер жүргізді. Парламентаралық байланыстар да қарқынды дамыды. 2006 жылдың 31 қаңтары мен 3 ақпаны аралығында ҚР Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Орал Мұхамеджанов бастаған Қазақстан Парламенті Мәжілісі делегациясы Түркияға ресми

сапармен барды. Ал 2012 жылғы 27-29 қыркүйекте Түркия Ұлы Ұлттық Жиналышының Төрағасы Джемил Чичек Қазақстанға ресми сапармен келіп, парламенттік деңгейдегі екіжақты ынтымақтастықтың өткен тәжірибесін және болашақ перспективаларын талқылады [8].

2009 жылдың қазан айында Нұрсұлтан Назарбаевтің Түркияға ресми сапары барысында Қазақстан мен Түркия арасындағы стратегиялық әріптестік туралы келісімге қол қойылды, бұл екі ел арасындағы жемісті ынтымақтастықтың айқын көрінісі болды [9]. 2010 жылғы 23-26 мамырда Түркия Президенті Абдулла Гүл Қазақстанға ресми сапармен келді. Ұшар алдындағы мәлімдемесінде Гүл президент болып сайланғаннан бері Орталық Азия елдерімен қарым-қатынасқа бұрынғыдан да үлкен мән бере бастағанын атап өтті: «Орталық Азия – Түркия үшін өте маңызды аймақ, бізді ортақ тарихи-мәдени байланыстар арқылы байланыстыратын Орталық Азияға үлкен мән береміз. Сондықтан Орталық Азиядағы түркі республикаларына сапарлар өте маңызды» [10].

2011 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңде Қазақстан мен Түркия арасындағы ынтымақтастық институционализациялау мен құрылымданыру бағытында маңызды қадамдар жасалды. Бұл кезеңде екі ел арасындағы стратегиялық әріптестік халықаралық үйымдар арқылы, мысалы, Түркі кеңесі және TYPKСОЙ сияқты үйымдар арқылы дамыды, сондай-ақ энергетика мен көлік салаларында бірлескен ірі жобалар іске асрылды. Жоғары деңгейдегі тұрақты сапарлар мен кездесулер саяси байланыстарды нығайтуға ықпал етті, осылайша өзара әрекеттесу үшін берік негіз құрылды. Қазақстан мен Түркия ынтымақтастығы соңғы үш онжылдықта дипломатиялық қарым-қатынастар орнатудан басталып, өзара іс-қимылды институттандыруға дейін ұзақ жолдан өтті. Осы үш негізгі кезең одан әрі дамып, нығайып келе жатқан екіжақты байланыстардың маңыздылығы мен маңызын көрсетеді. Жоғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесі (YDSK) Премьер-министр Режеп Тайып Ердоғанның 2012 жылдың мамыр айында Қазақстанға ресми сапары кезінде құрылған. YDSK-ның бірінші отырысы Қазақстан Президенті Назарбаевтың 2012 жылғы 11-12 қазандығы Түркияға ресми сапары аясында өтті. YDSK-ның екінші отырысы Президент Ердоғанның 2015 жылдың 15-17 сәуірінде Қазақстанға сапары аясында өтті [11].

Назарбаев 24 маусымда Ташкентте өткен Шанхай Ынтымақтастық Үйымының отырысында Ердоғанның Путинге хатын жеткізуде делдал болып, екі көшбасшы арасындағы мұзды бұзды. Осылайша Назарбаев қыын-қыстау кезеңдерінде достығын көрсетті. 2016 жылы 29 маусымда Путин министрлер жиналышында және камералар алдында Түркиямен

қалыпқа келудің басталғанын хабарлады [12].

Назарбаев 15 шілдедегі көтерілістен кейін Түркияға ресми сапармен барған алғашқы мемлекет басшысы болды. Президент Режеп Тайып Ердоған 2016 жылы 5 тамызда Анкараға келген Назарбаевты ресми рәсіммен қарсы алды. Делегациялар арасындағы және жеке кездесулерде екіжақты және аймақтық мәселелер талқыланды. Талқыланған тақырыптардың ішінде Қазақстандағы ФЕТО мектептері де болды. Бірлескен баспасөз мәслихатында Ердоғанның сөйлеген сөзінің маңызды тұстары: Жақсы күнде дос, жаманды дос та осындай күндерде айқындалады. Назарбаев Түркияға 15 шілдеден кейін келген алғашқы мемлекет басшысы. Қанымен аңыз жазған барша шейіттерімізге Алланың рақымы болсын деп тілеймін. Бұл төңкеріс әрекеті ФЕТО-ның жоспарларын әшкереледі. Енді біз мұны анық білеміз; ФЕТО тек Түркияға емес, бар елдердің барлығына қауіп төндіреді. Назарбаевқа ФЕТО-га қатысты аландаушылығымызды жеткіздік. Быыл Қазақстан өз тәуелсіздігінің 25 жылдығын тойлайды. Түркия ретінде біз Қазақстанның тәуелсіздігін алғаш мойындаған мемлекет болғанымызды мақтан тұтамыз. Қазақстан Президенті Н.Назарбаевтың мәлімдемесіндегі негізгі тұстар: Қазақстан үшін ең маңызды одақтас – Түркия. Мен мұнда тек президент Ердоған мен Түркиямен бірге екенімді көрсету үшін келдім. Түркия Қазақстанның ең сенімді серіктестерінің бірі болып табылады. Дініміз, тіліміз, мәдениетіміз ортақ. Тұрғыттың әрекше кезінде екі елдің жастары бір-бірінің тілін үйреніп, болашақта қарым-қатынасын дамытсын деп келісімдерге қол қойдық. Бірақ оның Гүлендікі екенін ол кезде аңғармадық. Егер олардың ФЕТО-мен байланысы анықталса, барлық мұғалімдер жіберіліп, Түркиядан жаңа мұғалімдер сұрапады. Түркияға жау болғандар бізге де жау. ФЕТО-ның агартушылық қызметі бойынша. Қазақстандағы ФЕТО мектептеріне қатысты Қазақстан президенті Назарбаев “Түркияға қарсы бизнес жасаған ешкімді қолдамаймыз. Бұл жағдай біздің мұддемізге сай емес. Біз мұны қаламаймыз. Бұл мәселеде келістік. Екі елдің білім министрліктері. Тараптар жұмыс тобын құрып, мектептерді тексереді, «Егер нақты қарым-қатынасы барлар анықталса, біз бұл мұғалімдерді қайтарып, Түркия мемлекетінен басқа мұғалімдерді сұраймыз» [13].

2016 жылдың қазан айында Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына орай ФЕТО мектептерінің атауы «Қазақ-түрік лицейлері» атауынан «Ғылым инновациялық лицейлері» болып өзгерілді. Сабах газетінің хабарына қарағанда, Қазақстанда ФЕТО ұйымының 27 мектебі бар. Қамқоршылық кенесінің мүшелері қазақтар

болып табылатын FETO мектептерінде жұмыс істейтін мұғалімдер бұл мектептерде жұмыс істеуге рұқсат етілмейді және елден жіберіледі [14]. Қазақстан мен Түркия арасындағы ынтымақтастықтың даму тарихы екі елдің ортақ мәдени және тарихи байланыстарының негізінде қалыптасқан. ТМҰ-ның құрылудында бұл елдердің рөлі ерекше маңызды болып отыр. Қазақстан мен Түркия арасындағы дипломатиялық байланыстар орнатылып, стратегиялық серіктестікке жол ашылды. Бүгінгі күнге дейін бұл ынтымақтастық әртүрлі салаларда — саясат, экономика, білім, мәдениет — айтарлықтай дамыды. Түркияның Қазақстан тәуелсіздігін мойындаған алғашқы елдердің бірі болуы және екі ел арасындағы жоғары деңгейдегі байланыстар олардың арасындағы достық пен сенімділіктің айқын дәлелі болып табылады. Осы үш кезеңдік даму сыйығы Қазақстан мен Түркия арасындағы ынтымақтастықтың қалай өзгеріп, нығайып келе жатқанын көрсетеді. Алғашқы жылдары негізделген дипломатиялық қатынастар стратегиялық әріптестікті орнатуға, кейіннен институционализациялауға және жүйелендіруге бағытталған қадамдармен толықтырылды. Бұл байланыстардың тұғырын нығайтуда түркі интеграциясы мен ТМҰ-ның рөлі зор, себебі ол екі мемлекеттің ғана емес, бүкіл түркі әлемінің бірлігін күшетуге бағытталған. Екі елдің басшылары арасындағы жоғары деңгейдегі байланыстар, сондай-ақ екіжакты және көпжақты кездесулер мен келісімдер Қазақстан мен Түркия арасындағы қатынастарды стратегиялық серіктестік деңгейіне көтерді. Түркияның Қазақстандағы білім және экономика саласына белсенді қатысуы, сондай-ақ екі мемлекеттің саяси диалогы олардың ынтымақтастық деңгейінің жоғары екенін көрсетеді. Қазақстан мен Түркия арасындағы достық байланыстар халықаралық саясатта айтарлықтай маңызды орын алады, және олардың қарым-қатынасы түркі әлемінің интеграциялық процестерін ілгерілету мен тұрақты даму жолында маңызды қадамдар болып қала береді.

Зерттеудің мақсаты - Түркі мемлекеттер ұйымының (ТМҰ) қалыптасуындағы Қазақстан мен Түркияның тарихи, мәдени және саяси рөлін терең талдау арқылы олардың түркі әлеміндегі ынтымақтастығының негіздерін ашып көрсету. Екі елдің халықаралық аренадағы ықпалын зерттей отырып, ТМҰ-ның құрылуды мен дамуының басты факторларын анықтау маңызды. Сонымен қатар, Қазақстан мен Түркияның түркі интеграциясындағы жетістіктері мен алдағы мүмкіндіктерін талдау арқылы түркі халықтарының

ынтымақтастығын терендетуге бағытталған ұсыныстарды ұсыну көзделіп отыр. Бұл зерттеу түркі әлемінің болашағын нығайтуға және ортақ мақсаттарға жетуге көмектеседі.

Материалдар мен әдістердің сипаттамасы

Зерттеу барысында Қазақстан мен Түркия арасындағы саяси, экономикалық және мәдени қатынастарға қатысты деректер кешенді түрде талданды. Негізгі дереккөздер ретінде халықаралық келісімдер, Түркі Кеңесі мен оның құрылтай құжаттары, екі ел арасындағы дипломатиялық қатынастарды реттейтін заңнамалық актілер, сонымен қатар, тақырыпқа қатысты ғылыми еңбектер мен мақалалар пайдаланылды. Зерттеудің әдіснамалық негізін тарихи және салыстырмалы талдау әдістері құрады. Тарихи әдіс Қазақстан мен Түркия арасындағы қарым-қатынастардың қалыптасуы мен даму кезеңдерін анықтауға мүмкіндік берсе, салыстырмалы талдау олардың интеграциялық процестерге қосқан үлесін бағалауға көмектесті. Сонымен қатар, статистикалық деректер мен құжаттарды контент-талдау әдісі қолданылды, бұл Түркі Кеңесі аясындағы екіжақты ынтымақтастықтың негізгі нәтижелерін жүйелеуге мүмкіндік берді. Зерттеу материалдары Түркі әлемі саммиттерінің хаттамалары мен мәліметтері, сондай-ақ ресми дереккөздер мен халықаралық ұйымдардың есептерінен алынды. Жұмыс барысында зерттеу тақырыбына қатысты дереккөздердің сенімділігі мен өзектілігіне ерекше назар аударылды.

Нәтижелері

Зерттеу нәтижелері Қазақстан мен Түркияның Түркі әлемінің дамуына айтарлықтай үлес қосқанын көрсетеді. Ондаған жылдар бойы Қазақстанның негізгі сауда серіктері Ресей, Қытай және Өзбекстан болды. Алайда, 2010 жылдан бері Түркиямен сауда перспективалы бағыт ретінде дамып келеді. 2024 жылы бұл бағыт инвестициялар мен сауда-экономикалық қатынастар саласында ең басымдықты деп қарастырылады.

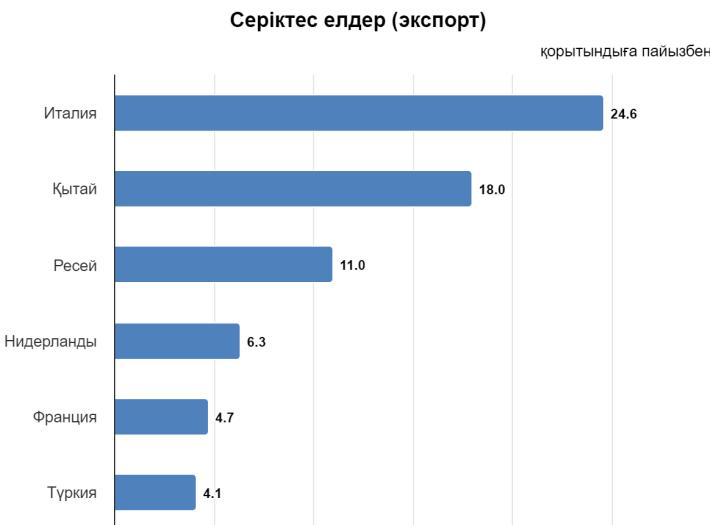
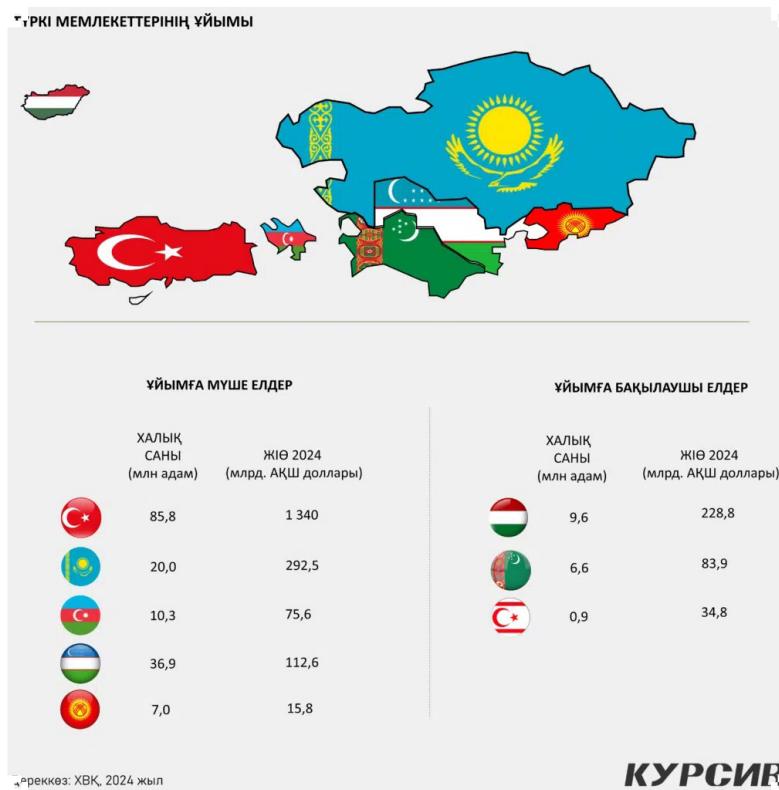

Рисунок 1 - Қазақстан Республикасының сыртқы сауда айналымы (2024 жылғы қантар-қыркүйек) <https://stat.gov.kz/industries/economy/foreign-market/publications/239540/>

2022 жылы Қазақстан мен Түркия арасындағы сауда көлемі рекордтық 6,3 миллиард АҚШ долларына жетті. Сол жылы Түркия Қазақстандағы ең үлкен тауар айналымы бар елдер рейтингінде 4-ші орынды иеленді. 2024 жылдың бірінші тоқсанында Қазақстаннын Түркияға экспорт 804,8 миллион долларды құраса, Түркиядан Қазақстанға импорт 426,3 миллион долларға жетті. Бұл көрсеткіштер екі ел арасындағы экономикалық байланыстардың өсіп келе жатқан маңыздылығын және олардың түркі ынтымақтастығын нығайтуға қосқан үлесін айқындайды [15].

Түркі мемлекеттер ұйымына (ТМҰ) мүше елдердің экономикалық әлеуетін және олардың интеграциялық процестердегі рөлін анықтауға мүмкіндік берді. Халықаралық Валюта Қорының (ХВҚ) 2024 жылға жасаған болжамдарына сәйкес, ТМҰ-ға мүше елдердің жалпы ішкі өнімі (ЖІӨ) және халық санының көрсеткіштері аймақтық ынтымақтастықтың маңызды экономикалық негізі болып табылады.

КУРСИР

Рисунок 2 - Түркі мемлекеттерінің экономикалық әлеуеті қандай?

https://kz.kursiv.media/kk/2024-11-06/nrslt-turki-memleketteri/?utm_campaign=endless_feed

Kursiv.media сайтында жарияланған «Түркі мемлекеттерінің экономикалық әлеуеті қандай?» мақаласындағы статистикалық деректерге сүйене отырып, Түркі мемлекеттер ұйымы (ТМҰ) елдерінің экономикалық көрсеткіштеріне жан-жақты талдау жасауға болады. Зерттеу нәтижелері бұл ұйымның мүше елдерінің экономикалық қуатын, олардың интеграциялық үдерістердегі рөлін және болашағын айқындауға мүмкіндік береді [16].

Түркия ТМҰ-ға мүше елдер арасында ең жоғары экономикалық көрсеткіштерге ие. Халықаралық Валюта Қорының деректеріне сәйкес, 2024 жылы Түркияның болжамды жалпы ішкі өнімі (ЖІӨ) 1,34 трлн АҚШ долларына жетеді. Бұл көрсеткіш ұйымға мүше елдердің жиынтық ЖІӨ-сінің шамамен 70%-ын құрайды. Түркияның дамыған экономикасы оны ТМҰ шеңберіндегі интеграцияның негізгі қозғаушы күшіне айналдырып отыр Қазақстан болса, аймақтағы маңызды экономикалық ойыншылардың бірі ретінде

ерекшеленеді. 2024 жылы оның болжанған ЖІӨ көлемі 292,5 млрд АҚШ долларын құрап, Түркиядан кейінгі екінші орынға ие болады. Қазақстанның бай табиғи ресурстары, энергетикалық жобалары мен инфрақұрылымдық бастамалары оны ТМҮ-ның экономикалық және саяси тұрақтылығының тірегіне айналдырып отыр. Ұйымға мүше басқа елдер – Әзіrbайжан, Өзбекстан және Қыргызстан – экономикалық көрсеткіштері бойынша әртүрлі деңгейде орналасқан. Әзіrbайжанның ЖІӨ 75,6 млрд АҚШ долларын, Өзбекстанның 112,6 млрд АҚШ долларын, ал Қыргызстанның 15,8 млрд АҚШ долларын құрайды. Бұл көрсеткіштер әртүрлі экономикалық әлеуетті көрсеткенімен, ұйым ішіндегі ынтымақтастықты энергетика, ауыл шаруашылығы және сауда сияқты салаларда кеңейтуге үлкен мүмкіндік береді. Бақылаушы елдер – Венгрия, Түркіменстан және Солтүстік Кипр Түрік Республикасы – ұйымның экономикалық әлеуетін арттыруға қабілетті маңызды серіктестер. Венгрияның ЖІӨ көлемі 228,8 млрд АҚШ долларын құраса, Түркіменстан мен Солтүстік Кипр Түрік Республикасының ЖІӨ сәйкесінше 83,9 млрд және 34,8 млрд АҚШ долларына тең. Әсіресе, Венгрияның Еуропамен байланыстары ұйым үшін жаңа экономикалық перспективаларды ашады. ТМҮ елдерінің демографиялық ерекшеліктері де маңызды рөл атқарады. Халық саны бойынша үлкен айырмашылықтар байқалады: Түркияның халқы 85,8 млн адам болса, Қыргызстанда бұл көрсеткіш бар болғаны 7 млн-ды құрайды. Мұндай айырмашылықтар ұйым ішінде жұмыс күшінің қозғалысы, технология алмасу және ішкі нарықты дамыту сияқты ынтымақтастықтың жаңа бағыттарын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Зерттеу нәтижелері Түркі мемлекеттер ұйымының экономикалық интеграциясының зор әлеуетін көрсетті. Түркия мен Қазақстан ұйымның негізгі көшбасшылары ретінде айқындалып, интеграциялық үдерістерді дамытуда шешуші рөл атқаруда. Экономикалық және демографиялық әртараптандыру ТМҮ-ның ұзақ мерзімді тұрақтылығы мен тиімділігін қамтамасыз ете алады. Алдағы уақытта ұйым энергетика, көлік және сауда-экономикалық ынтымақтастық салаларында үлкен жетістіктерге жетуге әлеуетті.

КУРСИВ

Рисунок 3 - Түркі мемлекеттерінің экономикалық әлеуеті қандай?
https://kz.kursiv.media/kk/2024-11-06/nrslt-turki-memleketteri/?utm_campaign=endless_feed

Түркі мемлекеттерінің ұйымы (ТМҰ) аясында экономикалық ынтымақтастықты күшету мақсатында Түркі елдерінің инвестициялық қорын құру идеясы алғаш рет 2019 жылы Түркі Кеңесінің саммитінде ұсынылды. Қордың жалпы жарғылық капиталы 500 миллион АҚШ долларын құрайды, оның ішінде бастапқы жарналар әр елден 5 миллион доллардан жинақталды. Қосымша қаржыландыру үш транш арқылы жүзеге асырылып, әр елдің үлесі 70 миллион долларды құрайды, ал акциялар шығару арқылы тағы 150 миллион доллар тарту жоспарланған. Қор көлік, логистика, энергетика, ауыл шаруашылығы және туризм сияқты маңызды салалардағы жобаларды қаржыландыруды көздейді, бұл мүше елдердің экономикаларын дамытуға және олардың арасындағы байланысты нығайтуға мүмкіндік береді. Қордың құрылуы, сондай-ақ шағын және орта кәсіпорындарды қолдауға, жаңа жұмыс орындарын ашуға және инновацияларды дамытуға ықпал етеді. Статистикаға сәйкес, қордың құрылу кезеңіндегі жарғылық капиталды әр елдің қосқан үлесі тең болып табылады, бұл ТМҰ-ның ынтымақтастыққа негізделген және тең құқықты дамуын көрсетеді. Зерттеу нәтижелері ТМҰ-ның экономикалық интеграция және ынтымақтастыққа деген күш-жігерінің тиімділігін көрсетті. Қазақстан мен Түркияның арасындағы сауда байланыстарының қарқынды дамуы, сондай-ақ инвестициялық қордың құрылуы ұйымның

экономикалық әлеуетін арттырудағы маңызды қадамдар болып табылады. Қордың қаржыландыру бағыттары аймақтық экономиканы әртараптандыруға, жұмыс орындарын құруға, инновацияларды дамытуға және жаңа инвестициялық мүмкіндіктерді ашуға мүмкіндік береді. Осы арқылы ТМҰ елдері экономикалық тұрақтылық пен өсіуді қамтамасыз етіп, өзара байланыстарды нығайтады. Болашакта, Түркия мен Қазақстанның көшбасшылығымен, қордың қаржы салу мүмкіндіктері мен жобаларды іске асыру әлеуеті ТМҰ-ның аймақтық және жаһандық деңгейдегі ықпалының артуына ықпал ететіні сөзсіз.

Талқылау

1991 жылғы тамыз төңкерісінен кейін Кеңес Одағының ыдырауы қарқын алғып, бұрынғы кеңестік республикалар тәуелсіздікке қол жеткізді. Бұл оқиға оларға еркін және ашық сыртқы байланыстар жасауға мүмкіндік берді. Кеңес Одағының құлауынан кейін түркітілдес республикалары, соның ішінде Қазақстан, Әзербайжан, Өзбекстан, Түркіменстан және Қыргызстан, өздерінің халықаралық қатынастарын өз бетінше қалыптастыруға мүмкіндік алды. Осылайша, олар сыртқы саясатта жаңа бағыттар мен серіктестіктерді іздей бастады, бұл олардың егемендіктерін нығайтуға және экономикалық даму жолдарын табуға көмектесті. Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін Түркияның түркітілдес республикалармен ортақ тарихи-мәдени байланыстары Түркияның халықаралық аренадағы беделін қүштейтті. Бұл республикалармен жақын қарым-қатынастар орнату Анкараның аймақтағы ықпалын арттырды және оны жаңа геосаяси ойыншы ретінде көрсетті. Батыс баспасөзінде, соның ішінде итальяндық Il Giornale газетінде, Түркияның Еуропа мен Азияда жаңа күш ретінде пайда болғаны туралы пікірлер айтылды. Бұл Түркияның аймақтағы супер держава ретінде қарастырыла бастағанын көрсетеді. Дегенмен, мұндай рөлді атқару оңай болмайтыны туралы да пікірлер болды, өйткені бұл көптеген саяси, экономикалық және дипломатиялық қындықтарды женүді талап етті [17]. 1991 жылдан кейін «Түрік әлемі Адриатикадан Ұлы Қытай қорғанына дейін» деген дискурс айтартылғатай көзге түсті. Бұл жаңа геосаяси жағдай Түркияға да, Тағу Шығысқа да әсер етті. Азияда тәуелсіздігін енді ғана алған түркітілдес мемлекеттер үшін бұл кезең ерекше толқу тудырды. Нұрсұлтан Назарбаев өзінің Түркияға сапары кезінде XXI-ші ғасыр түрік ғасыры болатынын айтып, осы қуанышпен бөлісті. Түркия тәуелсіздік алған осы посткеңестік елдермен, әсіресе Қазақстанмен, шамамен бір жылдың ішінде 150-ге жуық екіжақты келісімге қол қою арқылы бұл толқудың ортақ екенін көрсетті. Бұл келісімдер Түркияның посткеңестік елдермен қарым-

қатынасын нығайтуға деген ұмтылысын және осы ынтымақтастықтың жалпыға ортақ қуанышын айқын көрсетті. Түркияның бұл әрекеттері аймақтағы түркітілдес мемлекеттер арасындағы байланыстарды қүшетуге және ортақ мәдени, тарихи және экономикалық мүдделерді қорғауға бағытталған болатын [18].

Седат Лачинердің «The Turgut Ozal Period in Turkish Foreign Policy: Ozalism» атты мақаласында түрік азаматтарының болмысында және түрік сыртқы саясатындағы маңызды элементке айналған озалистік түркішілдік, әсіресе қырғи-қабақ соғыс аяқталғаннан кейін сипатталады. Жаңа әлемдік тәртіп туысқан мемлекеттер арасындағы экономикалық үйлесім мен ынтымаққа негізделе бастаған осы кезеңде түркішілдік, Өзалдың пікірінше, түрік модернизациясының және түрік сыртқы саясатының трансформациясының іргетастарының біріне айналды. Алайда, озалистік түркілікте территориялық ұлтшылдық немесе ирредентизм сипаты болмағанын атап өту керек. Бұл, ен алдымен, территориялық кеңеюге емес, түрік әлемінің экономикалық және мәдени ықпалын қүшетуге бағытталған мәдени концепция болды. Түрік мемлекеттері салыстырмалы түрде кедей және әлсіз болған жағдайда, ортақ проблемаларды жену үшін олардың арасындағы ықтималынтымақтастық қажет болып көрінді. Өзал Түркияны осы түрік блогының әлеуетті көшбасшысы ретінде қарастырды және Түркияның мұндағы бірігуден айтарлықтай пайда алатынына сенді [19]. Озалистік түркізмнің астарында жатқан ойлау сыртқы саясатқа аумақтық амбициялардан ғөрі мәдени және экономикалық байланыстарды бірінші орынға қоятын прагматикалық көзқарасты көрсетеді. Бұл тұжырымдама түркі тектес Орталық Азияның көптеген мемлекеттері өздерінің егемендігін нығайту және экономикалық даму жолдарын іздей бастаған посткөңестік кезеңде Түркияның сыртқы саясатын қалыптастырудың маңызды элементі болды. Осы тұрғыда Озал сөз еткен Түркия басшылығы түрік әлемінің халықаралық аренадағы позициясының нығаюына әкелетін табиғи әрі екі жаққа да тиімді үдеріс болып көрінді. Бұл кезеңде Түркияның сыртқы саясатындағы озалистік түркішілдік концепциясы түркітілдес мемлекеттермен тығыз байланыстар орнатуға және олардың экономикалық әлеуеттін арттыруға бағытталған болатын. Түркияның осы бастамалары аймақтағы тұрақтылықты нығайтуға және түркі әлемінің халықаралық аренадағы ықпалын қүшетуге көмектесті. Сонымен қатар, бұл концепция мәдени және тарихи байланыстарды жаңғыруға, ортақ құндылықтарды дәріптеуге және экономикалық ынтымақтастықты дамытуға негізделді. Осылайша, Түркия өзіне жетекші рөлді алып, түркітілдес мемлекеттер арасындағы ынтымақтастықтың жаңа деңгейін қалыптастыруға ықпал етті.

Соңғы онжылдықтарда түрк мемлекеттері арасындағы ынтымақтастық халықаралық саясаттың маңызды аспектісіне айналды. Түрк Кеңесінің ұйымдастыру құрылымын қалыптастыру мен даму бағыттарын анықтауда ерекше рөл атқарған саммиттерге ерекше назар аударуға болады. 2000-жылдардың басында Өзбекстан мен Түрікменстан саммиттерден шыққанымен, интеграция мәселелері бойынша құрылымдық шешімдер 2001 және 2006 жылдары қабылданды. Нәтижесінде, 2009 жылғы 9 қазанды Нахчыван қаласында өткен 9-шы түрк тілдес елдер басшыларының саммитінде түрк тілдес мемлекеттер ынтымақтастығы Кеңесін құру туралы «Нахчыван келісімі» қол қойылды. «Түрк Кеңесі» деп аталатын ұйым өзінің ресми қызметін 2010 жылдың 15-16 қыркүйегінде Стамбулда өткен 10-шы саммитте бастады. Түрк Кеңесінің алғашқы жоғары деңгейдегі кездесуі Алматыда өтіп, Алматы декларациясы қабылданды, оған Қазақстан, Әзербайжан, Қырғызстан және Түркия лидерлері қол қойды. Декларацияда тәуелсіздік кезеңінде аталған елдердің саяси, экономикалық және әлеуметтік салалардағы жетістіктері танылды. Қатысушылар түрк тілдес мемлекеттердің бірлігі аймақтық және халықаралық ынтымақтастықты нығайтатынын және экономикалық ынтымақтастық интеграцияның негізгі қозғаушы күші екенін атап өтті. Құжат жеті басым бағытты, оның ішінде бұқаралық акпарат құралдарының дамуын қамтып, «Түрк тілдес мемлекеттердің медиа-платформасын» құруға негіз болды. Экономика саласында ауыл шаруашылығы, көлік, байланыс, энергетика және туризм саласындағы ынтымақтастыққа, сондай-ақ инвестициялық климатты жақсартуға және үздік жобаларды іске асыруға назар аударылды. Каспий өніріндегі энергетикалық ынтымақтастыққа, соның ішінде Баку-Тбилиси-Джейхан мұнай құбыры мен Баку-Тбилиси-Эрзурум газ құбырына және Баку-Тбилиси-Карс жаңа теміржол бағытына ерекше көңіл болінді. Қауіпсіздік мәселелері шекараларды күшпен өзгертуге жол бермеу және Армения-Әзербайжан қақтығысын бейбіт жолмен шешудің маңызы тұрғысынан қарастырылды. Мәдени-гуманитарлық салада Түрк университеттерінің одағы мен Түрк ғылыми зерттеулер қоры құрылуы туралы шешім қабылданды. Декларацияның соңында Қазақстанның сыртқы саяси қызметі жоғары бағаланды, оның төрағалығы Түрк Кеңесінің жұмысын жаңа деңгейге көтеретініне сенім білдірілді. Алматы декларациясы түрк тілдес мемлекеттер арасындағы ынтымақтастықты нығайтудың маңызды қадамы болды, әсіресе экономикалық және энергетикалық өзара әрекеттесу аймақтың тұрақты дамуының катализаторы бола алады. Түрк Кеңесінің екінші жоғары деңгейдегі кездесуі 2012 жылы Бішкекте өтті, онда

білім, ғылым және мәдени ынтымақтастық мәселелеріне ерекше назар аударылды. Бұл саммитте Бішкек декларациясы, Қеңестің қаржылық ережелері жөніндегі келісім және Түрк академиясы мен түрк мәдениеті мен мұрасын қолдау қорын құру туралы келісімдерге қол қойылды. Қыргызстан президенті Алмазбек Атамбаев алғашқы саммиттен айырмашылығы, екінші кездесуде көлік және білім беру бастамаларына баса назар аударылғанын және Түрк академиясының құрылуы түрк мемлекеттерінің жақындаусын көрсететінін атап өтті. Саммитке Қазақстан, Түркия және Әзербайжан президенттері, сондай-ақ Туркменстан Ұлттық ғылым академиясының президенті құрметті қонақ ретінде қатысты. Бішкек декларациясы және Түрк академиясының құрылуы түрк мемлекеттері үшін мәдени және ғылыми ынтымақтастықтың маңыздылығын көрсетті. Бұл бастамалар өзара түсіністікті нығайтып, бірлескен жобаларды дамытуға ықпал етіп, аймақтық ынтымақтастық пен бірлікті күшейтеді.

Ушінші Түркі Қеңесінің саммиті 2013 жылы Әзербайжанның Гебеле қаласында өтті және көлік саласындағы ынтымақтастыққа арналды. Төртінші кездесу 2014 жылы Бодрумда өтіп, туризм мәселелеріне назар аударылды. «Түрк Қеңесі – Қазіргі Шелк жолы» туристік пакетін құру туралы шешім қабылданып, туристерді тарту және елдер арасындағы мәдени және экономикалық байланыстарды дамыту мақсатында бағытталды. Түркия президенті Абдулла Гүл Қеңестің Стамбулдағы хатшылығына қолдау көрсету және Астанада Түрк академиясы мен Бакудағы Түрк мәдениеті мен мұрасын қолдау қоры сияқты көпжақты ынтымақтастық механизмдерін құрудың маңыздылығын атап өтті. Бодрум декларациясы экономикалық байланыстарды нығайтуға, көлік жобаларына және «Шелк жолы» брендімен туризмді дамытуға баса назар аударды. Маңызды көлік бастамаларына Қазақстандағы «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» автожолы мен Туркменстан мен Ирандағы теміржол жобалары кірді. Сондай-ақ түрк тілдес мемлекеттер үшін бірлескен инвестициялық көр ұсынылды. Бесінші саммит 2015 жылы Астанада өтіп, БАҚ және ақпарат саласындағы ынтымақтастыққа арналды. Іс-шара барысында бесінші саммит декларациясы мен медиа және ақпарат саласындағы бірлескен ынтымақтастық туралы хаттамаға қол қойылды. Ресми ақпарат агенттіктері мен ұлттық телеарналар арасындағы өзара түсіністік меморандумдары бекітілді. Әзербайжан, Қыргызстан және Түркия президенттері, сондай-ақ Туркменстан премьер-министрінің орынбасары Сапардурды Тойлыев саммитке қатысқан. Бесінші саммит әсіресе медиа және ақпарат саласындағы ынтымақтастықты нығайтуда маңызды кезең болды, елдер арасындағы ақпарат алмасуды және

мәдени байланыстарды ынталандырды. Алтыншы саммит 2018 жылы Қырғызстанның Чолпан-Ата қаласында жастар мен ұлттық спорт мәселелеріне арналды. Жетінші саммит 2019 жылы Әзэрбайжанның Бакудегі кездесуі кезінде шағын және орта бизнеске қолдау көрсетуге баса назар аударылды. 2021 жылдың 12 қарашасында Стамбулда өткен сөзінші саммит «Цифрлық технологиялар дәүірінде жасыл технологиялар мен ақылды қалалар» тақырыбына арналды. Тоғызынышы саммит 2022 жылдың 11 қарашасында Самарқандта өтті. Онда «2022-2026 жылдарға арналған Түрк мемлекеттері ұйымының стратегиясы» бекітілді және «2040 жылы түрк әлеміне көзқарас» құжатын жүзеге асыру жоспары талқыланды. 10-шы саммиті 2023 жылы 3 қарашада Астанада өтті. Саммиттің негізгі назарында түркітілдес мемлекеттер арасындағы ынтымақтастықты терендешу және бірлікті нығайту мәселелері болды. 11-ші саммит 2024 жылы 6 қарашада Бішкекте өтті. Кездесуде Бішкек декларациясы және бірнеше маңызды келісімдер, оның ішінде түркі әлемінің Жарғысын қабылдау, Бішкекті 2025 жылы ТМҰ-нің сандық астанасы деп жариялау және түркі орталық банктері кеңесін құру туралы шешім қабылданды. Саммит аясында Улken түркі жобасын әзірлеу туралы меморандум да қабылданды. Жүргізілген талдаудың нәтижесінде түркі мемлекеттері арасындағы әртүрлі саммиттерде ынтымақтастықтың дамуы елдер арасындағы өзара түсіністік пен интеграцияны нығайтуда елеулі рөл атқарғаны көрінеді. Саммиттер экономикалық және энергетикалық өзара әрекеттесуден бастап мәдени және білім беру саласындағы ынтымақтастыққа дейінгі кең ауқымды бағыттарды қамтитын маңызды декларациялар мен келісімдердің жасалуына ықпал етті. Қабылданған бастамалар, соның ішінде мамандандырылған ұйымдар мен қолдау механизмдерін құру, тұрақты дамуды ынталандыруға және ортақ мұddeлдерді ілгерілетуге бағытталған. Жаһандық экономикалық және саяси өзгерістер сияқты қазіргі заманғы сын-қатерлер жағдайында түркі елдері арасындағы серікtestіk қатынастарды қолдау және дамыту барған сайын маңызды болып отыр. Диалог пен ынтымақтастықтың қазіргі белсенділігі, сондай-ақ бірлескен жобалар мен бастамаларды одан әрі кеңейту тек өңірлік тұрақтылықты нығайтуға ғана емес, сонымен қатар жаһандық контексте тығыз интеграциялық өзара әрекеттестік платформасын құруға мүмкіндік береді. Соңғы саммиттерде көрініс тапқан жетістіктер мен табыстар ТМҰ-ға мүше елдердің терең өзара әрекеттестікке және тәжірибе алмасуға дайындығын білдіреді, бұл ұйымның халықаралық аренадағы рөлін кеңейтуге перспективалар ашады. Осылайша, диалог пен бірлескен жобалар арқылы түркі мемлекеттерінің интеграциясы тұрақты даму мен өңірлік қауіпсіздікті қамтамасыз етуде маңызды

рөл атқарады. Экономиқаны, мәдениетті және ғылымды дамытуға бағытталған ағымдағы және болашақ бастамаларды талқылау тек мемлекетаралық байланыстарды нығайтуға ғана емес, сонымен қатар қазіргі әлемнің шындығын көрсететін ынтымақтастықтың жаңа деңгейін құруға ықпал етеді.

Қорытынды

Кеңес Одағы ыдырағаннан кейінгі кезенде Түркі әлеміндегі интеграциялық үдерістердің жандана түсіү Түркия мен Қазақстанның ерекше рөл атқаруымен айшықталды. 1992 жылдан бастау алған Түркі әлемі саммиттері түркітілдес мемлекеттер арасындағы ынтымақтастықты тереңдетудің іргетасын қалаң, 2009 жылы Нахчыван келісімінің қабылдануымен Түркі Кеңесінің құрылуына негіз болды. Бұл тарихи оқиға түркі әлеміндегі интеграция мен үйлесімділікке жаңа серпін берді. Түркия мен Қазақстан Түркі Кеңесінің негізін қалаған елдер ретінде осы үдерістің көшбасшылары саналады. Бұл екі мемлекет өзара стратегиялық әріптестігін нығайтып, тек екіжақты қатынастарды ғана емес, аймақтық және жаһандық интеграциялық процестерді де қолдауда маңызды рөл атқаруда. Түркі Кеңесінің шенберінде жүзеге асырылып жатқан жобалар мен бастамалар елдер арасындағы мәдени, экономикалық және саяси ынтымақтастықты жаңа деңгейге көтеріп, халықаралық аренада түркі әлемінің мұдделерін қорғауға ықпал етуде. 2009 жыл Түркия мен Қазақстан үшін ерекше маңызды кезең болып табылады. Сол жылы Нахчыванда Түркі Кеңесінің құрылтай келісіміне және Анкарада “Қазақстан Республикасы мен Түркия Республикасы арасындағы стратегиялық әріптестік туралы шартқа” қол қойылды. Бұл келісімдер түркі елдері арасындағы байланыстарды институционалдық деңгейде нығайтып, екі мемлекеттің аймақтағы және халықаралық аренадағы ықпалын арттыруға негіз болды. 2011 жылы бұл келісім Қазақстанда ратификацияланып, заңды күшине енді. Қабылданған шешімдер мен келісімдер Қазақстан мен Түркия арасындағы ынтымақтастықтың тұрақты әрі перспективалы дамуына жол ашты. Сонымен бірге, түркі әлемінің бірлігі мен оның болашағы үшін маңызды үлес болып табылады. Түркі Кеңесі платформасы арқылы бұл ынтымақтастықтың одан әрі нығая түсетеңі және аймақтық интеграцияның жаңа деңгейіне көтерілетіні күтілуде. Сонымен қатар, ТМҰ-ның басқа елдерінен айырмашылығы, Қазақстан бұл халықаралық ұйымның ұмытылып қалмауына дерлік жалғыз өзі ықпал еткенін мойындау керек. Қазақстан Республикасының Түркі кеңесінде үш жылдық мәжбүрлі төрағалығының арқасында Әзіrbайжан, Түркия, Қырғызстан және

Қазақстан мектептерінің бағдарламаларына «Түріктердің жалпы тарихы» оқулығы енгізіліп, түркі халықтарының тарихына арналған 90-нан астам кітап шығарылып, «Аталар мирасы» («Ата-баба мұрасы») білім беру порталы іске қосылды. Сонымен қатар, «Түрікбарометр» ғылыми-зерттеу жобасы жүзеге асырыла бастады және «Қазіргі Жібек жолы» туристік жобасы іске қосылды. Қорытындылай келе, Түркі Кеңесінің құрылуы мен оның шенберіндегі бастамалардың жүзеге асырылуы Түркия мен Қазақстанның түркі әлеміндегі көшбасшылық рөлін айқын көрсетеді. Екі ел арасындағы ынтымақтастық тек тарихи және мәдени байланыстармен шектелмей, білім, ғылым, экономика және саясат сияқты салаларда да табысты дамуда. Бұл өзара әріптестік түркі мемлекеттерінің интеграциясына және олардың жаһандық денгейде ықпалының артуына ықпал етіп келеді. Бүгінгі таңда Түркия мен Қазақстан тек түркі әлемінің мұдделерін қорғаумен шектелмей, аймақтағы тұрақтылық пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуде де маңызды рөл атқаруда. Бұл ынтымақтастықтың одан әрі нығайтынына, сондай-ақ екі елдің стратегиялық әріптестігінің жаңа биіктеге жететініне сенім мол. Түркі Кеңесі аясындағы серікtestіk түркі елдерінің болашағын айқындаپ, оларды халықаралық аренада маңызды геосаяси күшке айналдыруға мүмкіндік береді. Осылайша, Түркия мен Қазақстанның бірлескен күш-жігері түркі әлемінің бірлігі мен үйлесімділігін нығайтуда шешуші рөл атқарады. Бұл елдердің ортақ тарихы мен құндылықтары болашақта да олардың ынтымақтастығының негізгі тірек болып қала бермек.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Организация тюркоязычных государств привержена целям и принципам Устава ООН. <https://kun.uz/ru/82050094>.
- [2] Bitsilli P.M. „East“ and „West“ in the history of Old World // Selected works on philology. - Moscow, 1996.
- [3] Özkan Isa. Atatürk ve Türk Dünyası // Hava Kuvvetleri Dergisi. - Май 2000. - №335. - 84–90-б.
- [4] Hacer Göl. Geçmişten Günümüze Azerbaycan, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016. - Т. 5 - №1. - 166-б.
- [5] Mustafa Bostancı1 - Taner Lüleci - 21. Yüzyıl başında türkiye kazakistan ilişkileri. // Tarih Okulu Dergisi (TOD) Ağustos 2019. - Yıl 12. - Sayı XLI. - s.719
- [6] Abdulvahap Kara-Okan Yeşilot. Avrasya'nın Yükselen Yıldızı // Kazakhstan, Yayın No: 2010-91 İstanbul, 2011,- s. 241
- [7] Қазақстан Республикасы мен Түрк Республикасы арасындағы қатынастар: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/article/detail>

s/513?lang=kk&ysclid=lt8y9et4f4943628925

[8] Davut Han Aslan. Turkey-Kazakhstan relations: an overview of mutual relations since the collapse of the Soviet union // Duygu Bozyigit Vistula University – Warsaw, Poland, Duygu Bozyigit Vistula University – Warsaw, Poland. - P. 139

[9] Amrebayev A. Güncel Uluslararası Politikalar Bağlamında Kazakhstan-Türkiye İkili İlişkilerinin Analizi / Türkiye-Türk Cumhuriyetleri İlişkileri, Ed. H.Çakmak, M.S.Erol, Ankara, 2013. - s. 77-90

[10] Президент Турции прибыл с официальным визитом в Казахстан. <https://vestikavkaza.ru/news/20005.html>

[11] http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kazakistan-siyasi-ilskileri_.tr.mfa, Erişim, 6 Ekim 2016.

[12] Türk-Rus Krizini Bitiren Gizli Diplomasının Öyküsü. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/murat-yetkin/turk-rus-krizini-bitiren-gizli-diplomasinin-oykusunu-40185705>. - Erişim 6 Ekim 2016.

[13] Erdoğan ve Nazarbayev'den ortak açıklama. // Politika Haberleri, <https://www.yenisafak.com/gundem/erdogan-ve-nazarbayevden-ortak-aciklama-2506072>

[14] Kazakistan yönetimi FETÖ okullarına el koydu // Son Dakika Haberler, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/10/19/kazakistan-yonetimi-feto-okullarina-el-koydu>.

[15] Товарооборот между Казахстаном и Турцией: экспорт и импорт товаров из Турции в 2024. <https://www.bcc.kz/bcc-journal/kazakhstan-turkey-trade/>

[16] Ерболатұлы Н. Түркі мемлекеттерінің экономикалық әлеуегі қандай? https://kz.kursiv.media/kk/2024-11-06/nrslt-turki-memleketteri/?utm_campaign=endless_feed

[17] Abdulvahap Kara. Turgut özal ve türk dünyası. // Türkiye - Türk Cumhuriyetleri İlişkileri 1983-1993. - s. 157

[18] Taldybayeva D. Türk Dünyasında Entegrasyon Süreci: Türkiye-Kazakistan // İkili İşbirliğinin Sürece Etkileri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). – Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013. - Ss. 34-35.

[19] Sedat Laçiner. Turgut Özal Period in Turkish Foreign Policy // Özalism, January 2009. - 2(1):153-205. - pp. 168-169.

REFERENCES

[1] Organizatsiya tyurkoyazychnykh gosudarstv priverzhena tselyam i printsipam Ustava OON [The Organization of Turkic Speaking States is committed to the purposes and principles of the UN Charter]. <https://kun.uz/ru/82050094> [in Russ.].

- [2] Bitsilli P.M. „East” and „West” in the history of Old World, Selected works on philology, Moscow, 1996
- [3] Özkan Isa. Atatürk ve Türk Dünyası. [Ataturk and the Turkish World]. Hava Kuvvetleri Dergisi, 2000, №335, 84–90-6. [in Turk].
- [4] Hacer Göl. Geçmişten Günümüze Azerbaycan [Azerbaijan from Past to Present]. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, T. 5, №1, 2016, 166-6. [in Turk].
- [5] Mustafa Bostancı1 - Taner Lüleci. Yüzyıl başında türkiye kazakistan ilişkileri [Türkiye-Kazakhstan relations at the beginning of the century]. Tarih Okulu Dergisi (TOD) Ağustos 2019 Yıl 12, Sayı XLI, s.719 [in Turk].
- [6] Abdulvahap Kara-Okan Yeşilot. Avrasya'nın Yükselen Yıldızı [Rising Star of Eurasia]. Kazakistan Yayın No: 2010-91 İstanbul, 2011, s. 241 [in Turk].
- [7] Qazaqstan Respwblikası men Türk Respwblikası arasında qatınastar [Relations between the Republic of Kazakhstan and the Republic of Turkey]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/article/details/513?lang=kk&ysclid=lt8y9et4f4943628925> [in Kaz].
- [8] Davut Han Aslan. Turkey-Kazakhstan relations: an overview of mutual relations since the collapse of the Soviet union. Duygu Bozyigit Vistula University – Warsaw, Poland, P. 139
- [9] Amrebayev A. Güncel Uluslararası Politikalar Bağlamında Kazakhstan-Türkiye İkili İlişkilerinin Analizi. [Analysis of Kazakhstan-Turkey Bilateral Relations in the Context of Current International Policies] Türkiye-Türk Cumhuriyetleri İlişkileri, Ed. H.Çakmak, M.S.Erol, Ankara, 2013, s. 77-90 [in Turk].
- [10] Prezident Turtsii pribyl s ofitsial'nym vizitom v Kazakhstan [Turkish President Arrives in Kazakhstan on Official Visit]. Vestnik Kavkaza, <https://vestikavkaza.ru/news/20005.html> [in Russ.].
- [11] http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kazakistan-siyasi-ilskileri_.tr.mfa, Erişim, 6 Ekim 2016. [in Turk].
- [12] Türk-Rus Krizini Bitiren Gizli Diplomasının ÖykisD [The Story of Secret Diplomacy That Ended the Turkish-Russian Crisis] . <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/murat-yetkin/turk-rus-krizini-bitiren-gizli-diplomasinin-oykusunu-40185705>, Erişim 6 Ekim 2016. [in Turk].
- [13] Erdogan ve Nazarbayev'den ortak açıklama [Joint statement from Erdogan and Nazarbayev]. Politika Haberleri, <https://www.yenisafak.com/gundem/erdogan-ve-nazarbayevden-ortak-aciklama-2506072> [in Turk].
- [14] Kazakistan yönetimi FETÖ okullarına el koydu [Kazakhstan administration seizes FETO schools]. Son Dakika Haberler, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/10/19/kazakistan-yonetimi-feto-okullarina-el-koydu>. [in Turk].

[15] Tovarooborot mezhdu Kazakhstanom i Turtsiyey: eksport i import tovarov iz Turtsii v 2024 [Kazakhstan administration seizes FETO schools]. <https://www.bcc.kz/bcc-journal/kazakhstan-turkey-trade/> [in Russ.].

[16] Erbolatuly N. Türki memleketteriniň ekonomikalıq äleweti qanday? [What is the economic success of the Turkish country?] https://kz.kursiv.media/kk/2024-11-06/nrslt-turki-memleketteri/?utm_campaign=endless_feed [in Kaz].

[17] Abdulvahap Kara. Turgut özal ve türk dünyası Türkiye [Turgut Ozal and the Turkish World]. Türk Cumhuriyetleri İlişkileri 1983-1993), s. 157 [in Turk].

[18] Taldybayeva D. Türk Dünyasında Entegrasyon Süreci: Türkiye-Kazakistan [Integration Process in the Turkish World: Türkiye-Kazakhstan]. İkili İşbirliğinin Sürece Etkileri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, Ss. 34-35. [in Turk].

[19] Sedat Laçiner. Turgut Özal Period in Turkish Foreign Policy. Özalism, January 2009 2(1):153-205, pp. 168-169.

РОЛЬ КАЗАХСТАНА И ТУРЦИИ В ФОРМИРОВАНИИ ОРГАНИЗАЦИИ ТЮРКСКИХ ГОСУДАРСТВ (ОТГ)

*Туралин Е.М.¹, Кошербаев Ж.Д.², Тюлебеков Т.Б.³

¹ Казахский национальный педагогический университета
имени Абая, Алматы, Казахстан,

² Казахский национальный университет имени аль-Фараби
Алматы, Казахстан

³ Евразийский национальный университет имени Л.Н., Гумилева
Астана, Казахстан

Аннотация. После распада Советского Союза в 1991 году на мировой арене появились независимые государства, большинство населения которых составляют тюркские этносы. Независимость Азербайджана, Казахстана, Кыргызстана, Узбекистана и Туркменистана ознаменовала начало новой эпохи геополитической и культурной интеграции тюркского мира. До этого времени единственным признанным на международной арене тюркоязычным государством была Турция [1]. В этот исторический период стремление Турецкой Республики укрепить культурные, экономические и политические связи с этими странами сыграло ключевую роль. Саммит в Нахичевани в 2009 году стал главным шагом на пути к созданию Организации тюркских государств (ОТГ). Организация существовала и до этого, но в ином формате. Саммиты тюркоязычных государств начали проводиться с

начала 1990-х годов. ОТГ была создана для углубления сотрудничества, основанного на общей исторической, культурной и экономической основе тюркских стран. Казахстан, благодаря своей многовекторной внешней политике, признан одной из стран-основателей ОТГ, вносящих значительный вклад в укрепление стабильности и мира в евразийском регионе. Турция, используя свой международный политический опыт и экономический потенциал, сыграла важную роль в повышении авторитета ОТГ на международной арене и в укреплении её позиций. В 1992 году в Анкаре состоялся первый саммит глав тюркоязычных государств. Это событие стало важным шагом на пути к объединению тюркского мира и формированию инфраструктуры Тюркского совета. Тесное сотрудничество между Турцией и Казахстаном стало основой успешной реализации этого процесса. В 2009 году был подписан Нахичеванский договор, заложивший институциональные основы Тюркского совета и поднявший сотрудничество двух стран на стратегический уровень. В статье подробно рассматривается вклад Казахстана и Турции в формирование институциональных структур ОТГ, а также партнерство двух стран в реализации совместных экономических и политических инициатив. Кроме того, анализируется роль ОТГ в углублении культурной интеграции тюркских стран и обеспечении региональной безопасности. Авторы особо отмечают лидерство Казахстана и Турции в рамках ОТГ и оценивают перспективы развития организации. Это исследование является одним из значимых научных трудов, посвящённых выявлению новых возможностей международного сотрудничества тюркоязычных государств.

Ключевые слова: Организация тюркских государств, Казахстан, Турция, тюркская интеграция, культурное наследие, экономическое сотрудничество, региональная безопасность, политическое партнёрство

THE ROLE OF KAZAKHSTAN AND TURKEY IN THE FORMATION OF THE ORGANIZATION OF TURKIC STATES (OTS)

* Turalin E.M.¹, Kosherbayev Zh.D.², Tulebekov T.B. ³

*¹ Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

² Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

³ L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Abstract. After the collapse of the Soviet Union in 1991, new independent states with predominantly Turkic populations emerged on the global stage. The independence of Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan,

Uzbekistan, and Turkmenistan marked the beginning of a new era of geopolitical and cultural integration within the Turkic world. Before this period, the Republic of Turkey was the only internationally recognized Turkic-speaking state [1]. During this historical moment, Turkey's efforts to strengthen cultural, economic, and political ties with these countries played a crucial role. The Nakhchivan Summit in 2009 was a pivotal step toward establishing the Organization of Turkic States (OTS). While the organization existed before this under a different format, summits of Turkic-speaking states had been held since the early 1990s. The OTS was created to deepen cooperation based on the shared historical, cultural, and economic heritage of Turkic countries.

Kazakhstan, with its multi-vector foreign policy, has been recognized as one of the founding nations of the OTS, making a significant contribution to promoting stability and peace in the Eurasian region. Turkey, leveraging its international political experience and economic strength, has played an essential role in enhancing the OTS's global reputation and consolidating its foundation. In 1992, the first summit of Turkic-speaking states' leaders was held in Ankara, marking an important step toward unifying the Turkic world and forming the infrastructure of the Turkic Council. The close cooperation between Turkey and Kazakhstan was fundamental to the success of this process. The Nakhchivan Agreement, signed in 2009, established the institutional framework of the Turkic Council, elevating the bilateral cooperation between the two countries to a strategic level. This article examines the contributions of Kazakhstan and Turkey to the institutional development of the OTS, as well as their partnership in implementing joint economic and political initiatives. Furthermore, it explores the OTS's role in deepening cultural integration among Turkic nations and ensuring regional security. The authors emphasize the leadership of Kazakhstan and Turkey within the OTS framework and assess the organization's future development prospects. This study is one of the key scholarly works aimed at identifying new opportunities for international cooperation among Turkic-speaking states.

Key words: Organization of Turkic States, Kazakhstan, Turkey, Turkic integration, cultural heritage, economic cooperation, regional security, political partnership

Авторлар туралы мәлімет:

Тұрғалин Е.М. – PhD докторант, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: yessengazy.mukhamethanuly@gmail.com

Кошербаев Ж.Д. - тарих ғылымдарының кандидаты, халықаралық қатынастар және әлемдік экономикасы кафедрасының ага оқытушысы, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан,

Тюлебеков Т.Б. - PhD докторант, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

Сведения об авторах:

Тұралин Е.М. – PhD докторант, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, e-mail: yessengazy.mukhamethanuly@gmail.com

Кошербаев Ж.Д. – кандидат исторических наук, кафедра международных отношений и мировая экономика, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Тюлебеков Т.Б. - PhD докторант, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Information about authors:

Turalin E.M. - PhD student, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: yessengazy.mukhamethanuly@gmail.com

Kosherbayev Zh.D.- candidate of historical sciences, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Tulebekov T.B. - PhD student, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Мақала түсмі: 12 қараша 2024

UDC: 321

IRSTI 11.15.45

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.013>

**INSTITUTIONAL MANAGEMENT AND STATE FINANCING FOR
RESEARCH ON CONFLICTS: EFFORTS TO SUSTAIN LONG-
TERM PEACE POST-2020**

Tutumlu A.¹, *Imyarova Z.², Balpanova N.³

¹ Near East University, Nicosia, Turkish Republic of Northern Cyprus

*² Narxoz University, Almaty, Kazakhstan

³ Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. Purpose of the Research: This article is dedicated to analyzing Kazakhstan's state policy in managing intercommunal conflicts after 2020. This period is marked by a significant increase in government

spending on research initiatives and the establishment of specialized state institutions aimed at sustaining long-term peace. The study focuses on changes in financial and institutional spheres designed to prevent and resolve conflicts.

The research employs a qualitative approach, including an analysis of state policies through the examination of regulatory documents and strategic development programs. Additionally, in-depth interviews with public officials were conducted, providing insights into the practical implementation of these policies. To enhance the qualitative analysis, quantitative data—particularly information on grants allocated by the Ministry of Science and Higher Education—was utilized. This helped analyze shifts in the distribution and volume of funding aimed at fostering peace and harmony in Kazakhstani society.

The unique value of this study lies in the use of new data that has not previously been introduced into academic discourse. These data provide a fresh perspective on the Kazakhstani government's approaches to managing intercommunal relations. Moreover, the authors emphasize the comprehensive nature of changes occurring in the post-crisis period, including institutional and financial redistribution.

Key words: State financing, multiethnic country, intercultural understanding, conflict research, long-term peacebuilding, Assembly of People of Kazakhstan, Institutional Changes, funding schemes

The article was prepared within the framework of the grant financing project of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan «Problems of interaction of ethnic communities at the local level in Kazakh society (2014-2021): dynamics of interethnic clashes and ways to prevent the escalation of violence» (Registration Number: AR 14869488)

Introduction

The research revealed that prior to 2020, the Assembly of the People of Kazakhstan (APK) was essentially the sole institution responsible for managing intercommunal relations. After 2020, Kazakhstani authorities undertook significant steps to diversify approaches to knowledge production and create new management mechanisms. Research funding was increased, and state agencies were established to handle risk management and monitoring. However, the authors note that despite these progressive measures, implementation effectiveness remains limited due to a number of structural and organizational challenges that require further improvement.

Kazakhstan has been known on the international stage as a nation where all ethnic groups coexist peacefully [1]. Historically, the land of

labor camps and exile settlements during the Soviet period, the Republic of Kazakhstan accumulated more than 130 ethnic groups [2]. According to the official statistics over 70% of total population is Kazakh and more than 20% of population belongs to the largest minority of Slavic descent [3]. All of the ethnicities are dispersed throughout the country without possessing “historical” territories of origin within the state. During the Nazarbayev’s regime, Kazakhstan practiced the Nation-Cultural Autonomy model in order to deal with potential interethnic conflicts.

The most important distinction about the NCA model is that it professes collective rights, which are executed as an option of a personal choice. Theoretically, the NCA model is based on several assumptions [4]. The first major pillar is the ‘personality principle,’ which holds that totalities of persons are divisible only according to personal, not territorial characteristics. It assumes that the membership of public enterprises should be determined by individuals freely selecting their ethnicity and voluntarily enrolling in a national register. Second, NCA assumes that the state must allow representatives of national groups to set up cultural public corporations. Once formed, these institutions assume full control over schooling in relevant language and other issues of specific concern to the group. Third, this two-tier structure eliminates competition among national communities by ensuring a strict separation of competences, with a mutually agreed joint juridical apparatus to oversee adjudication of controversial issues. In other words, conflict of cultural identities is solved within and by the community itself and the government interferes only if national community challenges overall constitutional principles. Lastly, based on the premise that the most controversial issues in multicultural societies are language, education and the recognition of cultural rights in public domain, NCA model requires all citizens to declare their nationality when they reach the voting age. Members of each community, whatever their territory of residence in the country, form a single public body or association endowed with constitutionally enshrined rights to deal with all national-cultural affairs.

However, over the past two decades, ethnic conflicts in rural areas of southern regions of Kazakhstan have sometimes erupted. These areas, especially around Almaty and South Kazakhstan regions, are densely populated and multilingual, creating fertile ground for the inter-ethnic conflicts that translate into communal violence. One of the most devastating cases of violence took place in 2020 in Korday leaving 10 dead, hundreds injured, producing countless property losses before the National Guard intervened.

Description of Materials and Methods

This event disrupted the operation of the NCA model and pushed the government to reconsider the existing policies and institutions. Despite the authorities' attempts to cover up interethnic problems, both foreign and domestic researchers have shown great interest in studying the various angles of interactions and perceptions among ethnic groups and their relationships with authorities at different levels. Although much has been written about the violence in local and international academic circles [5, 6, 7, 8, 9]. The literature zoomed in on the causes of violence [5], on the theories applied [6], and actors involved [7]. For example, researchers criticized an ethnic hierarchy established by the Soviet national policy, which laid the foundation for the nation-building processes in many post-Soviet republics [10]. The Soviet Union widely promoted the principle of dividing people into nations and ethnic groups with titular nation forming the foundation of the official state [11]. This policy logically led to mistrust between people of different ethnic backgrounds.

Another reason for tense interethnic conflicts came from the official discourse. Kudaibergenova [12] concluded that the authorities used the concept of a civic nation for external audiences while practicing celebration of ethnic nation-building rhetoric domestically. The use of “double-talk” to address the target audiences also bred mistrust. Growing numbers of national-patriots felt supported by the government and advocated their own agenda in all state institutions, believing they have the right to punish the others for not respecting their natural rights as “hosts” vis-à-vis the “guests” [13, 14]. Some researchers, such as Ileulova and Kaznacheev predicted an increase in the communal violence if the absence of clear state policy and a worsening socio-economic situation in the country continues. Kaznacheev also stressed that in conditions of social tensions, ethnic minorities often become targets for the impoverished majority. His idea was supported by Lim [5] and Tutumlu & Imyarova [7], who argued that poverty in rural areas is the main reason for ethnic conflicts. The unemployed majority feel discriminated against the successful minorities.

Another body of literature blames conflicts on generational differences. It examines the interconnection between youth and their perceptions of reality. This new generation, born after 1991, has no memory and knowledge on how the multiethnic Kazakhstan was formed [15]. Instead, they believe they inherited Kazakhstan as their ancestral land. Consequently, they try to impose their own formal and informal rules on others. However, how the NCA model evolved after the clashes and what specific changes took place remains unclear.

Results

In this article, which is largely vested in data collected from a research project on intercommunal violence sponsored by the Ministry of Science and Higher Education, we provide an overview of the new conflict management strategies and policies adopted by the government of Kazakhstan after the 2020. We concentrate on the funding schemes, the new institutions that were established, and the policies that introduced various reconciliation activities at the communal level. We argue that although much has been done to refocus the NCA model towards more sustainable practices, we find that the model can benefit from re-evaluation of policy assumptions and better linkages between government institutions and practices on the ground.

We rely on the qualitative methodology that also utilizes the quantitative data on the evolution of funding schemes. We unpack our analysis in three parts. We first show how the NCA model operated before 2020. We then illustrate the changes that took place after it and offer a critical perspective on the effectiveness of these reforms and institutional practices.

Discussion

Conflict management before 2020: denial. The Kazakhstani NCA model reconciled minority rights by proclaiming strong civic identity of ‘Kazakhstani’-ness. Minorities were encouraged to retain their culture, but also think of themselves different from, say, Russia, Azerbaijan or other republics where they potentially be a majority. They were invited to embrace the overarching hierarchy of national identity, largely built around aspects of Kazakh culture and Kazakh language [8], while retaining their cultural differences in the private realm. With this said, the government was not preventing them from exercising collective rights, should the demand from individual citizens exist. The attributes chosen for practice and protection were restricted, as the substantial expression of cultural differences beyond the folkloric and gastronomic functions were limited [9]. Ethnic communities were unable to promote a worldview that may contradict the official principles of nation-building. This model of Kazakhstani-ness was copied from the Soviet model of identity. In Soviet times all minorities had their own cultural peculiarities, which were celebrated and helped minorities to advance through an elaborate affirmative action program [16].

The Assembly of the People of Kazakhstan (APK or Assembly) was an organization that on the one hand, ensured cultural representation of the minorities and recognition in public sphere, but on the other hand, secured them under the auspices of the overarching Kazakhstani identity. As such, it was conceived as the main instrument of conflict resolution and

representation. Established in 1995, the purpose of this organization revolved around two principles,

- Representation of interests of all ethnic groups in strict respect of the rights and freedoms of citizens irrespective of their ethnic affiliation.
- Implementation of the state national policy, ensuring socio-political stability in the country and improving the efficiency of cooperation between state institutions and civil society in the sphere of interethnic relations according to Law of the Assembly of People of the Kazakhstan dated 20 December, 2008 No. 70-IV.

These principles of the Assembly reflected the mainstream approach to conflict management that dominated before the 2020: the showcasing of ethnic and religious harmony. The focus on ‘harmony,’ by definition, denied the existence of conflict. Minorities on the ground performed this image no matter what type of violence they faced. The reported information about violence was frequently depoliticized, where violence was presented as insignificant and as a private domestic brawl of rural youth.

The focus on harmony in the NCA model established elaborate systems of the Assembly representatives at the local level. Although serving as a consultative body, members of the Assembly were nominated by the representatives from local “Ethnocultural Associations” (ECAs). These enterprises in turn formed their own regional (oblastnye) assemblies headed by regional governors (akims). The organization of the model worked in the following manner: citizens voluntarily engaged in their cultural activities. At present, there are registered 371 ECAs that can be republican, regional, and local, working in close interaction with and under local state institutions. Only 16 ethnic groups have both republican and regional ECA, 21 groups have only regional ECA, and seven groups and subgroups have republican ECA. The most populous ethnic group without a republican ECA is the Dungans, while the smallest group with a republican ECA is the Jewish community. In total, only 40 ethnic groups have registered their republican and regional ECA. All of them must undergo public accreditation every three years. Public accreditation signifies the recognition of ethnocultural associations’ activities based on the criteria and requirements of the Law of the Republic of Kazakhstan (About the Assembly of People of RK). Accreditation is granted for three years by a special commission from the members of APK. Besides an elaborate network of Ethnocultural Associations, the Assembly also has a Secretariat that is accountable to the Presidential Administration, Council of Experts, own Public Fund, and various Associations, including those of Entrepreneurs, Public Consent, Center of Interfaith and Interethnic Relations, and the Council of Deputies. The reach of the APK was wide and strong – from the local to the national level.

The focus on harmony and the denialist stance on the communal conflicts, diverted the majority of activities on concerts and performances during the public celebrations. Most activities of the Assemblies are sponsored with allocations from the state budget and other contributions. It is challenging to determine the exact sum of money allocated to the Assembly each year due to the lack of precise figures. Journalists claim that approximately 2 billion tenge is spent on APK, with most of this money going towards concerts [17]. According to the plan for realizing the Concept of Development before 2025, 119 million tenge was allocated in 2019 to conduct republican festivals of ethnic theatres (*Ibid*). Additionally, 15.2 million tenge was spent on other ethnic festivals that master Kazakh art (dombra, kobyz, dances) [17]. In 2019, a concert devoted to the session of APK cost 70.9 million tenge, with plans to increase this amount to 74.2 million tenge in the following year [18].

Concerts were organized by the Houses of Friendship, remnants of Soviet legacy and part of the APK at the local level. They hosted different representatives of Ethnocultural Associations in a single physical building in each oblast, region, and districts. The Houses of Friendship played several important functions in conflict management strategy. First, they hosted all minorities under a single roof, which enabled vibrant interaction and cooperation of these entities between each other. In addition, the Houses also had a visible focal point for the minority groups to come and convey their desires to their trusted representative, who, together with other members of the ethno-cultural center would mobilize the members towards a conflict resolution process. At the local level, state policy on interethnic relations was often banalized, taking on a folkloric and gastronomic character during the celebrations. The APK was typically visible during the national holidays, where different ethnic groups showcase their traditional costumes, food, and dances.

Banalization is precisely the process of recognizing cultural attributes of ethnic groups stripped from any philosophical aspirations. At the end, culture boiled down to folklorization of a national histories and identities. Each ethnicity had a chance to celebrate their ethnic tales, dances, and national dishes as seen throughout public celebrations of Nauryz. Yurts showcased as booths for the sale of traditional food, clothes, and ethnic souvenirs to the general public. The hard topics of politics and philosophy were abandoned. In addition, newspapers and books of ethnic communities that printed poems and interviews with cultural leaders remain strictly in line with the framework of government strategies since they are sponsored by the government. As Brubaker points out, a “nation [becomes] a category of practice, and not a category of analysis [19].”

The key institutions that were primarily created for conflict resolution were the Council of Elders and Council of Mothers. The Council of Elders usually comprised of the most respected retired residents, this Council was supposed to ensure interethnic peace in their communities. However, they lacked the real power to prevent or resolve disputes. Our data shows that in some villages they were sidelined and played a largely ceremonial role. Additionally, our interviews show that some members complained that youth were more inclined to seek advice from the internet rather than from the elders, unlike the previous generations who were more respectful of the elders' opinions. The second institution that was responsible for the conflict management on the ground, was the Council of Mothers. The Council relied heavily by local akimats in helping to maintain interethnic harmony. However, they faced similar challenges as the Council of Elders. The youth were not treating them as legitimate actors in conflicts.

By 2020, the National-Cultural Autonomy model was no longer sustainable in preventing conflicts. Leaders of ethnocultural associations were supposed to be elected, but they are often appointed by the akimat (local administration), resulting in many lacking popularities within their communities. Similar story described the heads and staff of the Houses of Friendship who were also carefully selected and empowered to act as the government's supporters. While the APK and local councils fostered representation by ensuring social harmony, their roles were often limited to ceremonial functions or monitoring, rather than addressing the underlying causes of tensions. Therefore, the denialist stance had substantial drawbacks. The lack of dedicated institutions and reliable research hampered effective conflict prevention and resolution.

Conflict management after 2020: new beginnings through state funding & institutional development. The clashes of 2020 began after two incidents disseminated via social media platforms. One depicted brawl between local youth and law enforcement, while the other showcased a physical confrontation between two groups of motorists, allegedly resulting in an elderly individual sustaining a fracture. These recordings, purportedly captured by law enforcement, proliferated across social media, particularly within the Kaznet sphere, inciting calls for retribution against outsiders who were seen to be disrespecting the local population and defying law enforcement.

Empirical studies conducted by Beisembayev Serik indicate that an overwhelming majority (90%) of Kaznet users endorsed violence against the small community [20]. Prominent public figures, including political activists, government officials, and social media influencers, openly advocated for aggression towards it. It is worth noting that subsequent

investigations revealed discrepancies between the circulated narratives and actual events. For instance, the alleged severe injury of an elderly person by a youth was disproven by medical evidence, which indicated an accidental fall as the cause of injury. Similarly, the confrontation with law enforcement stemmed from allegations of police misconduct, rather than unprovoked aggression by some individuals. But once started, the conflict was further exacerbated by underlying economic disparities and social grievances.

After the violence, Kazakhstani authorities adopted several reforms in state policy regarding interethnic relations. First, the old institutions shifted the scope of their operations into strengthening cross-communal ties. Second, new institutions that focused on intercommunal and interethnic relations were created. Third, the funding for knowledge production has increased, as well as the solicited variety of research topics. The new conflict management strategy recognized violence as the fact that had to be addressed.

The reforms of old institutions concentrated on fostering recognition of ethnic diversity and the importance of all ethnic groups in the country. The Assembly of People of Kazakhstan was among the first agencies to be reformed. The organization immediately announced efforts to strengthen peace and harmony in Kazakhstani society. At the regional level, the Republican State Enterprise ‘Social Accord’ [“Қоғамдық келісім”] was established on May 2020 to address social conflicts by offering methodological know-how and to the akims of major regions and cities, such as Astana, Almaty, and Shymkent (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2200001014>). They also offer trainings for the representatives of minority groups in charge of the ECAs. The new division of APK, the ‘Social Accord’ Enterprise is also managing the ‘Houses of Friendship.’ At the very local level, the State Enterprise equips these Houses with technical assistance, such as language software, transport and furniture to ensure comfortable learning process for people of all ages and abilitiesFinancing of the ‘Social Accord’ Enterprise, as well as the Houses of Friendship was provided from the state budget.

Two months after APK reforms, the Committee for the Development of Interethnic Relations within the Ministry of Information and Public Development was formed. Its mandate includes implementing state policy on interethnic relations, engaging with the public, conducting research, and writing policy papers. It also works as a coordinating and monitoring body at the regional level. The head of the Committee, Galym Shoikin, stated that the Committee conducts risk mapping and identifies problem regions in collaboration with local authorities. They regularly monitor issues that may arise in different geographical locations. In addition, the Committee

sponsored movie on Korday violence “Lessons from Korday” and issued special reports on the state channel ‘Khabar’ regarding the importance of ethnic diversity and contribution of various ethnic groups towards independence of the country. Financed from the state budget, the Committee also acts as a liaison with the private sector, such as ‘Atameken’ Union of Private Entrepreneurs and the Assembly of the People of Kazakhstan to ensure mutual support and coordination of projects at the regional level. At the local level, the Committee is in charge of information dissemination and coordination of efforts towards interethnic harmony and social integration.

Another institution that was established after 2020 is the Institute of Applied Ethnopolitical Research under the same Ministry of Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan. The purpose of the Institute is to provide expertise and produce knowledge relevant for the state policy-making process regarding ethnic relations. In practice, the Institute is responsible for monitoring risks of violence, development of early-warning systems in conflict-prone regions. They have covered important topics of hate speech, xenophobia, and growing influence of the so called national-patriots.

Local Akimats also revamped their departments responsible for interethnic relations. For example, Akimat of Zhambyl Oblast established an official department representing the Assembly of Peoples on Kazakhstan. This body was not only responsible for spreading information regarding the main decisions of the Assembly and sending the members to it, but also suggesting conflict resolution practices to be discussed in the Assembly to settle interethnic disagreements. The Department was also in charge of collecting information on migration trends, main grievances and potential areas of conflict. Formation of Kazakhstani identity was also noted as an important task to be implemented through the local schools and educational facilities to ensure integration.

Besides the institutional evolution, the government of Kazakhstan sponsored knowledge production about ethnic conflicts. According to the National Center of Science and Technology Evaluation (NCSTE), from 2017 to 2020, very few grants were awarded for researching interethnic relations. Instead, the funding went to the official projects of “Mengilik El” and “Rukhani Zhangyru”, which fostered social harmony, interethnic tolerance, and ethnic consolidation by focusing on studying patterns of migration among the youth and stories of deportations during the Soviet times.

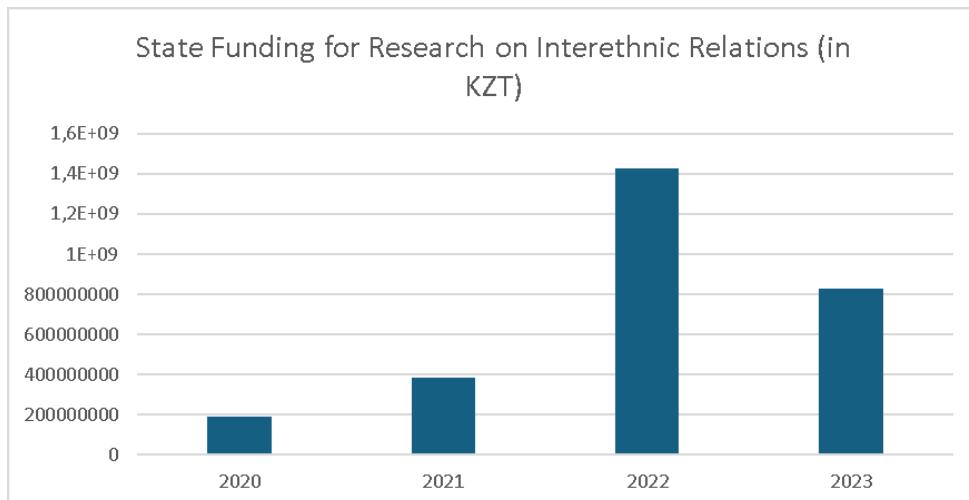
Beginning in 2021, significant funding was allocated to the study of interethnic relations through a scientific approach, with the government enlisting domestic experts from various multidisciplinary fields such as

political science, sociology, psychology, history and cultural studies joined by common efforts. This demonstrated that the authorities have a strong commitment to preventing future conflicts. After 2021, the funding increased fivefold, providing greater opportunities to pursue diverse research initiatives based on extensive field trips through the country under the support of local authorities. The research scope became more narrowly focused on understanding and explaining the underlying factors and root causes of conflicts, with a clear emphasis on social disparities, internal and external migration patterns, and economic grievances. A notable shift also occurred toward exploring specific regional dynamics, with particular attention to demographic factors such as population density, ethnic composition, and economic inequalities mainly in the northern and southern regions of Kazakhstan. Also, the government has encouraged collaboration with internationally recognized institutions and foreign scholars, leveraging their expertise in comparative perspectives to address intercommunal tensions and promote national prosperity. This new approach was both strategic and well-defined, aiming to address both immediate concerns and fostering long-term peace and stability. The comprehensive research findings generated through these efforts now serve as a solid foundation for informed decision-making processes.

Additionally, there was a growing emphasis on monitoring and forecasting ethno-social processes, which came at a crucial time and became a core component of the government's strategies to anticipate, mitigate, and resolve potential threats of emerging conflicts. This evolution reflects a more targeted approach to addressing the complex socio-political dynamics within Kazakhstan. The adoption of well-chosen methodologies, including stakeholder analysis, in-depth interviews with local residents and officials, demographic studies, and social surveys, enabled a deeper understanding of shifting public sentiment, migration patterns, and intergroup perceptions across the country. These tools proved highly effective in forecasting areas of potential tension and providing actionable recommendations to prevent negative scenarios.

Alongside monitoring, risk mapping became an integral strategy, helping to develop comprehensive approaches and necessary tools tailored to each region's specific dynamics. This region-specific adaptation was a particularly wise state policy. Scientific research, in collaboration with local authorities and public activists contributed to the establishment of various local peacebuilding initiatives aimed at promoting intercultural understanding and tolerance. These initiatives, which often focused on conflict resolution through dialogue and educational programs, played a critical role in resolving contradictions within communities.

The evolution of these policies highlights a more proactive and nuanced approach to addressing Kazakhstan's complex and interwoven socio-political landscape, moving beyond reactive measures to create a sustainable framework for long-term social cohesion. The government's strong focus on these vital issues underscores its recognition that peace, mutual respect, and cultural understanding are top priorities in domestic policy.

Graph 1. State Funding for Research on Interethnic Relations, 2020-2023
Source: National Center of Science and Technology Evaluation (2024)

Overall, the reforms of the conflict management strategy of the Republic of Kazakhstan after the 2020 were more realistic. They targeted the urgent problems that were unrecognized before, such as the importance of hate speech and the responsibilities of the Mass Media for spreading certain messages and frames. The new institutions were created to monitor grievances and conflicts, which did not exist in the attempts to procure 'harmony' and ceremonial performances of unity. In addition, the problem of knowledge production was also recognized after the 2020. Significant increase in state funding for research in conflict-prone areas and for studying the factors and root causes of conflicts improved the conflict management model.

Conclusion

Despite these initiatives, the results from the new and old state institutions have been limited. These institutions continue to face problems with transparency of their research activities. Specifically, the brief look at the new institutions shows that their studies are often classified, with few

monographs and papers published and few conferences conducted.

They also fail to engage the communities, often continuing the denialist ‘harmony’ approach that they know best, which also reflects the problem of capacity of staff members in policy implementation. For example, in response to recent interethnic tensions, some APK members have proposed visiting remote rural areas with concerts featuring different ethnic groups and publishing ethnic fairytales to foster greater understanding and unity among Kazakhstan’s diverse populations.

Further research needs to be conducted to investigate the importance of mediation mechanisms in conflict prevention, which is a fledgling field. More work needs to be done on the role of social and mass media on conflicts and mobilization strategies to work out conflict prevention strategies.

REFERENCES

- [1] Токаев К.Т. Каждый этнос в Казахстане будет иметь возможность развивать свои традиции и язык, 2023. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/tokaev-kajdyiy-etnos-kazahstane-imet-vozmojnost-razvivat-497632
- [2] Дильтанов С.Д. Исправительно-трудовые лагеря НКВД-МВД СССР на территории Казахстана (30–50- е годы XX века). – Алматы, 2006. – 344 стр.
- [3] Census 2021 in the Republic of Kazakhstan. Bureau of national statistics agency for strategic planning and reforms of the republic of Kazakhstan – 2024. – URL: <https://stat.gov.kz/official/dynamic>
- [4] Ephraim N. National-Cultural Autonomy as an Alternative to Minority Territorial Nationalism // Ethnopolitics. – 2007. - Vol. 6, No. 3. – P.345-364. DOI: 10.1080/17449050701487363
- [5] Lim V. Interethnic Conflicts in Kazakhstan: Causes and Context. CABAR. 2021, June 29. Available at: <https://cabar.asia/en/interethnic-conflicts-in-kazakhstan-causes-and-context>
- [6] Kumar Y., Baktybayev B. Analysis of inter-ethnic conflicts and application of national identity theories in Kazakhstani context // Bulletin of Abai KazNPU, series “Sociological and Political Sciences. – 2021. - Vol.1 No. 73. – P.84-91. Doi.org/10.51889/2021-1.1728-8940.14
- [7] Tutumlu A., Imyarova Z. Pogroms in Post-Nazarbayev Kazakhstan: From Perceptions to Violent Practice // OXUS Society for Central Asia Affairs. – 2023. <https://oxussociety.org/>
- [8] Smagulova J., Imyarova Z. Mobile borders and chronotope of homeland // International Journal of the Sociology of Language. – 2024. – Vol. 2024, No. 288. – P. 67-88. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2023-0011>
- [9] Imyarova Z., Tutumlu A. Civilian Protective Agency in the

Communal Attacks by the External Groups in Kazakhstan // Frontiers in Political Science: Peace and Democracy. – Vol.6.

[10] Tutumlu A., Imyarova Z. The Kazakhstani Soviet not? Reading Nazarbayev's Kazakhstani-ness through Brezhnev's Soviet people // Central Asian Survey. – Vol. 40, No 3. – P. 400-419. doi: 10.1080/02634937.2021.1926924

[11] Dunaev V.Yu., Kurganskaya V.D. Kazakhstanskaya model mejetnicheskoi integracji, Almaty: Zentr gumanitarnyh issledovanii, 2002. – 399p.

[12] Kudaibergenova D. Compartmentalized Ideology: Presidential Addresses and Legitimation in Kazakhstan. In Theorizing Central Asian Politics: The State, Ideology and Power. Edited by R. Isaacs and A. Frigerio. – Cham: Palgrave Macmillan, 2019. – 319 p.

[13] Aitymbetov N., Toktarov E., Ormakhanova Y. Nation-Building in Kazakhstan: Kazakh and Kazakhstani Identities Controversy // Bilig. – 2015. – Vol. 74. – P. 1–20.

[14] Auyezov O. Kazakhstan Says Russian Not Banned from Government After All // 2019. Reuters, March 1. <https://www.reuters.com/article/us-kazakhstan-language/kazakhstan-says-russian-not-banned-from-government-after-all-idUSKCN1GD5HP>

[15] Laruelle M. The Nazarbayev Generation, Youth in Kazakhstan. -Lexington Books: Lanham, Boulder, New York, London, 2019. – 331p.

[16] Martin T. The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923-1939. Ithaca: Cornell University Press, 2001. – 528 p.

[17] Ежегодно на Ассамблею тратят 2 миллиарда тенге: деньги уходят на концерты, 2021 <https://orda.kz/ezhegodno-na-assambleju-tratjat-2-milliarda-dengi-uhodjat-na-koncerty/>

[18] Smaiyl M. Сколько денег выделено для Ассамблеи народов казахстана?, 2021 https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/skolko-deneg-vyideleno-dlya-assamblei-naroda-kazahstana-391201/

[19] Brubaker R. In the name of the nation: Reflections on nationalism and patriotism // Citizenship studies. – 2004. Vol. 8, No 2. – P.115-127.

[20] Beisembayev S. We are divided into “we” and “they”. Why is Kazakhstan unable to maintain interethnic harmony? // Radio Azzattyq. <https://rus.azattyq.org/a/31534899.html>

REFERENCES

[1] Tokayev K.T. Kazhdyi etnos v Kazakhstane budet imet' vozmojnost' razvivat' svoi tradizii i yazyk [Each ethnic group in Kazakhstan will have the opportunity to develop its traditions and language]. 2023

https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/tokaev-kajdyiy-etnos-kazahstane-imet-vozmojnost-razvivat-497632 [in Russ.].

[2] Dilmanov S.D. Ispravitelno-trudovye lagerya NKVD-MVD SSSR na teritorii Kazakhstan (30—50- e gody XX veka) [Corrective labor camps of the NKVD-MVD of the USSR on the territory of Kazakhstan (30—50s of the XX century)]. Almaty, 2006. – 344 p.

[3] Census 2021 in the Republic of Kazakhstan. Bureau of national statistics agency for strategic planning and reforms of the republic of Kazakhstan. 2024. <https://stat.gov.kz/official/dynamic>

[4] Ephraim N. National-Cultural Autonomy as an Alternative to Minority Territorial Nationalism // Ethnopolitics. 2007, Vol. 6, No. 3. – P.345-364.

[5] Lim V. Interethnic Conflicts in Kazakhstan: Causes and Context. CABAR. 2021, June 29. <https://cabar.asia/en/interethnic-conflicts-in-kazakhstan-causes-and-context>

[6] Kumar Y., Baktybayev B. Analysis of inter-ethnic conflicts and application of national identity theories in Kazakhstani context // Bulletin of Abai KazNPU, series “Sociological and Political Sciences, 2021, Vol.1 No. 73., P.84-91.

[7] Tutumlu A., Imyarova, Z. Pogroms in Post-Nazarbayev Kazakhstan: From Perceptions to Violent Practice // OXUS Society for Central Asia Affairs. <https://oxussociety.org/>

[8] Smagulova J. and Imyarova Z. Mobile borders and chronotope of homeland // International Journal of the Sociology of Language.2024, Vol. 2024, No. 288, P. 67-88. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2023-0011>

[9] Imyarova Z., Tutumlu, A. Civilian Protective Agency in the Communal Attacks by the External Groups in Kazakhstan // Frontiers in Political Science: Peace and Democracy, Vol.6.

[10] Tutumlu A., Imyarova, Z. The Kazakhstani Soviet not? Reading Nazarbayev's Kazakhstani-ness through Brezhnev's Soviet people// Central Asian Survey., Vol. 40, No 3, P. 400-419.

[11] Dunaev V.Yu. Kurganskaya V.D. Kazakhstanskaya model mejetnicheskoi integracji, Almaty: Zentr gumanitarnyh issledovanii [Kazakhstan model of interethnic integration, Almaty: Center for Humanitarian Research]. 2002, p. 399 [in Russ.]

[12] Kudaibergenova D. Compartmentalized Ideology: Presidential Addresses and Legitimation in Kazakhstan. In Theorizing Central Asian Politics: The State, Ideology and Power. Edited by R. Isaacs and A. Frigerio. – Cham: Palgrave Macmillan, 2019, 319 p.

[13] Aitymbetov N., Toktarov E., and Ormakhanova Y. Nation-

Building in Kazakhstan: Kazakh and Kazakhstani Identities Controversy //
Bilik, 2015, Vol. 74, P. 1–20.

[14] Auyezov O. Kazakhstan Says Russian Not Banned from Government After All // 2019. Reuters, March 1. <https://www.reuters.com/article/us-kazakhstan-language/kazakhstan-says-russian-not-banned-from-government-after-all-idUSKCN1GD5HP>.

[15] Laruelle M. The Nazarbayev Generation, Youth in Kazakhstan. -Lexington Books: Lanham, Boulder, New York, London, 2019, 331p.

[16] Martin T. The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923-1939. Ithaca: Cornell University Press, 2001, 528 p.

[17] Ejegodno na assambleyu tratyat 2 miliarda tenge: den'gi uhodyat na konserty. 2021. <https://orda.kz/ezhegodno-na-assambleju-tratyat-2-milliarda-dengi-uhodjat-na-koncerty/>.

[18] Smayil M. Skol'ko deneg vydeleno dlya assamblei Naroda Kazakhstana [How much money is allocated for the Assembly of the People of Kazakhstan]. 2021. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/skolko-deneg-vydeleno-dlya-assamblei-naroda-kazahstana-391201/ [in Russ.]

[19] Brubaker R. In the name of the nation: Reflections on nationalism and patriotism // Citizenship studies. 2004, Vol. 8, No 2, P.115-127.

[20] Beisembayev S. We are divided into “we” and “they”. Why is Kazakhstan unable to maintain interethnic harmony? // Radio Azzattyq. <https://rus.azzattyq.org/a/31534899.html>

ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ БАСҚАРУ ЖӘНЕ ЖАНЖАЛДАРДЫ ЗЕРТТЕУДІ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРЖЫЛАНДЫРУ: 2020 ЖЫЛДАН КЕЙІНГІ ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ БЕЙБІТШІЛІКТІ САҚТАУ БОЙЫНША КҮШ-ЖІГЕР

Тутумлу А.¹, *Имярова З.², Балпанова Н.³

¹ Таяу Шығыс университеті, Никосия, Солтүстік Кипр
Түрк Республикасы

² Қауымдастырылған профессор, Нархоз Университеті
Алматы, Қазақстан

³әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

Андратпа. Бұл мақала Қазақстанның 2020 жылдан кейінгі қауымаралық қақтығыстарды басқарудағы мемлекеттік саясатын талдауға арналған. Бұл кезең ғылыми бастамаларға және ұзак мерзімді бейбітшілікті сақтау міндеті болып табылатын мамандандырылған мемлекеттік мекемелердің құруға мемлекеттік шығындардың едәуір артуымен сипатталады. Зерттеудің негізгі бағыты қақтығыстардың

алдын алуға және шешүге бағытталған қаржылық және институционалдық салалардағы өзгерістер болып табылады.

Зерттеудің негізі нормативтік-құқықтық құжаттар мен стратегиялық даму бағдарламаларын зерделеу арқылы мемлекеттік саясатты талдауды қамтитын сапалы тәсілге негізделген. Сонымен қатар, мемлекеттік қызметшілермен терең сұхбат жүргізілді, бұл тәжірибеде саясатты іске асыруға қатысты түсініктер алуға мүмкіндік берді. Сапалық талдауды күшету үшін сандық деректер, атап айтқанда ғылым және жоғары білім министрлігі бөлөтін гранттар туралы ақпарат пайдаланылды. Бұл қазақстандық қоғамда бейбітшілік пен қелісімді нығайтуға бағытталған қаржыландырудың бөлінуі мен көлеміндегі өзгерістерді талдауга көмектесті.

Зерттеуге бұрынғылыми айналымға енгізілмеген жаңа деректерді пайдалану ерекше мән береді. Бұл деректер Қазақстан Үкіметінің қауымаралық қатынастарды Басқару тәсілдеріне жаңа көзқарас ұсынуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, авторлар дағдарыстан кейінгі кезеңдегі өзгерістердің, соның ішінде институционалдық және қаржылық қайта бөлудің кешенді сипатына назар аударады.

Зерттеу көрсеткендей, 2020 жылға дейін Қазақстан халқы Ассамблеясы (ҚХА) іс жүзінде қауымаралық қатынастарды басқаруға жауапты жалғыз институт болды. 2020 жылдан кейін Қазақстан билігі білім өндіру тәсілдерін әртараптандыру және басқарудың жаңа тетіктерін құру жөнінде елеулі қадамдар жасады. Зерттеулерді қаржыландыру ұлғайды, тәуекелдерді басқару мен мониторингке жауапты мемлекеттік органдар құрылды. Алайда, авторлар осы прогрессивті шараларға қарамастан, одан әрі жетілдіруді қажет ететін бірқатар құрылымдық және ұйымдастыруышлық мәселелерге байланысты іске асыру тиімділігі шектеулі болып қала беретінін атап өтті.

Тірек сөздер: Мемлекеттік қаржыландыру, көпұлтты мемлекет, этносаралық түсінік, жанжалдарды зерттеу, ұзақ мерзімді бітімгершілік, Қазақстан халқы Ассамблеясы, институционалдық өзгерістер, қаржыландыру схемалары

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ И ГОСУДАРСТВЕННОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ КОНФЛИКТОВ: УСИЛИЯ ПО ПОДДЕРЖАНИЮ ДОЛГОСРОЧНОГО МИРА ПОСЛЕ 2020 ГОДА

Тутумлу А.¹, *Имярова З.², Балпанова Н.³

¹ Ближневосточный университет, Никосия, Турецкая Республика Северного Кипра

*² Университет Нархоз, Алматы, Казахстан

³ Казахский национальный университет им. аль-Фараби
Алматы, Казахстан

Аннотация. Данная статья посвящена анализу государственной политики Казахстана в управлении межобщинными конфликтами после 2020 года. Этот период характеризуется значительным увеличением государственных расходов на исследовательские инициативы и создание специализированных государственных учреждений, задачей которых является поддержание долгосрочного мира. В фокусе исследования находятся изменения в финансовой и институциональной сферах, направленные на предотвращение и разрешение конфликтов.

В основу исследования положен качественный подход, включающий анализ политики через изучение нормативно-правовых документов и стратегических программ развития. Дополнительно проведены глубинные интервью с государственными служащими, что позволило получить инсайты относительно реализации политик на практике. Для усиления качественного анализа использованы количественные данные, в частности информация о грантах, выделяемых Министерством науки и высшего образования. Это помогло проанализировать изменения в распределении и объемах финансирования, направленных на укрепление мира и согласия в казахстанском обществе.

Особую ценность данному исследованию придает использование новых данных, ранее не вводившихся в научный оборот. Эти данные позволяют предложить новый взгляд на подходы правительства Казахстана к управлению межобщинными отношениями. Кроме того, авторы акцентируют внимание на комплексной природе изменений, происходящих в посткризисный период, включая институциональное и финансовое перераспределение.

Исследование показало, что до 2020 года Ассамблея народа Казахстана (АНК) фактически была единственным институтом, ответственным за управление межобщинными отношениями. После

2020 года казахстанские власти предприняли значительные шаги по диверсификации подходов к производству знаний и созданию новых механизмов управления. Увеличилось финансирование исследований, были сформированы государственные органы, ответственные за управление рисками и мониторинг. Однако авторы отмечают, что, несмотря на эти прогрессивные меры, эффективность реализации остается ограниченной из-за ряда структурных и организационных проблем, требующих дальнейшего улучшения.

Ключевые слова: Государственное финансирование, многонациональное государство, межэтническое понимание, исследования конфликтов, долгосрочное миростроительство, Ассамблея народа Казахстана, институциональные изменения, схемы финансирования

Information about authors:

Tutumlu A. – Associate Professor, Near East University, Nicosia, Turkish Republic of Northern Cyprus, e-mail: assel.tutumlu@neu.edu.tr

Imyarova Z. – Associate professor, Narxoz University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: zulfiya.imyarova@narxoz.kz

Balpanova N. - PhD student, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: naz.balpanova@gmail.com

Авторлар туралы мәлімет:

Тутумлу А. - Қауымдастырылған профессор, Таяу Шығыс Университеті, Никосия, Солтүстік Кипр Түрік Республикасы, e-mail: assel.tutumlu@neu.edu.tr

Имярова З. - Қауымдастырылған профессор, Нархоз Университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: zulfiya.imyarova@narxoz.kz

Балпанова Н. - Докторант, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университет, Алматы, Қазақстан, e-mail: naz.balpanova@gmail.com

Сведения об авторах:

Тутумлу А. - Ассоциированный профессор, Ближневосточный университет, Никосия, Турецкая Республика Северного Кипр, e-mail: assel.tutumlu@neu.edu.tr

Имярова З. - Ассоциированный профессор, Университет Нархоз, Алматы, Казахстан, e-mail: zulfiya.imyarova@narxoz.kz

Балпанова Н. - Докторант, КазНУ имени альФараби, Алматы, Казахстан, e-mail:naz.balpanova@gmail.com

Статья поступила: 21 ноября 2024

UDC 32.327.7

IRSTI 11.25.67

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.014>

MULTILATERAL FORMATS OF CULTURAL AND HUMANITARIAN COOPERATION BETWEEN CENTRAL ASIA AND CHINA (THE CASE OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE)

*Ustemirova A.O.¹

*¹ Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan

Abstract. For thousands of years, relations between the countries of Central Asia and China have been characterized by close cooperation based on global coexistence. Cultural and humanitarian interactions and trade relations developed between Central Asian countries and China. Central Asia and China, as part of the Asian continent, have deep cultural roots that enrich their multilateral cooperation. Over the past decade, one of the important areas of cooperation between the countries of Central Asia and China has become the “Belt and Road Initiative” (BRI). Such a multilateral history of interaction between the Central Asian countries and China goes back thousands of years, forming strong multilateral relations that are passed down from generation to generation. In recent decades, despite changes in the international situation, the five Central Asian States - Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Turkmenistan — continue to strengthen multilateral cooperation with China, maintaining stable and positive development of interaction. The multilateral format of such a partnership serves as a solid foundation for China’s relations with its neighbors and contributes to strengthening centuries-old friendship and mutual trust, combining efforts for sustainable development and stability in the region. The multilateral format of cultural interaction promotes dialogue and cooperation in the field of trade, investment, and infrastructure development. Regular events and initiatives in the cultural and humanitarian sphere between the countries have formed an effective platform that strengthens partnerships and mutual understanding, contributing to stability in the Central Asian region.

This article analyzes the multilateral format of cultural and humanitarian cooperation between the countries of Central Asia and China within the framework of the BRI over the past 10 years. The article focuses on educational and language programs, as well as other forms of partnership between the 5 Central Asian countries and China, as well as interpersonal relations as an important element of this cooperation. The

author draws attention to the political and legal basis of the multi-party format and believes that the introduction of multilateral legal norms and agreements will strengthen cultural cooperation, ensuring its sustainable and independent development.

Keywords: Central Asia, China, culture, education, Chinese language, Belt and Road Initiative (BRI), Confucius Institutes, Luban workshops

Introduction

The history of Central Asia's interaction with China spans thousands of years, forming a valuable relationship that has endured for generations. In recent decades, despite the changing international environment, five Central Asian countries -Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Turkmenistan - have continued to deepen their mutual trust with China, maintaining a stable and healthy momentum. This partnership has successfully laid the groundwork for China's relations with its neighbors, contributing to the ongoing narrative of their millennia-old history.

The current relationship between Central Asian countries and China is shaped by political, economic, geographic, security and cultural as well humanitarian exchange factors. These elements form the basis of China's sound policy towards all Central Asian countries. Geographically, Central Asian nations and China are neighbors; for the countries of Central Asia, China represents a significant outlet to the sea, while these nations can help China establish extensive inland communications to Europe and West Asia.

In the realm of politics, the nations of Central Asia and China have long standing ties. Currently, China and Central Asia hold similar positions on many national and international issues, and advantageous political relationship have been formed among these nations. In regard to economics, the countries of Central Asia and China have complementary advantages that open the possibility of extensive mutual cooperation. For China, the vast energy resources, metals, raw materials and other commodities, as well as the market comprised of 80 million population of Central Asia is very important. At the same time, China's consumer, industrial and agricultural products and markets hold a significant attraction for the nations of Central Asia.

In terms of security, the five nations of Central Asia and China share numerous common interests. The issue of ethnic separatism, religious extremism and the threat coming from transnational crime, regional conflict and terrorism are mutual concerns. Maintaining the long-term stability of Central Asian region and bordering western areas of China benefits everyone [1].

Although there have been cultural and humanitarian exchanges and trade between Central Asia and China for thousands of years, it was only after the collapse of the Soviet Union and the independence of the Central Asian nations that mutually beneficial and equal relationship was established among the countries. Over the course of past decade, sound foundations have been laid to build strategic cooperation in these areas in the twenty-first century between Central Asia and China. Both Central Asian countries and China are on the Asian continent and traditionally been dubbed as Eastern countries sharing cultural heritages. Yet, while China does not have a lasting quite strong religious tradition, all Central Asian nations historically have been part of the Islamic civilization [2].

This article examines the multilateral approach to cultural and humanitarian cooperation between China and Central Asia, emphasizing their geographical diversity, shared economic interests, and mutual concerns for regional stability and security. This multilateral format is crucial for strengthening political, economic, and cultural connections, fostering a more sustainable and mutually beneficial foundation for long-term partnerships. By engaging in collaborative efforts, both regions can enhance their ties and address common challenges, paving the way for greater cooperation and development.

Description of materials and methods

To analyze the multilateral format of cultural and humanitarian cooperation between China and Central Asian countries, the author utilized various theoretical concepts and methodological approaches.

Joseph S. Nye's theory of "soft power" has shed light on how China employs cultural tools to influence political sentiment and enhance its relationships in the region. This concept suggests that cultural exchanges, educational programs, and humanitarian initiatives play a crucial role in shaping a positive image of China, thereby fostering stronger diplomatic ties with Central Asian countries.

In the framework of multilateral cooperation between Central Asia and China, cultural diplomacy plays a vital role as a component of soft power. By fostering cultural exchanges, educational programs, and shared cultural events, China strengthens its ties with Central Asian nations. This active engagement in cultural diplomacy helps create a positive image of China and attracts these countries to pursue mutually beneficial cooperation.

In studying this issue, the author draws on the theory of regionalism, which posits that neighboring countries can form stable ties to enhance economic, political, and cultural cooperation. Within the context of China-Central Asia relations, regionalism theory elucidates how countries establish

integration mechanisms, such as the Belt and Road Initiative (BRI), to promote sustainable development in the region. This regional economic integration fosters economic interdependence and strengthens cultural connections. Through cultural and humanitarian projects and exchanges, states in the region cultivate a common understanding and coordinate actions across cultural, political, and social spheres.

To explore the topic, an interdisciplinary approach was employed in the study of cultural and humanitarian cooperation. This approach utilizes various disciplines, including international relations, cultural studies, sociology, and economics, to assess the multifaceted aspects of cooperation between China and Central Asia. By integrating political, cultural, and economic dimensions, this method enhances our understanding of the factors influencing cultural exchanges and humanitarian programs.

Statistical analysis is utilized to quantify the effects of cooperation, including metrics such as the number of students participating in educational exchanges, the frequency of cultural events, the attendance at cultural programs, and the economic impact of cultural projects. This data offers valuable insights into the multilateral interactions within the cultural sphere of the region and China.

The article utilizes a qualitative analysis emphasizing inductive thinking processes linked to the dynamics of relationships between observed phenomena while employing scientific logic. The qualitative method aims to cultivate sensitivity to the problems encountered, explain the realities associated with exploring theories from below, and deepen the understanding of one or more phenomena being studied. Qualitative research is interpretive in nature, involving researchers who are directly engaged in ongoing interactions with informants throughout the research process [3].

Primary sources include the speeches of officials from the Central Asian republics and China. By closely examining these documents, I aim to uncover what cultural and humanitarian relationships mean to the elites of Central Asia and China, as well as the significance they attribute to these concepts.

Results

Multilateral cultural and humanitarian cooperation between Central Asian countries and China is a crucial element in shaping a new regional order. This collaboration fosters mutual understanding, trust, and friendship among peoples, while also supporting the region's sustainable development.

The China-Central Asia Cultural Cooperation Forum is an annual event that unites representatives from China and Central Asian countries to

discuss and develop cultural projects. Within this framework, agreements are established to support exchanges in art, education, and media. These forums strengthen cultural ties and serve as a platform for exploring further initiatives aimed at preserving cultural heritage, promoting languages, and enhancing mutual understanding among peoples.

Confucius Institutes (孔子学院) are another key component of cultural cooperation between Central Asian countries and China. At present, there are thirteen Confucius Institutes in Central Asian region: five in Kazakhstan (including the one based at Kazakh Ablaihan University of International relations and World Languages), four in Kyrgyzstan, and two each in Tajikistan and Uzbekistan, as well as twenty-four Confucius classrooms. In fact, Chinese has become the second most preferred foreign language after English in Central Asia.

China emphasizes a significant boost in government scholarships for Central Asian students in their application for degree studies and short-term fellowship programs, as well as in the increasing number of places within the well-known International Chinese Language Teachers Scholarship. As a result, Confucius Institutes which along with their Confucius Institute Scholarship coordinate the afore-mentioned International Chinese Language Teachers Scholarship, enhanced their activities in sending Central Asian students and teachers to China, in particular within the short-term programs. According to available data from China's Ministry of Education, about five hundred thousand students from 196 countries studied in China in 2018 while Kazakhstan was the tenth largest nation of origin with around twelve thousand students.

Confucian institutions play a vital role in promoting Chinese culture and language throughout Central Asia. At major universities in Kyrgyzstan, Kazakhstan, and Uzbekistan, these institutes organize a variety of educational programs, cultural events, and Chinese language courses, while also supporting research initiatives. This approach not only enhances local residents' understanding of Chinese culture but also fosters scientific collaboration, creating valuable opportunities for the exchange of teachers and students.

China provides scholarships for students from Central Asia to study at its universities, fostering long-term cultural and professional connections. These programs facilitate knowledge sharing and help cultivate positive perceptions of China among the region's future leaders. The Silk Road Scholarship program specifically supports Central Asian students at top Chinese institutions, enhancing cultural understanding and promoting professional collaboration. Furthermore, various academic exchange

initiatives allow students and teachers to engage deeply with each other's cultures and traditions.

The Luban workshop is a globally renowned brand in vocational education initiated by China, which has led in implementation and promotion. Named after Lu Ban (鲁班, 507-444 BC), who is regarded as the father of Chinese carpentry, the workshops goal is to train technical professionals worldwide by mixing academic education with practical training. It is aimed at high-level nurture of technical professionals who are in pressing demand for Central Asia's economic and social progress. A growing number of Luban workshops have been set up in countries participating in Belt and Road Initiative. The program is a tangible measure to improve exchanges in vocational education between Central Asian countries and China under the Belt and Road Initiative.

Kazakhstan alone houses two Luban workshops, based at Serikbayev East Kazakhstan Technical University (Oskemen) and at Gumilyov Eurasian National University (the workshop is under construction in Astana) [4]. The facility allows Kazakhstani students to study advanced automotive technologies applying modern Chinese equipment. The initial phase offers training to over 400 students in transportation technology and equipment, with four practical training sections: vehicle fuel systems, vehicle maintenance, new (alternative) energy vehicles and intelligent connected vehicles.

In fact, China opened its first Central Asian Luban workshop in Tajikistan in 2022 [5]. Tajikistan Luban Workshop spans 1,138 square meters and offers majors in engineering measurement technologies and urban heating application. It covers two practice centers - one green and one smart - for ongoing student projects, and is equipped with an online classroom and 377 sets of teaching equipment.

Plans have been announced to establish Luban workshops in Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan as well. China has opened over two dozen Luban workshops around the world, which are described as official Beijing's "calling card for professional education."

Multilateral cooperation in joint scientific research, tourist routes, and media projects enhances cultural understanding among the peoples of the region. This collaboration is essential for strengthening regional integration and creating a conducive environment for cooperation in other areas. Additionally, these cultural ties help mitigate political tensions and foster constructive relationships between countries.

Discussion

China's Belt and Road Initiative (BRI), sometimes called as the New

Silk Road, is one of the most ambitious projects ever conceived. Announced in 2013 by President Xi Jinping during his visit to Kazakhstan, the collection of development and investment initiatives was originally set to link East Asia and Europe by the means of tangible and intangible presence. The original Silk Road rose during China's Han Dynasty (206-220 BC) and forged trade networks throughout the five Central Asian countries of Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Tajikistan, as well as Afghanistan, Pakistan and India. Thus, Central Asia was the epicenter of one of the initial waves of globalization, linking eastern and western markets, spurring great wealth, and intermixing religious and cultural traditions [6].

While currently, under the New Silk Road project (Belt and Road Initiative) China and Central Asian countries have reached “three comprehensive coverages”: total coverage of comprehensive strategic partnerships, total coverage of practicing the community with a shared future for mankind on the level bilateral relationship, and total coverage of signing cooperation documents for jointly developing the Belt and Road Initiative. According to the data, by the end of 2023, the trade volume between the five Central Asian nations and China reached \$89.4 billion, a surge of 27% from 2022 [7]. Within the framework of the BRI, many significant cooperative projects in infrastructure, energy, and agriculture have been realized, such as the Kapshagay photovoltaic power station in Almaty (Kazakhstan) and the modernization project of the Shymkent Oil Refinery (Kazakhstan). In Tajikistan, a series of major large-scale cooperation projects like the Dushanbe No.2 power plant have generated impetus for the nation's social and economic development and improvement of local living standards. In Uzbekistan, The Olympic City project is in full swing in Uzbekistan being built by China.

At the same time, the Belt and Road Initiative adopts a people-centered approach, focusing on job creation, poverty eradication, and the improvement of people's well-being to ensure that the benefits of cooperation reach everyone [8]. Deeper collaboration is encouraged in areas such as public health, poverty reduction, disaster mitigation, science and technology, green development, education, arts, culture, and healthcare. Closer exchanges are promoted among think tanks, political parties, social organizations, women, youth, and sub-national communities. These efforts aim to create projects that address the needs of the people, thereby enhancing their sense of achievement and fulfillment.

Higher education, science, and technology are crucial sectors of the Belt and Road Initiative's cultural diplomacy. Through the “Education Action Plan for the Belt and Road Initiative,” China aims to enhance

educational interconnectivity and deepen collaboration on talent training and development to strengthen the overall impact of education [9]. In the post-pandemic period, China and the five Central Asian countries have prioritized education in their bilateral cooperation agenda. Within the framework of the Belt and Road Initiative and beyond, China has increased its involvement in the education sector by expanding the presence of Chinese universities, promoting joint education programs, widening the activities of Confucius Institutes, increasing the number of Chinese government scholarships, and establishing Luban workshops.

Neighboring Central Asian nations and China indeed interact like neighbors, further deepening mutual trust and sharing in adversity through trust and friendly relations. Currently, China and the five Central Asian countries have established around seventy pairs of sister provinces and cities, over ten Confucius Institutes have been established in Central Asia, and Luban Workshops have generated significant talent support for local development.

In fact, the reactivation of Beijing's education diplomacy coincided with the overall trend of the internationalization wave at Central Asian universities. Kazakhstan's government has been working on enhancing the competitiveness of local universities by means of opening branches of leading international universities both in major and regional cities. As known, Kyrgyzstan is very active in housing universities supported by the U.S. and Western entities. Uzbekistan which is currently undergoing wide-scale transformation is attracting foreign universities to the country (30 branches of foreign universities as of now) in order to train students at home rather than sending them overseas. Finally, Tajikistan is attempting to collaborate with international universities while giving preference to Russian and Chinese educational programs embracing their practical and academic attractiveness. Yet, despite its gradually evolving international cooperation in education sector, Turkmenistan remains conservative player in its approaches.

The plans to implement visa-free regime were first announced in April 2023 and was realized with the signing of the mutual agreement between the governments of China and Kazakhstan. Under this new agreement, citizens of both nations can enjoy visa-free travel for up to 30 days and covers different purposes, including tourism, medical tourism, international transportation, transit, and business activities [10].

The visa exemption agreement between Kazakhstan and China signifies a milestone in their bilateral relations and holds huge potential for further growth and collaboration in different fields. Both countries stand to benefit from the enhanced opportunities for investment, trade, and cultural

exchange, reinforcing their strong long-standing partnership. The deepening cooperation between China and Kazakhstan in the tourism area is poised to foster closer economic relations, facilitate cultural exchange, and boost the number of visitors travelling between the two nations.

In this way, Beijing is emerging as one of the most powerful and influential players in Central Asia, and there is little that Russia or any other major player, such as the European Union (EU), can do about it. For the time being, both China and Russia share a compatible agenda and have been able to accommodate each other. However, in the long term, it is hard to ignore the potential threat that China's multidimensional rise and ever-increasing influence in Central Asia pose to Russia. Russian policymakers are likely becoming increasingly concerned about the speed with which China is narrowing the strategic gap between the two nations.

Nevertheless, neither Chinese nor English has yet managed to unseat the dominance of the Russian language in the region. Russia's media dominance, bolstered by the widespread popularity of Russian, along with the growing number of scholarships for Central Asians in Russian universities, strengthens its foothold in the region. As of 2024, around 60,000 Kazakh students were reported to be studying at Russian universities [11].

Moreover, the EU wields a durable form of soft power in the Central Asian region. Despite the dominant presence of Russian media and Chinese cultural influence, the EU exerts a greater appeal and influence. A key aspect of this influence is its educational initiatives. Every year, around 1,000 Central Asian students choose to study at European universities through the Erasmus Mundus program, along with many others who participate in various programs financed by individual EU member states. These educational exchanges serve as a powerful tool for cultural diplomacy, providing students with not only academic opportunities but also firsthand exposure to European values, institutions, and ways of life.

Conclusion

Beyond investing in various trade and infrastructure-related projects as part of its Belt and Road Initiative, Beijing is actively promoting cultural and humanitarian cooperation activities in Central Asian region. As part of cultural and humanitarian cooperation, China and Central Asian countries have been strengthening broad-scale education diplomacy. Local nations have aligned with China on most of BRI projects which are driven by cultural and connectivity goals as well as their own domestic concerns.

Cultural and humanitarian cooperation between Central Asia's five nations and China is emphasized on science, education, culture, tourism, media, and sports. These goals are in line with China's Global Civilization

Initiative, which advocates for respect for the diversity of different civilizations while promoting prosperity and progress. Key areas of cooperation include student and academic exchanges, joint archaeological expeditions, sports competitions and collaborative projects aimed at preserving valuable cultural heritage.

In Central Asia, where Beijing is an established strategic partner, efforts to broaden educational cooperation have gained new momentum. The intensification of educational exchanges indicates that Central Asian countries and China are increasingly prioritizing the education sector. Many Chinese universities and cultural organizations have established research centers, as well as language and vocational programs.

People-to-people connections have always been the backbone of the long-term relationships and lasting friendships between Central Asian countries and China. Throughout history, individuals from both sides of the border have been closely linked by the renowned Silk Road. Accordingly, Kazakhstan, at the forefront of this cooperation, has implemented a visa-free entry regime for Chinese citizens, reflecting the level of mutual trust, good-neighborly relations, and respect between the two sides.

REFERENCES

- [1] Belt and Road Forum: a key pillar of the global community of shared future. - The State Council Information Office of the People's Republic of China - 2023. - October. <http://www.beltandroadforum.org/english/n101/2023/1010/c124-895.html>
- [2] Zhuangzhi S. The Relationship between China and Central Asia / Slavic-Eurasian Research Center. - Hokkaido University, 2007- P. 43-46.
- [3] Gunawan I. Qualitative Research Methods Theory and Practice. Jakarta: Bumi Aksara. -2013.
- [4] Second Luban Workshop being built in Kazakhstan // The State Council of People's Republic of China-2024. - July 8. https://english.www.gov.cn/news/202407/08/content_WS668b47cfc6d0868f4e8e8fb1.html
- [5] Luban workshop grooms talents for Tajikistan's industrialization, modernization // Xinhua -2024. - July 5. <https://english.news.cn/20240705/4d5fb77bb18e484197bb61b45bd65a7c/c.html>
- [6] China's massive Belt and Road Initiative // Council on Foreign relations. - 2023.- February 2. <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>
- [7] China reports robust trade growth with Central Asian states // China-Central Asia Monitor. - 2024. - February 2. <https://eurasianet.org/china-reports-robust-trade-growth-with-central-asian-states>

[8] Expanding China's Education Diplomacy in Central Asia // Eurasian Research Institute. - 2024. - February 2.

[9] Belt and Road Initiative // China Daily. – 2023.- October. <https://global.chinadaily.com.cn/a/202310/11/WS6525de2ba31090682a5e7d01.html>

[10] Abbasova V. Kazakhstan and China Forge New Travel Alliance with Mutual Visa-Free Agreement // Caspian News – 2023. - May 18. <https://caspiannews.com/news-detail/kazakhstan-and-china-forge-new-travel-alliance-with-mutual-visa-free-agreement-2023-5-17-26/>

[11] Президенты Казахстана и России провели брифинг для представителей СМИ.27.11.2024. <https://www.akorda.kz/ru/prezidenty-kazahstana-i-rossii-proveli-brifing-dlya-predstaviteley-smi-27103226>

REFERENCES

[1] Belt and Road Forum: a key pillar of the global community of shared future. - The State Council Information Office of the People's Republic of China, 2023, October. <http://www.beltandroadforum.org/english/n101/2023/1010/c124-895.html>

[2] Zhuangzhi S. The Relationship between China and Central Asia, Slavic-Eurasian Research Center. Hokkaido University, 2007, p. 43-46.

[3] Gunawan I. Qualitative Research Methods Theory and Practice. Jakarta: Bumi Aksara, 2013.

[4] Second Luban Workshop being built in Kazakhstan. The State Council of People's Republic of China, 2024, - July 8. https://english.www.gov.cn/news/202407/08/content_WS668b47cf6d0868f4e8e8fb1.html

[5] Luban workshop grooms talents for Tajikistan's industrialization, modernization. Xinhua, 2024, July 5. <https://english.news.cn/20240705/4d5fb77bb18e484197bb61b45bd65a7c/c.html>

[6] China's massive Belt and Road Initiative. Council on Foreign relations, 2023, February 2. <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>

[7] China reports robust trade growth with Central Asian states, - China-Central Asia Monitor, 2024, February 2. <https://eurasianet.org/china-reports-robust-trade-growth-with-central-asian-states>

[8] Expanding China's Education Diplomacy in Central Asia. Eurasian Research Institute, 2024, February 2.

[9] Belt and Road Initiative. China Daily, 2023, October. <https://global.chinadaily.com.cn/a/202310/11/WS6525de2ba31090682a5e7d01.html>

[10] Abbasova V. Kazakhstan and China Forge New Travel Alliance with Mutual Visa-Free Agreement.Caspian News, 2023, May 18. <https://caspiannews.com/news-detail/kazakhstan-and-china-forge-new-travel-alliance-with-mutual-visa-free-agreement-2023-5-17-26/>

[caspiannews.com/news-detail/kazakhstan-and-china-forge-new-travel-alliance-with-mutual-visa-free-agreement-2023-5-17-26/](https://caspiannews.com/news-detail/kazakhstan-and-china-forge-new-travel-alliance-with-mutual-visa-free-agreement-2023-5-17-26)

[11] Prezidenty Kazakhstana i Rossii proveli brifing dlya predstaviteley SMI [The Presidents of Kazakhstan and Russia held a briefing for media representatives]. 27.11.2024. <https://www.akorda.kz/ru/prezidenty-kazahstana-i-rossii-proveli-brifing-dlya-predstaviteley-smi-27103226>

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЖӘНЕ ҚХР МӘДЕНИ -ГУМАНИТАРЛЫҚ ҮНТЫМАҚТАСТЫҒЫНЫң КӨПЖАҚТЫ ФОРМАТТАРЫ (БІР БЕЛДЕУ ЖӘНЕ БІР ЖОЛ БАСТАМАСЫ МЫСАЛЫНДА)

*Устемирова А.О.¹

*¹Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

Андатпа. Мындаған жылдар бойы Орталық Азия елдері мен Қытай арасындағы қарым-қатынас тығыз ынтымақтастықпен сипатталды. ОА елдері мен Қытай арасында мәдени және гуманитарлық өзара байланыс пен сауда қатынастары дамыды. Орталық Азия мен Қытай Азия континентінің бөлігі ретінде олардың көпжақты ынтымақтастығын байытатын терең мәдени тамырларға ие. Соңғы онжылдықта Орталық Азия елдері мен Қытай арасындағы өзара байланыстардың маңызды бағыттарының бірі «Бір белдеу-бір жол» бастамасы болды. Мұндай көпжақты Орталық Азия елдерінің Қытаймен өзара ынтымақтастықтың тарихы үрпақтан-үрпаққа жалғасып келе жатқан берік көпжақты қатынастарды қалыптастыра отырып, мындаған жылдарға созылады. Соңғы онжылдықтарда халықаралық жағдайдағы өзгерістерге қарамастан, Орталық Азияның бес мемлекеті — Қазақстан, Өзбекстан, Қыргызстан, Тәжікстан және Түркіменстан — өзара ынтымақтастықтың тұрақты және оң дамуын қолдай отырып, Қытаймен көпжақты ынтымақтастықты нығайтуды жалғастыруды. Мұндай серіктестіктің көпжақты форматы Қытайдың көршілерімен қарым-қатынасы үшін берік негіз болып табылады және аймақтағы тұрақты даму мен тұрақтылық үшін күш біріктіре отырып, ғасырлар бойғы достық пен өзара сенімді нығайтуға ықпал етеді. Мәдени өзара іс-қимылдың көпжақты форматы сауда, инвестициялар, инфрақұрылымды дамыту саласындағы диалог пен ынтымақтастыққа ықпал етеді. Елдер арасындағы мәдени-гуманитарлық саладағы тұрақты іс-шаралар мен бастамалар Орталық Азия өніріндегі тұрақтылыққа ықпал ететін әріптестік байланыстар мен өзара түсіністікті нығайтатын тиімді платформаны қалыптастыруды.

Бұл макалада соңғы 10 жылдағы «Бір белдеу-бір жол» бастамасы аясында Орталық Азия елдері мен Қытай арасындағы мәдени және гуманитарлық ынтымақтастықтың көпжақты форматы талданады. Макалада негізгі назар білім беру және тілдік бағдарламаларға, сондай-ақ ОА-нің 5 елі мен Қытай арасындағы серіктестіктің басқа нысандарына, сондай-ақ осы ынтымақтастықтың маңызды элементі ретінде тұлғааралық байланыстарға аударылады. Автор көпжақты форматтың саяси-құқықтық негізіне назар аударады және көпжақты құқықтық нормалар мен келісімдерді енгізу оның тұрақты және тәуелсіз дамуын қамтамасыз ете отырып, мәдени ынтымақтастықтың нығайтуға мүмкіндік береді деп санайды.

Тірек сөздер: Орталық Азия, Қытай, мәдениет, білім беру, қытай тілі, «Белдеу және Жол» Бастамасы, Конфуций Институты, Лубан шеберханалары

МНОГОСТОРОННИЕ ФОРМАТЫ КУЛЬТУРНО- ГУМАНИТАРНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА ЦА И КНР (НА ПРИМЕРЕ ИНИЦИАТИВЫ ОДИН ПОЯС ОДИН ПУТЬ)

*Устемирова А.О.¹

*¹Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

Аннотация. На протяжении тысячелетий отношения между странами Центральной Азии и Китаем характеризовались тесным сотрудничеством, основанное на мировое сосуществование. Между странами ЦА и Китаем развивались культурные и гуманитарные взаимодействия и торговые отношения. Центральная Азия и Китай, как часть азиатского континента, имеют глубокие культурные корни, которые обогащают их многостороннее сотрудничество. За последнее десятилетие одним из важных направлений взаимодействия между странами Центральной Азии и Китаем стала инициатива «Один пояс — Один путь» (ОПОП). Такой многосторонний История взаимодействия стран Центральной Азии с Китаем насчитывает тысячи лет, формируя прочные многосторонние отношения, которые передаются из поколения в поколение. В последние десятилетия, несмотря на изменения в международной обстановке, пять государств Центральной Азии — Казахстан, Узбекистан, Кыргызстан, Таджикистан и Туркменистан — продолжают укреплять многостороннее сотрудничество с Китаем, поддерживая стабильное и позитивное развитие взаимодействия. Многосторонний формат такого партнерства служит прочной основой для отношений Китая с его соседями и способствует

укреплению многовековой дружбы и взаимного доверия, объединяя усилия для устойчивого развития и стабильности в регионе. Многосторонний формат культурного взаимодействия способствует диалогу и сотрудничеству в области торговли, инвестиций, развития инфраструктуры. Регулярные мероприятия и инициативы в культурно-гуманитарной сфере между странами, сформировала эффективную платформу, укрепляющая партнёрские связи и взаимопонимание, способствующая стабильности в центральноазиатском регионе.

В данной статье анализируется многосторонний формат культурного и гуманитарного сотрудничества между странами Центральной Азии и Китаем в рамках ОПОП за последние 10 лет. Основное внимание в статье уделяется образовательным и языковым программам, также другим формам партнерства 5-ти стран ЦА и Китая, а также межличностным связям как важного элемента этого сотрудничества. Автор обращает внимание на политico-правовую основу многостороннего формата и полагает, что введение многосторонних правовых норм и соглашений позволит укрепить культурное сотрудничество, обеспечив его устойчивое и независимое развитие.

Ключевые слова: Центральная Азия, Китай, культура, образование, китайский язык, инициатива «Пояс и путь», Институты Конфуция, Любанская мастерская

Information about author:

Ustemirova A.O. - PhD candidate, Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: ust_aika_86@mail.ru

Авторлар туралы мәлімет:

Устемирова А.О.- PhD докторант, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар жөнө әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: ust_aika_86@mail.ru

Сведения об авторах:

Устемирова А.О. - PhD докторант, Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: ust_aika_86@mail.ru

Received: November 8, 2024

UDC 323.3

IRSTI 11.15.45

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.015>

THE EMPLOYMENT QUOTA SYSTEM FOR INDIVIDUALS WITH DISABILITIES IN KAZAKHSTAN: EXPLORING POLICY, IMPLEMENTATION, CHALLENGES, AND SOLUTIONS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

*Maulen A.¹, Orynbassarov D.², Agybay Zh.R.³

^{*}¹Narxoz University, Kazakhstan, Almaty

²SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

³Turan University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. The main objective of this article is to bridge the research gap by providing a comprehensive background on the development of Kazakhstan's quota employment policies for individuals with disabilities within the broader context of the globalization process. The research aims to evaluate the disparities between policy formulation and execution, considering how international practices have shaped and influenced these policies, as well as Kazakhstan's awareness of and alignment with these global standards. Additionally, the article seeks to suggest practical methods to improve the policy's efficacy in fostering greater inclusivity in employment opportunities in both the public and private sectors.

This research contributes to the existing body of literature by focusing on Kazakhstan's specific situation regarding the employment of individuals with disabilities and the quota system. The study's findings offer valuable insights into the challenges and opportunities for improving inclusivity in the labor market in Kazakhstan, which can be relevant for other countries facing similar policy developments.

The research uncovers the historical development of Kazakhstan's quota employment policies and identifies key challenges in their implementation. It highlights discrepancies between policy formulation and execution, which have affected the effectiveness of the quota system in promoting inclusivity. Additionally, the study identifies practical recommendations to enhance the policy's impact and create more opportunities for disabled individuals in the workforce.

Key words: globalization, international practice, employment, quota system, policy, inclusion, Kazakhstan, workforce

Introduction

There are generally two methods that have been implemented globally

to encourage the hiring of individuals with disabilities. The first approach is known as the “equality of opportunity” method, which is grounded in anti-discrimination legislation. The second method is a quota system [1-2]. A quota system mandates that both public and private sectors have a workforce with a minimum percentage of individuals with disabilities, which could be regulated through laws, regulations, or both. The specific quota requirements may differ across sectors and industries. In Kazakhstan, such a quota system for jobs for people with disabilities was established in 2016 by order of the Minister of Health and Social Development. In accordance with this decree, a quota of jobs has been established for all enterprises, according to which 2-4% of jobs should be given to people with special needs, without taking into account jobs in heavy work, work with harmful, dangerous working conditions. Previous research has focused on the use of quota systems in Europe [3] as well as in certain Asian nations like China, Japan, and South Korea. However, no studies have yet investigated the implementation of a quota system in Kazakhstan, and only a limited number of local authors have analyzed employment data related to quotas in the country. This article seeks to address this gap by providing an overview of the quota system in Kazakhstan and exploring the challenges that limit the participation of individuals with disabilities in the workforce. Furthermore, the article aims to identify potential strategies that can help to increase the employment of persons with disabilities in Kazakhstan.

The enactment of the quota system in Kazakhstan. There are over 430,000 persons with disabilities of working age in Kazakhstan. Only a quarter, that is, 126 thousand people, or 29.6% of the people with disabilities of working age are engaged in active work. This is significantly less than in OECD countries, where the employment rate for people with disabilities is up to 40%. Over the past few years, there have been notable transformations in the social policies pertaining to individuals with disabilities in the Republic of Kazakhstan. This has resulted in the development of a regulatory and legal structure that facilitates the management of issues that arise in the process of establishing an inclusive environment. The Law on Social Protection of Persons with Disabilities takes into account the successful experience of other countries in this area. Employment quotas for individuals with disabilities are widely regarded as a highly effective method of facilitating their participation in meaningful employment across the globe. According to the Ministry of Labor and Social Protection of the Population of Kazakhstan, recently only 21.4 thousand disabled people or 21.9% of the quota (97.9 thousand) have been employed within the quota. The standard has been met by only 36% of enterprises, indicating that the majority, which is nearly 64% of enterprises, have not yet achieved compliance. Since the

introduction of the policy in 2016, employment through the quota system there is a slight increase in the employment of persons with disabilities (Figure 1).

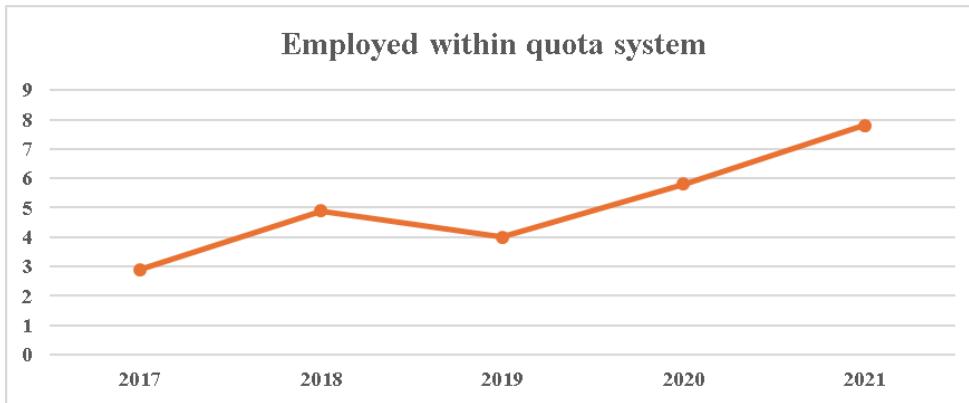

Figure 1 – Dynamics of the number of employment by disability, from 2017 to 2021 in Kazakhstan (unit: thousand)
(Compiled by the author based on a data)

At the moment, the Republic of Kazakhstan has a quota for the number of employees, which is 16.5 thousand people, and this number is determined by the payroll number of employees at these enterprises, which is 561.7 thousand people. So far, only 4 thousand people have been employed within the quota, while 8.9 thousand people have been hired without the quota. There is also a reserve of 4.2 thousand people. In this regard, the quota for the employment of people with disabilities is currently not being fulfilled. There are rules for establishing a quota for jobs for people with disabilities, which were approved by order of the Minister of Health and Social Development of the Republic of Kazakhstan dated June 13, 2016 No. 498. However, in practice, local executive bodies do not apply these norms uniformly. In seven regions (North Kazakhstan region, Mangystau, Turkestan, Karaganda, Zhambyl, Kyzylorda regions), the quota is set only for enterprises listed in the resolutions of akimats of districts and cities, and does not cover all enterprises, which leads to the omission of some enterprises from the list. Moreover, the process of establishing a quota requires periodic monitoring and inclusion in the list of newly registered enterprises. In addition, control over compliance with the quota is carried out only on the basis of applications and is considered a minor violation during inspections. In this regard, employers practically do not bear responsibility.

According to Article 98 of the Code of Administrative Offenses of the Republic of Kazakhstan, violation of the quota for employers can lead to a warning or an administrative fine for entities of various sizes of enterprises.

However, the labor inspectorate checks compliance with the quota only on the basis of complaints, so there is no information on orders issued for violating the quota. Despite this, administrative fines that go to the budget do not contribute to the employment of people with disabilities.

Description of materials and methods

The study used a mixed methodological approach, combining qualitative and quantitative methods. An analysis of political and legislative documents of Kazakhstan was conducted in comparison with international practices. Semi-structured interviews were conducted with civil servants, employers, NGO representatives and people with disabilities.

Quantitative surveys covered employers and people with disabilities to study their experience and perception of the quota system. In addition, a comparative analysis with other countries was conducted and case studies of organizations and regions of Kazakhstan were developed.

The collected data were subjected to statistical and thematic analysis, which allowed identifying key issues, trends and ways to improve the quota system. The results obtained formed the basis for recommendations for improving inclusion in the labor sphere.

Results

Challenges in Meeting the Quota

The enforcement of the quota system faces challenges due to non-uniform application by local executive bodies, lack of periodic monitoring, and limited consequences for non-compliance. Many employers prefer paying fines over hiring disabled individuals, and fraudulent practices, such as “fake employment,” have emerged, evading the quota obligation.

Preferring to pay taxes instead of hiring people with disabilities in the private sector. Research has shown that many companies around the world are reluctant to employ people with disabilities, as evidenced by data from Italy [4]. In Kazakhstan, some employers use the payment of fees as a way to avoid their obligation to hire people with disabilities. This is also explained by the fact that the fines for non-fulfillment of the quota are very small (First, a warning, and repeated within a year after the imposition of an administrative penalty entails a fine of 5 MCI (14,585 tenge) [5]. This data indicates that more and more employers are not complying with the established norms.

The proliferation of ‘fake employment’ arrangements has been facilitated by intermediary agencies and other accomplices. Not all employers want to enjoy working with disabilities, as this requires appropriate working conditions and care. This may be due to additional

costs for workplace equipment, translators or assistants. Some employers prefer to get rid of such workers or not to hire them, using various tricks, the disabled person was registered for work and paid the minimum wage, but in fact he was sitting at home. As a result, many young people with limited sensitivity remain unemployed and live on welfare, however, it is worth noting that in our republic there are signs of a decrease in the age of disability.

What obstacles may arise in the implementation of the concept of an integrated workforce in Kazakhstan? In Kazakhstan, the low percentage of employed persons with disabilities is associated with inefficient methods of state support. A recent survey showed that a third of people with disabilities cannot find work because of their disability, although most of them have education and job opportunities [6]. One of the reasons for this state of affairs is the negative attitude of part of the population towards people with disabilities. As a result, a significant part of the disabled, especially those over the age of 55, believe that they should be provided by the state and relatives. This is due to the fact that social policy in relation to this group of the population in Kazakhstan is more focused on being tied to state institutions than on creating conditions for their independent life. The Law on the Social Protection of Persons with Disabilities defines a person with a disability as “a person with a health disorder with a permanent disorder of bodily functions”, while the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities describes them as “a person with a permanent physical, mental, intellectual or sensory impairment who may hinder their participation in society on an equal basis with others while interacting with various barriers”.

Around the world, the public sector typically assumes a significant social responsibility when hiring people with disabilities. In some countries, such as South Korea, Japan and Spain, the public sector has a higher quota for the employment of persons with disabilities than the private sector. In Kazakhstan, the same quota is set for both sectors. It is necessary to create conditions that will help potential employers see people with disabilities as new opportunities for developing their business or company, instead of hiring them only out of necessity [6]. In Japan, there are examples of organizations that are willing to hire people with special needs who match the qualifications of the position [7]. If the organization is not ready to accept such a worker, it can pay a special contribution to the fund, which will be used for the employment of people with disabilities. If such a fund is created in our country, it is very important to ensure transparency and fairness in the distribution of funds so that this money is used only for the employment of people with disabilities.

Some employers do not refuse employment of persons with disabilities, but only on the condition that the state provides financial incentives, such as tax breaks or subsidies, as is done in some countries. In Japan, for example, the state provides subsidies to companies that employ disabled people to provide them with special equipment, but the condition is that disabled people receive the same salary as their «healthy» colleagues [8]. In our country, some entrepreneurs offer to reimburse the costs of arranging jobs for the disabled, purchasing special equipment, or subsidizing part of the salary to cover the difference in the productivity of the disabled.

In our country, there are no measures to stimulate employment for disabled people, which leads to the loss of motivation for many of them to work. The current system encourages the first category of disability, which entitles to full state assistance, but makes it impossible to work. In other countries, people with disabilities are guaranteed employment through legislation and special programs that provide social benefits depending on the level of ability to work. Even if a disabled person has lost most of his ability to work and received a third disability group, he can still work on the share of his opportunities available to him so as not to worsen his economic situation [8]. In Kazakhstan, where there are no opportunities for part-time employment and flexible working hours, even disabled people with a third disability group are not in demand in the labor market.

To promote a more inclusive workforce in Kazakhstan, several strategies could be considered:

- Strengthening Quota Enforcement

Enhance monitoring and enforcement mechanisms to ensure all enterprises comply with the quota. Impose stricter penalties for non-compliance, discouraging employers from evading their responsibilities.

- Raising Awareness and Changing Attitudes

Launch public awareness campaigns to promote inclusivity and change negative perceptions about disabled individuals. Education and sensitization efforts can foster a more welcoming environment for disabled employees.

- Tailored Financial Incentives

Implement financial incentives and subsidies for employers who hire people with disabilities. These incentives can cover expenses related to workplace accommodations and help level the playing field for disabled workers.

- Flexible Work Arrangements

Introduce part-time employment and flexible working hours to accommodate disabled individuals' needs, making it easier for them to find and maintain employment.

- Comprehensive Support Programs

Develop comprehensive support programs that provide social benefits based on the level of ability to work. This will encourage disabled individuals to remain active in the workforce without compromising their economic well-being.

By adopting these strategies and fostering an inclusive environment, Kazakhstan can make significant strides in increasing the employment of people with disabilities, ensuring they have equal access to meaningful and rewarding job opportunities.

Discussion

The analysis of the employment quota system for people with disabilities in Kazakhstan revealed both achievements and persistent challenges. Despite legislative measures, such as the Law on Social Protection of Disabled Persons, implementation practices demonstrate significant gaps [4]. The creation of an accessible environment remains more of a declaration than a reality, as the mechanisms for ensuring accessibility are vague and administrative fines are not effective enough.

Key issues identified Infrastructure barriers

Despite legal requirements, social and transport infrastructure remains largely inaccessible or inconvenient for people with disabilities. The lack of effective monitoring and control over compliance with accessibility standards limits their mobility and reduces opportunities for social and economic integration.

Barriers to employment

Social barriers, such as stereotypes and employer prejudices, persist. Such discrimination is often due to a lack of understanding of the capabilities of people with disabilities. In addition, the lack of accessible jobs that match their skills and needs significantly reduces their employment opportunities.

Lack of education and information

Limited access to quality education and training reduces the competitiveness of people with disabilities in the labour market. In addition, the lack of accessible information on vacancies, employment services and rights in the workplace also hinders their integration into the labour market.

Lack of support systems

The lack of intermediary organizations providing specialized assistance in employment and adaptation in the workplace exacerbates the difficulties in finding and maintaining work.

Proposed solutions

To address these problems, a comprehensive approach is required, combining legislative reforms, infrastructure improvements and awareness-raising campaigns. The following measures are recommended:

Development of social infrastructure

Investment in the creation of accessible social infrastructure, including education, health care, cultural and sports facilities, is crucial. A more inclusive environment will not only improve the quality of life of people with disabilities, but also increase their self-esteem and self-confidence, motivating them to find work and develop skills.

Adaptive Work Environments

Introducing adaptive technologies and work environments can significantly improve the productivity and satisfaction of employees with disabilities. Individual solutions that take into account their needs will make the workplace more inclusive and effective.

Education and Training

Expanding access to education and training for people with disabilities will increase their competitiveness in the labor market. Collaborating with employers to conduct internships and mentoring programs can provide additional support.

Awareness-raising and awareness-raising campaigns

Conducting large-scale campaigns that highlight the benefits of employing people with disabilities will help break down stereotypes and promote inclusive hiring practices. Such campaigns can include successful examples, incentives for employers, and recommendations for workplace adaptations.

Strengthening control and monitoring

Specialized bodies responsible for monitoring compliance with accessibility and employment standards should be established. These bodies should have the power to apply effective sanctions and assist organizations in complying with legal requirements.

Conclusion

The employment quota system in Kazakhstan represents an important step towards inclusion, but requires significant improvement in implementation. Addressing systemic barriers, including infrastructural deficiencies, discriminatory practices, and limited access to education and resources, is key to unlocking the system's potential.

A comprehensive approach, including legislative reforms, public awareness raising, and infrastructure improvements, is needed to create an inclusive environment and equal opportunities. These measures will not only improve the quality of life of people with disabilities, but also unlock their potential to participate in the economy and society. The proposed steps, based on global experience and adapted to the unique context of Kazakhstan, provide a roadmap for transforming challenges into opportunities towards greater inclusion and equality.

REFERENCES

- [1] Tamako Hasegawa Equality of Opportunity or Employment Quotas? A Comparison of Japanese and American Employment Policies for the Disable // Social Science Japan Journal. – 2007. - Vol. 10, Issue 1. - P. 41-57.
- [2] Jin Huang, Baorong Guo, Bricout John C. From Concentration to Dispersal: Changing the Policy Approach to Employment of Persons with Disabilities in China // Journal of Disability Policy Studies. – 2009. - № 20(1). – P. 46-54. DOI:10.1177/1044207308325008
- [3] OECD Transforming Disability into Ability: Policies to Promote Work and Income Security for Disabled People. Paris: OECD, 2003.
- [4] Sargeant M., Radevich-Katsaroumpa E. Disability Quotas: Past or Future Policy? – URL: <https://repository.mdx.ac.uk/item/861ww> Volume 39, Issue 3.
- [5] Morgan Lewis. Observance of Rights of Persons with Disabilities by Legal Entities in accordance with the laws of the Republic of Kazakhstan. 2024. <https://www.morganlewis.com/pubs/2024/03/observance-of-rights-of-persons-with-disabilities-by-legal-entities-in-accordance-with-the-laws-of-the-republic-of-kazakhstan>
- [6] Ministry of Labor and Social Protection. Social Protection of Disabled People. 2018. www.convention.enbek.gov.kz
- [7] Yuko Mori, Norihito Sakamoto. Economic consequences of employment quota system for disabled people: Evidence from a regression discontinuity design in Japan // Journal of the Japanese and International Economies. – 2018. - Volume 48, June. – P. 1-14.
- [8] Kenichi Kuromiya. Econometric analysis of the employment of persons with disabilities in prefectural boards of education // International Journal of Economic Policy Studies. - 2022. - Volume 16. – P. 423–441.

**ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МҮГЕДЕКТЕРДІ ЖҰМЫСПЕН
ҚАМТУДЫҢ КВОТАЛАУ ЖҮЙЕСІ: САЯСАТТЫ,
ПРОБЛЕМАЛАРДЫ ЖӘНЕ ШЕШІМДЕРДІ ЖАҢАНДАNU
КОНТЕКСТИНДЕ ЗЕРТТЕУ**

*Мәулен Ә.¹, Орынбасаров Д.², Ағыбай Ж.Р.³

*¹Narxoz университеті, Алматы, Қазақстан

²СДУ университеті, Қаскелен, Қазақстан

³Тұран университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Бұл мақаланың негізгі мақсаты – жаһандану үдерісі аясында Қазақстандағы мүгедектерді жұмыспен қамту квотасы саясатының дамуын жан-жақты зерттеп, ғылыми зерттеулердегі

олқылықтарды толтыру. Зерттеудің мақсаты – саясатты әзірлеу мен іске асыру арасындағы алшақтықтарды бағалау, халықаралық тәжірибелердің бұл саясаттарға қалай ықпал еткенін және Қазақстанның осы жаһандық стандарттарды қаншалықты ескеріп, оларға сәйкес келетінін талдау. Сонымен қатар, мақалада мемлекеттік және жеке секторларда жұмысқа орналасу мүмкіндіктерін арттыруға бағытталған тиімді әдістер ұсынылады.

Бұл зерттеуде аралас әдістер қолданылды. Құжаттық талдау жүргізіліп, мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заң және тиісті министрлік бүйректері сияқты негізгі заңнамалық актілер қарастырылды, бұл жұмыспен қамту квоталарының реттеу негізін зерделеуге бағытталды. Статистикалық талдау Қазақстандағы мүгедектердің жұмыспен қамтылу тенденцияларын 2017-2023 жылдар аралығында бағалау үшін Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің ресми деректері негізінде жүргізілді. Салыстырмалы талдау сәтті квота жүйелері мен жұмыс берушілерге арналған ынталандыру шараларын зерттеп, бейімдеуге болатын үздік тәжірибелерді анықтады. Сонында, проблемаға бағытталған тәсіл саясатты іске асырудагы қындықтарды, соның ішінде біркелкі емес қолдану, инфрақұрылымдық кедергілер және әлеуметтік стигманы айқындала, ұсынылған шешімдерді негіздеуге пайдаланылды.

Зерттеу Қазақстандағы квота саясатының тарихи дамуын ашып, оны іске асырудагы негізгі қындықтарды анықтады. Саясатты әзірлеу мен іске асыру арасындағы алшақтықтар анықталып, олардың квота жүйесінің инклузияны арттырудагы тиімділігіне әсер еткені көрсетілді. Сонымен қатар, зерттеуде осы саясаттың тиімділігін арттыру және мүгедектігі бар адамдардың жұмысқа орналасу мүмкіндіктерін көңейту бойынша практикалық ұсыныстар берілген.

Тірек сөздер: жаһандану, халықаралық тәжірибе, жұмысқа орналасу, квота жүйесі, саясат, инклузия, Қазақстан, жұмыс күші

СИСТЕМА КВОТИРОВАНИЯ ТРУДОУСТРОЙСТВА ДЛЯ ИНВАЛИДОВ В КАЗАХСТАНЕ: ИЗУЧЕНИЕ ПОЛИТИКИ, РЕАЛИЗАЦИИ, ПРОБЛЕМ И РЕШЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

*Мәулен Ә.¹, Орынбасаров Д.², Ағыбай Ж. Р.³

¹Narxoz университеті, Алматы, Казахстан,

²Университет СДУ, Каскелен, Казахстан

³Университет Туран, Алматы, Казахстан

Аннотация. Основная цель данной статьи - восполнить пробелы в исследованиях, предоставив всесторонний анализ развития

политики квотирования трудоустройства для людей с инвалидностью в Казахстане в контексте процесса глобализации. Исследование направлено на оценку различий между формулированием политики и её реализацией, учитывая влияние международной практики на эти политики, а также осведомленность Казахстана и его согласование с глобальными стандартами. Кроме того, в статье предлагаются практические методы для улучшения эффективности политики в содействии большему включению в трудоустройство как в государственном, так и в частном секторах.

Данное исследование вносит вклад в существующую литературу, фокусируясь на специфической ситуации Казахстана в отношении трудоустройства людей с инвалидностью и квотной системы. Результаты исследования дают ценные выводы о проблемах и возможностях улучшения инклюзивности на рынке труда в Казахстане, что может быть актуально для других стран, сталкивающихся с подобными политическими разработками.

Исследование раскрывает историческое развитие политики квотирования трудоустройства в Казахстане и выявляет основные проблемы её реализации. Определены расхождения между формулированием политики и её реализацией, которые повлияли на эффективность квотной системы в продвижении инклюзии. Кроме того, в исследовании предложены практические рекомендации для повышения воздействия политики и создания большего числа возможностей для людей с инвалидностью на рынке труда.

Ключевые слова: глобализация, международная практика, трудоустройство, квотная система, политика, инклюзия, Казахстан, рабочая сила

Information about authors:

*Maulen A. -PhD student, Narxoz University, Almaty, Kazakhstan,
e-mail: maulen.abdidauitkozha@narxoz.kz*

Orynbassarov D. – PhD student, Senior Lecturer of the faculty of Law and Social Sciences, SDU University, Kaskelen, Kazakhstan, e-mail: darkhan.orynbassarov@sdu.edu.kz

Zhangeldi A.R. – Senior Lecturer, Turan University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: zh.agybai@turan-edu.kz

Сведения об авторах:

Мәулен Ә., – PhD докторант, университет Narxoz, Алматы, Казахстан, e-mail: maulen.abdidauitkozha@narxoz.kz

Орынбасаров Д. - *PhD докторант, старший преподаватель факультета право и социальных наук, Университет СДУ, Каскелен, Казахстан, e-mail: darkhan.orynbassarov@sdu.edu.kz*

Ағыбай Ж. Р. – *старший преподаватель, Университет Туран, Алматы, Казахстан, e-mail: zh.agybai@turan-edu.kz*

Авторлар туралы мәлімет:

Мәулөн Ә., – *PhD докторант, Narxoz университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: maulen.abdidauitkozha@narxoz.kz*

Орынбасаров Д. - *PhD докторант, құқық және әлеуметтік ғылымдар факультетінің аға оқытушысы, СДУ университеті, Каскелен, Қазақстан, e-mail: darkhan.orynbassarov@sdu.edu.kz*

Ағыбай Ж. Р. – *ага оқытуши, Тұран университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: zh.agybai@turan-edu.kz*

Received: December 12, 2024

**III. БӨЛІМ. АЙМАҚТАНУ
РАЗДЕЛ III. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ
PART III. REGIONAL STUDIES**

UDC 327.7

IRSTI 11.25.67

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.016>

**MAPPING THE PRIORITIES: COMPARATIVE ANALYSIS OF EU
AND US ECONOMIC ENGAGEMENT IN CENTRAL ASIA**

*Aikumbayeva L.A.¹, Kakenova Z.A.²

*^{1,2} L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Abstract. Central Asia has increasingly become a focal point for both the European Union (EU) and the United States (US), each pursuing distinct yet overlapping objectives. This article presents a comparative analysis of the EU's and the US's economic engagement in Central Asia, with a particular focus on trade relations, foreign investments, and energy security. By examining key development projects such as the Trans-Caspian Corridor, the study evaluates the effectiveness, scope, and sustainability of their economic interactions in the region. The analysis highlights both convergences and divergences in their strategies, revealing how these engagements shape regional stability, economic growth, and political reforms. While both the EU and the US share the overarching goal of fostering stability and development in Central Asia, their priorities and methods differ. The EU's approach, grounded in liberal internationalism, emphasizes soft power tools, including economic cooperation, infrastructure development, and democracy promotion through institutional support. On the other hand, the US follows a more realist approach, focusing on geopolitical competition, securing energy routes, and enhancing military cooperation, particularly through frameworks like the C5+1 platform. This comparative study sheds light on the broader geopolitical implications of Western involvement in Central Asia and its long-term impact on the region's evolving political and economic landscape.

Key words: European Union, United States, Central Asia, economic cooperation, trade relations, foreign investments, energy security, strategic interests

Introduction

Central Asia (Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan), positioned at the crossroads of the Asian and European continents, serves as a critical bridge between global centers and markets. In recent years, escalating geopolitical tensions, particularly the conflict between Russia and Ukraine, have further intensified the region's strategic importance. The dialogue between global actors, such as the European Union and the United States, now encompasses nearly all key areas of cooperation, although the full potential of these interactions has yet to be realized.

The problem statement of this research revolves around the impact and scope of EU and US economic engagements in Central Asia, including trade, investments, and development projects.

The purpose of this paper is to conduct a comparative analysis of the geopolitical dynamics surrounding the economic engagement of the EU and the US in Central Asia. By examining and contrasting their strategies, interests, and influence in the economic sectors of Central Asia, this study will explore key areas that foster economic cooperation and development.

The research objects of this study are Central Asia, the European Union, and the United States, with an emphasis on understanding how their policies impact economic development. Methodologically, the study will analyze policy documents, historical developments, and statistical data to provide a comprehensive understanding of these dynamics.

The article aims to contribute to a broader understanding of international relations and regional dynamics in Central Asia, offering insights for policymakers and scholars interested in the geopolitical and economic transformations shaping the region.

Central Asia has historically been a crossroads for trade, cultural exchange, and civilizational interaction on a global scale. However, during the nearly seventy years of the Soviet Union's existence, the region was largely isolated from global political and economic processes. As part of the USSR, the Central Asian states were unable to independently establish political, trade, or economic relations with the outside world. The collapse of the Soviet Union opened Central Asia to the international community, making it a new point of interest for global and regional powers. Once again, the region is emerging as a bridge between East and West, facilitating the redistribution of key strategic resources.

Since the early 1990s, the relationship between the EU and Central Asia has evolved significantly. Initially characterized by weak institutional ties, both the EU and Central Asian states have grown into more established international actors in the post-Cold War context. The EU, through the development of a common foreign and security policy and institutions like

the European External Action Service, has deepened its engagement with the region. Central Asian states, newly independent after the collapse of the Soviet Union, increasingly view the EU as a valuable partner that offers trade, technology, and development assistance without threatening their sovereignty.

In contrast, the United States initially focused on securing energy resources, preventing the proliferation of weapons of mass destruction, and combating terrorism, particularly following 9/11. The establishment of US military bases in Central Asia underscored the region's strategic importance as a logistical base for operations in Afghanistan. However, US strategy has since shifted toward fostering regional cooperation through multilateral initiatives like the C5+1, aimed at counterbalancing the growing influence of Russia and China.

The EU's involvement in Central Asia is best understood through Liberalist theory, which emphasizes international institutions, economic interdependence, and the promotion of democracy and human rights. The EU's strategy is multifaceted, focusing on security, energy, economic development, and regional cooperation. In contrast, the US approach is grounded in Realism, prioritizing national security, power politics, and military strength. Historically, the US has viewed Central Asia through the lens of geopolitical competition, especially in relation to Russia and China. These theories offer different perspectives to examine the EU and US strategies, highlighting their respective objectives and methods.

Liberalism, used to understand the EU's engagement in Central Asia, emphasizes the importance of fostering global peace through economic cooperation, institutional development, and political reforms aligned with democratic values. The EU's strategy reflects these principles by promoting economic ties and democratic governance, rooted in the belief that interdependence fosters stability.

Conversely, Realism is employed to analyze the US's strategy, which focuses on countering the influence of rival powers like Russia and China while securing national interests such as energy resources and regional stability. Realism explains the US's military presence and counterterrorism efforts, as well as its strategic, security-driven partnerships with Central Asian states.

Description of materials and methods

This study employs a mixed-methods approach to provide a comprehensive comparative analysis of the European Union and United States' economic engagement in Central Asia. It combines qualitative and quantitative methods to explore the diplomatic, economic, and security

dimensions of international engagement. The data, sourced from open materials, is systematically organized to ensure objectivity and reliability, incorporating primary articles, statistical facts, and scientific data relevant to US and EU policy in Central Asia.

To compare the economic interests of the EU and US, content analysis was conducted on policy documents to identify convergent and divergent aims within official statements and strategies. This comparative analysis highlighted both similarities and differences in their strategic approaches.

For assessing the impact and scope of EU and US economic engagements in Central Asia covering trade, investments, and development projects econometric analysis elements were applied. This involved statistical examination of trade volumes, investment figures, and economic growth indicators to quantitatively measure the economic contributions of the EU and US in the region.

Results

Economic cooperation & energy security

In recent years, there has been a notable trend towards revitalizing mutually beneficial trade and economic cooperation between Central Asia and the European Union. Business contacts have intensified, leading to a growth in the number of joint ventures. Major regional projects not only yield tangible mutual benefits but also reshape the entire configuration of the Central Asian economy.

The assistance provided by the EU, combined with aid from individual member states, positions the European Union as the primary donor in the region. The EU's comprehensive aid package for Central Asia reached €1.1 billion for the period 2014-2020. To tailor development programs to each country's specific needs, the EU adopts a differentiated approach to its assistance [1]. The EU extends its support to Central Asian countries in multilateral forums, such as their accession to the WTO, playing a pivotal role in trade, investment, and financial aid.

Given that the five countries primarily depend on raw material exports, the EU endeavors to assist them in diversifying their exports through initiatives like the Standard GSP and the special mechanism for promoting sustainable development and good governance (GSP+). These schemes offer reduced or zero tariffs on exports from Central Asia to EU markets [2].

The cornerstone document governing EU-Central Asia relations is the Strategy for Central Asia, adopted in 2019. The strategy prioritizes three areas of bilateral cooperation: sustainability, prosperity, and supporting regional cooperation in Central Asia. Under the sustainability pillar, the

EU champions human rights, democracy, security, and environmental issues. The prosperity agenda focuses on economic diversification, private sector development, and increased intraregional trade. Additionally, the EU emphasizes supporting integration processes in Central Asia. The document underscores the EU's role as a leading donor and partner, committed to reforms, economic transformations, investment, modern technologies, and fostering regional cooperation and integration [3].

The EU utilizes the Enhanced Partnership and Cooperation Agreement with Central Asian countries to facilitate alignment with international and European technical standards, and to eliminate technical trade barriers. While the agreement is in force with Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan, and Tajikistan are in the process of signing it. These efforts aim to enhance mutual market access and create opportunities for Central Asian economic operators on a global scale, as EU rules and standards are recognized worldwide. The economic component of the Agreement facilitates more efficient regulation in areas such as services trade, company establishment, capital flows, raw materials and energy, public procurement, and intellectual property rights.

Since the collapse of the Soviet Union in the early 1990s, Central Asia has remained peripheral to American foreign policy and outside of its active influence. However, with the increasing military and economic power of Russia and China, this region, rich in energy and natural resources, has begun to acquire strategic importance for the United States of America. This significance became particularly apparent after the Russian-Ukrainian conflict, when trade relations and the high energy potential of Central Asia came into focus. This is evidenced by the visits of high-ranking US and European Union officials to the region.

In order to strengthen cooperation in trade, economics, and investment with Central Asian countries, the United States, alongside bilateral engagements, is actively utilizing the “C5+1” project initiated by the Obama Administration, which involves Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, and the US.

US Assistant Secretary of State for South and Central Asian Affairs Donald Lu also embarked on visits to Kazakhstan, Turkmenistan, and Uzbekistan in November, 2022. His primary objectives included addressing bilateral and regional issues, as well as proposing two distinct economic support programs for the region. For instance, a \$25 million program aimed at enhancing the economic sustainability of Central Asian countries was outlined. The economic initiative program under consideration holds significant importance in bolstering trade routes, harnessing the region's potential, and attracting international investments. This support program

was announced by US Secretary of State Antony Blinken during a C5+1 format meeting in New York on 26 September, 2022. The second support program, costing \$16.5 million, is designed to enhance food security in the region. These initiatives underscore the United States' efforts to increase its influence in Central Asia through financial assistance and economic initiatives [4].

It is worth noting that all meetings organized by Washington within the C5+1 format have been highly productive. In addition to addressing regional issues, these meetings identify tasks crucial for the closer integration of Central Asia into the global community. In 2023, the United States allocated \$41.5 million to Central Asian countries to support food security, explore new export routes, retrain the workforce, reduce unemployment, and stimulate the private sector [5].

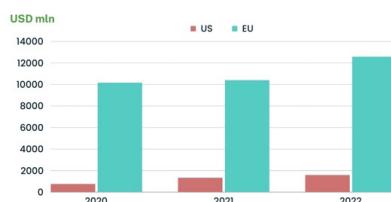
Discussion

Trade relations and investments

International trade plays a vital role in forging close economic ties between countries and regions, yielding broad and positive impacts. Foreign trade stimulates economic growth through market openness and contributes to infrastructure development and political stability.

These effects are particularly significant as Central Asian countries aspire to diversify their exports by bolstering trade with global partners such as the US and the EU. The figures below illustrate the mutual trade dynamics between Central Asian countries, the United States, and the European Union for the period from 2020 to 2022 (See Figure 1 and Figure 2).

Imports from the US and EU-27 to Central Asia

Exports from Central Asia to the US and EU-27

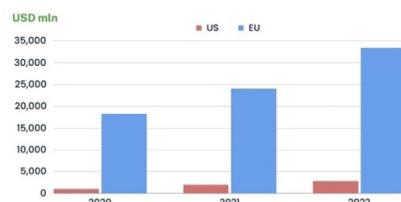

Figure 1 - Exports from CA to the US & the EU Figure 2 - Imports from the US & the EU to CA

Source: The authors' compilation data using the International Trade Centre (ITC 2023)

Traditionally, Central Asian nations specialize in the extraction and export of raw materials like oil, natural gas, cotton, and metals. Agriculture also serves as a significant income source, although these countries remain reliant on food imports.

The data from Figure 1 and Figure 2 illustrate a growth trend in exports from Central Asian countries to the EU and the USA, as well as in imports, spanning the period from 2020 to 2022. Analysis of the export volumes reveals that the EU is a strategic partner for the region, accounting for 30% of all foreign trade conducted by Central Asia with the world, whereas the United States makes up only 2.5%. Regarding imports into the Central Asian region, the EU holds a 12.5% share of total imports, whereas the US share amounts to 1.65% [6].

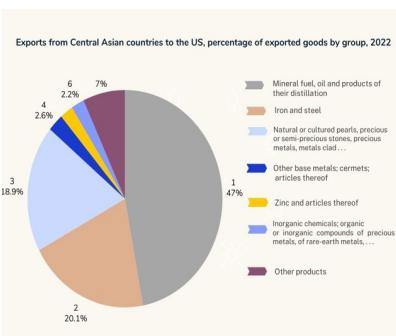

Figure 3 - Exports from CA to the EU

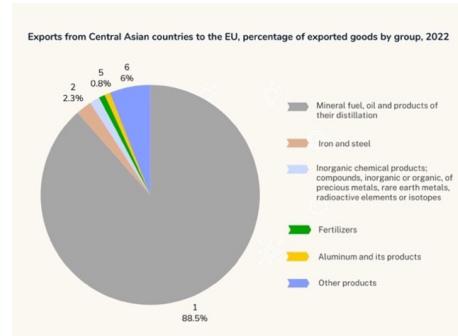

Figure 4 - Exports from CA to the US

Source: The authors' compilation data using the International Trade Centre (ITC 2023)

Figure 3 and Figure 4 show structure of exports from Central Asian countries to the United States and the EU by goods group. Central Asian countries predominantly export mineral fuels, metals, and inorganic chemicals to both the US and the EU [7].

Trade dynamics between the EU and Central Asian countries exhibit variation; Kazakhstan stands out as the EU's primary trading partner within Central Asia. With substantial reserves for natural resource exports, particularly in energy, Kazakhstan maintains its leadership position among Central Asian nations. Conversely, all other Central Asian countries displayed a negative foreign trade balance with the EU in 2022. The total trade volume of the remaining Central Asian countries (Uzbekistan, Turkmenistan, Tajikistan, Kyrgyzstan) with the EU amounts to approximately 17% of Kazakhstan's trade volume. This discrepancy

arises from the absence of export products from these countries that match the high demand in European markets for Kazakh oil.

Similarly, Kazakhstan emerges as a crucial trading partner for the United States among Central Asian countries. Kazakhstan's share in Central Asian countries' exports to the United States reached 95%, primarily attributed to the export of mineral fuels and metals .

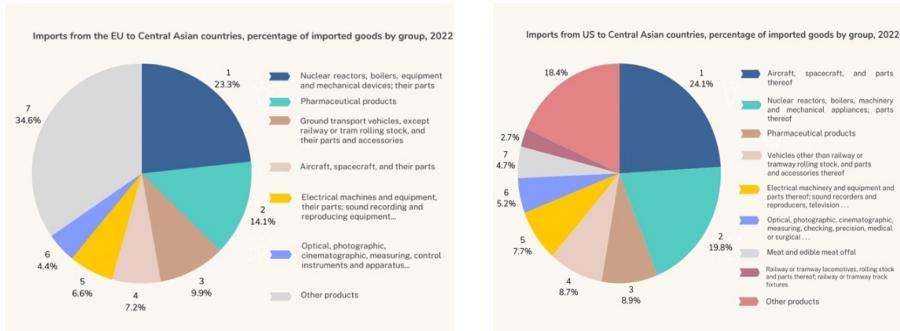

Figure 5 - Imports from US to CA

Figure 6 - Imports from the EU to CA

Source: The authors' compilation data using the International Trade Centre (ITC 2023)

Considering the structure of imports from the EU and the USA to Central Asian countries by goods group (refer to Figures 5 and 6), it is notable that certain product groups dominate [8]. These include aircraft and spacecraft, nuclear reactors, equipment, mechanical devices and their parts, pharmaceutical products, ground transportation, electrical machines and equipment, vehicles, as well as their parts and accessories, among others. The import structure reflects the demand of Central Asian countries for high-tech products.

Another key indicator of a country's and region's attractiveness for business is the volume of foreign direct investment (FDI) it attracts. Throughout the entire period, Central Asia has managed to attract \$211 billion in FDI, excluding outflows [9]. Among these figures, Kazakhstan stands out, accounting for 72% of the total FDI in the region (See Figure 7). Kazakhstan leads Central Asia in attracting foreign investment.

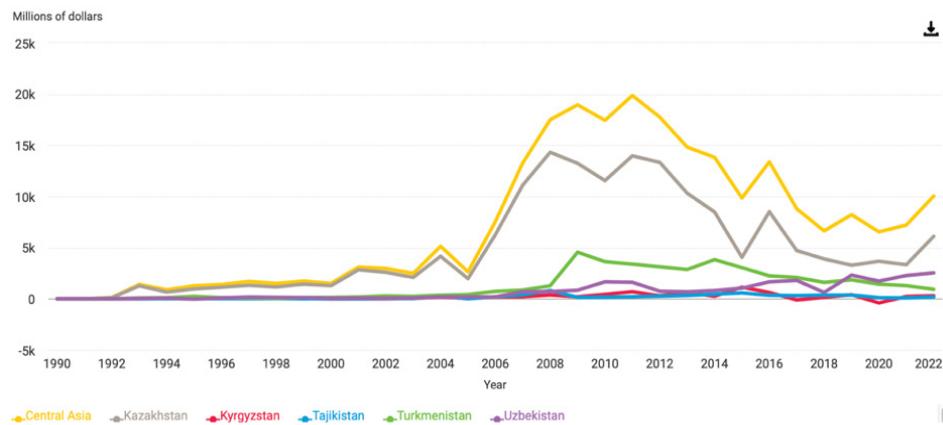

Figure 7 - Total FDI flow to CA countries, (1990 - 2022)

Source: *World Investment Report 2023, UNCTAD*

In the context of a global decline of 12% in 2022, net FDI in the Central Asia region, on the contrary, grew by 39%, to \$10 billion. But as Figure 7 shows, the main share of FDI inflows in 2022 fell to Kazakhstan, 61%. Donors were mainly the EU and the USA.

In recent years, the United States has significantly expanded its economic presence in Kazakhstan, with approximately 600 American companies currently operating within the country. Positive results have emerged from collaborations with prominent American entities such as Chevron Corporation, ExxonMobil, General Electric, Halliburton, NalcoChampion, Weatherford, and Flowserv. Notably, ongoing projects supported by the United States include the construction of a steel billets and catalysts production plant, as well as an assembly plant for regional aviation aircraft, with a combined investment totaling \$450 million [10].

Kazakhstan surpasses the other four Central Asian states collectively in terms of both trade with the US and EU, as well as foreign direct investment. However, this emphasis on Kazakhstan's economic ties should not overshadow the importance of the US and EU for Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan. EU initiatives such as Central Asia Invest and the US USAID Central Asia Trade Program aim to stimulate small and medium-sized enterprises in the region.

Clearly, both the European Union and the United States are strategically oriented toward establishing a lasting economic presence in Central Asia. Their objectives span various domains, including entrepreneurship, support for small and medium-sized enterprises, water resource management, environmental protection, education, science, culture, and border control,

with corresponding economic benefits anticipated for Central Asian nations.

However, achieving these geopolitical aims will require the EU to contend with formidable competitors such as Russia and China, which wield significant economic and political influence in the region. In light of this competition, both the EU and US must substantially increase investments in other Central Asian countries to foster economic diversification across the region.

Energy security and sustainable connections

Given the shifting geopolitical landscape, the Trans-Caspian Corridor emerges as the sole viable option for establishing reliable connectivity between Central Asia and Europe via the South Caucasus. Offering greater cost-effectiveness and swifter trade transit compared to the Eurasian Northern Corridor, this route reduces shipping distances by 1,250 miles and slashes travel time by 15 days in contrast to sea routes [11]. In comparison, the Eurasian Northern route, which includes the Trans-Siberian Railway as part of its route, requires approximately 19 days to traverse between East Asia and Europe.

Beyond its function as a trade conduit, the corridor serves as a catalyst for reshaping economic and regional dynamics, aiming to streamline transit and signify the EU's political and operational commitment to bolstering ties with Central Asia through the Global Gateway initiative. By clearly signaling commitment, the EU seeks to catalyze coordinated investments in the Trans-Caspian Transport Corridor, thereby attracting investors for specific projects with realistic timelines and financial commitments.

The Middle Corridor connects Southeast Asia and China with Europe. It traverses Kazakhstan, the Caspian Sea, Azerbaijan, Georgia, and Türkiye before reaching the European Union countries. In 2023, cargo transportation along the TITR exceeded 2.76 million tons, growing by 86% compared to 2022. To support the development of alternative efficient trade routes between Europe and Asia, the EU announced a 10 billion euros investment to bolster the Middle Corridor in early 2024. The EU will possibly add 18.5 billion euros in the second investment stage to ensure that roads, railways, and the seaports of Aktau and Kuryk can provide smart, safe, and fast transportation services from China to Europe [12].

Amid the current landscape, the United States holds a distinctive position to influence the development of the Trans-Caspian Corridor. To achieve this, Washington must meticulously coordinate its approach to the Caspian region to not only serve its own interests and those of its allies but also to bolster the security and prosperity of Central Asian and Caucasian states.

A crucial aspect of this endeavor involves the US focusing on niche areas where it can support the development of Caspian states and trade flows both within the region and beyond. This includes providing technological assistance to facilitate the digitalization of the transport corridor, such as furthering the development of the Silk Road Innovation Center in Silicon Valley. Additionally, the US aims to assist Caspian states in enhancing institutional resilience in areas such as governance and infrastructure development, particularly as countries like Kazakhstan and Uzbekistan pursue economic and political reforms that could benefit from closer cooperation with the United States [13].

Furthermore, the Trans-Caspian Transport Corridor, advances broader geopolitical objectives by fostering enhanced connectivity and economic ties between the United States, Europe, and Central Asia, thereby supporting endeavors to diversify transport routes and reduce dependence on routes controlled by geopolitical rivals.

The geographical distance between the United States and Central Asia makes direct involvement in the region's energy sector challenging. By focusing on developing new energy transport routes that avoid competitors such as Russia, the U.S. can protect its interests and reduce dependence on routes controlled by geopolitical rivals. This approach aligns with the broader goal of promoting U.S. companies' energy interests, ensuring stable access to essential resources.

A key area for potential cooperation between the U.S. and the EU is in the development of alternative energy routes, like the Trans-Caspian Corridor. Both share the common objective of diversifying energy supplies and reducing reliance on Russian-controlled pathways. By working together, the U.S. and the EU can pool their resources and expertise to create more secure and resilient energy networks, enhancing their influence in the region. This collaboration represents a significant point of convergence, allowing both powers to align their strategies for a stronger, more coordinated effort in ensuring energy security.

Conclusion

In conclusion, the comparative analysis of EU and US economic engagement in Central Asia demonstrates both convergence and divergence in their strategies, driven by a mix of geopolitical, economic, and democratic objectives. While both actors share the broad goal of promoting regional stability, economic development, and countering the influence of rival powers like Russia and China, their methods and priorities differ significantly. The EU's approach, grounded in liberalism, focuses heavily on soft power - emphasizing economic cooperation, infrastructure development, and the

promotion of democracy and human rights through institutional support. On the other hand, the US adopts a more realist strategy, emphasizing geopolitical competition, energy security, and military cooperation, particularly through initiatives like the C5+1 platform.

Although both actors acknowledge the importance of fostering regional connectivity, the EU's Global Gateway initiative and the US's focus on the Trans-Caspian Corridor underscore their distinct but complementary goals. Cooperation between the two actors, especially in energy security and transport infrastructure, presents a unique opportunity for a transatlantic partnership in the region.

However, these powers face with the following challenges:

- Geopolitical competition with Russia and China. Central Asia has become a focal point of competition between global powers, of which have established significant political and economic influence through initiatives like the Eurasian Economic Union and the Belt and Road Initiative. The challenge for the US and EU lies in countering this influence while avoiding direct confrontation, and fostering relations with the Central Asian states that preserve their sovereignty and independence.

- Lack of regional integration is also an important challenge. Central Asia remains one of the least integrated regions globally, with intra-regional trade and cooperation still limited due to various political, economic, and historical reasons. This presents a challenge for both the US and EU in terms of promoting collective actions in the field of security, economic growth, and infrastructure development within the region, as well as making it more challenging for coordinated external engagement.

In light of the shared challenges and opportunities in Central Asia, it is essential for both the US and the EU to refine their approaches and coordinate their efforts more effectively. These recommendations aim to foster deeper collaboration with the countries of the region:

- Strengthen cooperation on energy supply routes. Two powers should intensify efforts to collaborate on energy transport routes, particularly the Trans-Caspian Corridor, which bypasses Russian-controlled territories. By jointly investing in infrastructure that links Central Asia to Europe via the South Caucasus, they can secure alternative energy supply chains, enhancing energy security and reducing dependence on routes influenced by Russia and China.

- Elevate US cooperation through C5+1. The US should further enhance its engagement with Central Asia via the C5+1 format by expanding the areas of cooperation. Strengthening this platform with clear, long-term goals can help the US play a more central role in the region and deepen ties with Central Asian states.

- Develop a joint EU-US strategic framework. The US and EU should collaborate on a unified strategy in Central Asia, focusing on areas where their interests converge, such as promoting regional stability, economic growth, and countering the influence of Russia and China. A coordinated approach would allow for more effective engagement and prevent overlapping or contradictory efforts in the region.

- Leverage soft power for good governance and stability. Both the EU and US should continue promoting good governance and rule of law, while carefully balancing these efforts with the region's geopolitical realities. This could be achieved by integrating these values into infrastructure, education, and economic development programs, rather than pursuing them as standalone objectives, thereby enhancing the region's long-term stability.

REFERENCES

- [1] Central Asia's growing importance globally and for the EU. European Union External Action, 2022. https://www.eeas.europa.eu/eeas/central-asia-s-growing-importance-globally-and-eu_en.
- [2] EU trade relations with Central Asia. Facts, figures and latest developments. European Commision, 2022. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/central-asia_en
- [3] The EU's new Central Asia strategy. 2019. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633162/EPRS_BRI\(2019\)633162_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633162/EPRS_BRI(2019)633162_EN.pdf)
- [4] Çalışkan, G. The US's Growing Interest in Central Asia and Its New Economic Initiative. ANKASAM Ankara Center For Crisis And Policy Studies, 2022. <https://www.ankasam.org/the-us-growing-interest-in-central-asia-and-its-new-economic-initiative/?lang=en>
- [5] U.S. Strategy for Central Asia 2019-2025: Advancing Sovereignty and Economic Prosperity.US Embassy and Consulate in Kazakhstan, 2020. <https://kz.usembassy.gov/u-s-strategy-for-central-asia-2019-2025-advancing-sovereignty-and-economic-prosperity/>
- [6] Central Asian Republics's imports from United States of America, by product. ITC Trade map, 2023. [https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c23%7c42%7cTOTAL%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1](https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c23%7c842%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1)
- [7] Central Asian Republics's imports from EUby product. ITC Trade map,2023. https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c23%7c%7c42%7cTOTAL%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

[8] South & Central Asia. United States Trade Representative, 2023. <https://ustr.gov/countries-regions/south-central-asia>

[9] World Investment Report 2023. UNCTAD, 2023. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf

[10] Exploring Investment Opportunities and Cooperation between Kazakhstan and the U.S. Kazakh invest, 2023. <https://invest.gov.kz/media-center/press-releases/exploring-investment-opportunities-and-cooperation-between-kazakhstan-and-the-u-s/#:~:text=Since%202013%2C%20the%20Republic%20of,of%20%242.8%20billion%20in%202021>

[11] Global Gateway: EU and Central Asian countries agree on building blocks to develop the Trans-Caspian Transport Corridor. European Commission, 2024. https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/global-gateway-eu-and-central-asian-countries-agree-building-blocks-develop-trans-caspian-transport-2024-01-30_en

[12] Kazakhstan's Role in Shaping Trans-Caspian Transport Route. The Astana Times, 2024. <https://astanatimes.com/2024/05/kazakhstans-role-in-shaping-trans-caspian-transport-route/>

[13] Usaid explores opportunities for increasing Transcaspian trade. US Embassy and Consulate in Kazakhstan, 2020. <https://kz.usembassy.gov/usaid-explores-opportunities-for-increasing-trans-caspian-trade/#:~:text=The%20U.S.%20Agency%20for%20International,May%2016%2D24%2C%202022>

БАСЫМДЫҚТАРДЫ БЕЛГІЛЕУ: ЕУРООДАҚ ПЕН АҚШ-ТЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫМЕН ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҮНТЫМАҚТАСТЫҒЫНА САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

*Айкумбаева Л.А.¹, Какенова З.А.²

*^{1,2} Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Астана, Қазақстан

Андатпа. Соңғы кездері Орталық Азия аймағы Еуропалық Одақ пен АҚШ сиақты алпауыттардың назарында екені сөзсіз, сонымен бірге мында әр тарааптың өзінің көздеген мақсаты бары анық. Макалада Еуроодақ пен АҚШ-тың Орталық Азия аймағымен экономикалық қатынастары, оның ішінде сауда қатынастары, шетелдік инвестициялар және энергетикалық қауіпсіздікке баса назар аудара отырып салыстырмалы талдау ұсынылған. Транскаспий дәлізі сияқты негізгі даму жобаларын зерттеу - олардың экономикалық үнтымақтастығының тиімділігін, ауқымын және тұрақтылығын бағалауға мүмкіндік береді. Орталық Азияда тұрақтылық пен дамуды қамтамасыз ету — ортақ мақсат болғанымен, ЕО мен АҚШ-тың

басымдықтары мен әдістері әртүрлі. Либералды интернационализм қағидаларына негізделген ЕО-ның тәсілі жұмсақ күшке, экономикалық ынтымақтастыққа, инфрақұрылымды дамытуға және демократияны институционалдық қолдау арқылы ілгерілетуге басымдық береді. Ал АҚШ геосаяси бәсекелестікке, энергетикалық жолдарды қамтамасыз етуге және әсіресе C5+1 сияқты платформалар аясында әскери ынтымақтастықты нығайтуға бағытталған реалиzm теориясына жақын тәсілді ұстанады. Бұл салыстырмалы зерттеу Батыстың Орталық Азия аймағымен қарым-қатынасы жайлы ақпарат көзін кеңейтіп, оның геосаяси және экономикалық мақсаттарына көз ашуға мүмкіндік береді.

Тірек сөздер: Еуропалық Одак, АҚШ, Орталық Азия, экономикалық ынтымақтастық, сауда қатынастары, шетелдік инвестициялар, энергетикалық қауіпсіздік, стратегиялық мұдделер

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИОРИТЕТОВ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЕС И США В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

*Айкумбаева Л.А.¹, Кекенова З.А.²

*^{1,2} Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева,
Астана, Казахстан

Аннотация. Центральная Азия всё больше привлекает внимание как ЕС, так и США, каждая сторона преследует собственные, частично совпадающие цели. В статье представлен сравнительный анализ экономического взаимодействия ЕС и США в Центральной Азии с акцентом на торговые отношения, иностранные инвестиции и энергетическую безопасность. Исследование ключевых проектов развития, таких как Трансакаспийский коридор, оценивает эффективность, масштаб и устойчивость их экономического сотрудничества в регионе. Анализ выявляет как сходства, так и различия в их стратегиях, демонстрируя влияние этих действий на стабильность региона, экономический рост и политические реформы. Несмотря на общую цель — обеспечение стабильности и развития в Центральной Азии, приоритеты и методы ЕС и США различаются. Подход ЕС, основанный на принципах либерального интернационализма, делает акцент на мягкой силе, экономическом сотрудничестве, развитии инфраструктуры и продвижении демократии через институциональную поддержку. США придерживаются более реалистичного подхода, сосредотачивая внимание на геополитической конкуренции, обеспечении энергетических маршрутов и укреплении

военного сотрудничества, особенно в рамках платформ, таких как C5+1. Это сравнительное исследование освещает более широкие геополитические последствия западного участия в Центральной Азии и его долгосрочное влияние на политический и экономический ландшафт региона.

Ключевые слова: Европейский Союз, США, Центральная Азия, экономическое сотрудничество, торговые отношения, иностранные инвестиции, энергетическая безопасность, стратегические интересы

Information about authors:

Aikumbayeva L.A. - Doctoral student, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: lyazzat.aikumbayeva@gmail.com

Kakenova Z.A. - PhD, Senior Lecturer of the Department of International Relations, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: z.kakenova@gmail.com

Авторлар туралы мәлімет:

Айкүмбаева Л.А. - докторант, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Астана, Қазақстан, e-mail: lyazzat.aikumbayeva@gmail.com

Какенова З.А. - PhD, халықаралық қатынастар кафедрасының ага оқытушысы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан, e-mail: z.kakenova@gmail.com

Сведения об авторах:

Айкүмбаева Л.А.- Докторант, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: lyazzat.aikumbayeva@gmail.com

Какенова З.А. - PhD, старший преподаватель кафедры международных отношений, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: z.kakenova@gmail.com

Received: October 16, 2024

УДК 32.327.8

МРНТИ 10.59.01

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.017>

ИНТЕРЕСЫ США В СТРАНАХ БОЛЬШОГО КАСПИЙСКОГО РЕГИОНА

*Акимова Ж.Б.¹, Сейлхан А.², Тайшанова С.Т.³

*^{1,2} Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева,
Астана, Казахстан

³ Институт Джучи, Астана, Казахстан

Аннотация. Статья освещает интересы Соединенных Штатов Америки в странах большого Каспийского региона, который включает в себя такие государства, как Казахстан, Туркменистан, Азербайджан, Иран и Россия. Новая стратегия США в Каспийском регионе, фокусирующаяся на переговорах о делимитации и правовом статусе Каспийского моря, стала ответом на стремительные геополитические и экономические изменения в регионе. Растущая активность западных нефтегазовых компаний, стремящихся к освоению богатых углеводородных ресурсов Каспия, и смена экономических приоритетов прикаспийских государств в сторону энергетической экспансии, привели к пересмотру подходов к регулированию использования морских ресурсов. Россия, стремясь максимизировать свой влияние и контроль над каспийскими запасами, предпочла перейти от многостороннего формата переговоров к серии двусторонних соглашений, что вызвало немало споров.

Американская стратегия, в свою очередь, стремится к более прозрачному и справедливому регулированию использования ресурсов Каспия, в том числе через поощрение многосторонних переговоров и прозрачность в добывче и транспортировке углеводородов. США также заинтересованы в предотвращении монополизации каспийской энергетики одной страной или группой стран. С этой целью США активно способствуют развитию инфраструктуры для транспортировки каспийской нефти и газа по альтернативным маршрутам, что способствует снижению зависимости от российской инфраструктуры. Однако, задача США усложняется сложной geopolитической обстановкой в регионе, включая влияние Ирана и тенденцию к формированию региональных блоков. Поэтому, аспекты американской политики в Каспийском регионе часто включают дипломатические усилия по укреплению отношений с прикаспийскими странами, чтобы обеспечить баланс сил и предотвратить доминирование одной державы.

Ключевые слова: геополитика, Каспийское море, Каспийский регион, международное сотрудничество, США, американская стратегия, ООН, Иран

Введение

Расположенное на Евразийском континенте Каспийское море является крупнейшим в мире замкнутым внутренним водоемом. Хотя технически оно классифицируется как озеро – бессточный бассейн, не соединенный ни с одним морем или океаном, – его часто называют морем из-за его внушительной площади и высокого процента содержания соли. Обхватывая приблизительно 371 000 квадратных километров и достигая глубины до 1025 метров, Каспийское море все же не имеет естественного выхода в Мировой океан. Именно поэтому это море не регулируется Международными конвенциями Организации Объединенных Наций по морскому праву.

Еще одной примечательной характеристикой Каспийского водоема является то, что только оно граничит с пятью независимыми странами, и это делает его единственным озером в мире, имеющим такую возможность. Данный фактор имел непосредственное влияние на формирование и текущее состояние внешней политики этих государств, побуждая каждую страну учитывать интересы друг друга. Эксперты подчеркивают значимую геополитическую роль Каспийского региона как стратегического связующего звена между Европой и Азией. Все мировое сообщество, и в особенности Соединенные Штаты, внимательно следят за макроэкономическим ландшафтом региона, прежде всего из-за его богатых запасов энергетических ресурсов и потому, что он является местом обитания около 90% мировой популяции представителей семейства осетровых.

Расположенное на Евразийском континенте Каспийское море имеет глобальное и геоэкономическое, и геополитическое значение. После распада СССР и появления новых независимых государств на его бывшей территории сложилась уникальная ситуация, которая отмечалась растущим влиянием стран этого региона.

По оценкам различных экспертов нефтегазовые запасы Каспийского моря могут быть в диапазоне от 18 до 20 миллиардов тонн условного топлива, а доказанные запасы составляют около 4 миллиардов тонн. Эти цифры свидетельствуют о том, что Каспийское море занимает второе место в мире по запасам нефти и газа после Персидского залива.

Каспийское соре и окружающий его регион долгое время были и по-прежнему являются областями значительного геополитического

интереса для Соединенных Штатов. Однако, как отмечают некоторые эксперты, к примеру директор Центра внешней политики им. Эллисон Люк Коффи, США иногда упускает из виду свои стратегические возможности в этом регионе. Жизненно важные транспортные пути региона, его выгодное географическое и стратегическое расположение, а также наличие больших запасов энергетических ресурсов особенно интересны для Соединенных Штатов. Эти ресурсы могут сыграть решающую роль в оказании помощи Европе в снижении ее сильной зависимости от российской энергии особенно в то время, как Россия стремится возродить и усилить свое влияние на евразийском пространстве.

Геополитические проблемы Каспийского региона хорошо представлены в зарубежной литературе, особенно подчеркивая интересы государств-членов Европейского союза и стран ЕАЭС. Как правило, эти международные субъекты рассматриваются отдельно в большинстве академических исследований, хотя есть несколько исключений.

Круг тем, охватываемых такими исследованиями, обширен и требует глубокого анализа. Одной из ранних работ, посвященных проблемам Каспийского региона, является статья российского и американского ученых С. Виноградова и П. Вутерса под названием «*The Caspian Sea: current legal problems*» («Каспийское море: современные правовые проблемы»), которая была выпущена в 1995 г. В Германии.

В этой статье основное внимание уделяется правовым аспектам регионального сотрудничества, обсуждению правовых рамок Каспийского моря, обзору истории региона и уникальной динамике взаимоотношений между прикаспийскими государствами [1].

В своей статье 2003 года «*The Coming of Conflict to the Caspian Sea*» («Приближающийся конфликт в Каспийском море») исследователь М. Хагаджи углубляется в проблемные и спорные отношения в Каспийском регионе, подчеркивая нерешенные вопросы той эпохи – в первую очередь критический вопрос о правовом статусе Каспийского моря [2].

Аналогичным образом, в своей работе «*The Legal Status of the Caspian Sea. Current Challenges and Prospects for Future Development*» («Правовой статус Каспийского моря. Современные вызовы и перспективы его будущего развития») Б. Жануц-Павлетта исследует историю Каспийского региона и рассматривает проблемы и вызовы, возникшие после распада СССР. Он обсуждает уровни сотрудничества между прикаспийскими государствами, правовую базу, сформированную в регионе, и возможность совместного территориального контроля

на основе принципа кондоминиума. Это междисциплинарное исследование охватывает такие области как география, политология, экономика, право и история. В статье обсуждаются такие темы, как вопросы безопасности, раздел территорий на зоны влияния, создание экологических норм, рыболовство и морской транспорт, использование трубопроводов для транспортировки природных ресурсов. Кроме того, автор поднимает важный вопрос о том, как классифицировать Каспийское море на основе его основных характеристик: следует ли его считать озером или обозначить как море? [3].

В своей статье «Caspian Sea status. The Long-awaited Convention» («Статус Каспийского моря. Долгожданная конвенция») азербайджанский ученый С. Алиева рассматривает правовой режим Каспийского моря, исторический контекст вопроса и значение Конвенции о правовом статусе Каспийского моря. Эта конвенция, подписанная Азербайджаном, Ираном, Казахстаном, Россией и Туркменистаном 12 августа 2018 года в ходе Пятого каспийского саммита в казахстанском городе Актау, имеет значение не только для региона, но и для всего международного сообщества. Разработка самой конвенции столкнулась с многочисленными трудностями – об этом свидетельствуют длительные переговоры и сложный процесс согласования. При этом Конвенция была окончательно доработана и принята только спустя два десятилетия после создания Специальной рабочей группы (СРГ) [4].

Подробный анализ Конвенции о правовом статусе Каспийского моря представлен в статье А. Гарипова «Key disputes remain unsettled in the Caspian sea despite the signing of the convention on legal status» («Основные споры в Каспийском море остаются неурегулированными, несмотря на подписание конвенции о правовом статусе»). В этой статье были рассмотрены такие существенные вопросы как разграничение морских границ и правовой режим трубопроводов, которые, по его мнению, до сих пор не имеют эффективного решения [5].

Описание материалов и методов

Исследование основано на различных концепциях внешней политики государства, парадигмах теории международных отношений и политическом поведении различных стран. Достижению целей исследования также способствовала парадигма поведенческого реализма, играющая важнейшую роль в американской школе геополитических стратегий. Такой подход расширил понимание современных инструментов, которые используют Соединённые Штаты для продвижения своих геополитических интересов в Каспийском

регионе, что нашло отражение в работах американских ученых и экспертов.

В данном исследовании в первую очередь использовался качественный анализ научной и научно-публицистической литературы, написанной американскими исследователями в период с 2016 по 2020 гг. Применив этот метод, авторам статьи удалось выявить ключевые проблемы, связанные с текущим развитием Каспийского моря, управлением его ресурсами и неуклонно растущей политической напряженностью в исследуемом регионе.

Результаты

Проведенное в рамках данной статьи изучение мнений различных экспертов, оценок и позиций относительно стратегических интересов США в Каспийском регионе показало, что в течение 2016–2020 годов активность США в данном регионе снизилась по нескольким причинам. Среди таковых выступили:

1) слабая политическая заинтересованность администрации Президента США в вовлечении в каспийские вопросы;

2) сосредоточение внимания администрации на более приоритетных регионах, где интересы США и их активное присутствие оказывают ключевое влияние на формирование направлений внешней политики и стратегии национальной безопасности государства.

3) Недавно созданная нормативно-правовая основа регулирует статус Каспийского моря, а также добычу и экспорт его ресурсов; установлены точные границы территориальных вод Каспия. Кроме того, пять прикаспийских стран разработали и ратифицировали правила для прокладки нефтяных и газовых трубопроводов и т. д. Энтузиазм Соединенных Штатов во внешней политике был «усмирен» принятой Конвенцией, касающейся юридического статуса Каспийского моря. Это поставило перед внешнеполитическим ведомством США вызов по подготовке и планированию обновленной стратегии в отношении Каспийского региона, однако администрация 45-го Президента Д. Трампа так и не взялась за обработку этого вызова. Неправильным будет мнение о том, что Соединенные Штаты мало заинтересованы или отходят от реализации своих стратегических целей в Каспийском регионе. США в любом случае продолжат направлять усилия на оказание давления на страны-партнеры в регионе, такие как Грузия и частично Азербайджан, а также безусловно разработают новую «стратегию сотрудничества» со странами Центральной Азии, уделяя особое внимание Туркменистану, который обладает значительными запасами нефти и газа.

Обсуждение

Впервые после Каспийского похода Петра I в границы Российской империи было включено Каспийское море, вместе с южными прибрежными персидскими областями Гилян, Мазендеран и Астрабад. В результате частых конфликтов между Персией и Россией границы постоянно менялись, особенно после того, как в 1723 году династия Сефевидов в Иранском Азербайджане была заменена династией Каджаров под руководством Надиршаха. Фактически контролируя Каспийское море два столетия назад, исключительное право на содержание там военного флота Российская Империя получила на основании Гюлистанского мирного договора, заключенного после русско-персидской войны 1804–1813 годов. Подтвердил данное положение Туркманчайский мирный договор, который завершил русско-персидскую войну 1826–1828 годов, лишил в свою очередь данного права Иранский Азербайджан (Персию) (статья 8 Договора). Этот договор оставался в силе вплоть до 1917 года.

Соглашение, подписанное правительством РСФСР с Иранским Азербайджаном 28 февраля 1921 года, признавало право Ирана на свободное судоходство в Каспийском море и аннулировало как Туркманчайский договор 1828 года, так и все договоры, заключенные до этого царским правительством. При этом один из важнейших вопросов, а именно вопрос о делимитации морских границ Каспия, в этом соглашении рассмотрен не был.

Использование каспийских акваторий в эпоху Советского Союза осуществлялось на основе советско-иранских договоров, подписанных в 1921 и 1940 годах. Эти соглашения обеспечивали свободное прохождение судов по всей территории Каспийского моря и разрешали рыболовство на основе принципа «общей воды». Исключением являлись лишь десятимильные национальные рыболовные зоны. Этот правовой режим оставался в силе до момента подписания нового соглашения о статусе Каспийского моря. После 2 мировой войны Каспийская флотилия, с главной базой в Азербайджанской ССР (в г. Баку), по-прежнему выполняла свою балансирующую и стабилизирующую функцию.

Разделение советской части морского дна Каспия было проведено Министерством нефтедобывающей промышленности СССР в 1970 году. Срединная линия была использована ими как главный ориентир при разграничении этой территории между прибрежными государствами. После 1991 г. российская часть флота Каспийского моря поменяла место базирования с г. Баку в российские города Астрахань и Махачкала.

После прекращения существования СССР число приграничных государств Каспия увеличилось до 5. Разделение береговой линии в результате этого было таковым: на юго-западе – Азербайджан – 955 км; на востоке и северо-востоке – Казахстан – 2320 км; юго-восточную линию длиной в 1200 км занял Туркменистан; южная граница, протяженностью в 724 км была отдана Ирану, а северо-западная и западная часть морской границы Каспия, протяженностью в 695 км принадлежит России (включая Астраханскую область, Дагестан и Калмыкию). Такое сложное разделение береговых границ Каспийского моря поставило задачу в разработке, согласовании и принятии актуального тому времени соглашения о правовом статусе Каспийского моря. Инициатором этого комплексного процесса выступил Азербайджан.

18 января 1991 года секторальная граница между Азербайджанской ССР и Туркменской ССР была обозначена согласованным обращением Совета Министров Азербайджанской ССР и Министерства нефтяной и газовой промышленности СССР. Представителями этих двух государств было резонно отмечено, что ранее заключенные соглашения между СССР и Ираном не затрагивали все аспекты юридических вопросов, связанных с Каспийским морем, и не отражали в полной мере соответствие актуальным нормам международного права. Прежде всего таковыми являлись Женевская конвенция о континентальном шельфе 1958 года и Конвенция ООН по морскому праву 1982 года – основные международные правовые регламенты по морскому законодательству, которые были приняты уже после подписания вышеуказанных соглашений [6, с. 14].

Наибольшую значимость в числе основных политico-экономических трудностей, сформировавшихся в прикаспийской зоне по сей день, является вопрос о его правовом статусе. Предложение о секторальном разделении Каспийской акватории впервые было выдвинуто Азербайджаном в 1991 г. (из числа прибрежных государств). До настоящего момента руководство страны придерживается этого же предложения – водное пространство Каспийского моря вместе с сопредельным морским дном представляет собой национальный сектор, и каждая страна прикаспийского региона имеет возможность владеть им на базе исключительного права. Данное положение закреплено в Азербайджане на законодательном уровне. Подобное видение на правовой статус Каспия было и у руководства Казахстана, однако имелись некоторые уточнения, связанные с классификацией. Это уточнение было связано непризнанием Каспийского водоема ни как моря, ни как озера. В первом варианте национальные воды

(200 миль) пересекутся, так как максимальная ширина Каспийского моря составляет 435 км, что приведет к исчезновению «открытой акватории». По этим же причинам окажутся недоступными рыболовная деятельность и судоходство. Второй вариант ввиду пересечения границ национальных территорий вызовет существенное осложнение для осуществления судоходной и рыболовной деятельности в регионе. И хотя со стороны российских представителей была озвучена инициатива о возможности рассмотрения 45-мильной полосы национальных вод, она была оставлена без внимания представителями со стороны Казахстана.

Россия, в свою очередь, в первые годы после распада СССР не сильно акцентировала свое внимание на этом вопросе, сосредоточенная пока на формировании своего внешнеполитического курса и стратегии в отношении стран Европейского Союза и США. Чеченский и армяно-азербайджанский конфликты также внесли свою лепту. Тем не менее, стоит отметить, что Российская Федерация выступала против раздела Каспийского моря на национальные сектора. С момента распада СССР российская сторона неизменно придерживалась курса совместного использования каспийской акватории, которое будет основываться на заключенных межгосударственных соглашениях, которые бы обеспечивали соблюдение прав и интересов каждого прибрежного государства, а также продвигала идею создания региональной организации прикаспийских стран. Принимая во внимание тот факт, что и Азербайджан, и Россия являются важными транзитными зонами в доставке своих энергетических ресурсов к конечным потребителям, географический фактор также имел существенную ценность. Здесь так же просматривается уязвимое положение транспортных путей Казахстана, Ирана и Туркменистана – нефтегазовых стран этого региона от Азербайджана [5, с. 152].

Стремясь разработать новые проекты и привлечь капиталовложения в энергетическую сферу своей части Каспия, Азербайджаном с начала 1992 года были предприняты активные действия по обсуждению данных вопросов с зарубежными нефтяными компаниями. В ответ на эти действия российская сторона в сентябре-октябре 1994 г., ставящая своей целью помешать заключению данных соглашений, приняла строгие меры. В заявлении российского посольства в Баку указывалось, что Азербайджан, Казахстан и Туркмения активно стремятся подписать соглашения с западными компаниями для разработки каспийского шельфа. 12 сентября 1994 года Министерство иностранных дел России направило ноту в адрес МИД Азербайджана, подчеркивая, что «...односторонние действия в

отношении Каспия являются незаконными и не будут признаваться Российской Федерацией, которая оставляет за собой право принять такие меры, которые будут необходимы, и в то время, которое она сочтет подходящим для восстановления нарушенного правопорядка. Вся ответственность, включая возможный материальный ущерб, ляжет на тех, кто предпринимает односторонние действия, проявляя тем самым пренебрежение к правовой природе Каспия, к своим обязательствам по международному праву» [6].

20 сентября 1994 г. в Баку был подписан «Контракт века», который Азербайджан провозгласил своим «экономическим реваншем». Контракт был подписан с 11 странами, и был диаметрально противоположным стратегическим целям России. Вслед за Азербайджаном и другие прикаспийские государства, кроме Российской Федерации, также инициировали расширение добычи нефти и газа в Каспийском море, воспользовавшись этой возможностью. В Азербайджане и Туркменистане также были введены нормативные акты, подразумевавшие освоение широких территорий Каспийского региона. Эти меры не соответствовали установленной законодательной базе России и наносили ущерб ее правам и интересам [7, с. 4].

Российская сторона отправила также посольствам Казахстана и Туркменистана подобные ноты. В нотах подчеркивалось, что любые односторонние действия в отношении Каспийского моря вызовут жесткий ответ со стороны России, при этом вся ответственность будет возложена на прикаспийские государства в рамках современного международного права [8, с. 7].

Основы «Контракта века» были заложены еще раньше процессами демократических преобразований в Азербайджане, а также политикой открытости, проводимой президентом Азербайджана Г. Алиевым, которая последовательно и постепенно способствовала нормализации и стабилизации внутриполитической ситуации в стране. Однако стоит подчеркнуть, что российской стороной на уровне правительства де-факто было признано секторальное разделение Каспийской акватории Азербайджаном. 20 ноября 1993 года Россия инициировала соглашение с Азербайджаном «О сотрудничестве в области разведки и разработки нефтяных и газовых месторождений на территории Азербайджанской Республики». Соглашение было заключено между правительствами двух стран, а от имени премьер-министра В. Черномырдина его подписал министр топлива и энергетики Ю. Шафраник [10, с. 776].

Термин «Азербайджанский сектор» в Соглашении официально признавал территорию, отведенную Азербайджану. После подписания Соглашения и с началом нового раунда переговоров по формированию

международного консорциума к переговорному процессу присоединилась Россия. «Лукойл» был единственной российской нефтяной компанией, указанной в «Контракте века», и 10% прибыли от добычи нефти отходили именно этой компании. Контракт между «Лукойл» и ГНКАР обеспечил азербайджанским представителям веские основания утверждать, что соглашение о совместной разработке каспийского шельфа в азербайджанском секторе было подписано при участии обеих сторон.

Только после завершения подписания «Контракта века» Российская Федерация заявила, что данные соглашения, заключенные Азербайджаном с другими странами, ущемляют интересы других прикаспийских государств. Россия подчеркнула, что все контракты и соглашения, касающиеся Каспийского моря, должны быть одобрены всеми членами каспийской пятерки. В результате юридической спор о статусе Каспийского моря обострился. Несмотря на относительно «мягкую» позицию российского правительства по этому вопросу, МИД продолжал придерживаться «жесткой» линии в отношении Азербайджана. В начале октября 1994 года российское Министерство иностранных дел выпустило новые документы по каспийской проблематике, требующие от прибрежных стран соблюдения экологических стандартов в соответствии с международными правовыми нормами, применимыми к Каспийскому бассейну. Кроме того, документы также сообщали, что азербайджанским гражданским и военным кораблям запрещено пользоваться российскими водными путями и предъявлять права на нефтяное оборудование в Каспийском регионе. Позиция российского Министерства иностранных дел формировалась под воздействием Службы внешней разведки, глава которой, Е. Примаков, подчеркнул, что упомянутый нефтяной контракт представляет опасность для национальной безопасности России [11, с. 4].

На заседании Генеральной Ассамблеи ООН 8 октября 1994 года Российская Федерация в процессе выступления с официальным докладом заявила, что если ее позиция относительно правового статуса Каспийского моря не будет признана всеми прикаспийскими государствами, то она «оставляет за собой право принять такие меры, которые будут необходимы, как и то время, которое она сочтет подходящим для восстановления нарушенного правопорядка и ликвидации последствий, возникших в результате односторонних действий» [12, с. 384].

Хотя российское Министерство иностранных дел занимало жесткую позицию по вопросу разрешения западным нефтяным

компаниям иметь доступ к каспийским ресурсам в российской зоне (вблизи дагестанского побережья) с участием ЛУКОЙЛа, Роснефти и британской компании JKX, все же была создана Каспийская совместная компания для освоения нефтяных месторождений. Государственная Дума Российской Федерации также выразила негативное мнение по поводу данного соглашения. В июне 1995 года первый заместитель председателя ЛДПР и заместитель председателя Госдумы А. Венгеровский в своем письме Совету безопасности России указал, что «растущее влияние Запада в Каспийском регионе превосходит только экономические интересы и все больше проявляет антироссийскую направленность» [13, с. 280].

Азербайджан, в свою очередь, занял непреклонную позицию в этом вопросе, настаивая на исключительно секторальном разделе. Страна провозгласила прилегающую к ней часть Каспийского моря своим национальным сектором, конституционно подкрепив это заявление и приступив к интенсивному использованию территории. В данном случае Баку принял за основу так называемую «линию Черномырдина», утвержденную 9 ноября 1995 года. Эта линия была оформлена распоряжением Правительства Российской Федерации №1564-р «О проекте Договора между Правительством Российской Федерации и Правительством Азербайджанской Республики о транзите азербайджанской нефти через территорию Российской Федерации», подписанным Премьер-министром В. Черномырдиным. В нем отмечается: «Согласиться с предложением Минтопэнерго России и МИД России, согласованным с Минфином России, Минэкономики России, МВЭС России, Минсотрудничеством России, Минюстом России и ГТК России о проведении Минтопэнерго России и Минсотрудничеством России с участием других вышеуказанных органов исполнительной власти переговоров с Азербайджанской стороной по обсуждению прилагаемого проекта Договора между Правительством Российской Федерации и Правительством Азербайджанской Республики о транзите азербайджанской нефти через территорию Российской Федерации, разрешив при проведении переговоров отступать по отдельным вопросам, не затрагивающим его принципиальных положений». Затем следует: «Правительство Российской Федерации и Правительство Азербайджанской Республики, именуемые далее Сторонами, учитывая положения Договора к Энергетической Хартии от 17 декабря 1994г, стремясь к дальнейшему укреплению добрососедских отношений, желая развивать двустороннее экономическое сотрудничество на основе взаимной выгоды, принимая во внимание стремление Азербайджанской Республики развивать надежные и эффективные пути

транспортировки азербайджанской нефти на международные рынки, стремясь обеспечить благоприятные условия для транспортировки азербайджанской нефти через территорию Российской Федерации, договорились о следующем...» [14, с. 101].

Азербайджан столкнулся со сложностями в построении диалога как с Ираном, так и с Туркменистаном. В частности, у Азербайджана и Туркменистана были серьёзные споры по поводу разграничения их национальных секторов: Туркменистан утверждал, что месторождение Азери полностью находится на его территории, и что часть месторождения Чираг также принадлежит ему. Тем временем Иран, испытывающий серьезные экономические трудности, в том числе из-за санкционного режима со стороны США и ЕС, стремился получить поддержку России, чтобы либо снять, либо, по крайней мере, ослабить эти торговые ограничения путем укрепления сотрудничества с Москвой.

Россия, Иран и Туркменистан, сосредоточившись на совместных усилиях компаний, которую они создавали в своих «секторах», уточнили, что их работа была сосредоточена не на «национальных секторах», а на «прибрежных зонах» этих стран. Россия выдвинула свое решение по проблемным вопросам, касающихся правового статуса Каспийского моря, стремясь найти компромисс. Это предложение предполагало ограничение правовых полномочий прикаспийских стран в отношении добычи углеводородных ресурсов в радиусе 45-мильной прибрежной зоны, оставив центральную часть моря, расположенную за этими зонами, для совместной разведки и разработки. А в рамках этой договоренности ширина центральной части Каспия между 45-мильными прибрежными зонами составляла бы от 20 до 90–30 миль.

Заключение

Вместо активного вмешательства в каспийскую политику, США переключились на более мягкие инструменты влияния. Продолжается оказание давления на отдельных партнеров, таких как Грузия и Азербайджан, путем предоставления финансовой и военной помощи, поддержки демократических реформ и продвижения экономических интересов. Это давление, однако, стало более избирательным и точечным.

Разработка новой «стратегии сотрудничества» со странами Центральной Азии также является важной составляющей американской политики в регионе. США ищут возможности для развития экономических связей, укрепления безопасности и

противодействия региональной нестабильности. Фокус смещается с контроля над энергетическими ресурсами на содействие региональной стабильности и экономическому развитию. Этот подход учитывает рост влияния Китая и России в Центральной Азии и направлен на противодействие их влиянию. Здесь, стратегические интересы США связаны с предотвращением распространения экстремизма, обеспечением безопасности поставок энергоресурсов и развитием демократических институтов.

Таким образом, снижение активности США в Каспийском регионе в период 2016-2020 годов не свидетельствует об отказе от стратегических интересов в этом районе. Скорее, это отражает адаптацию стратегии к новым реалиям, включая изменение внутренней и внешней политики США, ратификацию Конвенции о правовом статусе Каспийского моря, а также изменение баланса сил в регионе с усилением роли Китая и России. Американская политика в Каспийском регионе эволюционирует, переходя от прямого вмешательства к более мягким формам влияния, ориентированным на сотрудничество и долгосрочные стратегические цели. Однако, эффективность этой новой стратегии еще предстоит оценить. Роль США в Каспийском регионе остается сложной и многогранной темой, требующей постоянного анализа и переосмысливания.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Vinogradov, S., Wouters, P. The Caspian Sea: current legal problems // Heidelberg Journal of International Law. 1995. No. 55. Pp. 604–623. http://www.zaoerv.de/55_1995/55_1995_2_a_604_623
- [2] Haghayeghi M. The Coming of Conflict to the Caspian Sea // Problems of Post-Communism. 2003. No. 3. Pp. 32–41.
- [3] Janusz-Pawletta B. The Legal Status of the Caspian Sea Current Challenges and Prospects for Future Development. - Berlin: Springer Verlag, 2015. - 176 p.
- [4] Aliyeva S. Caspian Sea status. The Long-awaited Convention // EaP Think Bridge. – 2018. - No. 4.- P. 18–22.
- [5] Garibov A. Key disputes remain unsettled in the Caspian Sea despite the signing of the Convention on legal status // Eucacis in Brief .- 2019. - No. 8. - P. 1.
- [6] Аласов И.Ф. История становления новых прикаспийских стран // Вестник Дагестанского государственного университета. Серия 2: Гуманитарные науки. - 2019. - № 3. <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-stanovleniya-novyh-prikaspiskih-stran> (дата обращения: 09.10.2024).

REFERENCES

- [1] Vinogradov, S., Wouters, P. The Caspian Sea: current legal problems. Heidelberg Journal of International Law, 1995, No. 55, p. 604–623. http://www.zaoerv.de/55_1995/55_1995_2_a_604_623.pdf
- [2] Haghayeghi M. The Coming of Conflict to the Caspian Sea. Problems of Post-Communism, 2003, No. 3. p. 32–41.
- [3] Janusz-Pawletta B. The Legal Status of the Caspian Sea Current Challenges and Prospects for Future Development. Berlin: Springer Verlag, 2015, 176 p.
- [4] Aliyeva S. Caspian Sea status. The Long-awaited Convention. / EaP Think Bridge, 2018, No. 4, p. 18–22.
- [5] Garibov A. Key disputes remain unsettled in the Caspian Sea despite the signing of the Convention on legal status. Eucacis in Brief, 2019, No. 8. p. 1.
- [6] Alasov I.F. Istorya stanovleniya novyh prikaspiskih stran [History of the formation of new Caspian countries] Bulletin of the Dagestan State University. Episode 2: Humanities // Vestnik Dagestanskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 2: Gumanitarnye nauki. - 2019. - №3. <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-stanovleniya-novyh-prikaspiskih-stran> [in Russ.].

ҮЛКЕН КАСПИЙ ӨҢІРІ ЕЛДЕРІНДЕГІ АҚШ-ТЫҢ МҮДДЕЛЕРИ

*Акимова Б. Ж.¹, Сейлхан А.², Тайшанова С.Т.³

*^{1,2} Л.Н.Гумилев атындағы ЕҮУ, Астана, Қазақстан

³ Жошы институты, Астана, Қазақстан

Андатпа. Мақалада Америка Құрама Штаттарының Қазақстан, Түркіменстан, Әзіrbайжан, Иран және Ресей сияқты мемлекеттерді қамтитын үлкен Каспий аймағындағы елдердегі мұдделері көрсетілген. Каспий теңізінің делимитациясы мен құқықтық мәртебесі жөніндегі келіссөздерге назар аударған АҚШ-тың Каспий аймағындағы жаңа стратегиясы аймақтағы жедел геосаяси және экономикалық өзгерістерге жауап болды. Каспий теңізінің көмірсуге тінің бай ресурстарын игеруге ұмтылатын Батыс мұнай-газ компанияларының белсенділігінің артуы және Каспий маңы мемлекеттерінің энергетикалық экспансияға бағытталған экономикалық басымдықтарының өзгеруі теңіз ресурстарын пайдалануды реттеу тәсілдерін қайта қарауға әкелді. . Каспий қорларына ықпалын және бақылауын барынша арттыруға ұмтылған Ресей келіссөздердің көпжақты форматынан екіжақты келісімдер сериясына көшуді таңдады, бұл көптеген дау тудырды.

Америкалық стратегия, өз кезегінде, Каспий ресурстарын пайдалануды, оның ішінде көпжақты келіссөздер мен көмірсүтектерді өндіру мен тасымалдауды ашықтықты ынталандыру арқылы неғұрлым ашық және әділ реттеуге ұмтылады. АҚШ та бір елдің немесе елдер тобының Каспий энергетикасын монополиялауына жол бермеуге мүдделі. Осы мақсатта АҚШ Каспий мұнайы мен газын альтернативті бағыттар бойынша тасымалдау инфрақұрылымын дамытуға белсенді түрде ықпал етуде, бұл ресейлік инфрақұрылымға тәуелділікті азайтуға көмектеседі. Дегенмен, АҚШ-тың міндеті аймақтағы күрделі геосаяси жағдаймен, соның ішінде Иранның ықпалымен және аймақтық блоктарды құру тенденциясымен қындауда. Сондықтан, Американың Каспий аймағындағы саясатының аспектілері көбінесе күштер терең-тендігін қамтамасыз ету және бір державаның ұstemдігін болдырмау үшін Каспий маңы елдерімен қарым-қатынасты нығайтуға бағытталған дипломатиялық күш-жігерді қамтиды.

Тірек сөздер: геосаясат, Каспий теңізі, Каспий аймағы, халықаралық ынтымақтастық, АҚШ, Америка стратегиясы, БҮҰ, Иран

US INTERESTS IN THE COUNTRIES OF THE GREATER CASPIAN REGION

*Akimova B. Zh.¹, Seilkhan A.², Taishanova S.T.³

*^{1,2} L. N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

³ Jochi Institute, Astana, Kazakhstan

Abstract. The article highlights the interests of the United States of America in the countries of the Greater Caspian Region, which includes such states as Kazakhstan, Turkmenistan, Azerbaijan, Iran and Russia. The new US strategy in the Caspian region, focusing on negotiations on the delimitation and legal status of the Caspian Sea, has become a response to rapid geopolitical and economic changes in the region. The growing activity of Western oil and gas companies seeking to develop the rich hydrocarbon resources of the Caspian Sea, and the change in the economic priorities of the Caspian states towards energy expansion, have led to a revision of approaches to regulating the use of marine resources. Russia, seeking to maximize its influence and control over the Caspian reserves, has chosen to move from a multilateral negotiation format to a series of bilateral agreements, which has caused a lot of controversy. The American strategy, in turn, seeks more transparent and fair regulation of the use of Caspian resources, including through the promotion of multilateral negotiations and transparency in the production and transportation of hydrocarbons. The

United States is also interested in preventing the monopolization of Caspian energy by one country or group of countries. To this end, the United States actively promotes the development of infrastructure for the transportation of Caspian oil and gas via alternative routes, thereby reducing dependence on Russian infrastructure. However, the U.S. task is complicated by the complex geopolitical environment in the region, including the influence of Iran and the tendency to form regional blocs. Therefore, aspects of American policy in the Caspian region often include diplomatic efforts to strengthen relations with the Caspian states in order to ensure a balance of power and prevent dominance by one power.

Key words: geopolitics, Caspian Sea, Caspian region, international cooperation, United States, American strategy, UN, Iran

Сведения об авторах:

Акимова Ж.Б. - докторант кафедры Регионоведения, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: zhaksygul.akimova@gmail.com

Сейлхан А. - магистр факультета международных отношений, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: aisulu.seilkhan@gmail.com

Тайшанова С.Т. - доктор PhD, младший научный сотрудник института Джучи, Астана, Казахстан, e-mail: saltushka84@yahoo.com

Авторлар туралы мәлімет:

Акимова Б. Ж. - Л.Н.Гумилев атындағы ЕҮУ, аймақтану кафедрасының докторантты, Астана, Қазақстан, e-mail: zhaksygul.akimova@gmail.com

Сейлхан А. – Халықаралық қатынастар факультетінің магистри, ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: aisulu.seilkhan@gmail.com

Тайшанова С.Т. - PhD доктор, Жошы институтының кіші гылыми қызыметкері, Астана, Қазақстан, e-mail: Saltushka84@yahoo.com

Information about authors:

Akimova B. Zh. – Doctoral candidate, Department of Regional Studies, L. N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail:zhaksygul.akimova@gmail.com

Seilkhan A. - Master of social science, Faculty of International Relations, L. N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: aisulu.seilkhan@gmail.com

Taishanova S. T. - PhD, Junior Researcher, Jochi Institute, Astana, Kazakhstan, e-mail: saltushka84@yahoo.com

Статья поступила: 31 октября 2024

UDC 327

IRSTI 11.25.43

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.018>

STRATEGIC DIRECTION OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN TURKEY AND THE CENTRAL ASIAN REPUBLICS

*Bokova B.B.¹, Abilova A.K.²

*^{1,2} L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Abstract. The article analyzes the strategic directions of economic cooperation between Turkey and the Central Asian republics, with an emphasis on Turkey's role as a significant economic partner and a potential center for economic integration in the region. The main objective of the study is to identify key areas of cooperation, as well as to determine the factors influencing the success and sustainability of Turkey's partnerships with countries such as Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Turkmenistan. The authors apply historical, comparative and case study methods to deeply analyze the dynamics and features of economic relations, revealing how Turkey adapts its strategies to the specific political and economic conditions of each country.

Based on the collected data, the study demonstrates that Turkey, relying on historical and cultural ties and geostrategic position, actively promotes its economic interests through projects in trade, infrastructure and energy. The comparative analysis reveals differences in Turkey's strategic approach to each republic, based on the unique economic and political characteristics of the Central Asian countries. The use of the case study method allows for a detailed examination of successful projects such as transport corridors and energy alliances, highlighting Turkey's role as a link between Europe and Asia.

The authors conclude that economic cooperation with Central Asia is an important element of Turkey's foreign policy and a mechanism for increasing influence in the region. The study emphasizes that building successful partnerships requires flexibility and consideration of the specific features of each state, which opens up additional prospects for deepening cooperation.

Key words: economic cooperation, Central Asia, Turkey, transport corridors, trade, investment, energy, regional partnership

Introduction

After the independence of the Central Asian countries and their formation as five separate States, after the collapse of the USSR, Turkey

was the first country to recognize the sovereignty of these States and opened diplomatic missions in the region. From this period to the present, Turkey has adopted a policy of supporting the independence of the Central Asian States and adopted a Central Asian strategy based on fundamental interest. Turkey promised the newly created countries support for system modernization in accordance with the principles of independence.

During the last decade of the justice and development Party's rule, Turkey has made excellent progress in modernizing its political and economic systems, especially after strengthening relations with the EU, and Turkey's reputation in the international arena has increased. Given the experience of Turkey's democratization, this fact was important for the Central Asian countries. This experience can create an important bridge between Turkey and the Central Asian countries, but it seems problematic. Despite the fact that it is able to form a significant bridge between Turkey and Central Asia, it may seem at first glance problematic due to the subjectivity in the above-mentioned perception of Turkey's linguistic similarity, as well as the inability of Central Asian countries to Express an evidential distance deconstructive transaction in the relationship of the concept of identity. The only other interest identified by Ankara is related to financial relations. Since the 1980s, Turkey has tried to establish its own economy in a competitive and constantly growing state in a massive way. despite numerous financial downturns, Turkey's macroeconomics has shown a visible increase, especially since the 2000s. In particular, during the administration of the Justice and development party, due to the last decade, the stagnation of the economy was under control, the second largest increase in society after the country of China overtook the country, but unemployment and lack of foreign trade entered a downward trend.

In connection with this, Turkey began to allocate more and more interest to the Eurasian Union without exception. The entire Eurasian region, including the Russian Federation, is located in the sphere of interests of Turkish firms in the geography of the Soviet Viceroy, but Turkish investment in Central Asia covers a significant role in the total amount of foreign trade.

The Central Asian region is considered by Turkey as a significant resurrection. It is possible to expect an increase in the financial significance of Central Asia, which has an impressive potential, especially in the relationship of the old energy keys. The financial significance that the district has for the purpose of Turkey is considered a significant area of regional politics in Central Asia. Turkic bridge area is also among the world markets, but also the implementation of major significance to the region through pipelines to supply energy relations the political figure, also comes in a number of financial interests of Turkey. Turkey's economic relations

with the Central Asian republics were formed at a rapid pace, and significant growth was achieved in the sphere of trade, transport and communications. The Turkish Agency for joint work and formation (TICA) was founded with the aim of offering industrial support to these States and is functioning well in close collaboration with the district authorities of the district.

The size of Turkey's trade with the region's States in 2018 collected approximately us \$ 6 billion, but the total volume of Turkish firms 'investments in the region reached us \$ 15 billion [1]. The total price of projects implemented by Turkish contractors in the region exceeded 86 billion us dollars. There are almost 4 thousand Turkish companies operating in the localities. In order to improve trade and economic relations between Turkey and the Central Asian republics, agreements on trade and economic cooperation were signed, as well as mixed economic commissions were created to decompose emerging problems. Again, agreements on mutual promotion and protection of investments and the prevention of double taxation were concluded for this purpose.

In economic relations with Central Asia, we can talk about Eximbank loans to Central Asian republics, investments in these countries and trade with these countries. In a process that began in 1991, Turkey wanted to become the main foreign aid country in the region in order to have influence in the region, and state leaders made unrealistic promises of economic assistance. These promises soon reached the level of \$3 billion. However, Turkey's economic conditions did not allow us to keep these promises. Looking at table 1, it seems that today loans to the Central Asian republics remain a total of 791 million dollars. Turkey has also rapidly increased its trade with this region over time. During the crisis years of 2001 and 2009, foreign trade naturally declined. Turkey's inability to adequately develop trade with the countries of the region, the lack of banking systems in these countries, the poor quality of goods produced, and difficulties arising from financing have come to the fore [2].

Investments of Turkish capital in the region by 2000 amounted to about 2 billion dollars, as of 2000-5.5 billion dollars [2]. To briefly describe investments in the region, it seems that investments are working in areas such as food production, marketing, construction, hospitality, Finance, oil production, communications. Judging by investments in the Central Asian republics, Turkey is still in the ranking after such countries as the United States, Russia, Canada, and Germany. A well-known Kazakh expert Murat Lyaumulin in his work points to the adoption by Turkey of a new medium-term economic development program for 2019-2021 with the ambitious name "New Turkey", since in 2023 there will be a round date-the 100th anniversary of the Turkish Republic and the fundamental modernization

of the country is expected. A program was completed to reduce the current account deficit from the current 6% to 2.6% by 2021 by reducing dependence on imports. Thus, by Turkey, this factor means a huge leap in technological renewal and industrial diversification, a breakthrough not only in industrial development, but also the entry into the post-industrial period [3].

The purpose of the study: to study Turkey's economic relations with Central Asia, identify key factors influencing the development of these relations, and assess their impact on regional politics and the economy. To achieve this goal, the author has set a number of *tasks*:

1. Analysis of the historical context of economic relations between Turkey and Central Asia.
2. Study of trade and investment volumes between Turkey and the Central Asian Republics.
3. Assessment of Turkey's role in the implementation of energy projects in the region.
4. Analysis of the impact of economic cooperation on political relations between Turkey and the countries of Central Asia.
5. Identification of the main problems and prospects for the development of economic relations.

Description of materials and methods

The methodology for studying the strategic directions of economic cooperation between Turkey and the Central Asian republics is based on the application of qualitative methods of political analysis, such as the historical method, the comparative method and the case study method. The *historical method* is used to study the evolution of economic and political relations between Turkey and Central Asia since the collapse of the USSR. This allows us to trace the key stages in the formation of bilateral relations, starting with Turkey's first initiatives to strengthen economic and cultural ties in the 1990s and ending with modern projects to deepen economic integration. The historical context shows how Turkey has adapted its policies to changing conditions in the region and how these relations have been influenced by regional and global events. The *comparative method* is used to analyze the differences and similarities in Turkey's strategy towards individual Central Asian countries, such as Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Turkmenistan. The comparison allows us to identify the specifics of Turkey's policies, adapted to the political, economic and cultural conditions of each country, and also helps to understand how successful Turkey's different approaches are and what opportunities there are for further cooperation. An important element of the study is the case study method, which allows for a deeper analysis

of specific examples of Turkey's strategic interaction with Central Asian countries, such as economic projects, joint ventures, transport corridors and energy initiatives. This method identifies success factors and key challenges in the implementation of strategic projects, which helps to understand which approaches and practices can be transferred to other areas of cooperation.

Research hypothesis. Turkey's strategic economic cooperation with the Central Asian republics contributes to strengthening Turkey's influence in the region, and also creates preconditions for economic integration and sustainable growth in the Central Asian countries through the implementation of joint projects in the fields of trade, infrastructure and energy.

Research question. What areas and forms of economic cooperation between Turkey and the Central Asian republics are the most effective for achieving mutual strategic goals, and how does Turkey adapt its policies for successful interaction with each country in the region?

Results

1. *Historical support and recognition of independence.* Turkey was the first country to recognize the independence of the Central Asian Republics, which played an important role in their international legitimization and establishment on the world stage.

2. *Economic cooperation.* The volume of trade between Turkey and Central Asia has increased significantly over the past thirty years, reaching over 6 billion US dollars in 2018. The main areas of joint activity include construction, energy, agriculture and financial services.

3. *Investments.* Turkish investments in Central Asia have exceeded \$15 billion, which underlines Turkey's strategic interest in the economic development of the region and the promotion of its interests.

4. *Creation of a platform for interaction.* The “Summits of the Heads of Turkic States” initiated by Turkey have become an important tool for strengthening political and economic ties between the Turkic countries, providing an opportunity to discuss joint projects and strengthen cooperation.

5. *Problems of political integration.* Despite positive trends, studies have highlighted the existence of significant obstacles in the field of political integration of Central Asian countries, including instability of governing structures and difficulties in the processes of transfer of power. This makes it difficult to form a unified strategy for regional cooperation.

6. *Prospects for sustainable development.* The study highlights the need for further strategic partnership between Turkey and Central Asia in the light of global challenges such as climate change and economic instability. Significant development requires an integrated approach to cooperation in areas such as infrastructure, technology and security.

7. *Turkey's role in the region.* Turkey is actively strengthening its position as a key player in Central Asia, but its success in establishing stronger ties depends on the ability of the countries of the region to overcome existing political and economic barriers.

Overall, the results of the study emphasize that, despite the many opportunities for cooperation, Turkey and Central Asia face serious challenges that require joint efforts to achieve a sustainable and mutually beneficial partnership in the future.

Discussion

Issues of foreign trade turnover between countries

Turkey and Kazakhstan

Kazakhstan, its 9th country, is very rich in natural resources. This factor plays a crucial role in the economy. Zinc, discovered in Kazakhstan, where available for more than 1200 kinds of mineral resources, the world's resources of lead, chromium and tungsten, silver and Uranium mines ranks second in area and third largest reserves of copper. In a year, 21 percent of the world's uranium production was carried out by Kazakhstan. In 1992, which we can call the decree year of economic relations between Turkey and Kazakhstan, our mutual trade amounted to only 30 million dollars. This figure grew rapidly in the following years and exceeded the \$ 1 billion limit in 2005. According to data published by the Turkish statistical office (TUIK), the volume of mutual trade between our countries increased in 2012 to 3 billion 12 Dec. In the following years, this figure began to decline and fell to \$ 1.7 billion in 2016. In 2017, our bilateral trade grew again to more than \$ 2 billion. We are open for trade with Kazakhstan [4].

This is mainly due to the fact that our imports from Kazakhstan are mainly the main metal raw materials (especially copper and its alloys), except for oil and natural gas, petroleum products, and ferrous steel. In Kazakhstan, we export textiles and clothing, home textiles and carpet products, agricultural and food products, jewelry, various machinery, construction of iron or steel its components are mainly located. When assessing that the volume of bilateral trade between Kazakhstan and Turkey remains below the desired level, it is necessary to pay attention to the factors affecting bilateral trade. The decomposition should take into account that the volume of bilateral trade between Kazakhstan and Turkey remains below the desired level. Geographical distance is an important factor. indeed, the transport costs of the methods currently used in transport are very high, which has a serious negative impact on bilateral trade. The Baku-Tbilisi-Kars railway at full capacity is one of the factors that will significantly ease the delivery problem. With the connection of this road across the Caspian

Sea to the Western ports of Kazakhstan, the weight of the railway, a cheaper vehicle in commercialization, will be increased.

Kazakh-Turkish relations in the field of economy have been developing dynamically since the independence of Kazakhstan. In the period from 2003 to 2014, when the economies of developing countries experienced decadent growth, the economies of Turkey and Kazakhstan showed a favorable economic Outlook in General. Turkey's economy, which experienced a major consolidation after the 2001 crisis, especially in the banking sector, achieved a growth momentum focused on domestic demand, and also contained an abundance of global liquidity during this period. Average economic growth between 2003 and 2014 was close to 5%, although the economy shrank by more than 4% in the global crisis in 2009. Economic growth was about 5%. While the economy of Kazakhstan reached an average annual growth rate of about 7% over the same period, the growth dynamics are generally based on the country's rich oil and gas resources. Rapidly rising oil prices since 2002 have led to a significant increase in the country's income and have become the main cause of economic development. As of the end of 2014, about 76% of Kazakhstan's total exports are oil and other mineral fuels [4].

In parallel with the economic development that the two countries are experiencing, trade relations have also shown progress. But looking at the numbers, it seems hard to say that these relationships have the desired size. It would be appropriate to assess the development of economic relations between Turkey and Kazakhstan within the framework of two main decrees-foreign trade and investment. The growth of the economy of Turkey and Kazakhstan, of course, led to an increase in the volume of trade between the two countries. The Dean's office, which was also noted in the economy of Turkey and Kazakhstan, also led to an increase in trade between the two countries. Kazakhstan-Turkey. The total volume of trade between the two countries in 2006 amounted to 1 billion 691 million dollars, and as of the end of 2014, this figure has grown to 2 billion 214 million dollars. Decadent trade between the two countries in 2006 amounted to 1 billion 691 million dollars. During this process, Kazakhstan has always been in the position of a country open to Turkey in foreign trade. If you look at the basis of the product, refined petroleum products, the main products of the metallurgical industry other than iron and steel, vegetable products and grain are highlighted as the main items exported by Kazakhstan to Turkey [5].

Among the products exported by Turkey to Kazakhstan, textiles and clothing, chemicals and products, plastic products, General and special purpose machines and furniture occupy the first place. Goods such as textiles and clothing, chemicals and products, plastic products, General and special

purpose machines, and furniture. Since a significant part of Kazakhstan's exports consists of oil and other mineral fuels, it would be more useful to see what share Turkey can get from Kazakhstan's imports from around the world and in what position to understand whether trade relations between the two countries are the desired size of decomposition. The fact that Turkey exported about \$ 697 million to Kazakhstan in 2006 and increased its exports to \$ 1 billion at the end of 2014 can be positively assessed in terms of the course of trade relations between the two countries. Exports to Kazakhstan increased to 697 million dollars. But given that Turkey's share of Kazakhstan's total imports from all over the world is only 2.47%, in fact, it seems that there is a long distance to develop the volume of trade between the two countries. Trade between the two countries [5].

According to data at the end of 2014, Russia exported \$ 13.8 billion to Kazakhstan, while China exported \$ 7.4 billion, which is 50% more than the country's total imports. Given that Russia and China accounted for 39% of Kazakhstan's total imports in 2010, it is better to understand how much the two countries benefited from Kazakhstan's economic development compared to Turkey. In particular, Russia has significantly increased its role in Kazakhstan's foreign trade with the adoption of the Customs Union agreement. After these countries, Germany, the United States and Ukraine again come to the fore as other important trading partners. Thus, looking at these figures, Turkey, despite the fact that the figures have improved their trade relations with Kazakhstan, from a proportional point of view, it seems that there is actually a course that should be stable and seriously developed. Another problem in economic relations between Turkey and Kazakhstan is mutual investment. Decriminalization is a mutual investment. According to official data, the total investment volume of Turkey in Kazakhstan is more than 2.5 billion dollars [6].

According to the statistics Agency of Kazakhstan, Turkey ranks third in Kazakhstan after Russia and China in terms of the number of companies with foreign capital. From the point of view of Turkish companies that have signed very important projects in Kazakhstan in recent years, especially in the construction sector, the food industry, agriculture, Finance and banking, medical services and materials, the automotive sector and construction materials should certainly be considered as new investment areas. It seems that Turkey has the opportunity to increase its investment in Kazakhstan, and also in the sense that Kazakh investment in Turkey should be taken seriously. Kazakhstan's largest direct investment in Turkey over the past 10 years has been the acquisition of a 33.6% stake in sugar Bank by the Kazakhstan state Fund Samruk Kazyna. In General, Turkey, unfortunately, does not take the first place in Kazakhstan's direct investment abroad of

about 33 billion dollars. The Netherlands accumulatively owns the Kazakh capital of 16.3 billion dollars, while in the UK this figure exceeds 7.7 billion dollars [6].

Turkey is doing work for Kazakh investors in potential sectors, which is of great importance for the development of economic relations in terms of mutual investment in the coming period. Given the mutual trade and investment between Turkey and Kazakhstan, it is clear that it is developing every day. Friendly trade and investment between Turkey and Kazakhstan. Judging by the number of foreign companies in Kazakhstan, Turkey ranks third. It is also known that in recent years there has been a significant increase in the number of Kazakh investors in Turkey. Kazakhstan ranks fourth in the total number of projects implemented by Turkish contractors abroad. 70 percent of construction projects in the capital of Astana are implemented by Turkish companies. Given the way of life of the two countries, how they respond to needs; agriculture, livestock, food, textiles, energy, construction, automotive, furniture, Finance and banking are important.

At the moment, we are talking not only about direct investment, but also about portfolio investment, which Turkey should be at the top in terms of relations with Kazakhstan. In total, about \$ 69 billions of Kazakhstan's portfolio investments amount to \$ 40 billion in US bonds. It is clear that Turkey must work to benefit from this pie, which can only get 75 million dollars. Another important area of bilateral trade and economic cooperation is Turkish Contracting companies that are studying in Kazakhstan. According to the Turkish contractors Association, as of the end of 2017, Turkish construction firms had undertaken more than 480 projects in Kazakhstan with a total cost of \$ 22.8 billion. By the volume of projects implemented by Turkish contractors abroad to date, Kazakhstan ranks 5th with a share of 6.4 percent. Turkey- Kazakhstan pays great attention to bilateral trade, and we continue our work in this direction. The upward momentum in our foreign trade volume continues during the first nine months of 2019. The volume of foreign trade with Kazakhstan in 2018 increased by 18.7 percent to 2.9 billion dollars. We are happy to recognize that the upward momentum in our foreign trade volume continues during the first 9 months of 2019. During this period, our country's exports to Kazakhstan increased by 13.4 percent to \$ 606 million, while imports from Kazakhstan increased by about 47 percent to \$ 2.3 billion [7]. Saparbekuly stated that the newly elected President Tokayev, being a well-equipped and experienced statesman, will add value to Turkish-Kazakh relations: "during the Tokayev period, Turkish-Kazakh relations will gain even more momentum." [8]

Turkey and Uzbekistan

Relations between Turkey and Uzbekistan and all Central Asian countries have developed mainly through multi-faceted and special economic relations. Due to the importance of transport and communications in the development of economic and trade relations, agreements were concluded on land and air transport with priority for cooperation in these areas. The Turkish Agency for cooperation and coordination (TİCA) was established and started its activities in January 1992. Out of 83 organizations in Uzbekistan today, 15 million dollars of assistance was provided to Uzbekistan through TIKA, which provides technical support to the agricultural and industrial sector, the development of small and medium - sized businesses, support for educational activities and assistance to hospitals in terms of financial and technical resources until 2011.

Uzbek entrepreneurs who started arriving in Turkey from the first years of their acquaintance often invested in the construction and food industries. On the other hand, with the suitcase trade, there has been a flow of goods between the two countries, and Turkish goods that “have European quality of goods but are cheaper” have become widely preferred in Uzbekistan. Trade has become available in Uzbekistan.⁸⁵ but as a result of political crises, many factors have affected relations, such as the mutual distrust of the parties, the difficulty of leaving Uzbekistan for Turkey. In addition, the recognition of Turkish investors, who were the first to arrive in Uzbekistan, as “those who are just around the corner”, also damaged the image of Turkish capitalists. Looking at the parameters of foreign trade, you can see that in parallel with the fluctuations in political relations in the economy, there are also a number of UPS and downs. In 1992, the volume of foreign trade amounted to \$ 75,458 million, and in 1997 this amount was \$ 305,362 million. After this sudden and large rise, it will begin to gradually decline as of 1997. In January 1997, a number of problems faced by Turkish investors were discussed with the Ambassador of Uzbekistan to Ankara, Abdugafur Abdurakhmanov, and in February a meeting of the Turkish - Uzbek business Council was held. But these negotiations to maintain trade relations will not be sufficient, so the volume of trade with Uzbekistan has been steadily declining as of the year. Having adopted a tight monetary policy, Uzbekistan re-introduced quotas over the same period and made many changes to remittances in a way that negatively affected foreign trade.⁸⁷ Kerimov's goal in organizing this policy was to revive his own domestic economy by shifting imports to investment goods. In April 1998, Prime Minister Mesut Yilmaz visited Uzbekistan with a delegation of 64 people to discuss the latest developments and discuss ideas for providing facilities for Turkish investors [9].

The factor influencing this time in commercial relations, which were shaken up again in 1999, was the global economic crisis. Although independence 8. for Uzbekistan, which for many years had economic channels connected to the center, economic independence has not yet been established. This crisis, which hit Russia, turned the economic balance, and foreign capital for some time moved away from the region. The volume of foreign trade this year was about 146,500 million. Since the 88s, this amount would also have declined. In July 1999, Uzbekistan provided a loan of \$ 347 million from the Turkish Eximbank. The largest assistance in the production sector of the Eurasian geography was provided to Uzbekistan in the amount of \$ 700 million by 1999.

In October 2000, during the visit of foreign Minister Ismail CEM to Uzbekistan, representatives of the Turkezbek business Council met and discussed the problems of Turkish investors. Stressing that Turkey is in the process of joining the European Union, CEM promised that in the future, Turkey will help Uzbekistan enter new Sundays and jobs. The volume of trade, which grew steadily between 2010 and 2011 and 2012-2014, was recorded in 2014 data at \$ 1.384 billion. On this day, there are 700 Turkish companies in Uzbekistan working in many industries, mainly in textiles. The number of Uzbek companies in Turkey is 114. Turkish-Uzbek cooperation, sh. Mirziyoyev's State visit to Turkey in October 2017 and R. T. It was revived after Erdogan's visit to Uzbekistan in April 2018. The trading volume in 2016 was almost \$ 1.2 billion, and in 2019- \$ 2.5 billion. There are 1,300 companies with Turkish investments in Uzbekistan, and the project worth 500 million dollars will be implemented [10].

Turkey and Turkmenistan

Since December 1991, Turkey and Turkmenistan signed the first agreement providing for cooperation in the field of science and trade. During Gul's visit to Turkmenistan in 2007, it was an intergovernmental decree attended by the Ministers of transport, education, industry and energy from both countries, the Commission established. This Commission is required to prepare proposals for investment in tourism projects in the Avaza region and in the free trade zone that is expected to be established. It is assumed that 1.5 billion us dollars will be spent on the Avaza tourism project, launched during the Niyazov era (pedigree is a state separately. Turkey and Turkmenistan have been cooperating in trade, science, education and technology since 1992. The volume of foreign trade between Ankara and Ashgabat in 2002 amounted to 216 million decadents [11].

While the us dollar, by 2007 this figure had grown to 750 million us dollars. Thus, Ankara has risen to the position of the third partner in foreign trade of Ashgabat after Moscow and Tehran. Turkmenistan, which exports

petroleum products, textiles, and chemicals to Turkey, imports iron, steel, construction materials, chemicals, and food from Turkey. Construction, energy and textiles in Turkmenistan As of 2008, there are a total of about 400 Turkish entrepreneurs working in this sector (warm message to Ashgabat/). A third of foreign firms in Turkmenistan are Turkish firms. Thus, 35% of all foreign investment comes from Turkey. Turkish construction firms perform 95% of contract services conducted in Turkmenistan (from Central Asia important visit, time, 24.03.2008). Turkish companies operating in Turkmenistan, in the period from 1992-2008 years implemented projects in the amount of 14.1 billion in December. 4 of this amounts, Turkish companies that took on a billion in 2008 took on 26 projects with a total cost of one billion 663 thousand us dollars on January 1, 2009. The vast majority of these projects are contract work carried out in the Avaza tourist region). Former foreign trade Minister Kurshad Hartman said Turkish firms were in 2008. They took on projects in Turkmenistan with a total cost of about five billion US dollars. Turkish Eximbank. In 1992, it provided Turkmenistan with a subsidiary loan of us \$ 75 million. In addition, the Turkish government provided the Turkmen with a project loan in the amount of 88.3 million US dollars (Bulletin of the country of Turkmenistan, 20). According to unofficial data, only 30 of the 400 Turkish companies said to be registered in Turkmenistan are operating. More than 350 construction and infrastructure projects in Turkmenistan. This was undertaken by firms. For example, the numerical value of projects undertaken by Turkish firms in 2004 was us \$ 5.5 billion. Companies such as Polimex, life construction, effort construction, 5m construction, Sece construction, BVT construction, Sehil construction and GAP construction. These are some of the Turkish companies working in the construction sector in Turkmenistan [11].

Projects completed by these companies include the Turkmenbashi international airport, Laing airport, the National Museum building, the presidential Palace, the Turkmenbashi Olympic stadium, the Kopetdek stadium, the State archive building, the restoration of the Turkmenbashi oil refinery, various hotel structures and government buildings structures located (Bulletin of the country of Turkmenistan, 20). In addition, a modern cinema with a capacity of 500 spectators and a cost of 18 million us dollars was built in the building. Turkish construction and infrastructure companies operating in Turkmenistan have continued to engage in contract work in this country since mid- 2002. Firms in this sector often built factories and workshops for textile firms in their early years. After that, they focused on the construction of buildings such as a hotel, airport, and water treatment facilities. According to decree data, between 1991 and 2004, Turkish Contracting firms operating in Turkmenistan performed works worth us \$ 5

billion, and in 2004-2006, the cost of the loaded project was us \$ 1.3 billion. A total of 52, the last of which was an iron and steel plant that was opened for production on may 15, 2009 in Turkmenistan, by the construction firm Sehila, which Mohammad Chag headed by the Board of Directors signed the project was completed [12].

The firm, which also works in tourism and education, has built two universities and a Police Academy. In addition, until 2009, the company in question was engaged in the construction of three hotels with a resort in the tourist area of Avaza. Foreign firms have implemented more than 5 billion American projects in the Avaza region. Among the Turkish companies investing in this region; Sehil Inshaat, Polimex, dekanat, an extensive group. Entrepreneurs like Belda are located. For example, in the Belda-Avaza district, he built a 400-bed rehabilitation center at a cost of us \$ 26 million. In this regard, it is also necessary to solve some problems in Turkey's trade relations with Turkmenistan. The decriminalization of the Turkmen government, the unwillingness of Turkish companies to carry out reforms that will form a functional market economy, the inability of Turkish investors to easily enter the Turkmen market, the inability of Turkish investors in the financial sphere, the inability of the Turkmen government to timely pay the deserved money of Turkish firms, the lack of an accreditation mechanism between the two countries, free access in Turkmenistan. Issues such as the large difference between the market and official exchange rates and the introduction of visa obligations for Turkish businessmen are among the important issues that negatively affect the activities of Turkish companies.

Turkey and Tajikistan

The most important drawback of Turkey's economic relations with Tajikistan is that the country's economy is quite weak. Tajikistan is the country with the lowest GDP per capita among the former Soviet republics at \$ 1,036. the Dean's office is the country with the lowest GDP per capita. Agriculture, which accounts for 111,75% of the population living in rural areas, is the most important element of the economy. Most often, cotton, grain, fruit and vegetable farming and small-scale animal husbandry are carried out. The civil war, which began soon after independence and continued until the armistice in 1997, caused huge damage to the country's economy, as well as huge human losses. Due to the fact that about 1 million Tajiks were forced to emigrate, their labor force was seriously affected, and many farmlands were unable to engage in agriculture. Throughout the war, GDP declined by about 15% annually. During this period, Turkey provides economic assistance to the country. By the end of 1993, aid to Tajikistan had reached \$ 3.8 million.¹ In the 1990s, several cooperation agreements were

signed to develop bilateral economic relations. The agreement on trade and economic cooperation in April 1993, the agreement on international road transport signed in 1996, and the agreement on mutual promotion and protection of investments signed in the same year are the first texts to appear in this sense. In 1993, as in all other Central Asian countries, the Turkish Eximbank opened a loan of up to \$ 50 million for Tajikistan. The devastating impact of the civil war on the economy caused Tajikistan to face repayment problems in 1998, and as a result of negotiations, the parties agreed to defer payments for 12 years [13].

Collections that began in 2010 continue today without interruption. In 1999, the last step towards ending internal tensions in Tajikistan was to drain dissidents, and then the beginning of the Caesar period put economic relations in a more optimistic process. On September 10, 2000, the first meeting of the Turkish-Tajik Mixed economic Commission, which met in Dushanbe, adopted a number of decisions providing for cooperation between the two States in such areas as agriculture, trade, energy, and mining.¹¹⁵ the second meeting of the same meeting was held in Ankara in December 2002, while the decisions taken at the previous meeting resulted in a Treaty, and Turkey agreed to provide a number of transport benefits, such as road repairs and airport upgrades.

In 2003, when political relations entered a period of revival, economic relations were also tried to improve with the help of collected councils and meetings. On the other hand, Prime Minister Recep Tayyip Erdogan led a delegation of 200 businessmen on an official visit, stressing that the delay in relations will be compensated in every sense. In addition, a number of steps were taken to improve bilateral trade relations, for example, it was decided to receive aluminum from Russia via Tajikistan.

Turkey and Kyrgyzstan

By decree of Kyrgyzstan, economic relations between Turkey began to develop on May 29, 1991, when the Prime Minister of Kyrgyzstan signed the "Protocol on economic and commercial cooperation between the two countries during a visit to Turkey. This Protocol contains provisions for the development and diversification of mutual trade and is sorted as follows: processing and processing of agricultural products such as cotton, wool, fur, as well as raw materials such as finished products, light industry materials, paper, ceramics and porcelain, cement, tiles, paint, processing of glass products, modernization and construction of new light industry facilities, decompression and processing of mineral raw materials and non-ferrous metals, processing of pharmaceutical raw materials, construction of buildings, oil exploration and production, such provisions as the creation

of tourist infrastructure and the implementation of the Great silk road were included.

After the visit and negotiations of the President of Kyrgyzstan to Turkey in December 1991, agreements were reached on the establishment of the Turkish-Kyrgyz Business Council, the extraction and processing of various raw materials, cooperation in the construction industry, the creation and development of small and medium-sized industries, conducting mutual air expeditions, the development and modernization of communication systems in the Kyrgyz Republic, culture, tourism, sports, education and technology, banking, business management and marketing. In December, 1991, the State Secretariat of the Kyrgyz Republic and the Association of Turkish chambers and exchanges signed an agreement on the establishment of a Business Council, and the Turkish-Kyrgyz business Council was established. The Council's goal is to unite the business circles of the two countries and promote economic and commercial cooperation. Economic and trade relations between the two countries are being deconstructed at an increasingly rapid pace. These relations have reached the expected level, when about 200 Turkish companies are engaged in commercial activities. About 100 out of 200 firms have opened offices and jobs in Kyrgyzstan as a Kyrgyz-Turkish partnership, while others have opened Turkish firms. The total amount of work or investment that these firms have loaded in Kyrgyzstan has reached \$ 250 million (Kyrgyzstan country report, TIKA, 1998). Turkish and Kyrgyz-Turkish joint investments are active in all regions of Kyrgyzstan. Turkish firms operating in Kyrgyzstan are usually small and medium-sized enterprises. These firms are engaged in production activities and wholesale and retail sales in stores [14].

Turkey's investment in Kyrgyzstan and the Turkish republics: another area that has weight in Turkish-Kyrgyz economic relations is Turkey's investment in the Turkish republics. Indeed, Turkey's total investment in the five Central Asian Turkish republics amounted to 4.5 billion us dollars. Turkey became the second country to invest the most in the Turkish republics after Russia, which invested us \$ 5.2 billion with this amount. After Turkey come Saudi Arabia, Pakistan, Germany, Kuwait and the United States. Turkey's share of the \$ 4.5 billion investment in Kyrgyzstan is \$ 279 million. This amount is quite low compared to other investments in the Turkish Republic [14]. The Company "ENKA" as the largest Turkish company operating in Kyrgyzstan. Due to the contribution of this company, the Kumtor gold mining enterprise was built.

The Bishkek plant and the tea factory that produces Coca-Cola are working thanks to the active work of Turkish companies. Turkish companies such as Anadolu Group and beta tea participated in the implementation of

these projects. Another Turkish company, Entes, received a tender for the reconstruction of the main transport route connecting the southern and Northern regions of Kyrgyzstan. From 2000 to 2011, the trade turnover between Turkey and Kyrgyzstan amounted to 1 billion 521 million 258.99 thousand Dec. Kyrgyzstan's main exports to Turkey are agricultural products such as beans and cotton. For example, in 2011, Kyrgyzstan exported \$ 14.9 million worth of beans to Turkey. According to the Ministry of economy of the Republic of Turkey for 2017, Turkey is moving to Kyrgyzstan its exports are basic items such as carpets, jewelry, textiles. Its main imports are dry legumes, copper alloys, and cotton [15].

The decree use of anti-corruption and foreign capital to expand and strengthen cooperation between the two countries attracts foreign investment, especially Turkish investors. In addition, the volume of trade between the two countries as a priority to increase the reduction of transport costs, with transport, improved conditions, highways, and sirabaska alternative means of transport that are believed to be used.

When studying the economic relations between Turkey and Kyrgyzstan, we can say that these relations demonstrate periodicity. In some periods, especially in the early 1990s, Turkey has made efforts to develop these relations with great excitement and desire. However, in more recent times, both economic crises and other countries have come into play, leading to a relative weakening of Turkey's economic activity in the region. But limiting such relations only at the macro level and state policy contradicts economic logic. Because they reduce public influence on the economy of Turkey and Kyrgyzstan and accelerate privatization. Then they should pay more attention to the private sector in the development of relations between the two countries. At the moment, an important question is what problems private entrepreneurs face in their activities in Kyrgyzstan and how these problems can be overcome.

Conclusion

In conclusion, the economic and political relations between Turkey and Central Asia represent a complex and multidimensional process that has been taking shape over the past three decades. Since the independence of Central Asia in 1991, Turkey has shown itself to be one of the first supporters of the new political course of these countries, actively supporting their aspirations for sovereignty, stability and prosperity.

Turkey, relying on historical, cultural and lexical ties, has sought to develop cooperation in various fields, including trade, investment and energy projects. The creation of the “summits of the heads of Turkic States”

was an important step towards strengthening solidarity among the Turkic peoples and promoting closer cooperation.

However, along with the positive aspects of cooperation, there are also significant challenges. Political instability in Central Asia, the lack of sustainable interstate integration and difficulties in the transfer of political power create obstacles to effective partnership. Even with friendly relations between the States of the region, so far, they have not been able to create a single platform for regional integration, which makes it difficult to jointly solve common problems.

Thus, for the further development of relations between Turkey and Central Asia, it is important to take into account both historical ties and modern political and economic realities. The application of initiatives aimed at further strengthening mutual cooperation, as well as the creation of stable political structures in Central Asia itself, could contribute to a more harmonious and mutually beneficial development of these relations in the future. Cooperation in the fields of trade, investment, energy and security remains the main priorities, which can contribute to increasing economic stability and political stability in the region as a whole.

REFERENCES

- [1] Türkiye'nin Orta Asya Politikası Eksiklikler ve. www.tuicakademi.org/turkiyenin-orta-asya-politikasi-eksiklikler-ve-oneriler
- [2] Aras B. Turkey's Policy towards Central Asia. - Turkish Studies. - Cilt, 2000.
- [3] Лаумуллин М. Турция и Центральная Азия. <https://isca.kz/ru/analytics-ru/3478>
- [4] Кудряшова Ю.С. Роль Турции в энергетических проектах Центральной Азии и Кавказа. <https://mgimo.ru/about/news/experts/145841/>
- [5] Kaynak C., Can Aktan. Tjurkiye Avrupa Birliği'nin Neresinde? - İzmir: EGİAD Jayımı, 2000.
- [6] Dilip Hiro A Political and Cultural History of Uzbekistan, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkey, and Iran. - Inside Central Asia изд. - London: Overlook Press Duckworth, 2009. - 480 с.
- [7] Турция и Казахстан: 28 лет дружбы. <https://www.aa.com.tr/ru/политика/инфографика-турция-и-казахстан-28-лет-дружбы/1752057>
- [8] Токаев предложил странам Тюркского Совета разработать совместный «План действий». <https://zakon-kz.turbopages.org/s/zakon-kz/5016424-tokaev-predlozhil-stranam-tyurkskogo.html/>
- [9] Чотоев З. Влияние Турции на развитие государств Центральной Азии. https://ca-c.org/journal/2003/journal_rus/cac-02/10.chotrus.shtml

[10] Kızıltoprak S., Mimar Sinan. Orta Asya dış politika dinamikleri ve Türkiye Özbekistan ilişkileri. Üniversitesi. <https://www.star.com.tr/acik-gorus/orta-asya-dis-politika-dinamikleri-ve-turkiye-ozbekistan-iliskileri-haber-1518832/>

[11] Кадыров III. Туркменская искра. <https://centrasia.org/newsA.php?st=1354687860>

[12] Üyesi Vecihi, Sefa F.H. Türkiye ile Orta Asya Cumhuriyetleri Arasında Eğitim Alanındaki İlişkiler. www.bitlisuseak.com

[13] Mutlu G. Turkey's Foreign Aid Policy Toward Central Asia. - Volume 5 изд. - Ankara: USAK Yearbook of Politics and International Relations, 2012.

[14] Yıldırım O., Stamalieva M. Kyrgyzstan Economy in Terms of Economic Developments. - Lisbon, Portugal, 2018.

[15] Ramazanoğlu G., Acar İ. Bir Geçiş Ekonomisi Örneği Olarak Kırgızistan: Siyasi, Ekonomik ve Toplumsal Yanışlıklar // Review of Social, Economic & Business Studies. – 2008. - Vol. 7/8.

REFERENCES

[1] Türkiye'nin Orta Asya Politikası Eksiklikler [Turkey's Central Asia Policy Deficiencies] www.tuicakademi.org/turkiyenin-orta-asya-politikasi-eksiklikler-ve-oneriler [in Turk.]

[2] Aras B. Turkey's Policy towards Central Asia. - Turkish Studies. - Cilt, 2000.

[3] Laumullin M. Turcija i Central'naja Azija [Türkiye and Central Asia]. <https://isca.kz/ru/Analytics-ru/3478> [in Russ.]

[4] Kudrashova Ju.S. Rol' Turcii v jenergeticheskikh proektaх Central'noj Azii i Kavkaza [The role of Turkey in energy projects in Central Asia and the Caucasus]. <https://mgimo.ru/about/news/experts/145841/> [in Russ.].

[5] Kaynak C., Can Aktan. Tjurkiye Avrupa Birliği'nin Neresinde? [Where is Tjurkiye in the European Union?]. İzmir: EGİAD Jayımı, 2000 [in Turk.].

[6] Dilip Hiro A Political and Cultural History of Uzbekistan, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkey, and Iran. - Inside Central Asia izd. London: Overlook Press Duckworth, 2009, 480 s.

[7] Turcija i Kazahstan: 28 let druzhby [Turkey and Kazakhstan: 28 years of friendship]. <https://www.aa.com.tr/ru/politika/infografika-turcija-i-kazahstan-28-let-druzhby/1752057> [in Russ.].

[8] Tokayev predlozhil stranam Tjurkskogo Soveta razrabotat' sovmestnyj "Plan dejstvij". [Tokayev proposed that the countries of the Turkic Council develop a joint "Action Plan"]. <https://zakon-kz.turbopages>.

org/s/zakon.kz/5016424-tokaev-predlozhil-stranam-tyurkskogo.html/ [in Russ.].

[9] Chotoev Z. Vlijanie Turcii na razvitie gosudarstv Central'noj Azii [Chotoev Z. The influence of Turkey on the development of Central Asian states]. https://ca-c.org/journal/2003/journal_rus/cac-02/10.chotrus.shtml [in Russ.].

[10] Kızıltoprak S., Mimar Sinan. Orta Asya dış politika dinamikleri ve Türkiye Özbekistan ilişkileri. Üniversitesi [Central Asian foreign policy dynamics and Türkiye-Uzbekistan relations. University]. <https://www.star.com.tr/acik-gorus/orta-asya-dis-politika-dinamikleri-ve-turkiye-ozbekistan-iliskileri-haber-1518832/> [un Turk.].

[11] Kadyrov Sh. Turkmeneskaja iskra [Turkmen spark]. <https://centrasia.org/newsA.php?st=1354687860> [in Russ.].

[12] Üyesi Vecihi, Sefa F.H. Türkiye ile Orta Asya Cumhuriyetleri Arasında Eğitim Alanındaki İlişkiler [Relations in the Field of Education between Türkiye and the Central Asian Republics]. www.bitlisuseak.com

[13] Mutlu G. Turkey's Foreign Aid Policy Toward Central Asia. Volume 5 izd. Ankara: USAK Yearbook of Politics and International Relations, 2012.

[14] Yıldırım O., Stamalieva M. Kyrgyzstan Economy in Terms of Economic Developments. -Lisbon, Portugal, 2018.

[15] Ramazanoğlu G., Acar İ. Bir Geçiş Ekonomisi Örneği Olarak Kırgızistan: Siyasi, Ekonomik ve Toplumsal Yanışımlar [Kyrgyzstan as an Example of Transition Economy: Political, Economic and Social Implications]. Review of Social, Economic & Business Studies, 2008, Vol. 7/8 [in Turk.].

ТҮРКИЯНЫҢ ОРТА АЗИЯ РЕСПУБЛИКАЛАРЫМЕН ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҮНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТЫ

*Бокова Б. Б.¹, Әбілова А.К.²

*^{1,2} Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университететі
Астана, Қазақстан

Андратпа. Мақалада Түркияның маңызды экономикалық серіктес және аймақтың экономикалық интеграциясының әлеуетті орталығы ретіндегі рөліне баса назар аудара отырып, Түркия мен Орталық Азия республикалары арасындағы экономикалық үнтымақтастықтың стратегиялық бағыттары талданады. Зерттеудің негізгі мақсаты – үнтымақтастықтың негізгі бағыттарын анықтау, сондай-ақ Түркияның Қазақстан, Өзбекстан, Қыргызстан, Тәжікстан және Түркіменстан

сияқты елдермен серіктестіктерінің табыстылығы мен тұрақтылығына әсер ететін факторларды анықтау. Авторлар экономикалық қарым-қатынастардың динамикасы мен ерекшеліктерін терең талдау үшін тарихи, салыстырмалы және кейс-стади әдістерін қолданады, Түркия өз стратегияларын әр елдің нақты саяси және экономикалық жағдайларына қалай бейімдейтінін ашады.

Жиналған деректерге сүйене отырып, зерттеу Түркияның тарихи-мәдени байланыстары мен геостратегиялық орналасуына негізделген сауда, инфрақұрылым және энергетика саласындағы жобалар арқылы экономикалық мұдделерін белсенді түрде алға жылжытып жатқанын көрсетеді. Салыстырмалы талдау Орталық Азия елдерінің бірегей экономикалық және саяси ерекшеліктеріне негізделген Түркияның әрбір республикаға стратегиялық көзқарасындағы айырмашылықтарды көрсетеді. Кейс-стади әдісін қолдана отырып, Түркияның Еуропа мен Азия арасындағы дәнекер ретіндегі рөлін көрсете отырып, көлік дәліздері мен энергетикалық альянстар сияқты сәтті жобаларды егжей-тегжейлі қарастыруға болады.

Авторлар Орталық Азиямен экономикалық ынтымақтастық Түркияның сыртқы саясатының маңызды элементі және аймақтағы ықпалды арттыру механизмі болып табылады деген қорытындыға келеді. Зерттеуде табысты серіктестіктерді қалыптастыру икемділік пен әрбір мемлекеттің ерекшеліктерін ескеруді талап ететіні, бұл өзара іс-қимылды терендету үшін қосымша перспективалар аштыны атап өтілген.

Тірек сөздер: экономикалық ынтымақтастық, Орталық Азия, Түркия, көлік дәліздері, сауда, инвестициялар, энергетика, аймақтық серіктестік

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА ТУРЦИИ С ЦЕНТРАЛЬНОАЗИАТСКИМИ РЕСПУБЛИКАМИ

*Бокова Б.Б.¹, Әбілова А.К.²

^{1,2} Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева
Астана, Казахстан

Аннотация. В статье анализируются стратегические направления экономического сотрудничества Турции с Центральноазиатскими республиками, с акцентом на роль Турции как значимого экономического партнера и потенциального центра экономической интеграции региона. Основная цель исследования – выявить ключевые направления сотрудничества, а также определить факторы, влияющие

на успех и устойчивость партнерских связей Турции с такими странами, как Казахстан, Узбекистан, Киргизия, Таджикистан и Туркменистан. Авторы применяют исторический, сравнительный методы и метод кейс-стади для глубокого анализа динамики и особенностей экономических отношений, раскрывая, как Турция адаптирует свои стратегии под специфические политические и экономические условия каждой страны.

На основе собранных данных исследование демонстрирует, что Турция, опираясь на историко-культурные связи и геостратегическое положение, активно продвигает свои экономические интересы через проекты в торговле, инфраструктуре и энергетике. Сравнительный анализ выявляет различия в стратегическом подходе Турции к каждой республике, основанные на уникальных экономических и политических особенностях стран Центральной Азии. Использование метода кейс-стади позволяет подробно рассмотреть успешные проекты, такие как транспортные коридоры и энергетические альянсы, подчеркивающие роль Турции как связующего звена между Европой и Азией.

Авторы приходят к выводу, что экономическое сотрудничество с Центральной Азией является для Турции важным элементом её внешней политики и представляет собой механизм для усиления влияния в регионе. Исследование подчеркивает, что формирование успешных партнерских отношений требует гибкости и учета особенностей каждого государства, что открывает дополнительные перспективы для углубления взаимодействия.

Ключевые слова: экономическое сотрудничество, Центральная Азия, Турция, транспортные коридоры, торговля, инвестиции, энергетика, региональное партнерство

Information about authors:

Bokova B.B. - PhD student, Department of Regional Studies, Faculty of International Relations, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: b.re.2016@mail.ru

Abilova A.K. - PhD student, Expert of accreditation and rating sector, Department of strategy development, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: aia-sk18@mail.ru

Авторлар туралы мәлімет:

Бокова Б. Б. – PhD докторант, Аймақтану кафедрасы халықаралық қатынастар факультеті, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан, e-mail: b.re.2016@mail.ru

Әбілова А.К. - *PhD* докторант, Стратегиялық даму департаменті, Аккредиттеу және рейтинг бөлімінің сарапшысы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университететі, Астана, Қазақстан, e-mail: *aia-sk18@mail.ru*

Сведения об авторах:

Бокова Б.Б.- ¹*PhD* докторант факультета международных отношений кафедры «Регионоведение», Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: *b.re.2016@mail.ru*

Әбілова А.К. – *PhD* докторант, эксперт отдела аккредитации и рейтинга департамента стратегического развития Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан. Казахстан, e-mail: *aia-sk18@mail.ru*

Received: November 7, 2024

УДК 324

МРНТИ 23.40

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.019>

ФАКТОР ЕВРОСКЕПТИЦИЗМА В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: СОСТОЯНИЕ И СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

*Нигманов Т.А.¹, Таштемханова Р.М.²

*^{1,2} Евразий национальный университет им. Л.Н. Гумилева
Астана, Казахстан

Аннотация. В последние годы политики-популисты привлекают все большее внимание как среди избирателей, так и среди академического сообщества. Особым видом популизма можно считать евроскептицизм, который становится все более заметным трендом в электоральной политике стран Европейского союза. На последних избирательных кампаниях в целом ряде стран евроскептики усиливают свои позиции, а в некоторых из них даже приходят к власти. Авторы статьи поставили цель сравнить между собой представителей этого течения из разных стран, выявить сходства и различия. Это необходимо для понимания, почему данная политическая мысль становится все более популярной, а также сделать прогнозы на предстоящие выборочные кампании. Главным опасением, связанным с ростом популярности евроскептиков в отдельных странах, является вопрос дальнейшего

существования Европейского союза. Для ответа на него необходимо проанализировать, почему риторика евроскептиков находит отклик у избирателей. Авторами статьи был проведен сначала качественный контент-анализ избирательных программ партий и политиков евроскептического толка из 5 стран Европейского союза, а затем проведен сравнительный анализ для выявления основных лейтмотивов евроскептической риторики. На основе полученных данных было выяснено, что вне зависимости от страны и актуальной ситуации, евроскептики эксплуатируют миграционную проблему, преувеличивая ее масштабы, а также обвиняя во всем действующие национальные правительства и Европейский союз. Такой поверхностный подход позволяет утверждать, что евроскептически настроенные политики являются популистами. Более того, это оказывает свое воздействие на всемирный тренд роста и усиления популизма.

Ключевые слова: «Право и справедливость», «Фидес», Партия Свободы, Марин Ле Пен, «Альтернатива для Германии», сравнительный анализ, популизм, выборы

Введение

Первые идеи об объединении Европы появились за многие века до реального создания Европейского союза. Подобные предложения выдвигали Эразм Роттердамский, Томас Гоббс, Уильям Пенн, аббат Сен-Пьер и другие мыслители Нового времени. Основным мотивом объединения Европы были стремления избежать нового глобального конфликта. Одновременно в противовес к идеям объединения Европы возникли идеи, что объединение Европы невозможно или даже принесет вред странам.

Дальнейший этап развития идей объединенной Европы приходится на период между Первой и Второй мировыми войнами. Идеологи единой Европы в лице австрийского философа Рихарда фон Куденхофе-Калерги и министра иностранных дел Франции Аристида Бриана создали движение «Пан-Европы» для избежания нового мирового конфликта.

Особенно активно развивались идеи о необходимости объединения Европы вовремя межвоенного периода, а затем – на фоне трагических событий Второй мировой войны. Еврооптимисты утверждают, что европейским странам следует объединиться.

Положения евроскептицизма можно разделить на два вида. Первый – так называемый мягкий евроскептицизм. Его сторонники не возражают против интеграции как таковой, но критикуют идеи федерализма и определённые аспекты политики Европейского Союза,

призывая к реформам. Второй вид – жёсткий евроскептицизм. Его представители утверждают, что идея объединённой Европы не должна существовать, а Европейский Союз необходимо расформировать.

Представители жёсткого евроскептицизма в национальных государствах утверждают, что скептическое отношение к интеграции является результатом углубляющейся интеграции европейских государств. Чем сильнее государства объединяются, тем сильнее происходит взаимопроникновение национальных интересов. В этом контексте выделяется идея так называемого «разрушительного консенсуса». Она заключается в том, что во второй половине прошлого века, вовремя наиболее активного интеграционного процесса европейских государств, граждане оказывали огромное доверие своим национальным органам власти, считая их наиболее компетентными в этом вопросе. Однако с усилением интеграции всё чаще возникали страхи об утрате национального суверенитета и независимости. Конфликт, назревающий между национальными политическими лидерами и интересами общества, характеризуется как сдерживающее несогласие [1].

Третий и финальный этап европейской интеграции начинается после 1945 года. Изначально она тоже была направлена на предотвращение войн, но со временем стала самым масштабным и значимым интеграционным проектом в истории. Евроскептицизм, возникший одновременно с еврооптимизмом, постепенно развивался. Сегодня его сторонников можно разделить на две основные категории. Первая группа – это так называемые «умеренные евроскептики». Они не против самой идеи интеграции, но критикуют федералистские устремления европейских чиновников и выступают за реформы отдельных аспектов и институтов ЕС. Вторая группа – это «радикальные евроскептики», которые считают, что идея объединенной Европы в корне неверна и что Европейский Союз следует распустить [1].

В последние десять лет в Европе заметен рост евроскептических настроений. Хотя есть и исключения, как, например, партия «Альтернатива для Германии», которая на выборах 2023 года получила менее успешные результаты по сравнению с 2017 годом, общая тенденция демонстрирует, что в ряде стран евроскептические партии набирают влияние, как это случилось в Нидерландах. В некоторых других странах ЕС евроскептические кандидаты создают серьезную конкуренцию в борьбе за президентские посты.

Описание материалов и методов

В данном исследовании основными объектами анализа стали следующие политические партии и лидеры: «Право и справедливость» (Польша), «Фидес» (Венгрия), Партия Свободы (Нидерланды), Марин Ле Пен (Франция) и «Альтернатива для Германии» (Германия). Эти объекты были выбраны на основании их четких евроскептических позиций и значимой роли на национальных парламентских выборах. Особый акцент делался на их способности составить серьезную конкуренцию за ключевые государственные посты. Например, Марин Ле Пен боролась за пост президента Франции, но уступила во втором туре действующему президенту.

Следует отметить, что существуют и другие партии и движения, разделяющие евроскептические взгляды. Однако они не вошли в данный анализ по причине недостаточной поддержки на национальном уровне и ограниченного влияния на внешнюю политику своих стран.

В качестве основного метода исследования использовался качественный контент-анализ. Были изучены предвыборные программы «Партии Свободы» (Нидерланды) [2], «Альтернативы для Германии» [3], «Права и справедливости» (Польша) [4], а также программа Марин Ле Пен (Франция) [5]. Позиции «Фидес» исследовались через публичные выступления её лидера, премьер-министра Виктора Орбана [6].

Результаты

Таблица 1. Сравнение программ евроскептических партий

	Альтернатива для Германии	Партия свободы	Марин Ле Пен («Национальное объединение»)	Право и справедливость	Фидес
Европейский союз	ЕС необходима фундаментальная реформа Осуждение централизации Проведение референдума о выходе из валютного союза	Проведение референдума о выходе из Европейского союза	Реформа ЕС в сторону «Европы наций» отказ от федерализации Евросоюза	Институциональная реформа ЕС через введение механизмов, предотвращающих расширение компетенций институтов ЕС за пределами трактатов	«Венгрия останется в Европейском союзе, несмотря на травлю» [7]

Миграционная политика	Ограничение политики предоставления убежищ Критика преступности среди мигрантов Усиление депортации нелегальных мигрантов	Приостановление политики предоставления убежищ Критика преступности среди мигрантов	Ужесточение миграционной политики, включая изменения в Конституции Ограничение права на семейную миграцию Усиление депортации нелегальных мигрантов	Создание официальных приемных центров для мигрантов, ожидающих решения о предоставлении убежища или возвращения в страну происхождения Борьба с незаконной трудовой миграцией, с акцентом на борьбу с недобросовестными работодателями, привлекающими больше иностранных работников, чем необходимо, через введение системы залогов	Критика европейской миграционной политики в контексте кризиса 2015 года, особенно распределения квот
------------------------------	---	--	---	--	--

Ислам и мусульмане	<p>Критика религии, в том числе и исла-ма является законной и не должна считаться проявлением исламофобии или расизма (49)</p> <p>Запрет на финансиро-вание стро-ительства и эксплуатации мечетей ис-ламскими го-сударствами, иностранными донорами или их по-средниками</p> <p>Запрет пол-ное покрытие лица в обще-ственных ме-стах и в госу-дарственных учреждениях</p>	<p>Запрет на но-шание ислам-ских голов-ных уборов в государ-ственных уч-реждениях</p> <p>В Нидерлан-дах нет места для симпа-тизирующих насильтвен-ному джиха-ду и шариату</p>	<p>Закрытие радикальных мечетей и ро-спуск ассоци-аций, которые подрывают социальные связи или оспаривают конституци-онные прин-ципы</p> <p>Введение специальное законода-тельства, нацеленное исключитель-но на исла-мистские иде-ологии как на реальную тоталитарную угрозу совре-менности</p>	<p>Не упомина-ется</p>	<p>Большое количе-ство му-сульман создают проблемы параллель-ных со-обществ, поскольку христи-анско и мусуль-манское общества никогда не объеди-няются</p> <p>Массовый прием ми-грантов из Ближнего Востока в Германию приводит к «импорту террориз-ма, пре-ступности, антисеми-тизма и го-мофобии» [у]</p>
---------------------------	---	---	--	------------------------	---

Как видно из таблицы, евроскептические партии вне зависимости от географического, политического и экономического положения государства пропагандируют схожую риторику. Так, по вопросам миграции, отношении к мусульманам и исламу партии во многом сходятся: в разных формулировках звучат идеи об угрозе идентичности и национальной безопасности. 2 из 5 партий предлагают усилить контроль над деятельностью мечетей и 2 из партий выступают против религиозной одежды, позволяющей скрывать лицо. Примечательно, что не делает акцента на ислам лишь партия «Право и справедливость», что можно объяснить достаточно моноэтничным и монорелигиозным демографическим составом.

Наибольшая же разница между партиями лежит в отношении к Европейскому союзу. Партии занимают позиции от предложения

реформ до полного выхода из Европейского союза. То есть, в данном случае представлен весь спектр «мягких» и «жестких» евроскептиков, упоминаемых в теоретической части статьи.

Обсуждение

Противники интеграции в Европейском Союзе, которых часто называют сторонниками «жёсткого» евроскептицизма, объясняют свою позицию тем, что усиление интеграции между европейскими странами угрожает национальным интересам. Они считают, что глубокая взаимосвязанность государств в ЕС приводит к проникновению одних национальных интересов в другие. В этом контексте интересна концепция «разрушительного консенсуса», согласно которой, хотя в период активной интеграции во второй половине XX века правительства пользовались высоким доверием, с углублением интеграции усилились страхи за потерю национального суверенитета. Этот разрыв между мнениями национальных политических лидеров и общественными настроениями приводит к росту напряжённости.

Анализ показывает, что взгляды евроскептических партий в разных странах ЕС схожи, несмотря на различия в демографической, экономической ситуации и уровне интеграции в Союз. Особенно выделяется Партия Свободы в Нидерландах, которая, в отличие от большинства евроскептиков, требующих реформирования ЕС, призывает к выходу из него. Это можно объяснить политическим кризисом в стране, где партии, выигравшие выборы, испытывают трудности с формированием коалиционного правительства.

Общая черта всех евроскептических партий — их антиисламская риторика и акцент на миграционной политике, где они подчеркивают угрозу национальной идентичности из-за неконтролируемой миграции. Они выступают за ужесточение миграционных законов и ограничение влияния мусульман на свои общества, обвиняя ЕС в неспособности справиться с миграционным кризисом. Основной тезис этих партий - представление мигрантов как угрозы, связанной с их культурными отличиями и предполагаемой радикальной угрозой.

Помимо этого, выделяется жесткий антиэлитизм. Правящие партии в Польше и Венгрии делают акцент на властях Европейского союза. Другие же партии и политики в первую очередь обвиняют правящие силы в своих государствах, однако также подчеркивают вину евроиновников за происходящие в их государствах проблемы в лице потери национальной идентичности, роста количества мигрантов, усугублению террористической обстановки.

Рост евроскептицизма в Европе – это сложный процесс. С одной стороны, существует объективная критика работы европейской бюрократии, которая не всегда способна быстро и эффективно решать проблемы. С другой стороны, евроскептицизм — это часть более широкой глобальной волны популизма. Несистемные политики находят поддержку среди разочарованных избирателей, используя эмоциональные аргументы, упрощённые решения и активно используя социальные сети для распространения своих идей. Важно отметить, что многие аргументы евроскептиков преувеличены и далеки от реальности.

Примером такой риторики является преувеличение проблем миграции со стороны партии «Альтернатива для Германии», которая, несмотря на отсутствие объективных причин, акцентировала внимание на проблемах мигрантов. В то же время, она не уделяет такого же внимания беженцам из Украины, которых в Европе на конец 2023 года насчитывалось около 5,95 миллиона, что в пять раз превышает количество мигрантов, прибывших в разгар кризиса 2015 года [8]. Так, в 2016 году органам Европейского союза поступило более 1,2 млн запросов на получение убежища [9].

Однако медиа-шум в средствах массовой информации вокруг беженцев не всегда соотносится с реальностью. Например, многочисленные немецкие и международные СМИ писали о массовом нападении на женщин в Кельне в 2016 году. Однако, исследования, проведённые в Германии в 2023 году, не обнаружили прямой связи между увеличением числа мигрантов и уровнем преступности [10]. Наоборот, по словам авторов, с 2015 по 2019 год эффект на увеличение количества преступности от увеличения мигрантов был или незначительным, или вовсе отрицательным.

Риторика евроскептиков зачастую носит популистский характер, предлагая простые решения сложных проблем. В случае евроскептических движений это выражается в том, что мусульманские мигранты представлены как главная угроза для стран ЕС, а вина за эту ситуацию возлагается исключительно на Европейский Союз и его элиты.

Популизм, как политическая стратегия, всегда направлен на противостояние установленному порядку. В условиях глубокой интеграции европейских стран популисты естественным образом выбирают ЕС и его проевропейскую администрацию в качестве главной мишени. Этот процесс, по-видимому, является частью глобальной тенденции, а не только реакцией на политику ЕС. Здесь важную роль играют цифровизация и социальные сети, которые позволяют

популистам быстро распространять свои идеи и мобилизовать избирателей, часто через дезинформацию или преувеличение угроз.

Кроме того, частые политические и экономические кризисы — миграционный кризис 2015 года, пандемия коронавируса в 2020 году, эскалация конфликта в Украине — усиливают запрос на радикальные изменения. В сочетании с растущим недоверием к традиционным политическим институтам, таким как выборы, это создает благоприятную почву для популистов. Давид Ван Рейбрюк в книге «Против выборов» указывает, что всё большее число людей начинает симпатизировать «сильным лидерам», которые могут принимать решения, игнорируя парламенты [11].

Автор утверждает, что выборы, изначально задуманные как ключевой элемент демократии, в современной политической системе все чаще приводят к кризису доверия и снижению эффективности управления.

По мнению Ван Рейбрюка, избирательная система со временем превратилась в инструмент, преимущественно обслуживающий интересы элит, и перестала отражать реальные интересы граждан. Он отмечает, что избирательные кампании зачастую становятся своего рода спектаклем, где основную роль играют финансовые ресурсы, медийный имидж и политический маркетинг, а не сами идеи или представление интересов общества. В результате это подрывает доверие к государственным институтам и способствует усилению популистских настроений. С такой точки зрения политики-популисты способны показать лучшие результаты на выборах, где требуется быть ярким и запоминающимся, а не умеренным системным политиком.

Таким образом, традиционные политики, заложившие основы Европейского Союза и нынешней политической системы Европы, все чаще оказываются в уязвимой позиции перед популистами, которые используют эмоциональную критику для привлечения голосов. Противодействие евроскептикам остается актуальной задачей для ЕС, но запрет их деятельности может лишь усилить радикализм их сторонников, особенно в странах, таких как Венгрия и Польша, где евроскептические партии уже находятся у власти.

С другой стороны, в Европейском Союзе, где главенствуют принципы демократии и либеральных ценностей, запрет на деятельность политических партий рассматривается как последнее средство. Примером этому может служить случай с Национал-демократической партией Германии (ранее называвшейся «Родина»), которая была лишена государственного финансирования за свои крайне радикальные и экстремистские позиции [12].

Электоральный кризис касается даже нецентристских партий, что наиболее проявляется на местных выборах в Германии. Партия «Союз 90\Зелёные» традиционно считается леволиберальной, которая при этом показывает устойчивые результаты на выборах всех уровней. В 2024 году «Зелёные» уступили на региональных выборах сразу в трех федеральных землях, пропустив вперед «Альтернативу для Германии». Партии был нанесен столь серьезный репутационный урон, что руководству партии пришлось уходить в отставку.

Всё это демонстрирует, что успех наиболее радикальных партий и кандидатов является не временным явлением, как отмечали некоторые эксперты во второй половине 2010-х годов. Они становятся постоянными участниками политического процесса. Отдельно стоит отметить, что они не игнорируют выборы или призывают к абсентеизму, а наоборот, используют все доступные им политические технологии для привлечения избирателей к избирательным участкам.

Заключение

Риторика евроскептических партий из разных стран весьма схожа. Они акцентируют внимание на угрозах, исходящих от мигрантов, особенно из мусульманских стран и Африки. Эти опасности обосновываются тем, что среди мигрантов могут находиться члены террористических организаций, что, по мнению евроскептиков, ставит под угрозу жизнь местных жителей. Кроме того, они считают, что мигранты угрожают культурной и религиозной идентичности принимающих стран.

Рост евроскептицизма в Европе — это сложный процесс. С одной стороны, существуют реальные проблемы, с которыми сталкивается европейская бюрократия, неспособная быстро и эффективно их решить. С другой стороны, этот рост является частью глобального популистского тренда, где несистемные политики используют эмоциональные аргументы, упрощения и дезинформацию для привлечения сторонников среди разочарованных избирателей.

В ближайшее время трудно ожидать снижения этих тенденций. Новые кризисы возникают без активного участия Евросоюза, но при этом существенно влияют на экономическое состояние как самого союза, так и его граждан, способствуя ухудшению их социального положения. Геополитическая нестабильность, характеризующаяся в современных реалиях высоким уровнем турбулентности, и пандемия вызывают у людей страх за собственную безопасность, что приводит к панике, увеличению популярности теорий заговора и разочарованию в действующих властях.

Обобщая все вышесказанное, следует сделать вывод о тенденции к распространению и усилению популистских настроений и, следовательно, фактора евроскептицизма в странах Европейского Союза.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Taggart P. A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems // European Journal of Political Research. – 1988. - Volume 33, Issue 8. - P. 363–388.
- [2] Предвыборная программа партии «Партия свободы» на парламентских выборах в Нидерландах 22 ноября 2023 года. <https://www.pvv.nl/verkiezingsprogramma.html>
- [3] Предвыборная программа партии «Альтернатива для Германии». https://www.afd.de/wp-content/uploads/2023/05/Programm_AfD_Online_.pdf
- [4] Предвыборная программа партии «Право и справедливость» на парламентских выборах в Польше 15 октября 2023 года. <https://pis.org.pl/dokumenty>
- [5] Предвыборная программа Марин ле Пен на президентских выборах во Франции 10 апреля 2022 года. <https://mlafrance.fr/pdfs/manifeste-m-la-france-programme-presidentiel.pdf>
- [6] ‘Viktor Orban’s Most Controversial Migration Comments. – DW. – 01/09/2018. <https://www.dw.com/en/viktor-orbans-most-controversial-migration-comments/g-42086054>
- [7] Dreher, Rod. 2023. ‘Viktor Orban: West Is “In A War With Russia”’. The American Conservative. <https://www.theamericanconservative.com/viktor-orban-we-are-in-a-war-with-russia/>
- [8] Situation Ukraine Refugee Situation. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- [9] UNHCR GLOBAL REPORT 2016. https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/gr2016/pdf/06_Europe.pdf
- [10] Maghularia, Rita, and Silke Uebelmesser. Do Immigrants Affect Crime? Evidence for Germany // Journal of Economic Behavior & Organization. - 2023. – N 211. – P. 486–512.
- [11] Van Reybrouck, David, Kofi A. Annan, Liz Waters. Against Elections: The Case for Democracy, 2018.
- [12] Top German Court Strips Financing of Extreme-Right Party // Deutsche Welle. -. 01/23/2024. <https://www.dw.com/en/top-german-court-strips-financing-of-extreme-right-party/a-68060445>

REFERENCES

- [1] Taggart P. A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems. *European Journal of Political Research*, 1988., Volume 33, Issue 8, p. 363–388.
- [2] Predvybornaya programma partii «Partiya svobody» na parlamentskikh vyborakh v Niderlandakh 22 noyabrya 2023 goda [Election program of the Freedom Party for the parliamentary elections in the Netherlands on November 22, 2023]. <https://www.pvv.nl/verkiezingsprogramma.html> [in Russ.].
- [3] Predvybornaya programma partii «Al'ternativa dlya Germanii» [Election program of the Alternative for Germany party].: https://www.afd.de/wp-content/uploads/2023/05/Programm_AfD_Online_.pdf [in Russ.].
- [4] Predvybornaya programma partii «Pravo i spravedlivost» na parlamentskikh vyborakh v Pol'she 15 oktyabrya 2023 goda [Election program of the Law and Justice party for the parliamentary elections in Poland on October 15, 2023]. <https://pis.org.pl/dokumenty> [in Russ.].
- [5] Predvybornaya programma Marin le Pen na prezidentskikh vyborakh vo Frantsii 10 aprelyya 2022 goda. [Marine Le Pen's election program for the French presidential elections on April 10, 2022]. <https://mlafrance.fr/pdfs/manifeste-m-la-france-programme-presidentiel.pdf> [in Russ.].
- [6] ‘Viktor Orban’s Most Controversial Migration Comments. DW,01/09/2018.<https://www.dw.com/en/viktor-orbans-most-controversial-migration-comments/g-42086054>
- [7] Dreher, Rod. Viktor Orban: West Is “In A War With Russia”. *The American Conservative*, 2023. <https://www.theamericanconservative.com/viktor-orban-we-are-in-a-war-with-russia/>
- [8] Situation Ukraine Refugee Situation. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- [9] UNHCR GLOBAL REPORT 2016. https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/gr2016/pdf/06_Europe.pdf
- [10] Maghularia, Rita, and Silke Uebelmosser. Do Immigrants Affect Crime? Evidence for Germany. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 2023, N 211, p. 486–512.
- [11] Van Reybrouck, David, Kofi A. Annan, Liz Waters. Against Elections: The Case for Democracy, 2018.
- [12] Top German Court Strips Financing of Extreme-Right Party. Deutsche Welle, . 01/23/2024. <https://www.dw.com/en/top-german-court-strips-financing-of-extreme-right-party/a-68060445>

ЕВРОСКЕПТИЦИЗМ ФАКТОРЫ ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ЕЛДЕРІНДЕ: ЖАҒДАЙ МЕН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

*Нигманов Т.А.¹, Таштемханова Р.М.²

*^{1,2} Л.Н. Гумилева атындағы Еуразиялық ұлттық университет,
Астана, Қазақстан

Андратпа. Соңғы жылдары саясаткер-популистер, сайлаушылар мен академиялық қауымдастық арасында барған сайын көбірек назар аудартады. Популизмнің жеке бір түрі ретінде евроскептицизмдің қарастыруға болады, ол Еуропалық Одақ елдерінің электоралдық саясатында барған сайын айқын трендке айналуда. Соңғы сайлау кампанияларында евроскептиктер бірнеше елде өз позицияларын күштейтуде, ал кейбіреулерінде тіпті билікке де келуде. Мақала авторлары осы қозғалыстың әртүрлі елдерден келген өкілдерін салыстыруды, ұқсастықтар мен айырмашылықтарды анықтауды мақсат етті. Бұл не үшін осы саяси ойлардың барған сайын танымал болып бара жатқанын түсіну үшін және алдағы электоралдық кампанияларға болжам жасау үшін қажет. Кейбір елдерде евроскептиктердің танымалдылығының өсуімен байланысты басты аландаушылық - Еуропалық Одақтың одан әрі өмір сұру мәселесі. Оған жауап беру үшін евроскептиктердің риторикасы неге сайлаушылар арасында қолдана табатынын талдау қажет. Авторлар алдымен Еуропалық Одақтың 5 елінің евроскептикалық партиялары мен саясаткерлерінің сайлау бағдарламаларының сапалық контент-анализін жүргізіп, содан кейін евроскептикалық риториканың негізгі мотивтерін іздеу үшін салыстырмалы анализ жүргізді. Алынған деректер негізінде ел мен ағымдағы жағдайға қарамастан, евроскептиктер көші-кон мәселесін қолданып, оның ауқымын асыра сілтеп, барлық жерде ұлттық үкіметтер мен Еуропалық Одақтың кінәлайды деген қорытынды жасалды. Мұндай үстірт қозқарас евроскептикалық саясаткерлердің популист екенін дәлелдеуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл әлемдік популизмнің өсуі мен күшеюі трендіне де әсер етеді.

Тірек сөздер: «Құқық пен Әділдік», «Фидес», Бостандық партиясы, Марин Ле Пен, «Германия үшін альтернатива», салыстырмалы талдау, популизм, сайлау

THE FACTOR OF EUROSCEPTICISM IN EUROPEAN UNION COUNTRIES: STATUS AND COMPARATIVE ANALYSIS

*Nigmanov T.A.¹, Tashtemkhanova R.M.²

*^{1,2} L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Abstract. In recent years, populist politicians have been drawing increasing attention both among voters and within the academic community. Euroscepticism, a specific form of populism, has become a more prominent

trend in the electoral politics of European Union countries. In recent election campaigns, Eurosceptics have been strengthening their positions in several countries and have even come to power in some. The authors of this article aim to compare representatives of this movement from different countries, identifying similarities and differences. This is necessary to understand why this political ideology is gaining popularity and to make forecasts for upcoming electoral campaigns. The main concern associated with the growing popularity of Eurosceptics in certain countries is the question of the European Union's future existence. To address this, it is essential to analyze why Eurosceptic rhetoric resonates with voters. The authors conducted a qualitative content analysis of the election programs of Eurosceptic parties and politicians from five EU countries, followed by a comparative analysis to identify the main themes of Eurosceptic rhetoric. Based on the data obtained, it was found that regardless of the country and current situation, Eurosceptics exploit the issue of migration, exaggerating its scale and blaming the current national governments and the European Union for everything. This superficial approach allows the assertion that Eurosceptic politicians are populists. Moreover, this influences the global trend of the growth and strengthening of populism.

Key words: “Law and Justice”, “Fidesz”, Freedom Party, Marine Le Pen, “Alternative for Germany”, comparative analysis, populism, election

Сведения об авторах:

Нигманов Т.А. - докторант ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: tanhoiser@mail.ru

Таштемекханова Р.М. – доктор исторических наук, профессор, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: tashtemkhanova@mail.ru

Авторлар туралы мәлімет:

Нигманов Т.А. - Л.Н. Гумилева атындағы ЕҮУ докторанты, Астана, Қазақстан, e-mail: tanhoiser@mail.ru

Таштемекханова Р.М. – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилева атындағы ЕҮУ, Астана, Қазақстан, e-mail: tashtemkhanova@mail.ru

Information about authors:

Nigmanov T.A. - PhD candidate, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: tanhoiser@mail.ru

Tashtemekhanova R.M. - Doctor of Philosophy, professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: tashtemkhanova@mail.ru

Статья поступила: 21 октября 2024

UDC 327

IRSTI 11

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.020>

INDIA AND THE CARIBBEAN COMMUNITY (CARICOM): TOWARDS A GREATER UNDERSTANDING AND COOPERATION

*Dr. Raghunath Mahabir ¹, Mr. Keron Ganpat ²

*¹ University of the Southern Caribbean, Trinidad and Tobago

² University of Trinidad and Tobago, Trinidad and Tobago

Abstract. This article explores the evolving relationship between India and the Caribbean Community (CARICOM), emphasizing the need for greater understanding and cooperation in a rapidly changing global landscape. As both regions navigate challenges such as economic diversification, climate change, security issues and cultural exchange, the paper adopts a constructivists approach and highlights the historical ties and shared values that form the foundation of their partnership. It examines key areas of potential collaboration, including trade, technology, education, security and sustainable development, while also addressing obstacles that hinder deeper engagement. Through a comprehensive analysis of diplomatic initiatives, bilateral agreements, and grassroots exchanges, this study aims to provide actionable recommendations for enhancing India-CARICOM relations. Ultimately, the article advocates for a strategic partnership that leverages the unique strengths of both regions to foster mutual growth and resilience in an interconnected world.

Key words: CARICOM, trade, cooperation, global challenges, strategic partnership, diplomatic initiatives, security, sustainable development

Introduction

The Historical Connection Between India and the Caribbean

The historical connection between India and the Caribbean is rooted in the migration of Indian laborers to the region during the 19th and early 20th centuries. Following the abolition of slavery in the British Empire, Caribbean plantations faced labor shortages. To address this, colonial governments sought workers from India, leading to the first significant wave of Indian migration to the Caribbean, primarily between 1838 and 1917. As is known, there has been a long relationship between India and CARICOM countries dating to the colonial period. Both the territories of the British West Indies (BWI) and India were part of the British Empire. Actually, from

1757 to 1858, through the East India Company, Britain controlled much of India. However, India did not formally come directly under British rule until 1858. From 1838 to 1917, Indian contractual indentured workers were sent to the BWI, to other British colonies, and to foreign colonial territories. For the duration of the indenture system, about 450, 000 Indians were brought to the BWI with 36, 000 to Jamaica, 144, 000 to Trinidad and Tobago, 239,000 to Guyana, and the rest to the other islands. Under the Dutch, about 35,000 Indian indentured labourers were recruited to work in Suriname between 1868-1916. Today, possibly over a million people of Indian descent are in the CARICOM region with most being in Guyana, Trinidad and Tobago, Suriname, and Jamaica (Morgan 2024). Some of the main features arising from this connection include the following:

- Indentured Labor System: The British introduced the indentured labor system, which allowed Indian workers, known as “coolies,” to sign contracts to work on sugar plantations in exchange for wages, housing, and the promise of land after a period of service. This migration significantly altered the demographic landscape of the Caribbean, particularly in countries like Trinidad and Tobago, Guyana, and Suriname, where large Indian communities were established (1).

- Cultural Exchange: Indian migrants brought their rich cultural heritage, including languages, religions, festivals, and culinary traditions, which have significantly influenced Caribbean culture. Festivals such as Diwali and Holi are celebrated alongside local traditions, creating a unique blend of cultural practices that reflect the region’s diversity.

- Political and Social Impact: Over time, the descendants of Indian indentured laborers became active participants in the political and social life of the Caribbean (2). They have made substantial contributions to the region’s development, advocating for rights and representation, and influencing local governance and policies.

- Economic Ties: Beyond cultural connections, India and the Caribbean have developed economic ties, especially in the areas of trade and investment. India has increasingly engaged with Caribbean nations through trade agreements, technology transfer, and investment in sectors such as information technology and pharmaceuticals.

- Diplomatic Relations: In recent years, there has been a concerted effort to strengthen diplomatic relations between India and CARICOM. High-level visits and partnerships have focused on areas such as education, health care, and sustainable development, reflecting a mutual interest in enhancing cooperation.

All in all, the historical connection between India and the Caribbean is characterized by migration, cultural exchange, and evolving diplomatic

and economic ties. This shared history provides a foundation for ongoing collaboration and understanding, as both regions navigate contemporary global challenges.

Description of materials and methods

For this paper which would explore the evolving relationship between India and the Caribbean Community (CARICOM), the Constructivist Theory of International Relations would be used. The rationale for using the Constructivist theory is as follows:

- Focus on Identity and Culture: Constructivism emphasizes the importance of identity, culture, and social constructs in shaping international relations. Given the historical ties between India and the Caribbean, particularly through migration and cultural exchange, this theory would allow for an in-depth exploration of how shared identities and cultural connections influence diplomatic relations.

- Mutual Understanding and Cooperation: Constructivism highlights the role of collective norms and values. The evolving relationship between India and CARICOM can be analyzed through the lens of how both regions seek mutual understanding and cooperation, recognizing their shared challenges and aspirations.

- Dynamic and Evolving Relationships: This theory acknowledges that international relationships are not fixed but can evolve over time based on interactions, perceptions, and social contexts. It can provide a framework to examine how changing geopolitical dynamics, economic needs, and cultural exchanges are shaping the India-CARICOM relationship.

- Influence of Non-State Actors: Constructivism allows for the consideration of non-state actors, such as diaspora communities and cultural organizations, which play a significant role in bridging India and the Caribbean. This perspective can enrich the analysis of how grassroots movements and social networks contribute to the diplomatic landscape.

- Policy Implications: By applying Constructivist Theory, the paper can explore how perceptions and narratives surrounding the India-CARICOM relationship influence policy decisions on both sides, providing insights into how to foster deeper cooperation.

In summary, Constructivist Theory is well-suited for examining the evolving relationship between India and CARICOM as it accounts for the importance of identity, culture, and the dynamic nature of international interactions.

Results

Recent initiatives

The Prime Minister of India, Narendra Modi, paid an official visit to Guyana from November 19-21, 2024 (3). It was the second time an Indian Prime Minister had visited that country since Prime Minister Indira Gandhi visited in October 1968. Besides his bilateral meetings/events in Guyana, Prime Minister Modi participated in the second CARICOM/India Summit on November 20 (4). The first summit was held in New York on the margins of the UN General Assembly in September 2019. There have been several visits to the CARICOM region by Indian government officials since 2022. These visits have focused on strengthening diplomatic relations, fostering economic cooperation, and promoting cultural exchange [1]. Some notable aspects of these visits include the following:

- High-Level Delegations: Indian officials, including ministers and diplomats, have made high-profile visits to CARICOM countries to engage in discussions on bilateral relations, trade, and investment opportunities. These visits often include meetings with CARICOM leaders to reinforce partnerships and explore areas of mutual interest.

- Bilateral Agreements: During these visits, Indian officials have sought to sign and renew various bilateral agreements that facilitate cooperation in sectors such as agriculture, health care, education, and technology. These agreements aim to enhance trade relations and provide frameworks for collaboration on development projects.

- Trade and Investment Promotion: Indian government officials have actively promoted Indian investments in the Caribbean, focusing on sectors like renewable energy, pharmaceuticals, and information technology. By engaging with local businesses and governments, they aim to identify opportunities for joint ventures and partnerships.

- Cultural Diplomacy Initiatives: Cultural exchange has been a key focus during these visits. Indian officials have participated in events celebrating Indian festivals and traditions, fostering a deeper understanding of Indian culture among Caribbean communities. Initiatives such as the International Day of Yoga have also been promoted to strengthen people-to-people ties.

- Support for Development Projects: Indian officials have discussed collaboration on various development projects, including infrastructure development and capacity building. India has offered technical assistance and training programs to help Caribbean nations address their specific developmental needs.

- Addressing Global Challenges: The discussions have also included strategies to tackle common challenges such as climate change, food security,

and economic resilience. Indian officials have emphasized the importance of working together to find sustainable solutions to these pressing issues.

- Strengthening Multilateral Relations: Indian visits have often coincided with participation in regional and international forums, where officials have advocated for Caribbean interests on global platforms. This engagement reflects India's commitment to support CARICOM nations in their pursuit of development goals.

Undoubtedly, these visits by Indian government officials to the CARICOM region since 2022 have significantly contributed to strengthening diplomatic and economic ties, promoting cultural exchange, and addressing common challenges. These engagements highlight India's proactive approach to building partnerships with Caribbean nations and fostering mutual growth [2]. (Morgan 2024).

On the flip side, CARICOM leaders have visited India, such as Prime Minister of St Vincent and the Grenadines, Dr Ralph Gonsalves, in September 2019; President of Guyana, Dr Mohamed Irfaan Ali, and President of Suriname, Mr Chandrikapersad Santokhi, in January 2023; Prime Minister Keith Rowley of Trinidad and Tobago in May 2024, and Prime Minister of Jamaica, Dr Andrew Holness, in September/October 2024. There is mutual interest in strengthening relations between India and CARICOM countries and specifically between India and Guyana, Trinidad and Tobago, and Suriname. On the face of it, the interest seems to be particularly between these three major CARICOM states, namely Guyana, Suriname, Trinidad and Tobago and India. The driving force behind the strengthening of this relationship more than likely stems from three main areas, namely the availability of fossil fuels, the relevance of the Indian diaspora and the increasing influence of India on the global stage.

Fossil fuels (oil). India is a major consumer of energy. It has been pointed out that India has keen interest in the oil resources in Guyana, as well as in Suriname and Trinidad and Tobago. Suriname could have resources of 2.4 billion barrels. Trinidad and Tobago's resources are now at 241 million barrels. Guyana has 11 billion barrels of removable oil resources and explorations are continuing. US-based oil company, ExxonMobil, is invested in Guyana's exploration and production. It is reported that India wants to import up to two million barrels of oil from Guyana, seeing it as key to its energy security. Guyana and India signed a memorandum of understanding to strengthen cooperation in hydrocarbon trade and petroleum products. Talks between the two will continue, with Indian investors continuing to show interest in Guyana.

Indian diaspora. In its foreign policy, it appears that India is increasingly seeing its diaspora as having strategic importance. The Indian

High Commission in Jamaica hosted a diaspora event on January 9, 2023. This event aimed to strengthen ties with the Indian diaspora in Jamaica and foster community engagement. Other CARICOM countries have been developing their diaspora policies and many diaspora events are expected in 2025, especially in Guyana, Trinidad and Tobago and Suriname. It is not clear how significant the Caribbean diaspora presence in India actually is, although there are people with Caribbean ancestry living in India.

Increasing India's influence. India, with a population of 1.4 billion, is now the world's fifth largest economy after the United States, China, Japan, and Germany (EU). Its gross domestic product (GDP) growth in 2024 is projected to be about seven per cent. India has the potential to be an economic and military superpower [3]. It wants to increase its influence in Latin America and the Caribbean (LAC). The LAC is the traditional sphere of influence of the USA, and China has also been making inroads in this region.

Areas of Cooperation between Caribbean Community (CARICOM) and India

The small states of the CARICOM given their size and location have a very unique set of problems compared to the rest of the Latin American countries—be it economic, environmental or energy related. Their limited domestic market makes these economies reliant on export revenues and their openness to trade makes them vulnerable to fluctuations of the international markets. Natural disasters and climate change given their location add a new dimension to their security concerns. These states have thus learnt to be innovative in order to survive [4].

The Caribbean region has a long history of regional cooperation and efforts towards the integration of their economies along with attempts to increase their combined voting power in multilateral organizations. The Caribbean Community (CARICOM) often claimed as the most viable alternative for substantial regional progress, came into being by the Treaty of Chaguaramas in Trinidad and Tobago in July 1973 after attempts at a Caribbean Free Trade Agreement in the 1960s (CARIFTA). CARICOM comprises 15 members which include Antigua and Barbuda, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Jamaica, Montserrat, St. Kitts and Nevis, St. Lucia, St. Vincent and the Grenadines, and Trinidad and Tobago, the Bahamas, Haiti and Suriname [5]. It was the result of efforts made to formally resolve the economic difficulties of the CARICOM member states within the region and is considered to be one of the most advanced regional institutions in the developing world. The Revised Treaty of Chaguaramas in 2001 principally gave rise to an initiative or strategy known as the Caribbean Single Market and Economy (CSME), which if successful, would eventually

integrate all member countries into a single economic space and allow free movement of goods and services.

India's relations with the Caribbean countries may be traced back to the early nineteenth century. From this period till the early part of the twentieth century many indentured agricultural labourers from different parts of India were transported there to work in the plantations. With the introduction of sugarcane culture, the economic prospects of most of the Caribbean countries completely changed. Thus, ethnic Indians comprise between thirty to forty percent of the population in Guyana, Suriname and Trinidad and Tobago. Other countries in the Caribbean such as Jamaica and the Bahamas also have smaller percentages of the Indian population.

This means that there already exist strong emotional and cultural links between India and these Caribbean countries. A nascent market to cater to the demands of the Indians seeking to preserve their ethnic life-style associated with cuisine and other cultural artifacts had been created in the Caribbean. The demand for these products led to a commercial relationship with India even during the inter-war period of the 1920s and 1930s. Indian cinema too became much sought after. With independence and the establishment of diplomatic relations between India and the newly independent countries of the Caribbean in the 1960s, bilateral relations grew more in academics and sports, more importantly, cricket. Trade links were not very substantial at the time. One of the initial examples of bilateral relations was the establishment of the Indian Studies “Chair” at the University of the West Indies, St. Augustine campus in the mid-1960s in Trinidad, a result of the informal dialogue between Trinidad's first Prime Minister Eric Williams and India's Prime Minister Jawaharlal Nehru [5].

While cultural links were already strong with India, it was only in November 2003 that it was agreed to set up an India-CARICOM Joint Commission during a CARICOM delegation visit to India. In 2005 the first meeting of India-CARICOM Foreign Ministers was held at Paramaribo, Suriname while the CARICOM Summit was on. The First India-CARICOM Economic Forum was held in Port of Spain, Trinidad and Tobago in August 2005, followed by the first India-Caribbean Conclave in June 2009. Several areas of cooperation were identified between CARICOM and India which ranged from socio-economic bilateral issues including trade, tourism and the fight against AIDS to political ones such as combating terrorism, the UN development millennium goals and its reform. Some of the main areas of concern/cooperation may be listed as:

Promotion of trade in goods and services

While the socio-cultural historical links of the Caribbean countries with India are very important, recent trends have shown that there is a

greater potential for economic links through trade. There is no doubt that China already plays a major economic role in the Caribbean, but with its growing middle-class India's population is likely to surpass that of China by 2030 and it can provide a large market (ECLAC 2011). India's total trade with Latin America and the Caribbean has averaged 117 million dollars between 2008-2010 while its trade with the CARICOM countries rose from 85.5 million US dollars in 2003-4 to 1195 million US dollars in 2009-10.

The major export destinations of India and import from the region to India are the Bahamas, Trinidad and Tobago, Haiti, Jamaica, Suriname, Guyana, and Barbados. India exports mostly pharmaceutical products, iron and steel, machinery and instruments to CARICOM. Crude petroleum, gold, metalliferous ores and scrap are major items that India imports from CARICOM.

One of the discussion points for services has been the rich possibilities in travel and tourism. For India, acquiring and renovation of hotels in the CARICOM region, which is a very popular tourist destination is bound to be fruitful. Investments in popular Indian style Ayurveda/ Yoga / Wellness centers in these hotels could really cater to the rising demand for such services. Instructors can train local practitioners, which will, in turn, make these centers acceptable.

Investments

India's foreign direct investment to the Caribbean is also generally on the rise though it has seen a moderate decline between 2011 and 2017. However, that is mostly due to the fall in FDI to British Virgin and Cayman Islands, associate members of CARICOM. Of the total investments to Latin America and the Caribbean, 70 percent had gone to the British Virgin Islands and the Cayman Islands alone in 2011, (ECLAC 2011). From April 2011 to November 2017, 46% of the Indian investments went to British Virgin Islands accounting for the largest share among the LAC countries. The total investments between April 2011 to November 2017 in the Bahamas mostly in the construction sector was about US\$ 163 million. In the same period, India invested a total amount of about US\$ 17.6 million mostly in agriculture and mining in Guyana. Thus, there is also a change in the sectoral composition of these investments which have shifted towards agriculture and mining. For India, the Caribbean is strategically located for entry into the Latin American market. That is an added advantage that India should not forego.

Financial and technical assistance: India signed a contribution agreement with the CARICOM Development Fund (CDF) in January 2019, about ten years after its creation in 2008. India has agreed to grant US\$ one million to the CDF's capital fund. This makes India a development partner

of CARICOM. CDF's directive is to give financial and technical assistance to countries or sectors within the Caribbean Community in areas such as the development of renewable energy or increasing energy efficiency; providing physical infrastructure to encourage investments and trade; encouraging small and medium enterprises and developing human resources. India had put in a donation of US \$ five million to help Haiti reconstruct itself after the disastrous earthquake of 2010 [5].

In software and information technology, the Indian Technical and Economic Cooperation Program (ITEC) is one of the prongs of the Development Partnership Administration established in 2012 in the Ministry of External Affairs, India. The government of India put in US\$ 1.166 million worth of information technology and communication infrastructure and computer software at the CARICOM Secretariat in 2005-2006. A few slots for ITEC courses are reserved annually for the CARICOM members. India can also assist in increasing offshore medical centres, pharmaceutical manufacturing, including the supply of anti-retroviral drugs for fighting HIV/AIDS.

Having the advantage of a sizeable Indian diasporic community in the region along with the natural complementarities of products for trade with the region, this is the right time for closer cooperation and exploring further avenues for interaction for India—both bilateral and multilateral - based on multiple areas of mutual interests and concerns with the CARICOM countries.

Technology

Cooperation in technology between India and the Caribbean Community (CARICOM) has grown significantly in recent years, reflecting a mutual interest in leveraging technological advancements for development, economic growth, and innovation. India is recognized as a global leader in information technology and digital services. CARICOM countries have sought to benefit from India's expertise in this field, particularly in areas like software development, IT services, and digital infrastructure. Collaborative initiatives aim to enhance the digital capabilities of Caribbean nations, fostering economic growth and improving public services.

India has also been actively involved in capacity-building programs aimed at enhancing the skills of the Caribbean workforce in technology-related fields. Initiatives such as training workshops, seminars, and online courses have been organized to equip professionals in CARICOM countries with the necessary skills to thrive in the digital economy. In relation to telecommunications, the Indian government and private sector companies have shown interest in collaborating with Caribbean nations to improve telecommunications infrastructure. This includes enhancing broadband

connectivity and mobile services, which are crucial for economic development and access to information.

There have also been sound E-Governance initiatives between the two regions. India's experience in e-governance has been valuable for CARICOM nations seeking to digitize their public services. Collaborative projects focus on implementing e-governance solutions that streamline administrative processes, improve service delivery, and enhance transparency in governance. In the areas of startups and innovation there is a growing interest in fostering startup ecosystems in the Caribbean, with India's vibrant startup culture serving as a model. Initiatives to promote innovation and entrepreneurship include knowledge-sharing platforms, mentorship programs, and potential investment opportunities from Indian venture capitalists.

Collaborative research initiatives in technology and innovation have been encouraged, particularly in areas such as renewable energy, biotechnology, and health technology. Joint research projects aim to address specific challenges faced by Caribbean nations while benefiting from India's technological expertise.

Technology cooperation has also extended to disaster management, an area of critical importance for Caribbean nations prone to natural disasters. India has shared its technological advancements in early warning systems, data analytics, and remote sensing to help CARICOM countries improve their disaster preparedness and response capabilities. Various bilateral agreements have been signed to formalize cooperation in technology, including participation in forums that facilitate dialogue between Indian and CARICOM officials. These platforms allow for the exchange of best practices and identification of new areas for collaboration. Cooperation in technology between India and CARICOM is multifaceted, encompassing IT services, capacity building, telecommunications, e-governance, and innovation. This partnership not only aims to enhance the technological capabilities of Caribbean nations but also seeks to foster sustainable development and economic growth in the region.

Security

India and CARICOM (Caribbean Community) have been strengthening their cooperation in various areas, including security. While the primary focus has been on economic cooperation, agriculture, health, and technology, there have been efforts to enhance security collaboration as well. The CARICOM-India Joint Commission, established in 2003, has been instrumental in identifying and promoting areas of cooperation (5). This includes disaster management, which is a key component of security. Additionally, both parties have engaged in multilateral forums such as

the United Nations and the Commonwealth to address broader security concerns. In relation to terrorism, India and CARICOM have been working together to address terrorism and other security threats.

During the 4th India-CARICOM ministerial meeting, they discussed counterterrorism measures and ways to enhance cooperation in this area. Both sides recognize the importance of tackling terrorism to ensure regional and global security. India has also been involved in various bilateral meetings with CARICOM member states, where counterterrorism has been a key topic. This collaboration is part of a broader effort to strengthen security ties and address common challenges. In relation to the cooperation between India and CARICOM in counterterrorism there have been:

Joint Meetings and Summits: India and CARICOM have held several high-level meetings to discuss counterterrorism efforts. For instance, the 4th India-CARICOM ministerial meeting, co-chaired by India's External Affairs Minister S. Jaishankar and his Jamaican counterpart, focused on counterterrorism among other issues¹.

Bilateral Meetings: During these summits, India's External Affairs Minister also held separate bilateral meetings with counterparts from various CARICOM member states, including Trinidad and Tobago, St. Kitts and Nevis, St. Vincent and Grenadines, Grenada, and Barbados. These meetings discussed expanding cooperation in counterterrorism, trade, climate change, digital transformation, health, and agriculture.

Multilateral Forums: Both India and CARICOM engage in multilateral forums such as the United Nations, the Commonwealth, the Group of 77, and the Non-Aligned Movement to address broader security concerns, including terrorism.

Development Partnerships: India has been involved in various development partnerships with CARICOM countries, focusing on areas like digital transformation and health domains, which indirectly contribute to enhancing security infrastructure.

Training and Capacity Building: India and CARICOM have discussed cooperation in training and capacity building to strengthen counterterrorism measures.

These efforts highlight the commitment of both India and CARICOM to work together in addressing terrorism and enhancing regional security.

Latest Developments and Possibilities for the Future

As Prime Minister Narendra Modi concluded a visit to the Caribbean nations he has also reinforced a crucial relationship for tactical, strategic, political and economic reasons. PM Modi has made extensive efforts to reach out to the Caribbean Community (Caricom) and, in the larger context, the Latin America and Caribbean (LAC) region (6). On November 20, the

heads of fourteen Caricom countries met Modi in Georgetown, Guyana. It was historic, the first stand-alone meeting between the heads of government of the two sides convened by a Caricom Member-State. The engagement is expected to strengthen the relationship in areas such as economic cooperation, agriculture and food security, health and pharmaceuticals, and science and innovations. The CARICOM nations last met PM Modi in 2019 on the sidelines of the 74th Session of the United Nations General Assembly where they discussed cooperation in renewable energy and climate change through a US\$150 million credit line from India. Modi's recent visit underlines an important development, as to date, India's relations with the community have largely been bilateral with the individual member states.

The Modi led BJP has a different outlook, they seem to consider the relationship with the CARICOM nations an important part of their foreign policy. Foreign minister S Jaishankar has led the initiatives by visiting many of the CARICOM nations himself. While India has a healthy trade with CARICOM, when coupled with the Latin American bloc, the trading volume is massive. As a bloc it would be India's fifth largest trading partner. Before the American sanctions on Venezuela, the latter was among the biggest suppliers of oil to India.

Prime Minister Modi during his visit laid the foundation for a strong tie-up with CARICOM. The second step would be to expand the alliance to the LAC. For the time being, he laid out seven proposals, collectively forming the acronym C-A-R-I-C-O-M [6]. They are:

C, for Capacity Building: India will offer 1,000 slots in the Indian Technical and Economic Cooperation (ITEC) program for skill development and technical training. Additionally, a forensic center will be built to support CARICOM nations.

A, for Agriculture and Food Security: With this proposal, India intends to enhance cooperation in agricultural development and food security for the Caribbean region.

R, for Renewable Energy and Climate Change: India has launched initiatives like the Solar Alliance, Mission LiFe, and the Biofuels Alliance, and has invited CARICOM nations to join these efforts. PM Modi also proposed to make a government building solar-powered.

I, for Innovation, Technology and Trade: With India's UPI payment system implemented in countries like Singapore, France, and Sri Lanka, Modi proposes that this initiative could be extended to CARICOM.

C, for Cricket and Culture: Highlighting the cultural bond over cricket between India and the Caribbean, PM Modi announced plans to train women cricketers from CARICOM countries in India. Additionally, a film festival showcasing Caribbean cinema will also be organized.

O, for Ocean Economy: As many CARICOM nations are oceanic, PM Modi proposed enhancing cooperation in the ocean economy, offering India's support in providing passenger and cargo facility.

M, for Medicine and Healthcare: Modi noted India aims to improve healthcare in CARICOM countries by opening Jan Aushadhi Kendras (affordable medicine centres), establishing diagnostic centres, providing mobile hospitals, and setting up food camps for differently-abled individuals. Additionally, sea ambulances will be made available to support the region's healthcare needs.

These proposals, while greatly welcomed, must be followed up rigorously by the CARICOM states. His “seven pillars for co-operation” plan for the four million people of CARICOM signals a new awakening for the 15 members of the regional group, which has been functioning for some 51 years [7].

Is it a replacement of the Caribbean Basin Initiative (CBI) initiated by the US and now in the scrapyard of history? Or is it that Modi, fresh from a near defeat in the recent general election, is flexing his muscles to the Indian populace that he remains the all-powerful Indian leader? This is the first time since its independence in August 1947 that India has stepped out to the Caribbean and offered such goodies aimed at development. History would record that during the covid19 pandemic, Modi donated more than 400,000 doses of vaccine to countries in the region, including TT. Modi drew smiles when he mentioned cricket and cinema linking India and the Caribbean, especially T20 cricket, as well as the enhancement of women’s cricket. He underlined the effectiveness of yoga and suggested that it become part of the school curriculum and that India would be willing to provide yoga teachers and trainers. He was exceedingly charitable with his gift bag to CARICOM but the central challenge is would the regional organization be able to take up the challenge and get cracking with his offer. This is the first time that India has made such an offer for the development of the region. In years gone by, India was noted for its religious and cultural relations with the Caribbean, but with Modi’s “seven pillars for co-operation” plan it has taken on a wider dimension aimed at boosting Caribbean development and strengthening ties.

President Ramnath Kovind’s visits to Jamaica and Saint Vincent & the Grenadines in May 2022, was the first visit to the Caribbean island nations by an Indian Head of State. The visit was important as the Latin America and Caribbean (LAC) region for the first time emerged as a significant geopolitical pole of the world. For India, it is attempting to look beyond the traditional trade routes to North America and Europe. Many economic experts believe that, for the CARICOM nations, relations with India and

other emerging economies in the “Global South” are extremely important as it could support regional integration and bring sustainable development solutions. The CARICOM countries are looking at a more diverse set of relations with new partners to help it achieve its goals of building economic diversity, strengthen political ties and work with countries on issues of concern such as climate change and environmental protection, disaster relief, sustainable energy and energy security among other areas. Prime Minister Modi has emphasized on partnering with CARICOM countries in capacity building, development assistance and cooperation in disaster management and resilience [6].

Both sides can also cooperate to build solutions to energy transmission challenges that may be unique to their respective regions such as transmission of power over difficult terrain for India and across islands divided by oceans for the Caribbean countries. A critical problem facing most CARICOM countries is their dependence on imported fossil fuels for power generation. Adoption of renewable energy has been limited for reasons including: high initial costs, grid stability issues and an insufficient understanding of clean energy resources. Another aspect of cooperation is developing and deployment of smart grid technology. The CARICOM countries are exploring smart grid technology to enhance their existing power networks; India also has a Smart Grid Vision and has been taking steps to implement it through developments in software, technology, and know-how that can be leveraged to provide power to all its citizens. Additionally, another sector of collaboration between India and CARICOM countries could be in the smart mobility. The government of India has set itself an ambitious target to make India a 100% electric vehicle nation by 2030 through more investments in public transport systems and work towards adopting new mobility solutions. India aims to make a transport sector that is well connected, energy efficient and less polluting. As the Caribbean nations work towards building smart cities, smart mobility technology innovation and research & development provide an opportune area for partnerships. Given similarities in the challenges that India and the CARICOM countries face and India’s growing knowledge base, working with each other to build capacity and find build cost effective solutions to common concerns will further strengthen the relations [8].

Discussion

Potential obstacles to deeper engagement between India and CARICOM.

1. Deeper engagement between India and CARICOM could face several obstacles stemming from historical, geopolitical, economic, and logistical factors. Here are some potential challenges:

Geographical Distance India and CARICOM nations are separated by vast geographical distances, which can increase the cost and complexity of trade, transportation, and travel. This could limit frequent physical interactions, cultural exchange, and business ties.

2. Limited Economic Complementarity

CARICOM economies are relatively small and heavily reliant on sectors like tourism, agriculture, and natural resources, while India's economic focus includes manufacturing, services, and technology. The scope for substantial trade and investment might be constrained by limited mutual economic complementarities.

3. Institutional and Policy Differences

India's economic and political systems are vastly different from those in CARICOM countries, where small economies and differing regulations might make harmonization difficult. Divergent policy frameworks could complicate bilateral or multilateral agreements, such as trade pacts or investment treaties.

4. Lack of Awareness and Connectivity

There is limited awareness in India about CARICOM nations, and vice versa. Direct flights, efficient shipping routes, and digital connectivity are sparse. This lack of connectivity hampers people-to-people ties, cultural exchange, and tourism.

5. Competition from Other Global Powers

The CARICOM region has strong historical and contemporary ties with countries like the United States, China, and the European Union, which already have significant economic and political footprints in the region. India may find it challenging to carve a niche or compete for influence and trade opportunities.

6. Climate Vulnerability and Economic Fragility

Many CARICOM nations face challenges like hurricanes, rising sea levels, and economic vulnerability due to their dependence on tourism. This could limit their capacity to engage in long-term initiatives or investments with India.

7. Diaspora-Driven Engagement

While the Indian diaspora in CARICOM is significant, their influence is largely cultural and limited in economic and political terms. Over-reliance on diaspora ties may restrict broader bilateral engagement in other critical areas.

8. Bureaucratic and Diplomatic Capacity

Many CARICOM nations have small bureaucracies, which may not be equipped to engage deeply with a large and complex partner like India. This could slow negotiations and the implementation of agreements.

9. Divergent Strategic Priorities

India's strategic priorities often focus on regions closer to home (e.g., South Asia, Indo-Pacific), while CARICOM nations prioritize relations with their immediate neighbors and dominant powers in the Americas. This divergence might limit sustained high-level engagement.

10. Trade and Investment Barriers

High tariffs, non-tariff barriers, and limited trade agreements between India and CARICOM hinder robust economic partnerships. The absence of structured trade facilitation mechanisms reduces the ease of doing business.

Addressing these obstacles would require concerted efforts from both India and CARICOM to enhance diplomatic dialogue, build infrastructure, and identify specific areas of mutual benefit for collaboration [8].

Conclusion

The future of India-CARICOM relations looks promising, with several key areas of cooperation being identified for further development. In relation to economic cooperation, both parties are focusing on enhancing economic ties, with a particular emphasis on agriculture, food security, and infrastructure. India has proposed expanding agri-business and agri-processing, as well as strengthening transport and logistics support systems. Similarly, for technology and innovation, there is a strong emphasis on leveraging technology and innovation, including climate-smart agriculture and digital transformation. India has proposed expanding the Indian Technical and Economic Cooperation Program (ITEC) to accommodate more participants from CARICOM member states [7].

Additionally, cooperation in health and pharmaceuticals is expected to grow, with initiatives aimed at improving healthcare infrastructure and access to medicines. Furthermore, India is committed to supporting capacity building in various sectors, including technical training, skill development, and parliamentary training. The establishment of a forensic center for CARICOM is also being considered.

In other areas, both parties are working on renewable energy projects, with India providing support through credit lines and technical assistance and the cultural connection between India and CARICOM, particularly through cricket, is being strengthened. India has proposed training programs for female cricketers from CARICOM nations. India is looking to enhance cooperation in the maritime sector, including the supply of passenger and cargo ferries, which would bolster transportation and trade. Without doubt, these trends highlight the deepening relationship between India and CARICOM, with a focus on sustainable development, innovation, and mutual benefit.

REFERENCES

- [1] Priti Singh. India and the Caricom nations, building a crucial geo-economic link. 3 January, 2020,
<https://tfipost.com/2024/11/india-and-the-caricom>
- [2] Morgan E. India's interest in the CARICOM Region. DAILY GLEANER. Published: Wednesday December 4, 2024.
- [3] Report of Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC), 2011. No.11
- [4] Priti S., Izarali R. The Contemporary Caribbean: Issues and Challenges. - New Delhi: Shipra Publications, 2013. Kaiteur news November 21, 2024.
- [5] Export-Import Bank of India, Indian Investments in Latin America and Caribbean: Trends and Prospects, Working Paper No. 75, March 2018.
- [6] Official website caricom.org. November 20,21,22,24 2024.
- [7] Modi's "Seven Pillars" as opposed to the Caribbean Community. Newsday Thursday, November 28, 2024 Trinidad Newsday. November 28,2024.
<https://newsday.co.tt/2024/11/28/modis-seven...>
- [8] Ministry of External Affairs, Government of India, Indian Technical and Economic Cooperation Program. <https://www.itecgoi.in/index.php>. Accessed on December 10,2024.

Notes

(1) The Indentured Labour System and India India was the largest source of indentured labor. Between 1834 and 1917, over 1.5 million Indians were sent abroad. Indian laborers in the system were often referred to as «Girmityas,» derived from the term «agreement.» Their major destinations included Caribbean nations like Trinidad, Guyana, and Suriname, Fiji and South Africa. This system ended when it was criticized as a form of «new slavery» because of the exploitative conditions. Activists, both in India (e.g., Mahatma Gandhi in South Africa) and abroad, campaigned against it and the practice was officially abolished in British colonies in 1917, although it had already started declining earlier.

(2) The Caribbean and CARICOM (Caribbean Community) are related but distinct concepts:

A. The Caribbean. Definition: A geographic region consisting of the Caribbean Sea, its islands, and the surrounding coasts. It includes a diverse range of countries, territories, and cultures.

Composition: Over 700 islands, islets, reefs, and cays.

Includes independent countries (e.g., Jamaica, Barbados), overseas territories (e.g., Puerto Rico, Martinique), and dependencies (e.g., Bermuda, Cayman Islands).

Diversity: Languages: English, Spanish, French, Dutch, and various Creole dialects.

Cultures influenced by African, European, Indigenous, and Asian heritages.

Economy: Dependent on tourism, agriculture (e.g., sugar, bananas), and natural resources (e.g., oil and minerals in Trinidad and Tobago).

B. CARICOM (Caribbean Community)

Definition: A political and economic organization that promotes regional integration and cooperation among its member states in the Caribbean.

Established: 1973 by the Treaty of Chaguaramas.

Goals: Economic integration through the CARICOM Single Market and Economy (CSME).

Coordinated foreign policy.

Functional cooperation in health, education, and disaster management.

Membership: 15 full members (e.g., Jamaica, Trinidad and Tobago, Guyana), 5 Associate Members (e.g., British Virgin Islands, Cayman Islands).

Members are primarily English-speaking, though Haiti (French/Creole-speaking) and Suriname (Dutch-speaking) are included.

Exclusions: Not all Caribbean nations are members (e.g., Cuba, Puerto Rico).

(3) Before visiting Guyana, Indian Prime Minister Narendra Modi visited Nigeria and Brazil as part of a three-nation tour.

Nigeria: This marked the first visit by an Indian Prime Minister to Nigeria in 17 years. PM Modi engaged in bilateral talks with Nigerian President Bola Ahmed Tinubu and was honored with Nigeria's national award, the Grand Commander of the Order of the Niger. He also interacted with the Indian community and discussed strengthening bilateral ties.

Brazil: In Rio de Janeiro, Modi attended the G20 Summit, where he held bilateral meetings with several global leaders, including U.S. President Joe Biden, French President Emmanuel Macron, and UK Prime Minister Keir Starmer. He highlighted India's achievements in combating poverty and emphasized solutions for global challenges like food security and energy transition.

Guyana was the final stop on this trip, where Modi co-chaired the India-CARICOM Summit and engaged in discussions to deepen ties with Caribbean nations.

(4) Significance of the CARICOM/India Summit 2024

First Indian PM Visit in 50 Years: The 2024 summit marks the first

visit of an Indian Prime Minister to Guyana in five decades, highlighting its historical importance.

India's Growing Global Role: It underscores India's outreach to the Global South and its commitment to fostering partnerships beyond traditional regions like Asia and Europe.

Strategic Partnerships: CARICOM nations benefit from India's expertise in sustainable development, while India seeks stronger political and economic influence in the Americas.

(5) The **CARICOM-India Joint Commission** was established in **2003** as a mechanism to promote and institutionalize cooperation between the **Caribbean Community (CARICOM)** and **India**. This commission serves as a formal platform for dialogue and collaboration on matters of mutual interest, fostering closer ties in political, economic, and cultural spheres. The establishment of the CARICOM-India Joint Commission highlights India's recognition of the strategic importance of the Caribbean region. It reflects a commitment to South-South cooperation and solidarity, addressing the unique developmental challenges faced by small island developing states (SIDS) in the region.

(6) Latin America and the Caribbean (LAC):

This refers to the geographical and cultural region comprising countries in Latin America and the Caribbean. It includes nations from Mexico in the north to Argentina and Chile in the south, along with the Caribbean islands. The term is frequently used in international relations, economics, and development studies to address regional issues collectively, such as trade, poverty alleviation, climate change, and political dynamics.

ҮНДІСТАН ЖӘНЕ КАРИБ ҚАУЫМДАСТЫҒЫ (КАРИКОМ): ОЗАРА ТҮСІНІСТІК ПЕН ҮНТЫМАҚТАСТЫҚТЫ АРТТЫРУ ЖОЛЫНДА

*Рагунат Махабир¹, Керон Ганпат²

¹* Оңтүстік Кариб университеті, Тринидад және Тобаго

² Тринидад және Тобаго университеті, Тринидад және Тобаго

Андратпа. Бұл мақалада Үндістан мен Кариб Төңізі Қауымдастығы (CARICOM) арасындағы дамып келе жатқан қарым-қатынастар зерттеліп, тез өзгеретін жаһандық ландшафтта көбірек түсіністік пен үнтымақтастық қажет екендігі баса айтылған. Екі аймақта экономиканы әртараптандыру, климаттың өзгеруі, қауіпсіздік мәселелері және мәдени алмасу сияқты мәселелерді шешіп жатқандықтан, құжат конструктивистік көзқарасты ұстанады және олардың серіктестігінің негізін құрайтын тарихи байланыстар мен ортақ құндылықтарды

көрсетеді. Ол сауда, технология, білім беру, қауіпсіздік және тұрақты дамуды қоса алғанда, әлеуетті ынтымақтастықтың негізгі бағыттарын, сондай-ақ өзара әрекеттесуді терендетуге кедергі келтіретін кедергілерді жоюды қарастырады. Дипломатиялық бастамаларды, екіжақты келісімдерді және бұқаралық алмасуларды жан-жақты талдау арқылы бұл зерттеу Үндістан МЕН КАРИКОМ арасындағы қарым-қатынасты нығайту бойынша тиімді ұсыныстар беруге бағытталған. Сайып келгенде, мақалада өзара байланысты әлемде өзара өсу мен өміршендікке ықпал ету үшін екі аймақтың бірегей күшті жақтарын пайдаланатын стратегиялық серіктестік туралы айттылады.

Тірек сөздер: КАРИКОМ, сауда, ынтымақтастық, жаһандық сын-қатерлер, стратегиялық әріптестік, дипломатиялық бастамалар, қауніпсіздік, тұрақты даму

ИНДИЯ И КАРИБСКОЕ СООБЩЕСТВО (КАРИКОМ): НА ПУТИ К БОЛЬШЕМУ ВЗАИМОПОНИМАНИЮ И СОТРУДНИЧЕСТВУ

*Рагхунат Махабир¹, Керон Ганпат²

¹* Южно-Карибский университет, Тринидад и Тобаго

² Университет Тринидада и Тобаго, Тринидад и Тобаго

Аннотация. В этой статье рассматриваются развивающиеся отношения между Индией и Карибским сообществом (КАРИКОМ), подчеркивается необходимость большего взаимопонимания и сотрудничества в условиях быстро меняющегося глобального ландшафта. Поскольку оба региона сталкиваются с такими вызовами, как диверсификация экономики, изменение климата, вопросы безопасности и культурного обмена, в документе используется конструктивистский подход и подчеркиваются исторические связи и общие ценности, которые составляют основу их партнерства. В нем рассматриваются ключевые области потенциального сотрудничества, включая торговлю, технологии, образование, безопасность и устойчивое развитие, а также рассматриваются препятствия, препятствующие более глубокому взаимодействию. Это исследование, основанное на всестороннем анализе дипломатических инициатив, двусторонних соглашений и обменов мнениями на низовом уровне, призвано дать практические рекомендации по укреплению отношений между Индией и КАРИКОМ. В конечном счете, в статье говорится о стратегическом партнерстве, которое использует уникальные преимущества обоих регионов для содействия взаимному росту и устойчивости во взаимосвязанном мире.

Ключевые слова: КАРИКОМ, торговля, сотрудничество, глобальные вызовы, стратегическое партнерство, дипломатические инициативы, безопасность, устойчивое развитие

Information about authors:

Dr. Raghunath Mahabir – Coordinator of the National Security and Intelligence Program, University of the Southern Caribbean, Trinidad and Tobago, e-mail: mahabir@usc.edu.tt

Mr. Keron Ganpat - Instructor in Criminology, University of Trinidad and Tobago, Trinidad and Tobago

Авторлар туралы мәлімет:

Рагунат Махабир – PhD докторы, Ұлттық қауіпсіздік және барлау кафедрасының доценті, Оңтүстік Кариб университеті, Тринидад және Тобаго, e-mail: mahabir@usc.edu.tt

Керон Ганпат – оқытушы, криминалист инструктор, Тринидад және Тобаго университеті, Тринидад және Тобаго, e-mail: keron.ganpat@utt.edu.tt

Сведения об авторах:

Рагхунат Махабир - доктор PhD, доцент кафедры национальной безопасности и разведки, Южно-Карибский университет, Тринидад и Тобаго, e-mail: mahabir@usc.edu.tt

Керон Ганнат – преподаватель, инструктор криминологии, Университет Тринидада и Тобаго, Тринидад и Тобаго, e-mail: keron.ganpat@utt.edu.tt

Received: October 25, 2024

UDC 327

IRSTI 11.25.40

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.021>

RETHINKING REGIONAL INTEGRATION: A COMPARATIVE ANALYSIS OF MERCOSUR AND THE EAEU

Hor K.W.C.¹, * Kydyrbek F.A.², Kukeyeva F.T.³

^{1, *2,3} Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. This academic article investigates the processes of regional integration within MERCOSUR, a trade bloc in South America, and the Eurasian Economic Union (EAEU), a regional organization in Eurasia. The

objective is to identify the primary drivers, challenges and outcomes that have defined these distinct regional integration efforts.

Applying a comparative analysis framework, the article scrutinizes the factors that influence the varying degrees of success and the obstacles encountered by MERCOSUR and the EAEU. Along with a comprehensive overview of the establishment, development and current conditions of these two regional organizations, the analysis takes into account both internal and external influences affecting each bloc, including their governance structures, inter-member state relations, and external economic pressures. Furthermore, it acknowledges the difficulties faced by each bloc, such as political instability, economic inequalities, and the implications of external geopolitical circumstances. While MERCOSUR and EAEU initiatives represent distinct regional integration models, a comparative analysis reveals a nuanced and multifaceted landscape where shared challenges and opportunities coexist alongside unique contextual factors. The findings yield valuable insights into the intricate dynamics and diverse implications of regional integration, extending beyond conventional economic and political considerations to include sociocultural, geopolitical, and sustainable development aspects that have profound and far-reaching consequences for the participating countries.

This research enriches the fields of international relations and comparative political economy by enhancing the understanding of the differing regional integration processes and the determinants of their success or failure. The results provide actionable insights for policymakers engaged in regional integration initiatives, emphasizing best practices and potential challenges in promoting effective and sustainable regional collaboration. The study highlights the necessity of considering a wide range of dimensions – economic, political, sociocultural and environmental – when assessing regional integration efforts.

Key words: MERCOSUR, Eurasian Economic Union, Regional Integration, New Regionalism, Comparative Analysis, Central Asia, South America, Eurasia

*This research was funded by the Science Committee of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan
(Grant No. BR18574168)*

Introduction

Both the MERCOSUR and the EAEU contribute to the broader global trend of regional integration. The divergent experiences of the MERCOSUR and the EAEU underscore the need to consider the context-specific factors

that drive or impede regional cooperation. For the member states, leveraging the opportunities presented by the external actors while safeguarding their own interests and the long-term sustainability of their regional integration efforts remains a critical challenge. Cooperation in climate resilience, ecological preservation and sustainable energy could create new avenues for economic diversification and sustainable development among and beyond the member states.

Regional integration has emerged as a prominent strategy for countries seeking to enhance their geopolitical influence and economic competitiveness in an increasingly globalized world. The Bienvenidos al Mercado Común del Sur (the Southern Common Market, MERCOSUR), a trade bloc established in 1991 by Brazil, Argentina, Uruguay and Paraguay, represents a prominent example of regional integration efforts In South America. Similarly, the Eurasian Economic Union (EAEU), established in 2015 and comprising Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan and Russia, is another example of regional integration in a different geographic context. These two initiatives reflect the growing trend of countries coming together to pool their resources, coordinate policies and amplify their collective bargaining power on the global stage.

This research article aims to conduct a comparative analysis of the regional integration processes in the MERCOSUR and the EAEU, examining similarities, differences and key factors that have shaped the trajectories of these two distinct regional blocs. The novelty of this study lies in its comparative approach to address the research gap, which the existing literature has often overlooked by focusing on individual case studies of regional integration initiatives rather than conducting comparative analyses that can yield valuable insights into the diverse trajectories and dynamics of different regional blocs. By juxtaposing the experiences of the MERCOSUR and the EAEU, this study sheds light on how the unique historical, political, economic and external circumstances of South America and Eurasia have influenced the trajectories of these two distinct regional blocs.

Description of materials and methods

A reference foundation is constructed using secondary sources, including peer-reviewed academic articles, policy reports from reputable think tanks and other authoritative publications, to gain a comprehensive understanding of the MERCOSUR and EAEU initiatives and the broader context within which they operate.

With respect to methodology, the above materials are used in conjunction with the “new regionalism” paradigm, which contends that contemporary regional integration transcends the traditional economic

and political spheres to encompass a broader range of socio-cultural and geopolitical dimensions [1]. Whereas classical theories of regionalism, such as neofunctionalism and intergovernmentalism, emphasize the role of economic and trade-related factors in driving regional integration, the emerging new regionalism paradigm recognizes the multifaceted nature of contemporary regional blocs, which pursue a broader range of objectives beyond the traditional economic sphere. New regionalism scholars argue that the formation and evolution of regional integration initiatives are shaped by a complex interplay of historical, geographic, political, social and cultural factors, in addition to economic considerations [1, c. 2]. The new regionalism approach provides a more holistic and nuanced understanding of the diverse motivations and dynamics underlying the establishment and development of contemporary regional integration efforts across the world. Prominent scholars such as Björn Hettne, Andrew Hurrell and Fredrik Söderbaum have been at the forefront of theorizing and empirically examining the new regionalism paradigm.

The suitability of this theoretical framework for the comparative analysis of MERCOSUR and the EAEU lies in its ability to capture the multidimensional nature of these two regional integration initiatives. As will be discussed in subsequent sections, the formation and evolution of MERCOSUR and the EAEU have been driven by a complex interplay of economic, political and geopolitical factors rather than purely trade-oriented concerns. The MERCOSUR, for instance, has sought to strengthen the regional bargaining power of its member states in global trade negotiations while also promoting social and cultural integration within South America. Likewise, the EAEU has been driven by a combination of economic, political and geopolitical motives, including the desire to strengthen Russia's influence in the Eurasian region and counterbalance the perceived encroachment of Western institutions and alliances. The new regionalism perspective enables a more comprehensive understanding of the unique trajectories of these two regional blocs, which have sought to achieve diverse objectives, including enhancing the regional bargaining power of their member states, promoting socio-cultural integration and advancing geopolitical interests within and beyond their respective constituencies.

Results

Historical Context and Drivers of MERCOSUR and EAEU

The history of the MERCOSUR can be traced back to the 1980s when Brazil and Argentina, the two largest economies in South America, began to deepen their bilateral economic cooperation. This process was driven by a shared desire to reduce their economic and political dependence on the

United States and to assert their own regional influence. The formation of the MERCOSUR in 1991 marked an important progression in this context, with the inclusion of Uruguay and Paraguay as founding members. This regional integration agreement was established under the principles of open regionalism and was formalized by the signing of the Asuncion Treaty on March 26, 1991. The Framework Agreement on Regional Energy Cooperation in 2005 further emphasized the potential for consolidating regional, sub-regional, or bilateral agreements among these countries in various areas, such as the commercial exchange of fossil fuels, the interconnection of electric transmission networks, the interconnection of pipeline networks, cooperation in the exploration, exploitation and industrialization of fossil fuels, as well as the promotion of renewable and alternative energy sources. The primary drivers underlying this development can be comprehended as consisting of two distinct elements: First, the member states sought to enhance their collective economic and political bargaining power in the face of an increasingly globalized and competitive world economy. By pooling their resources and negotiating as a bloc, the MERCOSUR member states aimed to gain greater leverage in global trade negotiations and better protect their economic interests [2]. Second, there was a strategic imperative to strengthen regional stability and cooperation in the wake of the Cold War's end and the transition to a multipolar international system. The member states recognized the need to foster deeper regional integration and cooperation to mitigate potential conflicts, promote shared prosperity and assert their geopolitical influence in a rapidly changing global order. In other words, the formation of the MERCOSUR reflected a desire to establish a stable and unified regional framework that could serve as a counterweight to the growing influence of external powers while also addressing the shared economic and political concerns of the South American nations [3]. It is worth mentioning that South America's regional integration has always been complex and challenging, with various initiatives and organizations co-existing and sometimes competing over the years. The MERCOSUR model and the European Union's integration model have frequently been compared, but their trajectories and contexts are quite distinct.

On the other hand, the formation of the EAEU, which unites Russia with former Soviet countries in Central Asia, the Caucasus and Eastern Europe, can be understood within Lev Gumilyov's ideas of Eurasianism. Originated in 1978, Gumilyov's Eurasianism advocates integration of the Eurasian space based on the concept of the great Russian "super-ethnos" to accomplish ethnic consolidation for the Eurasian culture [4]. The EAEU, in this context, can be understood as Russia's strategic response to the evolving geopolitical landscape in Eurasia following the collapse of the Soviet Union.

The Treaty on the Eurasian Economic Union was signed on May 29, 2014 by Belarus, Kazakhstan and Russia and came into force on January 1, 2015. Treaties aimed for the accession of Armenia and Kyrgyzstan were signed on October 9 and December 23, 2014, respectively. It is important to highlight that post-Soviet Central Asia was marked by a state of fragmentation since the mid-2000s, with regional cooperation increasingly incorporating a variety of overlapping regional organizations, facilitated by international organizations or neighboring countries. Following the formation of the EAEU in mid-2010s, the then Central Asian Cooperation Organization, which comprised Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan, was disbanded, creating distinct EAEU and non-EAEU factions that reinforced the existing fragmentation within the Central Asian region. As the dominant regional power, Russia has played a central role in shaping the formation and development of the EAEU, driven by its desire to maintain strong economic and political ties with the former Soviet states, while many of which have been economically dependent on Russia and wary of potential consequences of defying Russian interests. With the Commonwealth of Independent States and the Collective Security Treaty Organization serving as the basis for previous attempts to foster regional integration, the EAEU represents a more ambitious and comprehensive initiative to establish a common economic space and coordinate policies across a wider range of issues, including trade, investment, and regulatory harmonization. Russia's efforts in establishing the EAEU also reflect its ambition to reassert its influence in the post-Soviet space and counter the perceived encroachment of Western powers, such as the United States, the European Union and the North Atlantic Treaty Organization, which Russia sees as a threat to its national security and regional dominance [5]. The EAEU is considered the first successful example of regional economic integration between countries from the former Soviet Union, described as “Holding-Together Regionalism” – integration of countries originally part of a single political entity [6].

Institutional Frameworks and Policy Coordination

The MERCOSUR and the EAEU have their own unique institutional frameworks and policy coordination that reflect the distinct historical, political and economic contexts of their respective regions. The MERCOSUR is based on a relatively flexible, intergovernmental model, in which major decisions are made by consensus among the four founding member states. The bloc's primary decision-making body is the Common Market Council, which comprises the foreign and economy ministers of the member states. The decentralized nature of the MERCOSUR's decision-making process

has enabled the member states to navigate their individual national interests and priorities more easily, as they can advocate for and negotiate policies that align with their specific economic and political agendas. This has allowed for a degree of flexibility and responsiveness to the diverse interests and priorities of the MERCOSUR member states but it has also sometimes resulted in a lack of cohesion and effective policy implementation, making it challenging to achieve a unified regional vision and implement policies in a timely and coordinated manner, as reaching consensus among the member states can be a complex and time-consuming process. Despite the limited supranational elements of its institutional framework, the MERCOSUR has been able to achieve some notable successes, such as the establishment of a common external tariff and the elimination of intra-regional tariffs on a substantial number of goods [2, c. 3].

In contrast, the EAEU has a more centralized and supranational institutional structure, with the Eurasian Economic Commission serving as the main executive body responsible for coordinating economic policies and overseeing the integration process. This model has provided a greater degree of policy harmonization and coherence, and the centralized decision-making process has allowed the EAEU to implement policies and initiatives more efficiently. For example, the EAEU has facilitated the free movement of goods, services, capital and labor across its member states, enhancing regional economic integration. However, the concentration of decision-making power at the supranational level has raised concerns among some EAEU member states about the erosion of their ability to independently develop and pursue their own economic policies. This tension between regional integration and national sovereignty has been a source of ongoing debate and negotiation within the EAEU, as member states seek to balance the benefits of deeper economic cooperation with the preservation of their domestic policy autonomy [5, c. 4].

Comparative Analysis of the Impacts of Economic, Political, Socio-cultural and External Elements

Although the MERCOSUR and the EAEU have both sought to deepen regional economic integration, their outcomes have been markedly different. Among the MERCOSUR member states, mixed results have been experienced, with the bloc struggling to achieve a fully functional customs union and progress stalling on initiatives such as the implementation of a comprehensive common external tariff. The diverse economic interests and development strategies of the member states have posed significant challenges to the harmonization of trade policies and the deepening of regional integration within the MERCOSUR framework [7, 8]. By comparison, the

EAEU has made substantial progress in terms of economic integration, with the free movement of goods, services, capital, and labor being largely realized. The varying economic outcomes can be partly attributed to differing levels of political commitment and the ability to navigate complex domestic and regional power dynamics. The MERCOSUR bloc has faced challenges in reconciling its members' divergent economic interests and development strategies, particularly between the larger economies of Brazil and Argentina and the smaller economies of Paraguay and Uruguay. The EAEU, on the other hand, has been more successful in aligning the economic interests of its members, due in part to the dominant role of Russia and its ability to leverage its economic influence to shape the regional integration process in a manner that serves its strategic priorities among its less economically robust allies [9]. However, the Russo-Ukrainian War and Western sanctions on Russia have created significant political tensions and uncertainty within the EAEU. As the five post-Soviet Central Asian states, regardless of their varying degrees of association with the EAEU, seek to navigate the complex geopolitical landscape and reduce their respective economic dependence on Russia, Central Asian regional integration – independent of Russian influence – has been regaining momentum in recent years. Recognizing the risks associated with their heavy reliance on the Russian economy, Kazakhstan and Kyrgyzstan have begun to demonstrate greater willingness to engage with Turkmenistan and Uzbekistan, which have historically been more cautious about regional integration, as well as with Tajikistan, the smallest economy of the region. This shift in approach is evident in the growing cooperation in areas such as trade, investment, transport and energy connectivity, as Central Asian states explore opportunities to diversify their international partnerships, strengthen intra-regional ties and develop collaborative initiatives that engage multiple regions. This trend reflects a broader strategic imperative for these countries to enhance their economic autonomy and resilience while maintaining a balance between their economic interdependence and their geopolitical affiliations.

In the political realm, the MERCOSUR has been more susceptible to the shifting tides of ideological and partisan politics, with the rise and fall of left-wing and right-wing governments in member states significantly impacting the bloc's overall policy orientation and commitment to regional integration. The electoral cycles and changing political ideologies of member states have led to marked swings in the MERCOSUR's approach, as incoming administrations may prioritize nationalistic or protectionist policies over deeper regional cooperation [7, p. 5]. This political instability has made it challenging for the MERCOSUR to maintain a consistent and cohesive long-term strategy, as the bloc's policy focus and integration efforts

have been repeatedly disrupted by the ebbs and flows of domestic politics within its member countries. The lack of a strong, centralized institutional framework has exacerbated this vulnerability, causing the bloc to be increasingly affected by the whims of shifting political winds in the region. For instance, the election of Jair Bolsonaro as President of Brazil in 2019 has marked a shift toward more nationalist and protectionist policies, which have at times clashed with the MERCOSUR's regional integrationist agenda. Similarly, the rise of a populist president like Javier Milei in Argentina in 2023, who is critical of regional integration and fosters tensions with both neighboring and distant countries, in addition to the reemergence of Mauricio Macri's center-right political movement, which has expressed skepticism toward the MERCOSUR, have posed considerable challenges to the bloc's future direction and its ability to maintain a consistent and coherent policy approach. In contrast, the EAEU's political trajectory has been relatively more stable. Despite the authoritarian tendencies and political dominance of Russia, the member states, irrespective of shifts in leadership, have largely aligned their economic interests and policy priorities to support the overarching goals of the EAEU. This stability in the political commitment to regional integration under Russia has enabled the EAEU to make more substantial progress beyond the economic domain, with the expansion of cooperation in areas such as security, foreign policy and the harmonization of regulatory frameworks [5, 6]. However, the Russo-Ukrainian War has inevitably strained geopolitical alignment and economic interdependence among the rest of the EAEU member states as they navigate the complex fallout from the conflict and the imposition of Western sanctions on Russia, leading to disruption to the delicate balance of interests and the coordinated policy approach that had previously sustained the bloc. These EAEU member states are currently confronted with challenging decisions as they strive to maintain their allegiance to the bloc while simultaneously seeking to ensure their own security without reliance on Russia and to safeguard their economic stability amid the ongoing crisis. Moreover, the war has fueled nationalist sentiments and resentment toward Russian dominance within the EAEU, especially in Kazakhstan. It is noteworthy that, of all the member states within the EAEU, Kazakhstan's policy actions seem to have provoked the most considerable discontent from Russia, especially when considering the implications of the “Latinisation” of the Kazakh language since 2017 and the authorities' refusal to recognize Russia-backed breakaway territories of Ukraine in 2022. More importantly, Kazakhstan has adopted a neorealist approach to external balancing in its foreign policy agenda by seeking closer cooperation with its Central Asian neighbors since 2017. As stated in its Concept of the Foreign Policy for 2020-2030,

Kazakhstan intends to consolidate its status as a responsible participant in the world community, a key contributor to the system of geopolitical and geo-economic coordinates of the Eurasian continent, and a leading state in the Central Asian region [10]. The increasing rifts and diminishing trust between Russia and the rest of the member states within the EAEU may ultimately jeopardize the bloc's ability to maintain cohesion and effectively coordinate its economic and political integration efforts in the long term.

From a socio-cultural perspective, the MERCOSUR has struggled to foster a strong sense of regional identity and community that transcends national boundaries and galvanizes the public behind the MERCOSUR integration project, as the diverse cultural and linguistic backgrounds of its member states have posed significant challenges to the development of a cohesive regional ethos. This lack of a unifying regional identity has hindered the bloc's ability to rally widespread support for deeper integration efforts and has contributed to the political instability and ideological divisions that have plagued the MERCOSUR over the years [11]. By comparison, the EAEU has been more successful in leveraging its shared historical and cultural legacies to promote a greater sense of regional belonging and shared identity among its members. The common heritage of the Soviet Union, including the use of the Russian language, shared cultural traditions, and the lingering nostalgia for the perceived stability and economic prosperity of the former Soviet era, have provided a foundation for the EAEU to build upon. This sense of shared regional identity has helped foster strong commitment to the integration process among the member states and has facilitated the alignment of their economic interests and policy priorities [9, c. 6]. However, since the Russo-Ukrainian War has significantly impacted the economic and political fabric within the EAEU, the socio-cultural cohesion of the bloc has also come under strain, as the unfolding events have reignited existing tensions and introduced new fault lines along ethnic and national lines among the member states. Anti-war rallies and demonstrations in Kazakhstan in 2022, for instance, have highlighted the growing assertiveness of the Kazakhstani public in voicing their concerns over the perceived imbalance of power within the EAEU, where Russia is seen as occupying a dominant position and exerting disproportionate influence in steering the bloc's collective agenda.

With respect to the influence of external actors, both the MERCOSUR and the EAEU have faced significant pressure and interference from the great powers seeking to shape regional integration processes in their respective spheres of influence. The MERCOSUR has been subject to significant pressure and intervention from the United States, which has consistently sought to steer the regional integration process in South America toward

alignment with its own geopolitical and economic interests. The United States has leveraged its economic and political clout to influence the policy decisions of the MERCOSUR member states, often pushing for trade and investment agreements that favor American corporate interests over the broader regional integration agenda [3, c. 3]. This external meddling has complicated the MERCOSUR's efforts to forge a cohesive and autonomous regional economic bloc, as member states have at times been compelled to prioritize their bilateral relationships with the United States over the collective interests of the bloc. Conversely, the EAEU has been shaped primarily by the dominant role of Russia from within, which has used its economic and political influence to steer the integration process in a manner that aligns with its strategic priorities at the regional and global level [9, c. 6]. However, attention must be given to the significance of non-EAEU investments in Kazakhstan's natural resources, as well as their geopolitical implications, which act as a strategic counterbalance to Russian influence in the Eurasia region. Besides providing an alternative source of economic and political support, these external investments have reduced Kazakhstan's dependence on Russia and enabled it to maintain a more independent foreign policy [12]. China's growing economic and political prominence in South America and the Eurasian region, in particular, presents both opportunities and challenges for the member states of the MERCOSUR and the EAEU, including Russia. On the one hand, China's massive investment through the Belt and Road Initiative, as well as its expanding multilateral security, trade and financial relationships through the Shanghai Cooperation Organization and the BRICS coalition of emerging economies, offer the MERCOSUR and the EAEU new avenues for economic growth and diversification of international partnerships [13]. This may potentially provide more leverage for the comparatively smaller and less powerful member states within these blocs in navigating the complex web of regional and global rivalries. On the other hand, the increasing influence of China also introduces new complexities and risks for this specific category of states. This is particularly pertinent when considering that overdependence on China could lead to the substitution of one form of external influence for another, limiting their ability to chart their own independent course and foreign policy maneuver. This phenomenon can manifest in various ways, such as China's capacity to leverage its economic might to shape the policy priorities of these states as they become increasingly beholden to Chinese interests, which can ultimately undermine their sovereignty and autonomy, potentially forcing them to make concessions that go against their national interests [14]. From a Western perspective, concerns about China's economic influence and its potential for “debt trap diplomacy” are valid because Western imperialism

and colonialism of the past inflicted extensive economic control and loss of sovereignty on colonized nations, raising alarms about potential modern-day equivalents. To capitalize on China's economic potential while also maintaining their sovereignty and autonomy, these states should strive to strike a careful balance. This may require diversifying their international partnerships, strengthening regional integration and developing robust institutional frameworks that can withstand external pressures. Ultimately, a nuanced and proactive approach that harnesses the opportunities presented by China while vigilantly safeguarding their own interests may be the most effective way for these states to navigate the complexities of the evolving geopolitical landscape.

Discussion

This comparative analysis of the MERCOSUR and the EAEU reveals the multi-dimensional nature of regional integration, with both blocs navigating a complex interplay of political, economic, sociocultural, and geopolitical factors that shape their trajectories. Despite their differing institutional frameworks and policy coordination, both the MERCOSUR and the EAEU contribute to the broader global trend of regional integration, an alternative to the multilateral institutions and frameworks that have traditionally dominated international economic and political relations, such as the World Trade Organization, as states seek to enhance their economic and political influence through the formation of regional blocs. The divergent experiences of the MERCOSUR and the EAEU underscore the need to consider the context-specific factors that drive or impede regional cooperation, rather than relying on a one-size-fits-all approach [1, c. 2].

While the MERCOSUR and the EAEU have made progress in establishing common regulatory frameworks and promoting intra-regional trade, when compared with the European Union, which has achieved a higher level of political and economic integration, both of these regional integration initiatives appear to be facing more significant hurdles. The comparative analysis in the previous section suggests that the sustainability and resilience of regional integration initiatives depend on their multifaceted ability to navigate complex dynamics [15]. Fostering a shared sense of regional identity, promoting balanced economic development, and effectively navigating the intricate web of external geopolitical influences are crucial factors that can either bolster or undermine the long-term viability of such regional integration efforts. Given the intensifying competition among the great powers in a changing international order, it is anticipated that geopolitical tensions and power relations within and between the respective member states of the MERCOSUR and the EAEU

will become increasingly intricate, which may undermine the cohesion and stability of the regional integration processes. Leveraging the opportunities presented by the external actors while safeguarding their own interests and the long-term sustainability of their regional integration efforts remains a critical challenge. Achieving this delicate balance requires member states to transcend narrow self-interests, forge a common regional vision and develop robust institutional frameworks that can withstand political and economic shocks.

As issues such as climate change mitigation and the urgency of renewable energy transition dominate the contemporary global agenda, the potential for regional integration initiatives to foster cross-border cooperation on environmental protection, the development of renewable energy infrastructure and the creation of green economic opportunities could be explored. In South America, while water resources foster hydroelectric power cooperation among the MERCOSUR member states and beyond, the Amazon rainforest produces an additional binding effect in terms of intra-, extra- and inter-regional climate adaptation and regional environmental governance. The Amazon Sustainable Landscapes Program, initiated in 2015, serves as a notable example of a collaborative effort involving Brazil, a member state of MERCOSUR, alongside Colombia and Peru, which are not part of this regional bloc. With regard to the EAEU, the collective response to the environmental consequences of resource extraction and greenhouse gas emissions likewise could emerge as a key area of intra-, extra- and inter-regional cooperation, particularly in light of the member states' shared reliance on the export of fossil fuels and other natural resources. Under the leadership of Russia, the EAEU actively promote the establishment of a unified electricity market, which is a crucial step toward electrification of energy. Pursuing the status of the twenty-first century's energy superpower amidst Western economic sanctions, Central Asia theoretically offers Russia a strategic land corridor to enlarge the EAEU's interstate power network infrastructure and connect it with Afghanistan, the Indian subcontinent, the Middle East and West Asia through the Caspian Sea. Cooperation in climate resilience, ecological preservation and sustainable energy could not only contribute to mitigating climate change but also create new avenues for economic diversification and sustainable development within and beyond the member states of the blocs. In other words, cooperative energy security frameworks, joint investments in renewable energy projects across borders, and the harmonization of environmental regulations and standards among the member and non-member states could be some innovative areas where the MERCOSUR and the EAEU could explore mutually beneficial integration and enlargement. This would require a shift in the regional integration

narratives from a focus on trade and investment to one that addresses the globally shared environmental challenges and sustainable development imperatives faced by the international community.

Conclusion

The comparative study of regional integration in practice between the MERCOSUR and the EAEU reveals a complex and multifaceted landscape characterized by both successes and challenges. While the MERCOSUR has struggled to reconcile the divergent economic interests and political ideologies of its members, leading to instability and uncertainty, the EAEU has been more successful in aligning the economic priorities of its members, driven largely by Russia's dominant role and its ability to leverage its economic influence to shape the regional integration process. However, the Russo-Ukrainian War has undoubtedly introduced significant political tensions and uncertainty within the EAEU, prompting its Central Asian member states to explore opportunities to reduce their economic dependence on Russia and diversify their international partnerships. China's growing economic and political influence in South America and the Eurasian region has also emerged as a significant external factor that could further complicate the existing regional integration dynamics, as the member states of the MERCOSUR and EAEU seek to navigate the complex geopolitical landscape. Climate change mitigation and the urgency of renewable energy transition represent additional global challenges but could potentially create new avenues for cross-regional cooperation and integration, provided that the member states are able to transcend narrow self-interests and forge a shared regional vision centered on the collective benefits of sustainable development and environmental protection.

To strengthen and sustain the regional integration processes in South America and the Eurasian region, it is of utmost importance to conduct a deeper analysis of the role of domestic political dynamics and leadership changes within the member states and how these factors have shaped the trajectory of regional integration processes in the MERCOSUR and the EAEU. Equally crucial is the need to investigate the social and cultural dimensions of regional integration, including the challenges of fostering a sense of regional identity and community and the strategies employed by the member states to promote greater sociocultural cohesion. Furthermore, an examination of the impacts of climate change and renewable energy transition on the regional integration agendas can help explore opportunities for collaborative intra-, extra- and inter-regional initiatives that address shared environmental challenges and sustainable development goals.

REFERENCES

- [1] Hettne B., Söderbaum F. Theorising the rise of regionness // New political economy. – 2000. – Т. 5. – №. 3. – С. 457-472. <https://doi.org/10.1080/713687778>
- [2] Schvarzer J. Mercosur: the prospects for regional integration // NACLA Report on the Americas. – 1998. – Т. 31. – №. 6. – С. 25-27. <https://doi.org/10.1080/10714839.1998.11722761>
- [3] Coes D. V. Mercosul External Policies in a Multipolar World // Latin American Business Review. – 2014. – Т. 15. – №. 3-4. – С. 209-224. <https://doi.org/10.1080/10978526.2014.931785>
- [4] Гумилёв Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. – М., 2012.
- [5] Sergi B. S. Putin's and Russian-led Eurasian Economic Union: A hybrid half-economics and half-political "Janus Bifrons" // Journal of Eurasian Studies. – 2018. – Т. 9. – №. 1. – С. 52-60. <https://doi.org/10.1016/j.euras.2017.12.005>
- [6] Libman A. et al. Post-Soviet Space, Central Asia and Eurasia // Holding-Together Regionalism: Twenty Years of Post-Soviet Integration. – 2012. – С. 193-202. <https://doi.org/10.1057/9781137271136>
- [7] Kalenthaler K., Mora F. O. Explaining Latin American economic integration: the case of Mercosur // Review of International Political Economy. – 2002. – Т. 9. – №. 1. – С. 72-97. <https://doi.org/10.1080/09692290110101108>
- [8] Gómez-Mera L. Domestic constraints on regional cooperation: Explaining trade conflict in MERCOSUR // Review of International Political Economy. – 2009. – Т. 16. – №. 5. – С. 746-777. <https://doi.org/10.1080/09692290802454216>
- [9] Lazaridi N. Master's Thesis: Why Do the Post-Soviet States Integrate? A Qualitative and Network Analysis of Integration Processes at Policy Domain and Micro Levels (November 14, 2014). <https://doi.org/10.2139/ssrn.2535096>
- [10] Указ Президента Республики Казахстан, от 6 марта 2020 года № 280 «О Концепции внешней политики Республики Казахстан на 2020-2030 годы». <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280>
- [11] Santos S. C. Identity in Mercosur: Regionalism and nationalism // Global Governance. – 2015. – С. 43-59. <https://doi.org/10.1163/19426720-02101005>
- [12] Raimondi P. P. Central Asia oil and gas industry-The external powers' energy interests in Kazakhstan, Turkmenistan and Uzbekistan. – SSRN. - 2019. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3386053>
- [13] Menezes R. G., Bragatti M. C. Dragon in the "backyard": China's investment and trade in Latin America in the context of crisis // Brazilian

Journal of Political Economy. – 2020. – T. 40. – №. 3. – C. 446-461. <https://doi.org/10.1590/0101-31572020-2963>

[14] Kim S. C. China and its neighbors: Asymmetrical economies and vulnerability to coercion // Issues & Studies. – 2019. – T. 55. – №. 04. – C. 1950007. <https://doi.org/10.1142/s1013251119500073>

[15] Borsekova K., Koróny S., Nijkamp P. In search of concerted strategies for competitive and resilient regions // Networks and spatial economics. – 2022. – T. 22. – №. 3. – C. 607-634. <https://doi.org/10.1007/s11067-021-09522-z>

REFERENCES

- [1] Hettne B., Söderbaum F. Theorising the rise of regionness. New political economy, 2000, T. 5, №. 3, p. 457-472. <https://doi.org/10.1080/713687778>
- [2] Schvarzer J. Mercosur: the prospects for regional integration. NACLA Report on the Americas, 1998, T. 31, №. 6, p. 25-27. <https://doi.org/10.1080/10714839.1998.11722761>
- [3] Coes D. V. Mercosul External Policies in a Multipolar World. Latin American Business Review, 2014, T. 15, №. 3-4, p. 209-224. <https://doi.org/10.1080/10978526.2014.931785>
- [4] Gumilyov L. N. Etnogenez i biosfera Zemli [Ethnogenesis and the Earth's Biosphere]. M., 2012. [In Russ.]
- [5] Sergi B. S. Putin's and Russian-led Eurasian Economic Union: A hybrid half-economics and half-political "Janus Bifrons". Journal of Eurasian Studies, 2018, T. 9, №. 1, s. 52-60 [in Russ.]. <https://doi.org/10.1016/j.euras.2017.12.005>
- [6] Libman A. et al. Post-Soviet Space, Central Asia and Eurasia. Holding-Together Regionalism: Twenty Years of Post-Soviet Integration, 2012, p 193-202. <https://doi.org/10.1057/9781137271136>
- [7] Kalenthaler K., Mora F. O. Explaining Latin American economic integration: the case of Mercosur. Review of International Political Economy, 2002, T. 9, №. 1, p. 72-97. <https://doi.org/10.1080/09692290110101108>
- [8] Gómez-Mera L. Domestic constraints on regional cooperation: Explaining trade conflict in MERCOSUR. Review of International Political Economy, 2009, T. 16, №. 5., p. 746-777. <https://doi.org/10.1080/09692290802454216>
- [9] Lazaridi N. Master's Thesis: Why Do the Post-Soviet States Integrate? A Qualitative and Network Analysis of Integration Processes at Policy Domain and Micro Levels, 2014, November 14. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2535096>

[10] Указ Президента Республики Казахстан от 6 марта 2020 года № 280 «О Концепции внешней политики Республики Казахстан на 2020-2030 годы» [Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated March 6, 2020 № 280 «On the Concept of Foreign Policy of the Republic of Kazakhstan for 2020-2030»]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280> [In Russ.].

[11] Santos S. C. Identity in Mercosur: Regionalism and nationalism. Global Governance., 2015, p. 43-59. <https://doi.org/10.1163/19426720-02101005>

[12] Raimondi P. P. Central Asia oil and gas industry-The external powers' energy interests in Kazakhstan, Turkmenistan and Uzbekistan. SSRN, 2019. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3386053>

[13] Menezes R. G., Bragatti M. C. Dragon in the “backyard”: China’s investment and trade in Latin America in the context of crisis. Brazilian Journal of Political Economy, 2020, T. 40., №. 3, p.446-461. <https://doi.org/10.1590/0101-31572020-2963>

[14] Kim S. C. China and its neighbors: Asymmetrical economies and vulnerability to coercion. Issues & Studies, 2019, T. 55, №. 04. <https://doi.org/10.1142/s1013251119500073>

[15] Borsekova K., Koróny S., Nijkamp P. In search of concerted strategies for competitive and resilient regions. Networks and spatial economics, 2022, T. 22, №. 3, p. 607-634. <https://doi.org/10.1007/s11067-021-09522-z>

АЙМАҚТЫҚ ИНТЕГРАЦИЯНЫ ҚАЙТА ҚАРАУ: МЕРКОСУР МЕН ЕАЭО-НЫ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Хор К.У.К.¹, * Кыдырыбек Ф.А.², Кукеева Ф.Т.³

^{1,*2,3} Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Алматы, Қазақстан

Андатпа. Бұл академиялық мақала Оңтүстік Америкадағы сауда блогы МЕРКОСУР және Еуразиядағы аймақтық ұйым Еуразиялық экономикалық одақ (ЕАЭО) аясындағы аймақтық интеграция процестерін қарастырады. Мақсаты – осы әртүрлі аймақтық интеграциялық күш-жігерді қалыптастырған негізгі драйверлерді, қыындықтарды және нәтижелерді анықтау.

Салыстырмалы талдау жүйесін қолдана отырып, мақалада МЕРКОСУР мен ЕАЭО тап болатын ертілі жетістіктермен кедегілерге әсер ететін факторлар мүқият зерттеледі. Осы екі аймақтық ұйымның құрылуына, дамуына және қазіргі жағдайына жан-жақты шолу жасаумен қатар, талдау әр блокқа әсер ететін ішкі және сыртқы факторларды,

соның ішінде олардың басқару құрылымдарын, мүше мемлекеттер арасындағы қатынастарды және сыртқы экономикалық қысымды ескереді. Сонымен қатар, саяси тұрақсыздық, экономикалық теңсіздік және сыртқы геосаяси жағдайлардың әсері сияқты әрбір блоктың алдында тұрған қыындықтарды мойындайды. МЕРКОСУР мен ЕАӘО бастамалары аймақтық интеграцияның әртүрлі үлгілері болғанымен, салыстырмалы талдау жалпы проблемалар мен мүмкіндіктер бірегей контекстік факторлармен қатар өмір сүретін ландшафтың нюанстары мен жан-жақтылығын көрсетеді. Нәтижелер әдеттеңі экономикалық және саяси ойлардан шығатын және қатысушы елдер үшін терең және ауқымды салдары бар әлеуметтік-мәдени, геосаяси және тұрақты даму аспектілерін қамтитын аймақтық интеграцияның күрделі динамикасы мен әртүрлі салдары туралы құнды түсінік береді.

Бұл зерттеу аймақтық интеграцияның әртүрлі процестерін және олардың сәтті немесе сәтсіз детерминанттарын түсінуді тереңдешту арқылы халықаралық қатынастар мен салыстырмалы саяси экономия салаларын байытады. Зерттеу нәтижелері аймақтық интеграциялық бастамаларға қатысатын саясаткерлерге тиімді және тұрақты аймақтық ынтымақтастықты ілгерілетудегі үздік тәжірибелер мен ықтимал қыындықтар туралы практикалық түсініктер береді. Зерттеу аймақтық интеграцияның күш - жігерін бағалау кезінде экономикалық, саяси, әлеуметтік - мәдени және экологиялық аспектілердің кең ауқымын ескеру қажеттілігін көрсетеді.

Тірек сөздер: МЕРКОСУР, Еуразиялық экономикалық одак, аймақтық интеграция, жаңа регионализм, салыстырмалы талдау, Орталық Азия, Оңтүстік Америка, Еуразия

ПЕРЕСМОТР РЕГИОНАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ МЕРКОСУР И ЕАЭС

Хор К.У.К.¹, * Кыдырбек Ф.А.², Кукеева Ф.Т.³

^{1, 2, 3} Казахский национальный университет им. Аль-Фараби,
Алматы, Казахстан

Аннотация. В данной научной статье исследуются процессы региональной интеграции в рамках МЕРКОСУР, торгового блока в Южной Америке, и Евразийского экономического союза (ЕАЭС), региональной организации в Евразии. Цель состоит в том, чтобы определить основные движущие силы, проблемы и результаты, которые определили эти разные региональные интеграционные усилия.

Применяя систему сравнительного анализа, в статье тщательно изучаются факторы, влияющие на различную степень успеха и

препятствия, с которыми сталкиваются МЕРКОСУР и ЕАЭС. Наряду со всесторонним обзором создания, развития и текущего состояния этих двух региональных организаций, анализ учитывает как внутренние, так и внешние факторы, влияющие на каждый блок, включая их структуры управления, отношения между государствами-членами и внешнее экономическое давление. Кроме того, в нем признаются трудности, с которыми сталкивается каждый блок, такие как политическая нестабильность, экономическое неравенство и последствия внешних геополитических обстоятельств. Хотя инициативы МЕРКОСУР и ЕАЭС представляют собой различные модели региональной интеграции, сравнительный анализ выявляет нюансы и многогранность ландшафта, где общие проблемы и возможности сосуществуют наряду с уникальными контекстуальными факторами. Полученные результаты дают ценное представление о сложной динамике и разнообразных последствиях региональной интеграции, выходящих за рамки обычных экономических и политических соображений и включающих социокультурные, геополитические аспекты и аспекты устойчивого развития, которые имеют глубокие и далеко идущие последствия для стран-участниц.

Данное исследование обогащает области международных отношений и сравнительной политэкономии, углубляя понимание различных процессов региональной интеграции и определяющих факторов их успеха или неудачи. Результаты исследования дают возможность разработчикам политики, участвующим в инициативах по региональной интеграции, получить практическое представление о передовом опыте и потенциальных проблемах в деле содействия эффективному и устойчивому региональному сотрудничеству. Исследование подчеркивает необходимость учета широкого спектра аспектов - экономических, политических, социокультурных и экологических - при оценке усилий по региональной интеграции.

Ключевые слова: МЕРКОСУР, Евразийский экономический союз, региональная интеграция, новый регионализм, сравнительный анализ, Центральная Азия, Южная Америка, Евразия

Information about authors:

Hor K.W.C. - PhD student, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: catts10@ymail.com

Kydyrbek F.A. – PhD student, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: kydyrbekf@gmail.com

Kukeyeva F.T. - Doctor of Historical Sciences, Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: fturar@mail.ru

Авторлар туралы мәлімет:

Хор К.У.К. – PhD докторант, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: catts10@ymail.com

Кыдырбек Ф.А. – PhD докторант, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: kydyrbekf@gmail.com

Күкеева Ф.Т. – тарих ңылымдарының докторы, профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: fturar@mail.ru

Сведения об авторах:

Хор К.У.К.- PhD докторант, Казахский национальный университет им. Аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: catts10@ymail.com

Кыдырбек Ф.А. – PhD докторант, Казахский национальный университет им. Аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: kydyrbekf@gmail.com

Күкеева Ф.Т. – доктор исторических наук, профессор, Казахский национальный университет им. Аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: fturar@mail.ru

Received: September 28, 2024

**Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР және
АЙМАҚТАНУ» сериясы**

**ИЗВЕСТИЯ
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия «МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ
и РЕГИОНОВЕДЕНИЕ»**

**BULLETIN
of Ablai Khan KazUIRandWL
series “INTERNATIONAL RELATIONS and
REGIONAL STUDIES”**

«Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнәӘТУ» АҚ «Полилингва» баспасында басылып шықты
«Баспа авторлық құқық материалдарының мазмұнына және фактілерді
жариялауға байланысты кепілдіктер бермейді, мақалалар нәтижелері
туралы деректер және басқа ақпараттар туралы мәліметке жауапты емес»

Отпечатано в издательстве «Полилингва» АО «КазУМОиМЯ имени Абылай хана»
«Издательство не несет ответственности за содержание авторских материалов и не
предоставляет гарантий в связи с публикацией фактов,
данных результатов и другой информации»

Ответственный за выпуск журнала
директор издательства:
Есенгалиева Б.А.

Технический редактор,
компьютерная верстка:
Кынырбеков Б.С.

Подписано в печать 27.12.2024 г.
Формат 70x90 1/8. Объем 46.75 п.л.
Заказ № 3482. Тираж 300 экз.

Издательство “Полилингва” КазУМОиМЯ имени Абылай хана
050022, г. Алматы, ул. Муратбаева, 200
Тел.: +7 (727) 292-03-84, 292-03-85, вн. 24-18
E-mail: kazumo@ablaikhan.kz, ablaikhan@list.ru